

Univerzita Hradec Králové

Pedagogická fakulta

Katedra českého jazyka a literatury

Využití ilustrace v hodinách literární výchovy na druhém stupni ZŠ

Diplomová práce

Autor: Bc. Lukáš Čaha

Studijní program: N7503; Učitelství pro základní školy

Studijní obor: NZS2CJ; Učitelství pro 2. stupeň ZŠ - český jazyk a literatura
NZS2VV; Učitelství pro 2. stupeň ZŠ - výtvarná výchova

Vedoucí práce: Mgr. Petra Bubeníčková, Ph. D.

Hradec Králové

2018

Zadání diplomové práce

Autor:	Lukáš Čaha
Studium:	P16P0620
Studijní program:	N7503 Učitelství pro základní školy
Studijní obor:	Učitelství pro 2. stupeň ZŠ - český jazyk a literatura, Učitelství pro 2. stupeň ZŠ - výtvarná výchova
Název diplomové práce:	Využití ilustrace v hodinách literární výchovy na druhém stupni ZŠ
Název diplomové práce AJ:	The use of illustrations in literary education lessons at secondary school

Cíl, metody, literatura, předpoklady:

Diplomová práce se bude zabývat problematikou využití ilustrace v hodinách literární výchovy a čtenářských dílen na druhém stupni základních škol. Vyučovací hodiny budou ověřeny v praxi.

HNÍK, Ondřej. Didaktika literatury: výzvy oboru: od textů umělecké povahy k didaktice estetickovýchovného oboru. Praha : Karolinum, 2014. ISBN 978-80-246-2626-0. URBANOVÁ, Svatava. Sedm klíčů k otevření literatury pro děti a mládež 90. let XX. století: reflexe české tvorby a recepce. Olomouc : Votobia, 2004. ISBN 80-7042-668-3. RYŠKA, Pavel; ŠRÁMEK, Jan. Pionýři a roboti: československá ilustrace a vizuální kultura 1950-1970. Praha : Nakladatelství Paseka, 2016. ISBN 978-80-7432-745-2. ČEŇKOVÁ, Jana. Vývoj literatury pro mládež a její žánrové struktury: adaptace mýtů, pohádek a pověstí, autorská pohádka, poezie, próza a komiks pro děti a mládež. Praha : Portál, 2006. ISBN 80-7367-095-X. REISSNER, Martin. Ilustrace: pohledy na výtvarný doprovod české dětské knihy. Brno : Moravské zemské muzeum, 2015. ISBN 978-80-7028-439-1. MANDYS, Pavel. 2 x 101 knih pro děti a mládež: nejlepší a nejvlivnější knihy. Praha : Albatros, 2013. ISBN 978-80-00-03336-5. ŠUBRTOVÁ, Milena; CHOCHOLATÝ, Miroslav. Slovník autorů literatury pro děti a mládež II. Praha : Libri, 2012. ISBN 978-80-7277-506-4.

Garantující pracoviště: Katedra českého jazyka a literatury,
Pedagogická fakulta

Vedoucí práce: Mgr. Petra Bubeníčková, Ph.D.

Oponent: Mgr. Michal Čuřín

Datum zadání závěrečné práce: 16.11.2016

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracoval samostatně pod vedením vedoucí práce Mgr. Petry Bubeníčkové, Ph.D. a uvedl jsem všechny použité prameny a literaturu.

Dále prohlašuji, že odevzdaná elektronická verze je identická s její tištěnou podobou.

V Hradci Králové 24. 5. 2018

.....
Bc. Lukáš Čaha

Poděkování

Srdečně děkuji paní Mgr. Petře Bubeníčkové, Ph. D., za odborné vedení diplomové práce, ochotu, poskytování cenných rad a připomínek. Dále mé poděkování patří ZŠ *Velké Hamry, Školní 541* za poskytnutí realizace hodin literatury a dílen čtení ve všech třídách na druhém stupni. Také děkuji své rodině, přátelům a kolegům, za neutuchající podporu, bez níž bych se neobešel. V neposlední řadě bych chtěl také poděkovat svým žákům, bez jejichž pomoci a úsilí by tato diplomová práce nemohla v odpovídající podobě vzniknout.

Anotace

CAHA, Lukáš. *Využití ilustrace v hodinách literární výchovy na druhém stupni ZŠ*. Hradec Králové: Pedagogická fakulta Univerzity Hradec Králové, 2018. 128 s. Diplomová práce.

Diplomová práce se zabývá problematikou využití textu a ilustrace v hodinách literární výchovy a čtenářských dílen na druhém stupni základní školy. Teoretická část má celkem tři kapitoly. První kapitola se věnuje pojmu ilustrace a některým současným nakladatelstvím.

Druhá kapitola obsahuje téma *Čtením a psaním ke kritickému myšlení*, kde čtenáře seznamujeme s třífázovým vyučovacím modelem E-U-R a vybranými metodami RWCT, které lze využít v hodinách literární výchovy a čtenářských dílen. Ve třetí kapitole věnujeme pozornost čtenářským dílnám.

V praktické části představujeme vyučovací hodiny, které jsme ověřili v praxi od listopadu 2017 do března 2018 na základní škole. Celá praktická část je zpracována do jedné kapitoly. Zvolenou cílovou skupinou byli žáci 2. stupně ZŠ. Cílem diplomové práce je zjistit, jak lze využít ilustrace v hodinách literární výchovy.

Klíčová slova

ilustrace, metody RWCT, literární výchova, čtenářské dílny, literární texty

Annotation

CAHA, Lukáš. *The use of illustrations in literary education lessons at secondary school*. Hradec Králové: Faculty of Education, University of Hradec Kralove, 2018. 128 p. Diploma thesis.

The diploma thesis is focused on the use of illustrations in the literary education and reading workshop lessons at secondary school. The theoretical part is divided into three chapters. The first chapter is devoted to illustration itself and to some of the current publishers.

The second chapter is about the RWCT topic. The reader is introduced to the three-phase model of E-U-R and to chosen RWCT methods which can be used in literary education and in reading workshop lessons. In the third chapter we pay attention to reading workshop lessons.

In the practical part we introduce lessons that we proved in real classes from November 2017 to March 2018 at secondary school. The whole practical part is designed into one chapter. The target group is the secondary school pupils. The main aim of the diploma thesis is how to use illustrations in literary education.

Keywords

illustrations, RWCT methods, literary education, reading workshop lessons, literary texts

Obsah

Úvod	11
1 Ilustrace	12
1. 1 Pojem ilustrace.....	12
1. 2 Nakladatelství	14
1. 2. 1. Baobab.....	14
1. 2. 2 Meander.....	15
1. 2. 3 Běžiliška.....	15
1. 2. 4 Labyrint	16
2 RWCT: Čtením a psaním ke kritickému myšlení	16
2. 1 Třífázový model učení E-U-R	17
2. 1. 1 Evokace	18
2. 1. 2 Uvědomění	18
2. 1. 3 Reflexe	19
2. 2 Metody RWCT ve výuce literatury.....	20
2. 2. 1 Pětílístek.....	20
2. 2. 2 Diamant	24
2. 2. 3 Myšlenková mapa	25
2. 2. 4 Vennův diagram	29
2. 2. 5 I. N. S. E. R. T.....	31
2. 2. 6 Volné psaní.....	32
2. 2. 7 Čtení s otázkami.....	33
2. 2. 8 Čtení s předvídáním	34
2. 2. 9 Řízené čtení	35
2. 2. 10 Tabulka tvrzení (ano/ne)	36
2. 2. 11 V-CH-D (vím - chci vědět - dozvěděl jsem se).....	37
2. 2. 12 T-graf.....	38

3 Čtenářské dílny	39
3. 1 Struktura a průběh čtenářských dílen.....	39
3. 2 Čtenářské záznamy	43
3. 2. 1 Podvojný deník.....	43
3. 3 Publikace a didaktické pomůcky	45
3. 3. 1 Grafické organizéry.....	45
3. 3. 2 Publikace tvůrčího psaní	45
3. 3. 3 Čtenářské kostky	46
3. 3. 4 Čtenářské karty.....	47
3. 3. 5 Publikace určené žákům 1. stupně ZŠ.....	47
4 Realizace odučených hodin	49
4. 1. Realizace hodin literární výchovy	51
4. 1. 1 Pravdivé rybářské historky.....	51
4. 1. 1. 1 Základní informace a stručný popis hodin	51
4. 1. 1. 2 Průběh dvou vyučovacích hodin.....	51
4. 1. 1. 2. 1 První hodina	51
4. 1. 1. 2. 2 Druhá hodina.....	53
4. 1. 1. 3 Vybrané ukázky žakovských prací	55
4. 1. 1. 4 Reflexe odučených hodin a reflexe žáků na hodinu	56
4. 1. 1. 5 Poznámky	60
4. 1. 2 Hrochovy slasti a strasti	60
4. 1. 2. 1 Základní informace a stručný popis hodin	60
4. 1. 2. 2 Průběh dvou vyučovacích hodin.....	60
4. 1. 2. 2. 1 První hodina	60
4. 1. 2. 2. 2 Druhá hodina.....	62
4. 1. 2. 3 Vybrané ukázky žakovských prací	64
4. 1. 2. 4 Reflexe odučených hodin a reflexe žáků.....	65

4. 1. 2. 5 Poznámky	68
4. 1. 3 Havětník	69
4. 1. 3. 1 Základní informace a stručný popis hodiny	69
4. 1. 3. 2 Průběh jedné vyučovací hodiny.....	70
4. 1. 3. 3 Vybrané ukázky žákovských prací	72
4. 1. 3. 4 Reflexe odučené hodiny a reflexe žáků.....	74
4. 1. 3. 5 Poznámky	78
4. 1. 4 Moře slané vody	79
4. 1. 4. 1 Základní informace a stručný popis hodiny	79
4. 1. 4. 2 Průběh jedné vyučovací hodiny.....	79
4. 1. 4. 3 Vybrané ukázky žákovských prací	81
4. 1. 4. 4 Reflexe odučené hodiny a reflexe žáků na hodinu	82
4. 1. 4. 5 Poznámky	84
4. 1. 5 Neobyčejná dobrodružství deseti ponožek.....	85
4. 1. 5. 1 Základní informace a stručný popis hodiny	85
4. 1. 5. 3 Vybrané ukázky žákovských prací	87
4. 1. 5. 4 Reflexe odučené hodiny a reflexe žáků.....	89
4. 1. 5. 5 Poznámky	92
4. 1. 6 Komiksová Kytice.....	93
4. 1. 6. 1 Základní informace a stručný popis hodiny	93
4. 1. 6. 2 Průběh jedné vyučovací hodiny.....	93
4. 1. 6. 3 Vybrané ukázky žákovských prací	95
4. 1. 6. 4 Reflexe odučené hodiny a reflexe žáků na hodinu	97
4. 1. 7 Seznam dalších knih.....	102
4. 2 Realizace hodin dílen čtení	103
4. 2. 1 Knižní vazba.....	103
4. 2. 2 Nalezená kniha	105

4. 2. 3 O čem mohou knihy být?	107
4. 2. 4 Seznámení s dalšími odučenými aktivitami	108
4. 2. 4. 1 Hlavolamikon	108
4. 2. 4. 2 Knížka o knížce	110
4. 2. 4. 3 Braňte knihu a Knižní vandalové	110
4. 2. 4. 5 Slepíčí krok.....	111
4. 2. 4. 6 Literární dvojice	111
Závěr	112
Seznam použité literatury	113
Primární literatura	114
Sekundární literatura.....	116
Seznam příloh	121

Úvod

Tématem diplomové práce je ilustrace v hodinách literární výchovy na druhém stupni ZŠ. Cílem práce je zjistit, jak lze využít ilustraci v hodinách literární výchovy a čtenářských dílen.

Důvodem napsání práce je zájem o literaturu pro děti a mládež, kterou v současné době mapujeme a chceme tak žákům tuto literaturu také představit ve výuce literatury a dílen čtení. Záměrem je probudit zájem žáků o současné knihy a vypěstovat tak kladný vztah ke knihám a samozřejmě také ke čtení.

Autor rozdělil diplomovou práci na dvě části, na teoretickou a praktickou. Teoretické části se budou věnovat první tři kapitoly a poté další kapitoly budou zachycovat praktickou část - stěžejní část diplomové práce je realizace odučených hodin v 6. - 9. třídách na základní škole.

V první kapitole se budeme věnovat pojmu ilustrace a současnými nakladatelstvími. Součástí diplomové práce jsou v poznámkách pod čarou napsány základní informace o vybraných ilustrátorech.

Druhá kapitola představí mezinárodní program RWCT (česky Čtením a psaním ke kritickému myšlení). V této kapitole se budeme věnovat třífázovému modelu učení E-U-R a představíme metody RWCT, které jsme vyzkoušeli v hodinách literatury.

Třetí kapitola bude věnována výuce dílen čtení. V kapitole ukážeme základní pojmy a fáze hodiny spojené se čtenářskými dílnami. Také se dále budeme zabývat publikacemi a didaktickými pomůckami, které sami ve výuce používáme.

Ve čtvrté kapitole se budeme věnovat samotné realizaci odučených hodin literatury a hodin dílen čtení. Praktická část má ukázat, jak lze vhodně využít ilustraci ve spojení s textem. Přípravy opatříme poznámkami, které budou upozorňovat na chyby, kterým bychom se rádi příště vyvarovali a dále poukážeme také na povedené části hodiny.

1 Ilustrace

V této kapitole čtenáře seznámíme s pojmem ilustrace, představíme si některá současná nakladatelství - Baobab, Meander, Běžiliška a Labyrint. V praktické části v hodinách literární výchovy a čtenářských dílen ukážeme, jak lze současnou ilustraci pro žáky využít. Také jsme pro jednu vyučovací jednotku sami ilustrovali *Pohádku o X* z knihy *Lingvistické pohádky* (2006) o Petra Nikla¹. Není naším cílem v této kapitole seznámit čtenáře s historií ilustrace, ale soustředíme se především na to, aby si čtenáři uvědomili, jakou funkci a jaký má cíl ilustrace v knize od současných ilustrátorů.

1. 1 Pojem ilustrace

Ilustrace je „výtvarný obrazový doprovod“² k různým textům. My se v naší diplomové práci zabýváme uměleckou ilustrací - ilustrací pro děti a mládež. Ilustraci chápeme jako prostředek, který doplňuje knihu k její dokonalosti. V současné době se můžeme setkat také s artovými knihami, které jsou dle našeho názoru velmi rozšířené - za aktivní autory těchto knih považujeme například Pavla Čecha či Petra Sise³.

Hlavním cílem umělecké ilustrace „je umocnit estetické působení literárního textu a vnést do literárního díla výtvarný zážitek, vázaný k předloze nebo vůči ní tvořící velmi volnou výtvarnou paralelu, zatímco cílem ilustrace vědecké je věcné, instruktivní

¹ Malíř, ilustrátor, hudebník, fotograf a divadelník Petr Nikl (*1960) „vystudoval pražskou Akademii výtvarných umění v ateliérech Arnošta Paderlíka a Jiřího Ptáčka. Byl začínajícím členem skupiny Tvrdohlaví (1987) a je laureátem Ceny Jindřicha Chalupeckého (1995). Patří k nejvýraznějším českým výtvarníkům a performerům současnosti.“ (REISSNER, Martin. *Ilustrace: pohledy na výtvarný doprovod české dětské knihy = Illustration : insights into illustrations to accompany Czech children's books*. Brno: Moravské zemské muzeum, 2015. ISBN 978-80-7028-439-1. s. 157.). Mezi jeho knižní tvorbu patří například *Lingvistické pohádky* (2006), *Zahrádky* (2007), *Přeshádky* (2010), *Slovohledě* (2016) a *Jino taje opic* (2017).

² REISSNER, Martin. *Ilustrace: pohledy na výtvarný doprovod české dětské knihy = Illustration : insights into illustrations to accompany Czech children's books*. Brno: Moravské zemské muzeum, 2015. ISBN 978-80-7028-439-1.

³ Petr Sís je „mezinárodně uznávaný autor knih pro děti, ilustrátor, grafik a tvůrce animovaných filmů. Narodil se v roce 1949 v Brně, vyrostl v Praze. Absolvoval VŠUP a The Royal College of Art v Londýně. Za svou tvorbu získal mnoho ocenění po celém světě - od Zlatého medvěda na Filmovém festivalu v Berlíně (1980 za krátký film *Hlavy*) až po Ragazzi Award na Mezinárodním veletrhu dětské knihy v Boloni (2004 za *Strom života a 2008 za Zed'*). V roce 2003 obdržel prestižní MacArthurovo stipendium, v roce 2012 mu byla za celoživotní tvorbu udělena Cena Hanse Christiana Andersena.“ (SÍS, Petr. *Pilot a Malý princ: život Antoina de Saint-Exupéryho*. V Praze: Labyrint, 2014. ISBN 978-80-86803-27-2.) Mezi jeho knihy patří například *Strom života* (2004), *Zed'* (2007), *Ptačí sněm* (2011), *Pilot a malý princ* (2014) a *Robinson* (2017).

a názorné objasnění závažných textových míst odborného spisu kresbou, fotografií apod.“⁴.

Ilustraci lze považovat za specifickou oblast výtvarné tvorby. Z výtvarného hlediska ji řadíme do knižní grafiky.⁵ „*Ve své podstatě je ale ilustrace pokládána za zvláštní žánr literárně výtvarný, neboť je literární složkou své funkce interpretací literárního díla a skutečný obsah ilustrace vzniká teprve čtením a přečtením knihy*“⁶.

Funkce ilustrace je estetická či umělecko-estetická.⁷ My doplňujeme, že ilustrace může mít funkci pedagogickou - domníváme se, že ilustrace hraje velmi důležitou složku při doprovodu uměleckého textu. Umělecká ilustrace žáka vede i k estetickému cítění.

Žáci se díky knize, kterou čtou, seznámí s ilustrací, která by jim měla zprostředkovat a pochopit jakou váhu má výtvarné umění.⁸ Domníváme se, že ilustrace při čtení knihy, žákům rozvíjí jejich představivost.

Funkci ilustrace vhodně definoval (příloha č. 1) výtvarník Karel Svoboda: „*Obrázek pro dětskou knihu musí být jako živý; musí mluvit nebo lépe musí zpívat jásavými tóny barev. Ale má být i graficky hodnotný, aby opravdu zušlechťoval vkus mládeže - a dokonale reprodukován, aby zaručil knize úspěch a byl ke cti nejen vydavateli ale i tiskaři.*“⁹.

Další funkce ilustrace je rekreační, která „*tím, že ilustrace zaujme, líbí se, je schopna pobavit, plní úlohu rekreace, uvolnění a odpočinku. Z těchto důvodů může mít i prostor v oblasti arteterapie.*“¹⁰.

Ilustraci považuje za vhodnou součást knihy, kterou učitel může spolu s textem, použít ve výuce. Spojení textu a ilustrace se odráží v celé diplomové práci.

⁴ VÍCH, Zdeněk. *Vybrané kapitoly o umělecké ilustraci*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2004. ISBN 80-7041-450-2. s. 8.

⁵ Tamtéž, s. 8.

⁶ Tamtéž, s. 8.

⁷ Tamtéž, s. 13.

⁸ Tamtéž, s. 13.

⁹ CHVÁLA, Alois. *Knihy o knize*. Praha: Galerium knihkupců a nakladatelů, 1940. s. 81.

¹⁰ VÍCH, Zdeněk. *Vybrané kapitoly o umělecké ilustraci*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2004. ISBN 80-7041-450-2. s. 14.

1. 2 Nakladatelství

V této podkapitole představíme nakladatelství Baobab, Meander, Běžiliška a Labyrint. Tato nakladatelství jsme zvolili z důvodu toho, že si tato nakladatelství vybírají své ilustrátory pečlivě a zakládají si na tom, aby ilustrace vhodně doplňovala text.

1. 2. 1. Baobab

Nakladatelství patří mezi malá alternativní nakladatelství dětských ilustrovaných knih. Vydává knihy s původními texty, ale také i zajímavou překladovou literaturu.¹¹ Toto nakladatelství nám nabízí současnou poezii, prózu a také artové knihy pro děti a mládež.

Nakladatelství Baobab spolupracuje s „*nastupující generaci výtvarníků*“¹². Jmenujme například Terezu Řičanovou¹³, Danielu Olejníkovou, Marii Štumpflovou a Dagmar Urbánkovou. Dále na svých webových stránkách nakladatelství uvádí, že organizuje a iniciuje „*menší kulturní akce zaměřené na propagaci nekomerční literatury a divadla*“¹⁴. Mimo jiné také pořádá literární výstavy a čtení.¹⁵

Toto malé nakladatelství je pojmenované po africkém stromě, který se jmenuje baobab. Bylo založeno roku 2000. Zakladateli jsou Tereza a Juraj Horváthovi. Občanské sdružení Kmen Baobabu je současným majitelem.¹⁶

V současné době sídlí v Praze 2, v Plavecké ulici. Nakladatelství během své existence získalo mnoho cen - například bylo úspěšné v soutěži Zlatá stuha.¹⁷

¹¹ *O Baobabu* [online]. 2018 [cit. 15. 3. 2018]. Dostupné na: <http://www.baobab-books.net/>

¹² Tamtéž.

¹³ Tereza Řičanová (*1974) „*absolvovala pražskou Vysokou školu uměleckoprůmyslovou v ateliéru ilustrace a grafiky u Jiřího Šalamouna. Svá výtvarná díla vystavuje jak skupinově (sdružení Lesklé koule), tak samostatně. Přestože sama píše texty, primárně je ilustrátorkou. [...] Její autorské knižní projekty začaly Kozí knížkou (2005), která odráží život autorčiny rodiny na vesnickém statku. [...]*“ (REISSNER, Martin. *Ilustrace: pohledy na výtvarný doprovod české dětské knihy = Illustration : insights into illustrations to accompany Czech children's books*. Brno: Moravské zemské muzeum, 2015. ISBN 978-80-7028-439-1. s. 169.). Mezi její knihy patří například *Baba na čerta* (2001), *Mesíček svítí* (2008), *Noemova archa* (2010), *Velikonoční knížka* (2012), *Psí knížka* (2014) a *Obrazy světa* (2016).

¹⁴ *O Baobabu* [online]. 2018 [cit. 15. 3. 2018]. Dostupné na: <http://www.baobab-books.net/>

¹⁵ Tamtéž.

¹⁶ Tamtéž.

¹⁷ Tamtéž.

1. 2. 2 Meander

„*Nezaměnitelné umělecké knihy pro děti, dětské knihy pro dospělé a komiksy pro všechny, autorů českých i zahraničních, začínajících i těch legendárních, od Havla přes Magora, Brabence a Wernische až po Petra Nikla nebo Radka Malého.*“¹⁸ takto se prezentuje nakladatelství Meander na úvodní stránce svého webu.

Nakladatelství vzniklo v devadesátých letech roku 1995. Zakladatelkou tohoto nakladatelství je Ivana Pecháčková, která je zároveň majitelkou. Prvním impulsem k založení nakladatelství Meander byly její dvě knížky, které ji neměl kdo vydat. Když založila své nakladatelství, tak si knihy vydala a poté se k ní přidali o její známí.¹⁹

Knihy, které proslavily nakladatelství, pocházejí z ediční řady Modrý slon. Každou knihu z této řady lze označit za sběratelský kousek²⁰, jelikož jak se můžeme dočíst na webových stránkách nakladatelství, tak „*prvních sto výtisků je zpravidla číslováno a obsahuje vlastnoruční podpis autora*“²¹. Tyto artové knihy pro děti označilo nakladatelství za náročnější.²²

Zaujal nás citát nakladatelky I. Pecháčkové: „*Krásná kniha je krásně napsaná a krásně ilustrovaná, krásná kniha je věc, kterou chcete mít doma v knihovně a o kterou se budou handrkovat vaše děti a vnuci, až vy tady nebudete. A sběratelé po ní budou v antikvariátech pátrat v příštím století.*“²³, který je uveden na webových stránkách nakladatelství Meander a říká nám, jak to bude s knihami v příštím století.

Nakladatelství vydává dobrodružné, obrázkové knihy včetně leporel.

1. 2. 3 Běžiliška

Nakladatelství Běžiliška se na svých webových stránkách prezentuje jako mladé nakladatelství, které má originální a artové knihy pro děti. Kládou velký důraz na textové, výtvarné i řemeslné zpracování knih.²⁴

¹⁸ www.meander.cz [online]. 2018 [cit. 13. 3. 2018]. Dostupné na: <http://www.meander.cz/knihy/8>

¹⁹ www.meander.cz [online]. 2018 [cit. 13. 3. 2018]. Dostupné na: <http://www.meander.cz/meander>

²⁰ www.meander.cz [online]. 2018 [cit. 13. 3. 2018]. Dostupné na: <http://www.meander.cz/meander>

²¹ Tamtéž.

²² Tamtéž.

²³ Tamtéž.

²⁴ *O nás* [online]. 2018 [cit. 15. 3. 2018]. Dostupné na: [www.beziliska.cz](https://www.beziliska.cz/beziliska)

Cílem tohoto nakladatelství není masová produkce založená na „*laciné libivosti*“²⁵. Nakladatelství chce oslovit co nejširší okruh čtenářů a své knihy chtějí dělat poctivě.

1. 2. 4 Labyrint

Labyrint se na svém oficiální webu představuje jako nakladatelství a kulturní revue, které přes dvacet let vydává kvalitní knihy, mezi než patří beletrie, česká a překladová literatura, knihy o umění a komiksy.²⁶

Jedná se o české nakladatelství, které založil Joachim Dvořák roku 1992. Od roku 2014 nakladatelství Labyrint vydává čtyřikrát za rok tematický časopis *Raketa*, který je určen dětem. Časopis neobsahuje žádné reklamy.²⁷

Nakladatelství má své kmenové autory. Jmenujme například Petra Síse, Jaroslava Rudiše, Jaromíra Švejdíka²⁸, Lenku Reinerovou, Olgu Walló a Davida Böhma.²⁹

Spolupřádá a podporuje nezávislé kulturní projekty - např. mezinárodní festival KomiksFEST.

2 RWCT: Čtením a psaním ke kritickému myšlení

V této kapitole vysvětlíme, co znamená zkratka RWCT a dále popíšeme model učení E-U-R, se kterým v praktické části diplomové práce pracujeme. Metody Kritického myšlení vedou žáka k aktivnímu učení. Tyto metody využívají třífázový cyklus učení, jehož základními fázemi jsou **E**vakace, **U**vědomění a **R**eflexe.

Mezinárodní program RWCT (anglicky: Reading and Writing for Critical Thinking, česky: Čtením a psaním ke kritickému myšlení) „*byl vytvořen Společností pro*

²⁵ Tamtéž.

²⁶ *Profil* [online]. 2018 [cit. 15. 3. 2018]. Dostupné na: <http://www.labyrint.net/stranka/23/profil>

²⁷ *O nás* [online]. 2018 [cit. 15. 3. 2018]. Dostupné na: <http://www.raketa-casopis.cz/>

²⁸ Je znám pod pseudonymem Jaromír 99

²⁹ *Profil* [online]. 2018 [cit. 15. 3. 2018]. Dostupné na: <http://www.labyrint.net/stranka/23/profil>

demokratické vzdělávání v USA“³⁰. U nás v České republice je tento pojem znám pod zkráceným názvem „Kritické myšlení“.³¹

Metody kritického myšlení využívají principy pedagogického konstruktivismu³². Z názvu vyplývá, že hlavním nástrojem kritického myšlení je zejména čtení (reading³³) a psaní (writing³⁴).³⁵

Cílem programu RWCT je, aby žáci mysleli samostatně a stali se tak i samostatnými čtenáři, kteří se na jeden problém dokážou podívat různými pohledy.³⁶

„Důležitým deklarovaným cílem RWCT je učitele naučit jednotlivým metodám tak, aby je byli schopni efektivně využívat a by je dokázali přizpůsobit vzhledem ke třídnímu společenství a prostředí ve kterém pracují.“³⁷

Mezi konkrétní metody RWCT řadíme například: pětílístek, diamant, myšlenkovou mapu, čtení s otázkami, čtení s předvídáním, řízené čtení, tabulku tvrzení, I. N. S. E. R. T., V – CH – D (vím – chci vědět – dozvěděl jsem se), volné paní, poslední slovo patří mně, podvojný deník, Vennův diagram, T-graf a alfa-box.

2. 1 Třífázový model učení E-U-R

Třífázový model E-U-R (evokace – uvědomění – reflexe) je jeden z modelů, který vymyslela konstruktivistická pedagogika.³⁸ Zkratka vznikla z prvních hlásek názvů jednotlivých fází. Tento model je „specifickým produktem týmu odborníků

³⁰ ČAPEK, Robert. *Moderní didaktika: lexikon výukových a hodnoticích metod*. Praha: Grada, 2015. ISBN 978-80-247-3450-7. s. 387.

³¹ Tamtéž. s. 387.

³² Dle R. Čapka „Za konstruktivistické metody můžeme označovat ty, které podporují stejnojmenný způsobem edukace. Konstruktivní (konstruktivistické) vyučování prosazuje ve výuce řešení problémů ze života, tvořivé myšlení, práci dětí ve skupinách a méně drilu. [...] Učitel nabízí mnohé možnosti výukových aktivit, mně se přístup učitele k žákovi, struktura vyučovací hodiny se může měnit v souvislosti s vyučovacími metodami apod.“ (ČAPEK, Robert. *Moderní didaktika: lexikon výukových a hodnoticích metod*. Praha: Grada, 2015. ISBN 978-80-247-3450-7. s. 289.)

³³ „čtení, četba“ (Anglicko-český, česko-anglický praktický slovník. 3. vyd. Brno: Lingea, 2013. ISBN 978-80-87471-78-4. s. 436.)

³⁴ „psaný text, písemná podoba, psaní, písmo“ (Anglicko-český, česko-anglický praktický slovník. 3. vyd. Brno: Lingea, 2013. ISBN 978-80-87471-78-4. s. 617.)

³⁵ ČAPEK, Robert. *Moderní didaktika: lexikon výukových a hodnoticích metod*. Praha: Grada, 2015. ISBN 978-80-247-3450-7. s. 387.

³⁶ SÁRKŮZI, Radek. Čtenářská gramotnost a projektové vyučování [online]. *Inovativní pedagogické programy – 4. díl – Čtením a psaním ke kritickému myšlení*. [cit. 20. 2. 2018]. Dostupné na: <http://www.ctenarska-gramotnost.cz/projektove-vyucovani/pv-zahranici/inovativni-programy-4>

³⁷ ČAPEK, Robert. *Moderní didaktika: lexikon výukových a hodnoticích metod*. Praha: Grada, 2015. ISBN 978-80-247-3450-7. s. 387.

³⁸ ČECHOVÁ, Barbara. *Nápadník pro rozvoj klíčových kompetencí ve výuce*. Praha: www.scio.cz, 2006. ISBN 80-86910-53-9. s. 29.

podílejících se na programu RWCT³⁹ a zabývá se tím „jak strukturovat učení, které bude respektovat přirozené fungování mozku“⁴⁰.

Model E-U-R se snaží vzít v úvahu přirozený proces učení tak „aby učení bylo pokud možno trvalé a spočívalo ve skutečném porozumění novým obsahům, ne pouze jejich zapamatování“⁴¹.

V první fázi evokace učitel poskytne žákům prostor, aby si vzpomněli, co doposud vědí a sdílet své zkušenosti se svými spolužáky. Ve druhé fázi dochází k uvědomění si informací – žáci na nově získané informace k danému tématu vyhledávají odpovědi na otázky, které vznikly již v evokační části hodiny. Ve třetí reflexivní části si upevňují své nové poznatky.⁴² Domníváme se, že tímto modelem učení napomáháme žákům k tomu, aby si nově získané poznatky dávali do souvislostí již s těmi, které už znají.

2. 1. 1 Evokace

V této fázi jde především o to, poskytnout žákům určitý prostor k tomu, aby si vybavili všechny své poznatky, názory, zkušenosti a myšlenky ke zvolenému tématu.

Dále se při této evokační části ukážou dřívější žakovská nedorozumění, která si v této fázi mají možnost opravit. Předpokladem pro tuto část je, že si žáci nové informace propojí s těmi stávajícími. Hlavní podstatou evokace, je aby učitel dokázal především žáky aktivizovat, motivovat a zvláště u nich vyvolat zájem daný problém vůbec řešit.⁴³

2. 1. 2 Uvědomění

Ve fázi uvědomění žák objevuje nové informace např. prostřednictvím nového textu, videa, filmu, různými pokusy, návštěvy galerie, muzea a knihovny.⁴⁴ Nově

³⁹ Tamtéž, s. 29.

⁴⁰ Tamtéž, s. 29.

⁴¹ ŠEBEŠOVÁ, Petra a Petra ŠIMONOVÁ, ed. *Environmentální výchova pro ZŠ a SŠ: tři kroky k aktivnímu vyučování*. Praha: Portál, 2013. ISBN 978-80-262-0503-6. s. 16.

⁴² ZORMANOVÁ, Lucie. *Výukové metody v pedagogice – Třífázový model učení* [online]. RVP metodický portál [cit. 20. 2. 2018]. Dostupné na: <https://clanky.rvp.cz/clanek/o/z/16247/VYUKOVE-METODY-V-PEDAGOGICE-TRIFAZOVY-MODEL-UCENI.html/>

⁴³ ČECHOVÁ, Barbara. *Nápadník pro rozvoj klíčových kompetencí ve výuce*. Praha: www.scio.cz, 2006. ISBN 80-86910-53-9. s. 30.

⁴⁴HAUSENBLAS, Ondřej a KOŠŤÁLOVÁ, Hana. Co je E-U-R. In *Kritické listy* 22. [online] [cit. 21. 2. 2018]. Dostupné na: http://www.kritickemysleni.cz/klisty.php?co=klisty22_eur

získané informace žák propojuje s těmi dosavadními a zároveň si odpovídá na otázky, které si položili v evokační fázi. Tato fáze má charakter aktivního učení, učitel v této fázi nemá na žáka žádný vliv.⁴⁵

Můžeme říci, že v této fázi má učitel roli zprostředkovatele informací, jenž má za úkol u žáků udržet jejich zájem a vést je k tomu, aby pozorovali, jak se propojují a vyvíjejí jejich získané vědomosti.

Role učitele spočívá v tom, že přenechá veškerou aktivitu na žácích. V případě, že žáci potřebují doplnit nějakou informaci, tak se mohou zeptat učitele. Cílem je zájem žáka, který se v této fázi namotivoval tak, že chce získávat další nové informace.⁴⁶

2. 1. 3 Reflexe

V této fázi učení si žáci zejména třídí a srovnávají mezi sebou nově získané informace. Získané vědomosti si upevňují, dávají si je do souvislostí a dále své myšlenky řeší formou diskuse s ostatními spolužáky. Reflexivní fáze vyučovací jednotky nechá žáky si vyjasnit „*co ještě o tématu nevědí a jaké otázky zůstaly neodpovězeny či se nově objevily, a tím je motivovat k dalšímu poznávání*“⁴⁷

Dalším cílem je „*zaměřit se nejen na reflexi obsahu poznání, ale i na způsob, jakým bylo nového poznání dosaženo (tzv. metakognice)*“⁴⁸.

Důležitým faktorem této fáze je, aby učitel nesděloval žákům nové informace. Závěr celé vyučovací jednotky si žák utváří sám - měl by nově získané informace vyjádřit zejména vlastními slovy.⁴⁹

⁴⁵ ČECHOVÁ, Barbara. *Nápadník pro rozvoj klíčových kompetencí ve výuce*. Praha: www.scio.cz, 2006. ISBN 80-86910-53-9. s. 30.

⁴⁶ ŠEBEŠOVÁ, Petra a Petra ŠIMONOVÁ, ed. *Environmentální výchova pro ZŠ a SŠ: tři kroky k aktivnímu vyučování*. Praha: Portál, 2013. ISBN 978-80-262-0503-6. s. 18.

⁴⁷ Tamtéž, s. 19.

⁴⁸ Tamtéž, s. 19.

⁴⁹ ČAPEK, Robert. *Moderní didaktika: lexikon výukových a hodnoticích metod*. Praha: Grada, 2015. ISBN 978-80-247-3450-7. s. 465.

2. 2 Metody RWCT ve výuce literatury

2. 2. 1 Pětílístek

Metoda pětílístek (Cinquains⁵⁰ - přílohy č. 2 a 3) slouží k tomu, aby žák shrnul a následně zapsal své získané informace a úsudky do pěti řádků⁵¹, které se souborně nazývají „pětílístek“. Námět na vyplnění pětílístku žákovi určuje učitel⁵² – ve výuce literatury tak nosným námětem může být například hlavní či vedlejší postava z knihy, či žák může charakterizovat prostředí, ve kterém se postavy pohybují. Žáci mohou pětílístek: vyplňovat jednotlivě, ve dvojici, společně ve skupině, nebo ho učitel vytvoří společně se třídou.

System vyplnění pětílístku je jednoduchý: na první řádek žák napíše jedno slovo (substantivum), které označuje nosné téma, které je podnětem přemýšlení. Druhý řádek musí obsahovat dvě slova (adjektiva). Třetí řádek je sestaven ze tří slov (verb). Na čtvrtý řádek pisatel napíše větu o čtyřech slovech, která vyjádří vztah ke zvolenému tématu. Na pátý (poslední) řádek se píše opět jedno slovo⁵³, které shrnuje celou podstatu námětu – žák má na poslední řádek pětílístku za úkol napsat synonymum slova, které napsal jako první na první řádek. V posledním řádku se nemusí jednat o podstatné jméno.⁵⁴ Žák by měl v tomto řádku „vystihnout podstatu tématu nebo ji obrazně pojmenovat (metaforou)“⁵⁵, žák dále může jedním slovem vyjádřit pointu.⁵⁶ Všechna slova, která žák do pětílístku vyplní, se vztahují k hlavnímu námětu, tedy prvnímu slovu na prvním řádku.

⁵⁰ Překlad: Slovo cinquains znamená pětiřádková báseň. Vymyslela ji americká autorka Adelaine Crapsey (*1878 - † 1914) v roce 1911. (CHEYNEY, Arnold B. a Jeanne S. CHEYNEY. *The poetry corner*. Glenview, Ill.: Scott, Foresman, 1982. ISBN 0673164616. s. 26 - 27.)

Robert Čapek (didaktik, učitel, psycholog) o této metodě říká, že se jedná o metodu diamantu, která má několik variant a „jednou z nich je i cinquain (ze kterého se vyvinula u nás známá metoda, tzv. pětílístek“ (ČAPEK, Robert. *Moderní didaktika: lexikon výukových a hodnoticích metod*. Praha: Grada, 2015. ISBN 978-80-247-3450-7. s. 45.)

⁵¹ ŠLAPAL, Miloš, Hana KOŠŤÁLOVÁ a Ondřej HAUSENBLAS. *Metodika rozvoje čtenářství a čtenářské gramotnosti*. Nový Jičín: Krajské zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků a informační centrum Nový Jičín, 2012. ISBN 978-80-905036-8-7. s. 24.

⁵² Pětílístek lze využít v jakémkoliv vyučovacím předmětu.

⁵³ Slovní druh není dále definován.

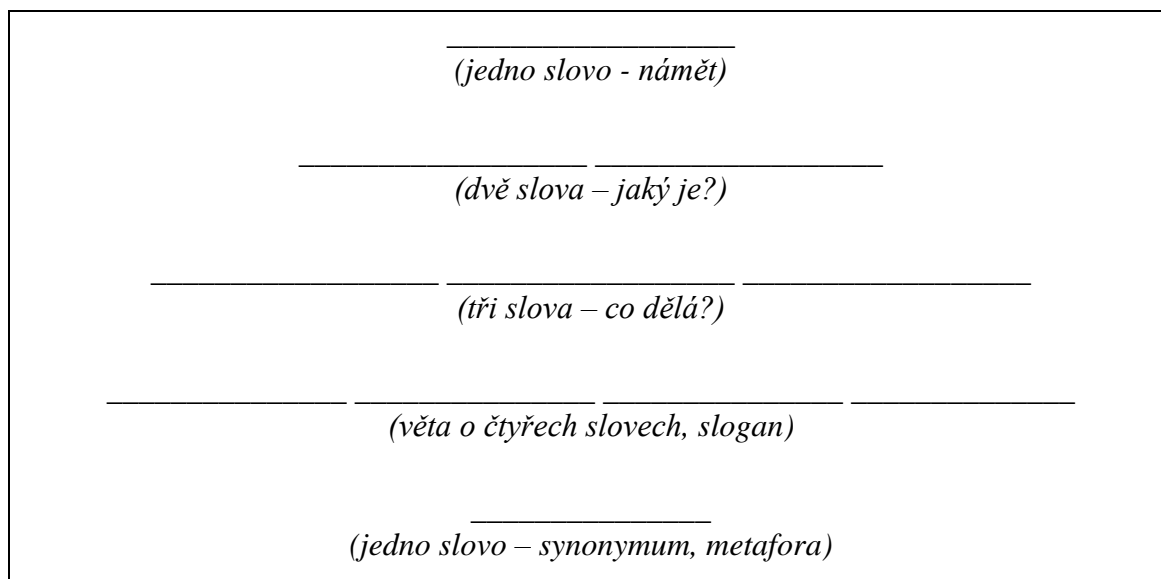
⁵⁴ RUTOVÁ, Nina. *Pětílístek* [online]. *Respekt neboli*. [cit. 20. 2. 2018]. Dostupné na: <http://www.respektneboli.eu/pedagogove/archiv-metod/petilistek>

⁵⁵ ČECHOVÁ, Barbara. *Nápadník pro rozvoj klíčových kompetencí ve výuce*. Praha: www.scio.cz, 2006. ISBN 80-86910-53-9. s. 38.

⁵⁶ KALOVÁ, Jitka a Milada ZÁVODSKÁ. *Druhá směna: jak využívat dějiny Romů ve výuce na 2. stupni ZŠ: jak využívat literaturu Romů ve výuce na 2. stupni ZŠ*. Praha: Romea, 2012. ISBN 978-80-904106-1-9. s. 16.

Aby žák při vyplňování pětilístku nedostával pouze zadání „Napiš jedno podstatné jméno.“, „Napiš dvě přídavná jména.“, „Napiš tři slovesa.“, tak mu pomůžeme tím, že mu poskytneme lepší zadání „Napiš námět jedním slovem.“, „Napiš dvouslovný popis námětu – tedy jaký může být námět“, „Napiš tři slova, která vyjadřují, co námět dělá.“.⁵⁷ Pětilístek můžeme označit za způsob zápisu, který nazýváme jako jednoduchý organizér.⁵⁸

Schéma pětilístku⁵⁹ (obrázek č. 1):

Obrázek č. 1 - Pětilístek

Pětilístek každý žák vyplňuje individuálně,⁶⁰ buď na předem předtištěné linky, kde už může přímo psát, nebo na prázdný papír, na který si sám schéma připraví, pokud ho zná, nebo opíše podle vzoru napsaném na tabuli ve třídě.

Tuto metodu práce není vhodné do vyučování zařazovat často. Pro žáky přestane být tato metoda dostatečně atraktivní a může se stát, že pětilístek začnou pouze mechanicky vyplňovat.⁶¹

Pokud bychom chtěli zařadit tuto metodu do třífázového modelu učení E-U-R, tak můžeme říci, že metodu lze využít na závěr vyučovací hodiny (ve fázi reflexe), kde

⁵⁷ ŠLAPAL, Miloš, Hana KOŠTÁLOVÁ a Ondřej HAUSENBLAS. *Metodika rozvoje čtenářství a čtenářské gramotnosti*. Nový Jičín: Krajské zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků a informační centrum Nový Jičín, 2012. ISBN 978-80-905036-8-7. s. 24.

⁵⁸ Tamtéž, s. 24.

⁵⁹ Tamtéž, s. 24.

⁶⁰ Tamtéž, s. 24.

⁶¹ Tamtéž, s. 24.

si žáci mohou probírané učivo shrnout a dále jej sdílet mezi ostatními spolužáky. Výhodné u této metody je, že i vyučující získá přehled o tom, co bylo pro žáky ve vyučovací jednotce klíčové.⁶² Po sdílení pětílístků je vhodné udělat krátkou reflexi vytvořených pětílístků – žáků se ptáme „*Jak se vám pětílístky tvořily? Co jste si při tvorbě uvědomili?*“⁶³

V reflexivní fázi hodiny můžeme využít pětílístek také jako formu pro zpětnou vazbu, kdy se žáci nevěnují konkrétnímu tématu z hodiny, ale hodnotí průběh celé hodiny.⁶⁴ Schéma pětílístku zůstává - hlavním námětem je aktuální vyučovací jednotka.

Lektorka kritického myšlení a mediální výchovy Nina Rutová ve svém internetovém příspěvku⁶⁵ zveřejnila, jak takové hodnocení vyučovací hodiny může vypadat. My jsme toto hodnocení upravili a pro lepší označení ho nazvali zpětnovazebním pětílístkem (obrázek č. 2). Zadání zpětnovazebního pětílístku vypadá takto⁶⁶:

<p>_____</p> <p><i>(dnešní vyučovací hodina)</i></p> <p>_____</p> <p><i>(dvě slova – Jaká byla pro tebe dnešní vyučovací hodina?)</i></p> <p>_____</p> <p><i>(tři slova – Co důležitého se v ní pro tebe dělo?)</i></p> <p>_____</p> <p><i>(věta o dnešní vyučovací hodině o čtyřech slovech)</i></p> <p>_____</p> <p><i>(jednoslovné vyhodnocení /pocit/)</i></p>
--

Obrázek č. 2 - Zpětnovazební pětílístek

⁶² RUTOVÁ, Nina. *Pětílístek* [online]. *Respekt neboli*. [cit. 20. 2. 2018]. Dostupné na: <http://www.respektneboli.eu/pedagogove/archiv-metod/petilistek>

⁶³ ČECHOVÁ, Barbara. *Nápadník pro rozvoj klíčových kompetencí ve výuce*. Praha: www.scio.cz, 2006. ISBN 80-86910-53-9. s. 38.

⁶⁴ RUTOVÁ, Nina. *Pětílístek* [online]. *Respekt neboli*. [cit. 20. 2. 2018]. Dostupné na: <http://www.respektneboli.eu/pedagogove/archiv-metod/petilistek>

⁶⁵ Tamtéž.

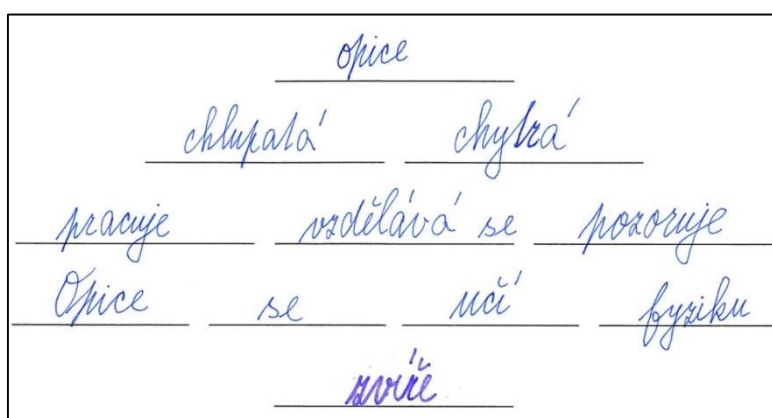
⁶⁶ Tamtéž.

Metodu lze však také využít i ve fázi evokace (úvodu hodiny). Učitel může metodu využít v případě, kdy ví, že o daném tématu žáci něco vědí a tak už hned na začátku žáci odhalí své vědomosti, se kterými budou po celou hodinu pracovat.⁶⁷

Smyslem celé metody je rozvoj čtenářské gramotnosti. Pomocí pětílístku se žáci učí:

- *shrnovat informace do lapidárních vyjádření,*
- *vymezovat obecné a specifické vlastnosti a rysy typické pro popisovaný jev,*
- *používat výstižná metaforická pojmenování,*
- *vybírat vhodná slova pro vyjádření své představy, znalosti, názoru,*
- *vybírat vhodné synonymum,*
- *při práci ve dvojicích (skupině) zdůvodňovat svou volbu slov,*
- *při práci ve dvojici (skupině) hodnotit a případně oceňovat jejich volbu slov, argumentovat, proč je ve společném produktu použít, či nikoliv a hledat s ostatními společný konsensus.*⁶⁸

Tuto metodu hodnotíme jako velmi vhodnou při výuce literární výchovy a také při výuce čtenářských dílen, kde pětílístek můžeme využít například k charakteristice kterékoliv literární postavy. Na *obrázku č. 3* uvádíme příklad⁶⁹ pětílístku z hodiny literární výchovy, kdy žáci měli za úkol na základě ilustrace vytvořit pětílístek.

Obrázek č. 3 - Pětílístek (ukázka žákovské práce)

⁶⁷ RUTOVÁ, Nina. *Pětílístek* [online]. *Respekt neboli*. [cit. 20. 2. 2018]. Dostupné na: <http://www.respektneboli.eu/pedagogove/archiv-metod/petilistek>

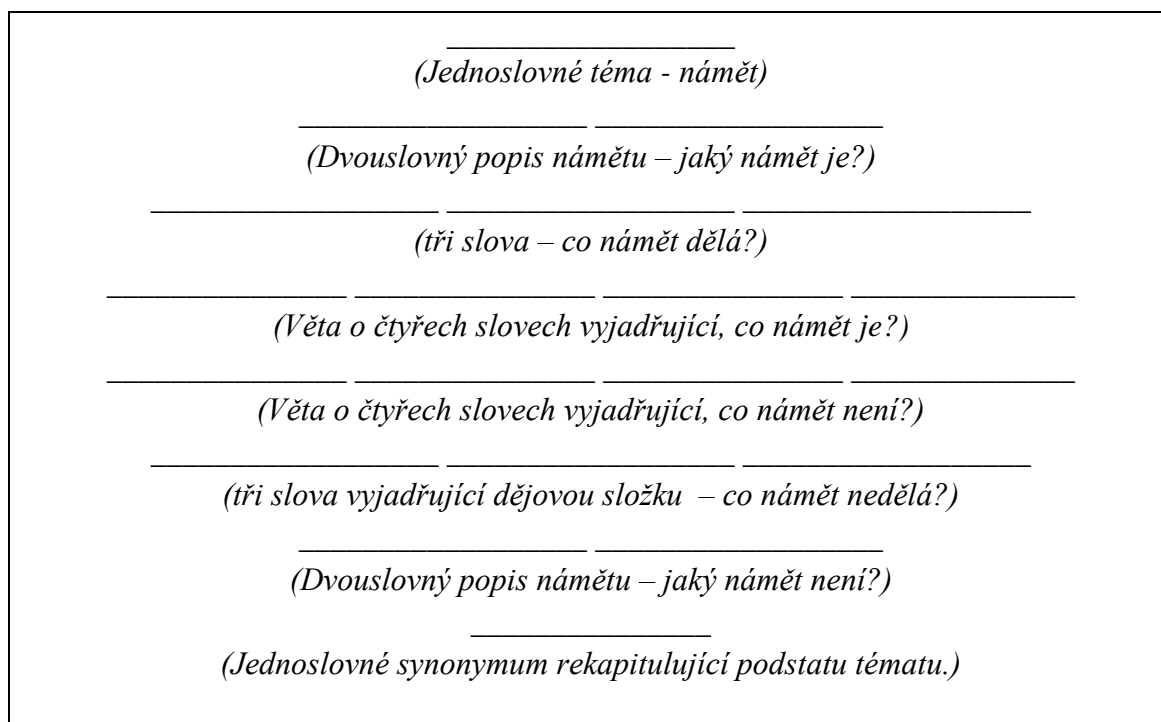
⁶⁸ ŠLAPAL, Miloš, Hana KOŠTÁLOVÁ a Ondřej HAUSENBLAS. *Metodika rozvoje čtenářství a čtenářské gramotnosti*. Nový Jičín: Krajské zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků a informační centrum Nový Jičín, 2012. ISBN 978-80-905036-8-7. s. 24.

⁶⁹ Uvedený příklad souvisí s praktickou částí (s. 64). Pětílístek se váže k fyzikální bajce *Hrochovy slasti a strasti* z knihy *Straka v říši entropie* (2010).

2. 2. 2 Diamant

Tato metoda je velmi podobná předchozí metodě - pětílístku. Diamant by se dal považovat za rozšíření pětílístku, kde se v druhé části schématu zachycují protiklady. Žáci si pomocí této metody uplatňují podobné dovednosti, jako při práci s pětílístkem. Název metody vyplývá ze způsobu zápisu. Soubor řádků připomíná tvar diamantu.⁷⁰

Diamant se řídí následujícím schématem (obrázek č. 4)⁷¹:

Obrázek č. 4 - Diamant

Tato metoda „podporuje divergentní myšlení, kreativitu a upevňuje pojmovou strukturu myšlení žáků“⁷².

Pedagog Robert Čapek ve své publikaci *Moderní didaktika* (2015) seznamuje také i **jednopólovým diamantem**, který pracuje pouze s pojmem napsaném na prvním řádku. Při vyplňování diamantu žák na první řádek napíše jednoslovný název (substantivum). Na druhý řádek žák napíše dvě pozitivní přídavná jména (adjektiva), která hlavní téma charakterizují kladně. Třetí řádek je sestaven ze tří kladných slov

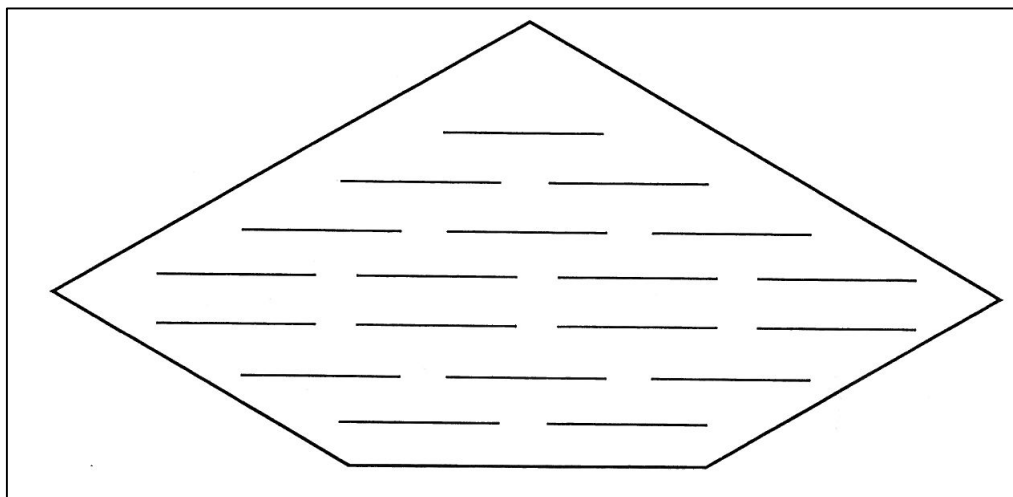
⁷⁰ Miloš, Hana KOŠTÁLOVÁ a Ondřej HAUSENBLAS. *Metodika rozvoje čtenářství a čtenářské gramotnosti*. Nový Jičín: Krajské zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků a informační centrum Nový Jičín, 2012. ISBN 978-80-905036-8-7. s. 25.

⁷¹ Tamtéž. s. 25.

⁷² ČAPEK, Robert. *Moderní didaktika: lexikon výukových a hodnoticích metod*. Praha: Grada, 2015. ISBN 978-80-247-3450-7. s. 45.

(verb). U čtvrtého řádku žák napíše pozitivní větu o čtyřech slovech⁷³. Druhá část diamantu se vyplňuje stejně, jen žák vyplňuje slova vždy v opačném významu.⁷⁴

Schéma jednopólového diamantu (obrázek č. 5)⁷⁵:

Obrázek č. 5 - Jednopólový diamant

Metodu diamantu učitel může využít v literární výchově i hodině čtenářských dílen. Diamant se bude lišit pouze tím, že když žáci budou vyplňovat diamant o hodině literární výchovy, tak všechny diamanty budou zpravidla vyplňovány na stejnou literární postavu, popřípadě se v diamantu odrazí postavy ze stejné knihy (úryvku). Pokud učitel použije diamant v hodině čtenářských dílen, tak každý žák bude zpracovávat diamant na jinou literární postavu. Tuto metodu hodnotíme jako velmi využitelnou, jelikož jsme ji sami v pedagogické praxi vyzkoušeli.

2. 2. 3 Myšlenková mapa

Tato metoda je také nazývána jako **pojmová** či **mentální** mapa⁷⁶. Pokud chce učitel tuto metodu ve výuce použít, tak je k tomu vhodná evokační část hodiny, kde si

⁷³ Ve čtvrtém řádku nejsou specifikovány jednotlivé slovní druhy.

⁷⁴ ČAPEK, Robert. *Moderní didaktika: lexikon výukových a hodnoticích metod*. Praha: Grada, 2015. ISBN 978-80-247-3450-7. s. 44.

⁷⁵ Tamtéž, s. 44.

⁷⁶ Můžeme se setkat také s pojmem *myšmapa* (ČECHOVÁ, Barbara. *Nápadník pro rozvoj klíčových kompetencí ve výuce*. Praha: www.scio.cz, 2006. ISBN 80-86910-53-9. s. 51.)

žáci upevní, co o daném tématu vědí. Tato metoda lze také aplikovat ke konci vyučovací hodiny, kde si žák shrne a zhodnotí své znalosti.⁷⁷

Robert Čapek uvádí, že mapa může mít charakter „*asociační metody, skupinové i individuální metody aj.*“⁷⁸. Při použití myšlenkové mapy si žák systematicky urovná své poznatky pomocí jednoduchého grafického záznamu, který mu umožní si dané téma lépe zapamatovat. Dále velkou roli v myšlenkové mapě hrají barvy, či různé grafické symboly a kresby, které poskytnou lepší zapamatování. Mapa žákovi umožní přehlednost tématu, díky kterému si uvědomí jednotlivé vztahy a principy mezi zvolenými (zapsanými) údaji.⁷⁹

Žák si může myšlenkovou mapu vytvořit individuálně a to například před psaním jakéhokoli slohového útvaru. Myšlenkové mapy nám umožňují zpřesňovat si naše myšlení. Jedná se o převedení nových poznatků do vizuální podoby, která nám je pomáhá hierarchicky utřídit a dále začlenit nové poznatky již do našeho existujícího systému vědomostí.⁸⁰

Psycholog a spisovatel Tony Buzan zpopularizoval tuto metodu. Vznikla Buzanova sedmikroková mentální mapa. Tato mapa „*zaměstnává obě strany mozku, neboť spojuje barvu, kreativitu i představivost se slovy, čísly a strukturou.*“⁸¹

Sedm kroků k vytvoření mentální mapy dle Buzana jsou následující:

„I. Mapu začínáme tvořit uprostřed šikmo položeného papíru - mozek tak může svobodně působit všemi směry a vyjadřovat se volněji a přirozeněji.

II. Ústřední myšlenku vyobrazujeme nebo doplňujeme obrázkem, který má větší výpovědní hodnotu než slovo.

III. Při tvorbě mapy používáme různé barvy - stimulující mozek a motivují žáky, produkt vypadá atraktivněji.

⁷⁷ ČECHOVÁ, Barbara. *Nápadník pro rozvoj klíčových kompetencí ve výuce*. Praha: www.scio.cz, 2006. ISBN 80-86910-53-9. s. 51.

⁷⁸ ČAPEK, Robert. *Moderní didaktika: lexikon výukových a hodnoticích metod*. Praha: Grada, 2015. ISBN 978-80-247-3450-7. s. 334.

⁷⁹ Tamtéž. s. 333.

⁸⁰ ČECHOVÁ, Barbara. *Nápadník pro rozvoj klíčových kompetencí ve výuce*. Praha: www.scio.cz, 2006. ISBN 80-86910-53-9. s. 51.

⁸¹ ČAPEK, Robert. *Moderní didaktika: lexikon výukových a hodnoticích metod*. Praha: Grada, 2015. ISBN 978-80-247-3450-7. s. 335.

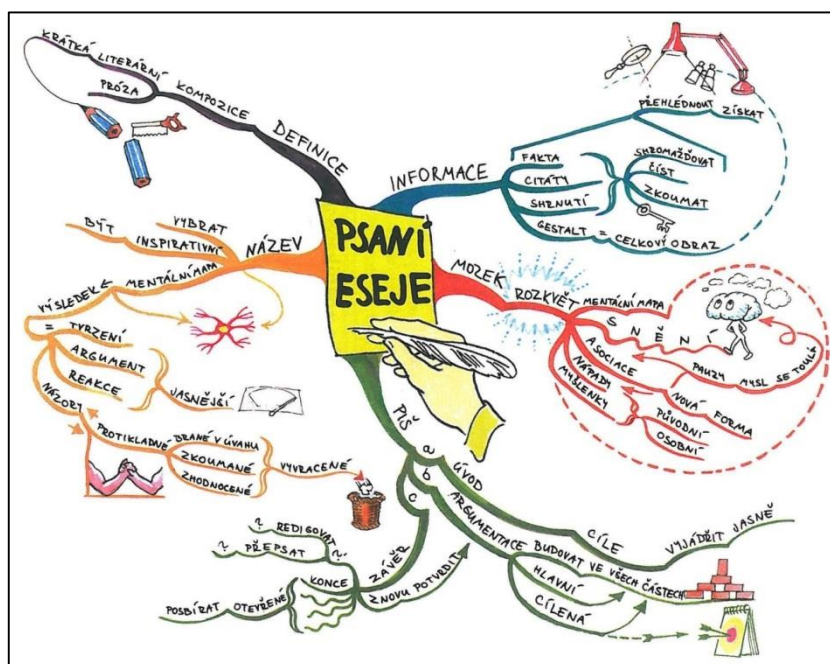
IV. K centrálnímu obrázku připojujeme hlavní větve a k nim další větve nižších úrovní - druhé, třetí úrovně atd. Připojením větví vytváříme základní strukturu mapy. Pro naše myšlení je výhodné pojmy spojovat.

V. Větve vytváříme pomocí křivek, nikoliv přímek, zakřivené větve jsou pro náš mozek mnohem atraktivnější.

VI. Každé lince by mělo náležet pouze jedno klíčové slovo, což zvyšuje přehlednost mapy.

VII. Na celé ploše mapy by se měla objevovat různá vyobrazení a obrázky, jejichž funkce je stejná jako funkce centrálního obrázku.⁸²

Těchto sedm kroků Tony Buzan také prezentuje dětskému čtenáři. V knize *Myšlenkové mapy pro děti*⁸³ (2014) seznamuje se základními sedmi kroky (příloha č. 4)⁸⁴. Příklad myšlenkové mapy je vyobrazen na obrázku č. 6⁸⁵.

Obrázek č. 6 – Myšlenková mapa

⁸² BUZAN, Tony. *Mentální mapování*. Vyd. 2. Přeložil Jiří FOLTÝN. Praha: Portál, 2014. ISBN 978-80-262-0520-3. s. 20.

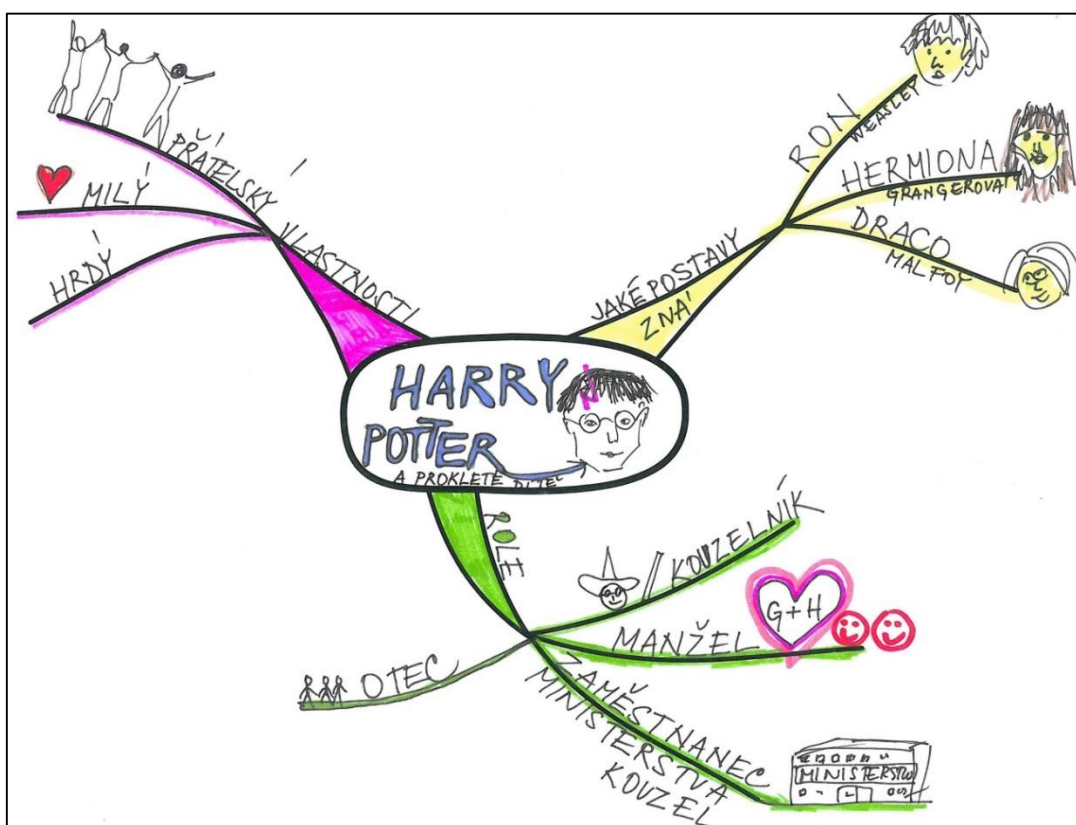
⁸³ BUZAN, Tony a Jo Godfrey WOOD. *Myšlenkové mapy pro děti: efektivní učení*. Brno: BizBooks, 2014. ISBN 978-80-265-0263-0. s. 27

⁸⁴ Tamtéž. s. 27.

⁸⁵ BUZAN, Tony. *Mentální mapování*. Vyd. 2. Přeložil Jiří FOLTÝN. Praha: Portál, 2014. ISBN 978-80-262-0520-3. s. 135.

Učitel může využít myšlenkovou i v případě že chce, aby žáci pracovali s textem. Žáci pak mají za úkol umístit pojmy, které vybrali jako klíčové a zároveň mezi nimi hledají spojitost.

Na českém trhu se objevil soubor myšlenkových map v podobě pracovních listů. Tento soubor se jmenuje *Myšlenkové mapy v českém jazyce*⁸⁶ (2014) a autorkami jsou Markéta Krčmářová a Eva Hrazděchová. Myšlenkové mapy se týkají mluvnice - učiva 1. stupně ZŠ. V souboru jsou k dispozici prázdné a vyplněné myšlenkové mapy. Vyplněnou mapu může učitel využít při výkladu a prázdnou při opakování učiva. Prázdné mapy se však nabízí i k jinému než mluvnickému učivu. My jsme využili jednu prázdnou myšlenkovou mapu ve výuce čtenářských dílen. Myšlenková mapa původně sloužila k zápisu zdvojených souhlásek (příloha č. 5). My jsme použili myšlenkovou mapu k záznamu informací o jakékoliv postavě. Na obrázku č. 7 je zpracovaná myšlenková mapa zaměřená na postavu Harryho Pottera z knihy *Harry Potter a prokleté dítě* (2016).

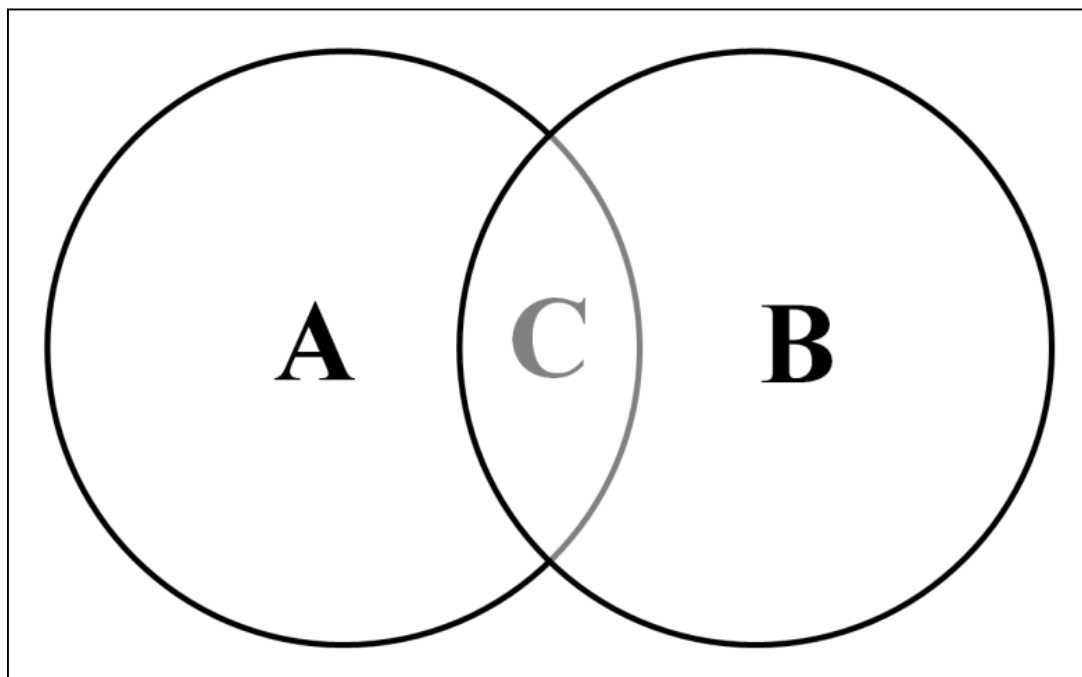
Obrázek č. 7 - myšlenková mapa: postava Harry Potter (žákovská práce)

⁸⁶ KRČMÁŘOVÁ, Markéta. HRAZDĚCHOVÁ, Eva. *Myšlenkové mapy v českém jazyce*. Praha: DYS-centrum, 2017. ISBN 978-80-87581-13-1.

2. 2. 4 Vennův diagram

Tuto výukovou metodu použije učitel o hodinách literární výchovy tehdy, když bude chtít porovnávat například dvě postavy, jevy, prostředí, knihy, ilustrace či jakékoliv texty. Tento grafický organizér znázorňuje, které věci (vlastnosti, rysy, charaktery) mají společné či rozdílné.⁸⁷

Schéma Vennova diagramu (obrázek č. 8)⁸⁸:

Obrázek č. 8 - Vennův diagram

Schéma se skládá ze dvou kružnic. Do *kružnice A* se píše jedinečné (nesrovnatelné) znaky jevu A, do *kružnice B* se píše jedinečné znaky jevu B. Průsečík C⁸⁹ umožňuje zápis informací, které mají obě kružnice společné.⁹⁰ V příloze č. 6 je zveřejněna ukázka vyplněného pracovního listu⁹¹, kdy žáci porovnávali mezi sebou dvě ilustrace.

⁸⁷ ŠLAPAL, Miloš, Hana KOŠŤÁLOVÁ a Ondřej HAUSENBLAS. *Metodika rozvoje čtenářství a čtenářské gramotnosti*. Nový Jičín: Krajské zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků a informační centrum Nový Jičín, 2012. ISBN 978-80-905036-8-7. s. 25.

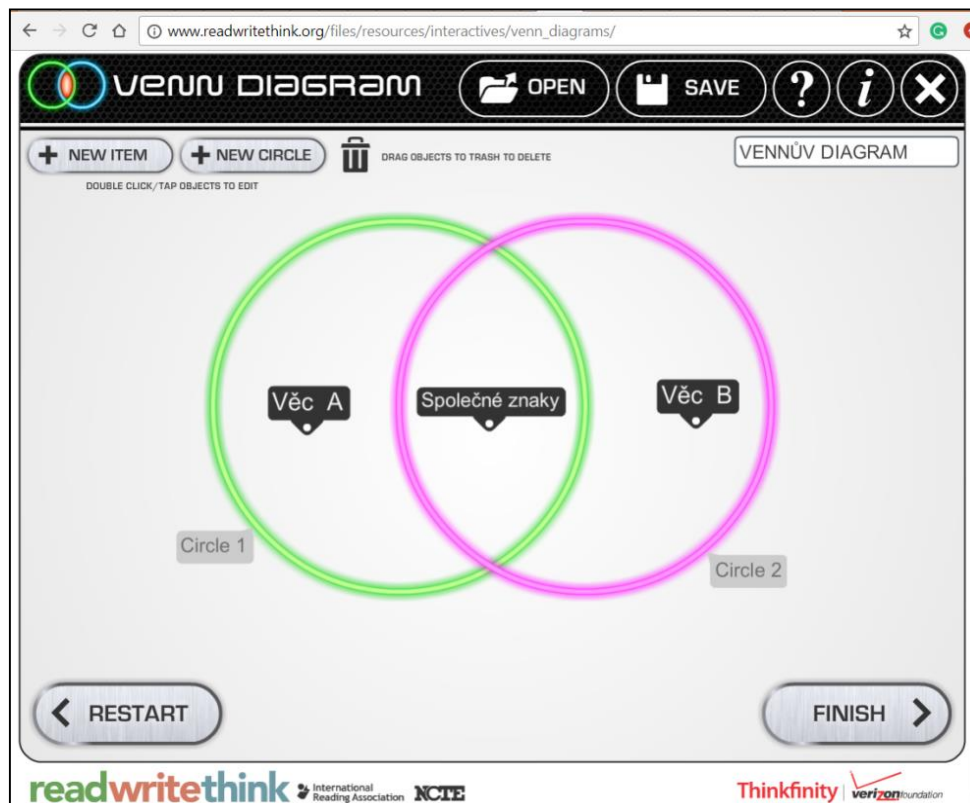
⁸⁸ Tamtéž, s. 26.

⁸⁹ Průsečík kružnic A a B.

⁹⁰ ČAPEK, Robert. *Moderní didaktika: lexikon výukových a hodnoticích metod*. Praha: Grada, 2015. ISBN 978-80-247-3450-7. s. 225.

⁹¹ Pro pracovní list byly použity ilustrace z knih: První ilustrace: TRNKA, Jiří. *Zahrada*. Praha: Studio trnka, 2008. Jiří Trnka. ISBN 978-80-87209-15-8.; Druhá ilustrace: ČECH, Pavel. *O zahradě*. Havlíčkův Brod: Petrkov, 2012. ISBN 978-80-87595-14-5.

Žáci mohou Vennův diagram nakreslit jednoduše na papír, či mohou využít web http://www.readwritethink.org/files/resources/interactives/venn_diagrams/, na kterém je zpřístupněn interaktivní nástroj, díky kterému lze diagram vytvořit.⁹² Po dokončení diagramu si ho žák může poslat na email, uložit do počítače či rovnou vytisknout. Proces tvorby diagramu je vidět na PrintScreenu obrazovky (obrázek č. 9⁹³).

Obrázek č. 9 - Vennův diagram (elektronický)

Vennův diagram se může skládat i z více kružnic (příloha č. 7) a tudíž žák může porovnávat více věcí než dvě. Průsečíků tak může být více.⁹⁴ Tato výuková metoda vede žáky k aktivnímu vyhledávání společných a rozdílných znaků dvou věcí. Diagramy „*napomáhají vizualizaci a strukturalizaci myšlenek a zefektivňují zařazení nových poznatků do širšího kontextu*“⁹⁵. Vennův diagram mohou žáci vyplňovat ve skupinách či každý žák zvlášť.

⁹² HANSEN ČECHOVÁ, Barbara, Matěj SEIFERT a Andrea VEDRALOVÁ. *Nápadník pro výuku dle učebních stylů*. Praha: www.scio.cz, 2011. ISBN 978-80-7430-059-2. s. 68.

⁹³ [www.readwritethink.org](http://www.readwritethink.org/files/resources/interactives/venn_diagrams/) [online]. 2018 [cit. 20. 3. 2018]. Dostupné na: http://www.readwritethink.org/files/resources/interactives/venn_diagrams/

⁹⁴ HANSEN ČECHOVÁ, Barbara, Matěj SEIFERT a Andrea VEDRALOVÁ. *Nápadník pro výuku dle učebních stylů*. Praha: www.scio.cz, 2011. ISBN 978-80-7430-059-2. s. 68.

⁹⁵ Tamtéž, s. 68.

2. 2. 5 I. N. S. E. R. T.

Metoda se používá k práci s textem a umožní nám tak lepší porozumění textu a uvědomení si jeho obsahu. Název metody se skládá ze tří anglických slov: *index*⁹⁶, *string*⁹⁷ a *tex*⁹⁸ (v překladu tato slova znamenají *seznam*, *nit* a *text*).⁹⁹

Základem pro tuto metodu je text. Žáci „*dělají při čtení vybrané pasáže značky tam, kde se jim to zdá důležité*“¹⁰⁰. Žáci celkem zapisují čtyři symboly, které jsou popsány v *tabulce č. 1*¹⁰¹:

Tabulka č. 1

Symbol	Co symbol znamená?
✓	této informaci rozumím, už jsem ji věděl (nebyla to pro mě nová informace)
+	tato informace je pro mě nová (a zároveň důvěryhodná, souhlasím s ní)
-	této informaci nevěřím (nesouhlasím s ní)
?	této informaci nerozumím, potřebuji ji ještě vysvětlit (informaci si potřebuji ověřit)

Robert Čapek v publikaci *Moderní didaktika* (2015) uvádí další značku, a to vykřičník (!), tuto značku žák použije, pokud chce danou informaci zdůraznit, nebo zda ho informace překvapila.¹⁰²

Této metodě by měla předcházet evokační fáze,¹⁰³ „*v níž si žáci uvědomují, co vlastně o probíraném tématu vědí nebo si myslí, že o něm vědí*“¹⁰⁴. Vhodnou evokační

⁹⁶Překlad: „*seznam*“ (*Anglicko-český, česko-anglický praktický slovník*. 3. vyd. Brno: Lingea, 2013. ISBN 978-80-87471-78-4. s. 280.)

⁹⁷ Překlad: „*provaz, provázek, nit*“ (*Anglicko-český, česko-anglický praktický slovník*. 3. vyd. Brno: Lingea, 2013. ISBN 978-80-87471-78-4. s. 529.)

⁹⁸ Překlad: „*text*“ (*Anglicko-český, česko-anglický praktický slovník*. 3. vyd. Brno: Lingea, 2013. ISBN 978-80-87471-78-4. s. 552.)

⁹⁹ ČECHOVÁ, Barbara. *Nápadník pro rozvoj klíčových kompetencí ve výuce*. Praha: www.scio.cz, 2006. ISBN 80-86910-53-9. s. 56.

¹⁰⁰ KOŠŤÁLOVÁ, Hana (ed.). *Sborník lekcí s využitím metod aktivního učení*. Praha: Občanské sdružení Kritické myšlení, 2007. ISSN 1214-5823. s. 107.

¹⁰¹ ŠLAPAL, Miloš, Hana KOŠŤÁLOVÁ a Ondřej HAUSENBLAS. *Metodika rozvoje čtenářství a čtenářské gramotnosti*. Nový Jičín: Krajské zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků a informační centrum Nový Jičín, 2012. ISBN 978-80-905036-8-7. s. 25.

¹⁰² ČAPEK, Robert. *Moderní didaktika: lexikon výukových a hodnoticích metod*. Praha: Grada, 2015. ISBN 978-80-247-3450-7. s. 304.

¹⁰³ Metodu I. N. S. E. R. T. je vhodné použít ve fázi uvědomění.

¹⁰⁴ ŠLAPAL, Miloš, Hana KOŠŤÁLOVÁ a Ondřej HAUSENBLAS. *Metodika rozvoje čtenářství a čtenářské gramotnosti*. Nový Jičín: Krajské zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků a informační centrum Nový Jičín, 2012. ISBN 978-80-905036-8-7. s. 19.

metodou je brainstorming.¹⁰⁵ Metoda slouží učitelům také pro přehled, jaké mají žáci znalosti (úroveň znalostí).¹⁰⁶

Metoda I. N. S. E. R. T. žákům např. umožňuje vybírat z textu důležité informace během čtení, kriticky myslet a posuzovat nové a důvěryhodné informace, přijít na rozpory v textu, ověřovat informace, propojovat zkušenosti s novým učivem a vyhledávat odpovědi na informace, kterým nerozumí.¹⁰⁷

Tuto metodu nelze aplikovat na beletristické texty - metoda je uzpůsobena spíše ke studijnímu čtení.¹⁰⁸ Metoda byla v praxi použita při představování knihy *Vola bys přes všechny svět vodil...*¹⁰⁹ (2017) od Dalibora Nesnídala. Žáky jsme průběžně seznamovali se zeměpisnými texty, do kterých žáci psali značky metody I. N. S. E. R. T. a následně během diskuse jsme nejdříve probírali, čemu žáci v textu nerozumí (tzn. kdo napsal do textu otazník). Poté žáci přiřazovali ilustraci k dané zemi (vždy se jednalo o významnou architektonickou památku). Společně s tímto zeměpisným tématem jsme ve výuce použili knihu *Mapy*¹¹⁰ (2015), kde si žáci nalistovali zemi, ve které byla jejich památka, a poté na mapě hledali, které významné literární postavy a spisovatelé v zemi jsou. Žákovské práce jsou zařazeny v příloze č. 8.

2. 2. 6 Volné psaní

Metoda volného psaní je vhodně využitelná ve fázi evokace. Pokud tuto metodu chce učitel použít, tak například na začátku hodiny řekne nějaké téma či nedokončenou větu a žáci mají za úkol volně pokračovat. Žáci jsou při psaní časově omezeni - vhodným časovým úsekem jsou tři minuty. Každý žák píše svým tempem, pokud je v tu chvíli zrovna nic nenapadá, tak zapisují to, na co právě myslí. V průběhu psaní nemá

¹⁰⁵ Tamtéž, s. 19.

¹⁰⁶ ČAPEK, Robert. *Moderní didaktika: lexikon výukových a hodnoticích metod*. Praha: Grada, 2015. ISBN 978-80-247-3450-7. s. 304.

¹⁰⁷ ŠLAPAL, Miloš, Hana KOŠŤÁLOVÁ a Ondřej HAUSENBLAS. *Metodika rozvoje čtenářství a čtenářské gramotnosti*. Nový Jičín: Krajské zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků a informační centrum Nový Jičín, 2012. ISBN 978-80-905036-8-7. s. 19.

¹⁰⁸ ČECHOVÁ, Barbara. *Nápadník pro rozvoj klíčových kompetencí ve výuce*. Praha: www.scio.cz, 2006. ISBN 80-86910-53-9. s. 56.

¹⁰⁹ NESNÍDAL, Dalibor. *Vola bys přes všechny svět vodil...: fascinující cesta kolem světa inspirovaná citátem Jana Amose Komenského*. Praha: Dalibor Nesnídal ve spolupráci s nakladatelstvím Jonathan Livingston, 2017. ISBN 978-80-7551-060-0.

¹¹⁰ MIZIELIŇSKA, Aleksandra a Daniel MIZIELIŇSKI. *Mapy*. Přeložil Anna HALFAROVÁ. Brno: Host, 2016. ISBN 978-80-7491-708-0.

žák myslet na stylizaci textu a k napsanému textu se žák už zásadně nevrací a neopravuje ho.¹¹¹

V průběhu psaní je dovoleno, aby žáci psali věty typu „*Zrovna nevím co psát, zrovna teď mě nic nenapadá...*“¹¹². Tento typ vět se snaží v průběhu psaní vytěsnit a vrátit se k původnímu tématu. Úkolem žáka je zapsat toho co nejvíce a proto nesmí v průběhu psaní opravovat a vracet se k textu. Při volném psaní žáci schraňují na jedno místo, co nejvíce myšlenek.¹¹³

Když dojde ke čtení vytvořených žákovských prací, tak by žák měl vědět, že svou práci může přečíst dobrovolně. Učitel nemůže žáka nutit k tomu, aby volné psaní přečetl. Žáci, kteří text přečtou, nijak nehodnotíme, pouze žákovi poděkujeme za jeho aktivní přístup. Po domluvě s žáky, se můžeme také setkat s tím, že učitel žákovská volná psaní zveřejní na nástěnce ve třídě v tzv. galerii.¹¹⁴

Volné psaní se nemusí vždy psát na začátku vyučovací hodiny, ale také po přečtení jakéhokoliv uměleckého či neuměleckého textu. Cílem volného psaní je, aby si žáci uspořádali své myšlenky k jednomu danému tématu. Prostřednictvím této metody žáci dokážou formulovat myšlenky a zařazovat nové informace do svého systému myšlenkové struktury.¹¹⁵

Tuto metodu doporučujeme využít v hodinách literární výchovy v jakékoliv části hodiny a také v hodinách čtenářských dílen. V dílnách čtení se nám osvědčilo, že žáci rádi píšou volné psaní po vlastním tichém čtení. Volné psaní se tak stává čtenářskou reakcí na přečtenou část knihy.

2. 2. 7 Čtení s otázkami

Základem této metody je práce s textem. Metoda se používá ve chvíli, kdy učitel chce, aby žáci získali z daného textu nějaké informace. Učitel tedy nejdříve vybere text,

¹¹¹ ŠLAPAL, Miloš, Hana KOŠTÁLOVÁ a Ondřej HAUSENBLAS. *Metodika rozvoje čtenářství a čtenářské gramotnosti*. Nový Jičín: Krajské zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků a informační centrum Nový Jičín, 2012. ISBN 978-80-905036-8-7. s. 20.

¹¹² Tato věta není odnikud citovaná, uvedli jsme do kontextu náš příklad.

¹¹³ ŠLAPAL, Miloš, Hana KOŠTÁLOVÁ a Ondřej HAUSENBLAS. *Metodika rozvoje čtenářství a čtenářské gramotnosti*. Nový Jičín: Krajské zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků a informační centrum Nový Jičín, 2012. ISBN 978-80-905036-8-7. s. 20.

¹¹⁴ ŠLAPAL, Miloš, Hana KOŠTÁLOVÁ a Ondřej HAUSENBLAS. *Metodika rozvoje čtenářství a čtenářské gramotnosti*. Nový Jičín: Krajské zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků a informační centrum Nový Jičín, 2012. ISBN 978-80-905036-8-7. s. 21.

¹¹⁵ Tamtéž, s. 21.

poté rozdá text do dvojic, která s textem následně pracuje. Dvojice žáků si text čte potichu navzájem a pokaždé, když přečtou odstavec, tak jeden druhému klade otázky k doposud přečtenému textu. V kladení otázek se dvojice žáků střídá.¹¹⁶

Aby žáci při tvoření kvalitních otázek byli úspěšní, tak je vhodné, aby učitel žákům po přečtení prvního odstavce ukázal, jaký typ otázek mají žáci vymýšlet. Tím pak učitel předejde tvoření nicotných otázek a dokáže jim ukázat, jakou hloubku mohou mít otázky k probíranému textu.¹¹⁷

Robert Čapek ve své publikaci *Moderní pedagogika* (2015) uvádí, že tuto metodu lze aplikovat na celou třídu tak, že celá třída si přečte jeden až dva odstavce a poté žáci kladou své otázky vyučujícímu. Ptají se tak dlouho, dokud je otázky napadají. Když už opravdu nevymyslí žádnou otázku, tak otázky tvoří vyučující a žáci odpovídají. Vyučující se může žáků ptát, co z daného textu vyplývá či jak si myslí, že text bude pokračovat - a následně své domněnky odůvodnit.¹¹⁸

Po přečtení textu a zodpovězení všech otázek, žáci mohou společně shromáždit informace, které si z textu zapamatovali.¹¹⁹ Žáci také mohou vést diskusi o tom, zda vymyšlené otázky byly spíše pouze kontrolní, či zasahovali do hloubky.¹²⁰

Cílem této metody je, aby čtenáři nejen nad textem přemýšleli, ale aby také dokázali formulovat smysluplnou otázku k textu. Tvoření otázek žáky naučí logicky přemýšlet, hledat na otázky své odpovědi a přijít případně na nesrovnalosti v kladení otázek a případných odpovědí. Žák se při této metodě ujistí, že umí položit otázku tak, aby mu spolužák odpověděl dle předpokládané odpovědi.¹²¹

2. 2. 8 Čtení s předvídáním

Využitím této metody, žáci ve třídě čtou po částech samostatně vybraný stejný text. Žáci dostávají jednotlivé části textu postupně od učitele. Poté co se žáci naučí s touto metodou pracovat, tak stačí části textu například oddělit čarou, či jednotlivé části

¹¹⁶ Tamtéž, s. 15.

¹¹⁷ ČAPEK, Robert. *Moderní didaktika: lexikon výukových a hodnoticích metod*. Praha: Grada, 2015. ISBN 978-80-247-3450-7. s. 301.

¹¹⁸ Tamtéž, s. 301.

¹¹⁹ ŠLAPAL, Miloš, Hana KOŠTÁLOVÁ a Ondřej HAUSENBLAS. *Metodika rozvoje čtenářství a čtenářské gramotnosti*. Nový Jičín: Krajské zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků a informační centrum Nový Jičín, 2012. ISBN 978-80-905036-8-7. s. 15.

¹²⁰ Tamtéž, s. 16.

¹²¹ Tamtéž, s. 16.

očíslovat. Žáci vždy po přečtené části textu nejdříve samostatně předvídají, jak text bude s největší pravděpodobností pokračovat. Své předpovědi mohou prodiskutovat ve třídě s ostatními spolužáky. Poté následuje čtení další části textu, kde si žáci srovnají svou předpověď se skutečností a takto pokračují až do konce textu.¹²²

Aby byl záznam předvídání přehlednější, tak žák používá k zápisu jednoduchou tabulku, která se nazývá tabulka předpovědí. Žáci mohou tabulku vyplňovat samostatně či ve dvojici tempem, které uznají za vhodné.¹²³

Tabulka předpovědí má různé podoby. My v naší diplomové práci uvádíme tabulku předpovědí (*příloha č. 9*), kterou jsme získali na *Didaktice literární výchovy* od didaktičky Mgr. Petry Bubeníčkové, Ph.D. Pro porovnání uvádíme ještě další možnou podobu zápisu (*příloha č. 10*¹²⁴), kterou jsme našli v publikaci *Environmentální výchova pro ZŠ a SŠ: tři kroky k aktivnímu vyučování* (2013).

Cílem této metody je, že se žáci naučí v textu rozlišovat podstatné a nepodstatné informace, naučí se hledat náznaky, na jejichž základě dokáže předvídat pokračování textu. Dále je předpoklad, že dokážou své myšlenky formulovat a porovnávat své názory (předpovědi) s názory ostatních.¹²⁵

2. 2. 9 Řízené čtení

Metoda řízeného čtení, spočívá v tom, že učitel zapojí do čtení celou třídu. Učitel připraví vhodný text, který předem rozdělí na části, a ke každé části předem připraví zvlášť otázky a různá cvičení.¹²⁶ V průběhu rozdávání textů učitel žákům podává otázky, které souvisí s probíraným tématem vyučovací hodiny. Když už mají všichni žáci svůj text, tak si jej postupně čtou a vyučující pokládá žákům otázky buď před přečtením dané části textu, nebo až po přečtení. Učitel postupně projde s žáky celý

¹²² Tamtéž, s. 16.

¹²³ Tamtéž, s. 16.

¹²⁴ ŠEBEŠOVÁ, Petra a Petra ŠIMONOVÁ, ed. *Environmentální výchova pro ZŠ a SŠ: tři kroky k aktivnímu vyučování*. Praha: Portál, 2013. ISBN 978-80-262-0503-6. s. 69.

¹²⁵ ŠLAPAL, Miloš, Hana KOŠTÁLOVÁ a Ondřej HAUSENBLAS. *Metodika rozvoje čtenářství a čtenářské gramotnosti*. Nový Jičín: Krajské zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků a informační centrum Nový Jičín, 2012. ISBN 978-80-905036-8-7. s. 17.

¹²⁶ Tamtéž, s. 17.

text a věnuje zájem každé žákovské odpovědi - sám by však neměl prozrazovat své názory na vybraný text.¹²⁷ „Součástí řízeného čtení bývá i čtení s předvídáním.“¹²⁸.

Po přečtení textu mohou žáci vést s učitelem diskusi, či na něj mohou reagovat volným psaním. Cílem této metody je, aby žák naučil vnímat text v širších souvislostech, hledat odpovědi, porozumět přečtenému textu, diskutovat a reagovat na myšlenky svých spolužáků.

2. 2. 10 Tabulka tvrzení (ano/ne)

Jedná se o diskusní metodu, která je určena pro práci s uměleckými i neuměleckými texty. Pokud chce učitel tuto metodu použít, tak nejdříve žákům rozdá tabulku, na které jsou napsány výroky vztahující se k textu. Žáci si nejdříve výroky přečtou a do sloupečku „Před čtením“ zapíšou odpověď - pokud s výrokiem souhlasí, tak napíše *ano* a pokud nesouhlasí, tak napíše *ne*. Poté, co žáci před čtením odpoví na všechna tvrzení, tak si až teprve teď samostatně přečtou vybraný text. Po přečtení textu se vrátí k tabulce tvrzení a vyplní své odpovědi ještě jednou, ale tentokrát dle nových informací z textu - žáci po přečtení mohou změnit názor na svou odpověď.¹²⁹

Když žáci odpoví na jednotlivé výroky, tak učitel s žáky projde jednotlivá tvrzení společně s textem - při této kontrole, žáci o jednotlivých výrocích diskutují a hledají v textu důkazy pro své odpovědi. Žáci mají také v tabulce tvrzení třetí sloupeček „poznámky“, do kterého píšou argumenty, ke svému aktuálnímu posouzení k danému výroku. Po této práci s textem může následovat další práce s ním. Žáci mohou vymýšlet další výroky, na které si budou odpovídat ano/ne.¹³⁰

¹²⁷ ČAPEK, Robert. *Moderní didaktika: lexikon výukových a hodnoticích metod*. Praha: Grada, 2015. ISBN 978-80-247-3450-7. s. 313.

¹²⁸ ŠLAPAL, Miloš, Hana KOŠTÁLOVÁ a Ondřej HAUSENBLAS. *Metodika rozvoje čtenářství a čtenářské gramotnosti*. Nový Jičín: Krajské zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků a informační centrum Nový Jičín, 2012. ISBN 978-80-905036-8-7. s. 17.

¹²⁹ ŠLAPAL, Miloš, Hana KOŠTÁLOVÁ a Ondřej HAUSENBLAS. *Metodika rozvoje čtenářství a čtenářské gramotnosti*. Nový Jičín: Krajské zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků a informační centrum Nový Jičín, 2012. ISBN 978-80-905036-8-7. s. 17.

¹³⁰ ČAPEK, Robert. *Moderní didaktika: lexikon výukových a hodnoticích metod*. Praha: Grada, 2015. ISBN 978-80-247-3450-7. s. 266.

Cílem tabulky tvrzení je, aby žáci uměli pozorně číst výroky a rozhodnout, zda jsou pravdivé či nikoliv. Dále by měli umět vyhledat tu část textu, která se týká daného tvrzení. Žáci se na základě odpovědí v tabulce se učí argumentovat.¹³¹

Příklad tabulky tvrzení (*tabulka č. 2*):¹³²

Tabulka č. 2

Výrok k textu	před čtením	po čtení	poznámka
1. výrok	ano/ne	ano/ne	
2. výrok	ano/ne	ano/ne	

2. 2. 11 V-CH-D (vím - chci vědět - dozvěděl jsem se)

Tato metoda je někdy nazývána jako **Tabulka V-CH-D**. Jedná se způsob záznamu žákovských vědomostí, které se zaznamenávají do tří sloupců. Pokud učitel ve výuce tuto metodu chce využít, tak musí žákům nejdříve říci téma, kterým se chce zabývat. Ve chvíli, kdy jsou žáci obeznámeni s názvem tématu, tak do sloupce „**V**ím“ píší všechny informace, které o zvoleném tématu vědí. Pokud žáci během sepisování informací do sloupečku „Vím“ si nejsou jisti, tak své domněnky píší do druhého sloupečku „**CH**ci vědět“ - do tohoto sloupečku rovněž patří to, co by žáky o tématu zajímalo.¹³³

Po vyplnění prvních dvou sloupců učitel požádá žáky, aby ke každému sloupci vymysleli nějaké otázky. V této fázi učitel rozdá žákům společný text, který se týká tématu hodiny. V momentě, kdy žáci našli odpovědi na vytvořené otázky, tak do sloupce „**D**ozvěděl jsem se“ zapíší své nové poznatky. Součástí tohoto sloupečku jsou také další nové poznatky, na které nebyly předem vytvořené otázky. Na závěr této metody je vhodné metodu reflektovat a následně i sdílet informace, které si žáci díky textu upevnili.¹³⁴

¹³¹ ŠLAPAL, Miloš, Hana KOŠTÁLOVÁ a Ondřej HAUSENBLAS. *Metodika rozvoje čtenářství a čtenářské gramotnosti*. Nový Jičín: Krajské zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků a informační centrum Nový Jičín, 2012. ISBN 978-80-905036-8-7. s. 17.

¹³² Tamtéž, s. 17.

¹³³ ČAPEK, Robert. *Moderní didaktika: lexikon výukových a hodnoticích metod*. Praha: Grada, 2015. ISBN 978-80-247-3450-7. s. 249.

¹³⁴ Tamtéž, s. 349.

K zápisu této metody žákům postačí list papíru A4, který musí rozdělit do tří sloupců. Na základě vyzkoušení této metody doporučujeme rozdělit formát papíru A4 na šířku - vzniknou tak širší sloupce na zapisování informací. Vyučující může žákům poskytnout také vytištěnou tabulku na papíře.

Tabulka může vypadat takto (*tabulka č. 3*):¹³⁵

Tabulka č. 3

Vím	Chci vědět	Dozvěděl jsem se
<ul style="list-style-type: none"> • <i>zápis žáka</i> (<i>co o daném tématu ví</i>) 	<ul style="list-style-type: none"> • <i>zápis žáka</i> (<i>v čem si není úplně jistý a chtěl by se dozvědět</i>) 	<ul style="list-style-type: none"> • <i>zápis žáka</i> (<i>co se dozvěděl na základě přečteného textu</i>)

Díky této metodě se žáci učí vybírat z textu důležité informace, zapisovat nové informace a formulovat nové otázky, které je napadají, ještě před tím než začnou text číst.¹³⁶

2. 2. 12 T-graf

Jedná se o jednoduchou metodu, která je určená pro práci s textem. Učitel metodu použije ve chvíli, kdy chce, aby žáci třídili své argumenty na kladné a záporné.¹³⁷ Žáci pro zápis použijí papír, který rozdělí na dva sloupce - do levého sloupce píšou žáci kladné argumenty a do pravého sloupce píšou záporné argumenty. K nadepsání sloupců můžeme využít i jiná opozita např. pro x proti, líbí x nelíbí, výhody, nevýhody, plusy x mínusy.¹³⁸

Domníváme se, že tuto metodu lze využít před přečtením textu, kdy učitel nejdříve řekne téma hodiny a žáci své vědomosti rozdělí na klady a zápory. Metodu může učitel využít i po přečtení textu - žáci na základě získaných informací dokážou informace roztrždit do předepsaných sloupců.

¹³⁵ ŠLAPAL, Miloš, Hana KOŠTÁLOVÁ a Ondřej HAUSENBLAS. *Metodika rozvoje čtenářství a čtenářské gramotnosti*. Nový Jičín: Krajské zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků a informační centrum Nový Jičín, 2012. ISBN 978-80-905036-8-7. s. 20.

¹³⁶ Tamtéž. s. 20.

¹³⁷ ŠLAPAL, Miloš, Hana KOŠTÁLOVÁ a Ondřej HAUSENBLAS. *Metodika rozvoje čtenářství a čtenářské gramotnosti*. Nový Jičín: Krajské zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků a informační centrum Nový Jičín, 2012. ISBN 978-80-905036-8-7. s. 26.

¹³⁸ ČAPEK, Robert. *Moderní didaktika: lexikon výukových a hodnoticích metod*. Praha: Grada, 2015. ISBN 978-80-247-3450-7. s. 255.

Na základě kladných a záporných argumentů může ve vyučování pokračovat diskuse. Žáci ve vyučovací jednotce mohou vyplňovat T-graf samostatně, nebo může po přečtení textu vyplňovat společný T-graf na tabuli. V pedagogické praxi se osvědčilo, že je vhodné po přečteném textu žáky rozdělit do skupin, kterým poskytneme lepící papírky, na které napíší klady a zápory probíraného tématu. Poté se skupiny střídají s přidělováním lepících papírků na tabuli, na které je T-graf nakreslen. Během nalepování papírků vzniká o argumentech diskuse.

T-graf může mít tuto podobu:¹³⁹

+	—
<i>zde žáci píší klady</i>	<i>zde žáci píší zápory</i>

3 Čtenářské dílny

V této kapitole se věnujeme čtenářským dílnám. Kapitola představí strukturu, průběh, čtenářské záznamy, publikace a didaktické pomůcky, které lze ve výuce využít.

3.1 Struktura a průběh čtenářských dílen

Cílem čtenářských dílen na školách je rozvíjet vědomé čtenářství a vytvářet kladný vztah ke knihám. Pro zavedení čtenářských dílen na školy je nejdůležitější poskytnout žákům vhodné množství knih. Dílna čtení vychází z programu RWCT a poskytuje žákům možnost rozvíjet jejich čtenářské dovednosti.¹⁴⁰ *Učitelé, kteří chtějí efektivně rozvíjet čtenářství, musejí být na dílnu čtení velmi dobře připraveni a mít důkladně promyšlenou její organizaci vzhledem k výukovým cílům (tj. vzdělávacím potřebám svých žáků) a podmínkám.*¹⁴¹

¹³⁹ ŠLAPAL, Miloš, Hana KOŠTÁLOVÁ a Ondřej HAUSENBLAS. *Metodika rozvoje čtenářství a čtenářské gramotnosti*. Nový Jičín: Krajské zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků a informační centrum Nový Jičín, 2012. ISBN 978-80-905036-8-7. s. 26.

¹⁴⁰ ALTMANOVÁ, Jitka. *Čtenářská gramotnost ve výuce: metodická příručka*. Praha: Národní ústav pro vzdělávání, školské poradenské zařízení a zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků (NÚV), divize VÚP, 2011. ISBN 978-80-86856-98-8. s. 10.

¹⁴¹ Tamtéž, s. 11.

V těchto hodinách se žák setkává se čtením beletristických textů, o kterých přemýšlí, mluví a píše o nich.

Ve výuce dílen čtení se neobejdeme bez předem daných pravidel, která jsou ve třídě vyvěšená (*příloha č. 11*).¹⁴² Pravidla pro dílny čtení jsou:

- „*Musíte číst po celou dobu.*
- *Nikoho nevyrušujte.*
- *Žádné přestávky na toaletu a pití.*
- *Vyberte si knihu nebo text na čtení před začátkem čtenářské dílny.*
- *Během minilekcí naslouchejte.*
- *Můžete sedět pohodlně kdekoliv.*“¹⁴³

Dílina čtení na základních školách zatím není povinnou součástí výuky. My zde uvádíme příklad ze Základní školy ve Velkých Hamrech¹⁴⁴, která výuku dílen čtení provozuje již třetím rokem. Na této základní škole jsou čtenářské dílny součástí výuky českého jazyka a literatury. Po stránce organizační mají dílny čtení pevné místo v rozvrhu hodin. Každá třída má *čtenářské dílny* hodinu týdně. Na základní škole mají žáci celkem pět hodin Českého jazyka a literatury za týden - z toho tvoří jedna disponibilní hodina čtenářskou dílnu.¹⁴⁵ Jak může vypadat učebna čtenářských dílen je zveřejněno v *příloze č. 12*.

Výuka čtenářských dílen se skládá z několika částí. Když budeme vycházet z obvyklého času jedné vyučovací hodiny (45 minut), tak tuto výukovou jednotku rozdělíme na: minilekci, která by měla proběhnout v prvních 5 až 15 minutách. V dalších 20 až 30 minutách by mělo proběhnout samotné čtení a ve zbylé (poslední) část hodiny čtenářské reakce.¹⁴⁶

Na základě pedagogické praxe se nám osvědčil tento model, který v hodinách dodržujeme:

¹⁴² *Dílina čtení v praxi* [online]. 2018 [cit. 15. 3. 2018]. Dostupné na: <https://clanky.rvp.cz/clanek/o/z/2719/dilna-cteni-v-praxi.html/>

¹⁴³ ŠLAPAL, Miloš, Hana KOŠTÁLOVÁ a Ondřej HAUSENBLAS. *Metodika rozvoje čtenářství a čtenářské gramotnosti*. Nový Jičín: Krajské zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků a informační centrum Nový Jičín, 2012. ISBN 978-80-905036-8-7. s. 31.

¹⁴⁴ adresa: Základní škola Velké Hamry, Školní 541 – příspěvková organizace, 458 45 Velké Hamry

¹⁴⁵ *Školní vzdělávací program „Škola pro život“*. Základní škola Velké Hamry, Školní 541

¹⁴⁶ ALTMANOVÁ, Jitka. *Čtenářská gramotnost ve výuce: metodická příručka*. Praha: Národní ústav pro vzdělávání, školské poradenské zařízení a zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků (NÚV), divize VÚP, 2011. ISBN 978-80-86856-98-8. s. 15.

- minilekce a zadání úkolu (15 minut)
- samostatné čtení (20 minut)
- čtenářské rakce a reflexe (10 min)

Nedílnou součástí čtenářské dílny je:

- „*souvislá četba beletristického textu*“
- *čtenářské reakce*
 - *hovory o knihách – písemné přemýšlení o knihách*
 - *podvojný deník*¹⁴⁷
 - *dopisy*¹⁴⁸
- *referát o knize*
- *zápis z četby*
- *seznam přečtených knih*
- *sebehodnocení četby*
 - *formulář*
 - *souvislé psané sebehodnocení*¹⁴⁹

Na *obrázku č. 10* uvádíme obecné schéma výuky ve čtenářských dílnách podle pedagoga Miloše Šlapala¹⁵⁰.

Obecné schéma práce v dílnách čtení
1) Úvodní minilekce, zaměřená na jev, který budeme sledovat 2) Zadání sledovaného jevu 3) 20–30 minut samostatného čtení 4) Reakce na četbu ve dvojicích či individuální (ústní, písemná) 5) Společná práce v kruhu – sdělování, prezentace, vyvozování 6) Proces čtení – zabývání se průběhem a významem samotné četby Jednotlivé kroky v dílně čtení můžeme pro přehlednost rozdělit na aktivity před čtením , vlastní čtení a aktivity po čtení . V tomto schématu se dílny čtení neliší od práce s jinými texty, kde toto „před – při – po“ musí mít učitel při plánování výuky na paměti.

Obrázek č. 10 - obecné schéma práce v dílnách čtení

¹⁴⁷ Podvojný deník je vysvětlen v na straně 43.

¹⁴⁸ Žáci reagují na knihu dopisem, který mohou napsat některé z literárních postav nebo také i autorovi knihy. V dopise reagují na děj, postavy či mohou autora pochválit, za jeho rozhodnutí. (ŠLAPAL, Miloš, Hana KOŠTÁLOVÁ a Ondřej HAUSENBLAS. *Metodika rozvoje čtenářství a čtenářské gramotnosti*. Nový Jičín: Krajské zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků a informační centrum Nový Jičín, 2012. ISBN 978-80-905036-8-7. s. 39.)

¹⁴⁹ *Dílina čtení v praxi* [online]. 2018 [cit. 15. 3. 2018]. Dostupné na: <https://clanky.rvp.cz/clanek/o/z/2719/dilna-cteni-v-praxi.html/>

¹⁵⁰ ŠLAPAL, Miloš, Hana KOŠTÁLOVÁ a Ondřej HAUSENBLAS. *Metodika rozvoje čtenářství a čtenářské gramotnosti*. Nový Jičín: Krajské zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků a informační centrum Nový Jičín, 2012. ISBN 978-80-905036-8-7. s. 37.

Samostatná četba žáků nastává po minilekci. Žáci zpravidla před samotným čtením dostanou nějaký společný úkol, který je zadán tak, aby se univerzálně vztahoval ke každé knize. Může se jednat o úkol, aby žáci sledovali například vztahy mezi jednotlivými postavami.¹⁵¹ Učitel si tyto společné úkoly může vymyslet sám, nebo může využít publikace od nakladatelství Šafrán (viz s. 45)

Důležitou součástí dílen čtení je zejména kladení otázek. Otázky mohou být součástí pracovního listu, který vyučující připraví, nebo mohou být kladeny ústně před čtením či po čtení. Učitel může vymyslet otázky sám, či použije z nějaké publikace.

V metodické příručce *Čtenářská gramotnost ve výuce* (2011) jsou zveřejněny inspirační otázky, které může učitel v hodinách čtenářských dílen využít (*příloha č. 13*).¹⁵² Pedagožka Kateřina Sládková v článku *Otázky na výběr do dílny čtení* (2017) uvádí, že učitelé v praxi řeší, jak uspořádat výuku čtenářských dílen. Jednou z nových cest je dávat žákům soubor otázek, ze kterých si budou vybírat.¹⁵³

Velmi důležitým aspektem v dílnách čtení je role učitele jako konzultanta. Učitel upevňuje žákovy myšlenky tak, aby o své práci dokázal neustále přemýšlet.¹⁵⁴

Konzultaci v dílnách čtení lze považovat jako vhodný postup k individualizaci učení. Pokud žák potřebuje učitelovu radu, tak se ho může kdykoliv během dílny zeptat. Učitel tak odpověď směřuje k jednomu konkrétnímu žákovi. Vztah učitele a žáka je mnohem bližší, než když učitel směřuje svou radu celé třídě. Žák je díky konzultaci k učiteli mnohem otevřenější a ochotnější.¹⁵⁵

Důležité pro konzultaci je, aby učitele nezaskočila žákova otázka. Učitel by měl svému žákovi nabídnout pomoc tím, že mu ukáže vhodné postupy a návyky v jeho uvažování – učitel zde ukazuje žákovi správný směr. To co si žák z konzultace odnáší,

¹⁵¹ *Dílna čtení v praxi* [online]. 2018 [cit. 15. 3. 2018]. Dostupné na: <https://clanky.rvp.cz/clanek/o/z/2719/dilna-cteni-v-praxi.html/>

¹⁵² ALTMANOVÁ, Jitka. *Čtenářská gramotnost ve výuce: metodická příručka*. Praha: Národní ústav pro vzdělávání, školské poradenské zařízení a zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků (NÚV), divize VÚP, 2011. ISBN 978-80-86856-98-8. s. 31.

¹⁵³ SLÁDKOVÁ, Kateřina. *Otázky na výběr do dílny čtení*. In: *Kritická gramotnost o praxi, textech a kontextech*. Praha: Pomáháme školám k úspěchu. Ročník 3/2017, číslo 4. ISSN 2464-6318. s. 35.

¹⁵⁴ KOŠTÁLOVÁ, Hana. *Proč nevěřím na standardizované popisy učitelovy práce*. In: *Kritická gramotnost o praxi, textech a kontextech*. Praha: Pomáháme školám k úspěchu. Ročník 3/2017, číslo 5. ISSN 2464-6318. s. 7.

¹⁵⁵ LUHANOVÁ, Alexandra. *Krok za krokem - Konzultace učitele a žáka: jádro dílny*. In: *Kritická gramotnost o praxi, textech a kontextech*. Praha: Pomáháme školám k úspěchu. Ročník 3/2017, číslo 5. ISSN 2464-6318. s. 51.

není to, co mu během krátké konzultace učitel poví, ale to¹⁵⁶ „*co se během série konzultací mezi námi a žákem vypěstuje jako postupy přemýšlení: zastavit se a pouvažovat nad rozpracovaným úkolem, přezkoumat dosavadní postup, najít své silné a slabé stránky, sepsat si možné další postupy práce – a začít je realizovat*“¹⁵⁷.

Učitel by si měl uvědomit, že když se mu konzultace s žákem vydaří, tak by do jeho práce neměl nijak vstupovat – neměl by mu říkat, co právě teď má udělat ve své práci. Napomáhá mu se rozhodnout v ústředních okamžicích. Při konzultaci učitel musí počítat s tím, že každá konzultace bude jiná, protože záleží na každém žákovi, jak se zeptá.¹⁵⁸

Ve výuce dílen čtení se osvědčilo začít hodinu ve výukovém (komunitním) kruhu, který celé třídě otevírá možnost komunikace. Ve fázi samostatného čtení si o hodině najde každý žák své pohodlné místo.¹⁵⁹ Ve fázi, kdy žáci reagují na četbu, se nám osvědčilo si opět se třídou sednout znovu do diskusního kruhu.

3. 2 Čtenářské záznamy

V této podkapitole se budeme věnovat čtenářským záznamům, které lze uplatnit v hodinách dílen čtení. Mezi čtenářské záznamy patří například již popsany pětílístek a diamant. V této kapitole čtenáře seznámíme s podvojným deníkem.

3. 2. 1 Podvojný deník

Metoda podvojného deníku „*má za úkol spojení zkušeností žáka s učebním textem, což vede k lepšímu pochopení textu a k posílení vědomí, že učivo má vztah k reálnému životu*“¹⁶⁰.

Žáci při použití této metody nejdříve přečtou text a poté dostanou za úkol si rozdělit stránku v sešitě na dva sloupce. Do levého sloupce si žáci vypíší citaci (větu)

¹⁵⁶ Tamtéž, s. 51.

¹⁵⁷ Tamtéž, s. 51.

¹⁵⁸ Tamtéž, s. 51.

¹⁵⁹ ŠLAPAL, Miloš, Hana KOŠŤÁLOVÁ a Ondřej HAUSENBLAS. *Metodika rozvoje čtenářství a čtenářské gramotnosti*. Nový Jičín: Krajské zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků a informační centrum Nový Jičín, 2012. ISBN 978-80-905036-8-7. s. 31.

¹⁶⁰ ČAPEK, Robert. *Moderní didaktika: lexikon výukových a hodnoticích metod*. Praha: Grada, 2015. ISBN 978-80-247-3450-7. s. 310.

z textu, která je zaujala a do pravého sloupce napíše, proč si onu citaci vybrali, či co u nich vybraná citace vyvolala či připomněla.¹⁶¹

U této metody může učitel žákům stanovit minimální počet citací (vět), které do sešitu zapíše a odůvodní. Při čtení komentářů, by učitel měl ukázat, že např. jedna věta či část textu může v každém vyvolat úplně jiné pocity či vzpomínky. Na závěr učitel může žákům položit otázky týkající se celého textu, nebo mohou žáci ve dvojicích svůj podvojný deník sdílet. Metodu lze aplikovat na jakýkoliv text.¹⁶²

Tuto metodu jsme v pedagogické praxi použili i ve výuce čtenářských dílen. Žáci reagovali na svou vlastní přečtenou část z knihy, kterou si vybrali na začátku hodiny.

Existuje rozšířená verze tohoto deníku. Ve výuce se používá tzv. trojitý deník - deník má navíc ještě jeden sloupeček a to na písemnou reakci vyučujícího.¹⁶³

Prostřednictvím podvojného deníku žáci umí vybrat místo v textu, které v něm vyvolává nějakou odezvu a dokáže ji písemně odůvodnit. Dále žáci mezi sebou porovnávají své čtenářské reakce.¹⁶⁴

Ukázka žakovského podvojného deníku ze čtenářských dílen:

citace z knihy	komentář
<p>„Seděl jsem u sudu a čekal, až nějaká vosa přiletí, aby se napila. Ale ona se posadila a mého listu si ani nevšimla. Chtěl jsem za každou cenu svůj vor v sudu vyzkoušet, proto jsem na list položil mravence.“¹⁶⁵</p> <p> <i>Jak jsem se stal mudrcem</i> (2013), Rudolf Sloboda (přeložil Pavel Šrut)</p>	<p><i>Když jsem chodil ještě do školky, tak jsem jednou v létě u prababičky dělal něco podobného. Na dvorku byla plechová vana s dešťovkou. Ve vodě se topila včela a já ji chtěl zachránit, ale ona mi dala žihadlo do prstu, proto na to nikdy nezapomenu.</i></p>

¹⁶¹ Tamtéž, s. 310.

¹⁶² Tamtéž, s. 311.

¹⁶³ ŠLAPAL, Miloš, Hana KOŠTÁLOVÁ a Ondřej HAUSENBLAS. *Metodika rozvoje čtenářství a čtenářské gramotnosti*. Nový Jičín: Krajské zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků a informační centrum Nový Jičín, 2012. ISBN 978-80-905036-8-7. s. 22.

¹⁶⁴ Tamtéž, s. 22.

¹⁶⁵ SLOBODA, Rudolf. *Jak jsem se stal mudrcem*. Ilustroval Tomáš KLEPOCH. V Praze: Paseka, 2013. ISBN 978-80-7432-288-4. s. 62.

<p>„Hihlíkovi rodiče si měli se synem, kterého tak dlouho neviděli, stále co povídat.“¹⁶⁶</p> <p> <i>Lichožrouti se vracejí</i> (2008), Pavel Šrut</p>	<p><i>Tahle věta mi připomněla bráchu, který vždy po dlouhé době přijede domů. Všichni pak sedíme v obýváku a brácha vypráví, co nového vidět v cizině.</i></p>
--	---

3. 3 Publikace a didaktické pomůcky

Tato kapitola představí, jaké jsou vhodné publikace a didaktické pomůcky k výuce čtenářských dílen. Publikace lze také využít v hodinách literární, slohové a komunikační výchovy.

3. 3. 1 Grafické organizéry

Učitelé druhého stupně ZŠ mohou pro výuku čtenářských dílen využít publikace od nakladatelství Šafrán, které jsou určeny žákům 5. - 9. tříd ZŠ:

- *Záznamy z četby pomocí grafických organizérů pro žáky 5. – 9. tříd, postava*¹⁶⁷ (2015)
- *Záznamy z četby pomocí grafických organizérů pro žáky 5. – 9. tříd, další nápady*¹⁶⁸ (2016)

Grafické organizéry (*příloha č. 14*) od nakladatelství Šafrán jsou přizpůsobeny velice vhodně čtenářským dílnám, jelikož každý pracovní list je neutrální. Učitel může žákům zadat společný pracovní list a každý žák na něj bude reagovat svou knihou, kterou právě čte.

3. 3. 2 Publikace tvůrčího psaní

Další publikace, které lze využít v hodinách dílen čtení a také v hodinách literární výchovy, jsou knihy, které se zabývají tvůrčím psaním¹⁶⁹. Ve výuce jsme využili tyto publikace:

¹⁶⁶ ŠRUT, Pavel. *Lichožrouti se vracejí*. Vyd. 2. Ilustroval Galina MIKLÍNOVÁ. Praha: Paseka, 2012. ISBN 978-80-7432-212-9. s. 147.

¹⁶⁷HUBÁLKOVÁ, Radomíra a Kateřina ŠAFRÁNKOVÁ. *Záznamy z četby pomocí grafických organizérů pro žáky 5.-9. tříd: postava*. Dobříš: Šafrán, 2015. ISBN 978-80-905978-1-5.

¹⁶⁸HUBÁLKOVÁ, Radomíra a Kateřina ŠAFRÁNKOVÁ. *Záznamy z četby pomocí grafických organizérů pro žáky 5.-9. tříd: další nápady*. Dobříš: Šafrán, 2016. ISBN 978-80-905978-6-0.

- RENÉ, Nekuda. *Kreativní zápisník*. Vimperk: René Nekuda a nakladatelství U Veverky, 2017. ISBN: 978-80-87836-25-5.
- DOČEKALOVÁ, Markéta. *Vyprávěj příběhy!: rádce mladého spisovatele*. Praha: Mám talent, 2017. Knížky pro talentované čtenáře. ISBN 978-80-906506-1-9.
- STUDENÝ, Jiří. *Dramata jazyka: teorie literatury a praxe tvůrčího psaní*. Červený Kostelec: Pavel Mervart, 2010. ISBN 978-80-8737834-2.

Tyto tři publikace podporují tvůrčí psaní. V publikaci *Kreativní zápisník* (2017) nalezneme několik nápadů do výuky - do přílohy č. 15 a 16 přikládáme cvičení, které jsme použili ve výuce dílen čtení.

Publikace *Vyprávěj příběhy!: rádce mladého spisovatele* (2017) se snaží žáky naučit napsat příběh. Velmi přínosné je, že za každou kapitolou je podkapitola s názvem *Důležitá slůvka* - slova, která jsou v knize uvedena jsou také vhodná k vysvětlení při hodině dílen čtení. Autorka nás seznamuje například s pojmy příběh, děj, gradace děje, motivace postav, hlavní a vedlejší postava, charakteristika postavy, biografie a mnoho dalších.

Třetí publikace, která se jmenuje *Dramata jazyka* (2010), se více zabývá teorií literatury a praxí tvůrčího psaní. V samotné knize najdeme didaktické možnosti různých druhů cvičení - například na stranách 46 až 48 autor publikace Jiří Studený ukazuje jednoduché komiksové cvičení (příloha č. 17), ve kterém si máme připravit ne moc známý komiks, abychom neznali přibližný děj.

3. 3. 3 Čtenářské kostky

Vhodnou didaktickou pomůckou jsou *Čtenářské kostky* (příloha č. 18) - jedná se o sadu šesti kostek, které kladou žákům otázky.¹⁷⁰ Kostky jsou odlišeny barevně - dvojice kostek mají žlutou, zelenou a oranžovou barvu.

¹⁶⁹ Zbyněk Fišer říká, že „pojem tvůrčí psaní má dvě složky: označuje jednak samu formativní činnost, jednak obor, který se zabývá teoretickými aspekty tvoření textu a vlastní didaktikou.“ (FIŠER, Zbyněk. *Tvůrčí psaní v literární výchově jako nástroj poznávání*. Brno: Masarykova univerzita, 2012. ISBN 978-80-210-6121-7. s. 18.)

¹⁷⁰ POLÁKOVÁ, Irena. *Dílna čtení a hod' si kostkou* [online]. 2014 [cit. 18. 4. 2018]. Dostupné na: http://new.ctenarskekluby.cz/storage/app/media/media/RS_cerven_14.pdf

Než žáci začnou číst, tak nejdříve hodí žlutou kostkou a následně si na otázky odpoví. Po zodpovězení otázek si žák začne číst - v průběhu čtení si hodí zelenou kostkou, na které je taktéž otázka. Poslední oranžovou kostku žáci hází po přečtené kapitole (úryvku).

Kostky lze využít s žáky i o hodině literární výchovy, kdy se zabývají společným textem. Princip házení kostek je stejný, jako při dílně čtení.

3. 3. 4 Čtenářské karty

Dále učitel může v hodinách čtenářských dílen a taktéž i v hodinách literární výchovy vyzkoušet se žáky *Čtenářské karty na hraní rolí*¹⁷¹ (příloha č. 19). Karty lze použít k jakémukoli druhu textu. Karetní hra podporuje skupinovou práci. Hra spočívá v tom, že každý hráč (žák) ve skupině zastupuje danou roli - např. autora, vypravěče a hledače slov. Žáci při této hře čtou text a poté vedou diskusi, ve které každý žák vystupuje podle přidělené role.

3. 3. 5 Publikace určené žákům 1. stupně ZŠ

K výuce čtenářských dílen jsou také vhodné další publikace. My zde jmenujeme další čtyři publikace, které jsou určené žákům 1. stupně ZŠ. Některé úkoly obsažené v následujících publikacích jsou vhodné i pro žáky 2. stupně ZŠ.

Vybrali jsme tyto publikace:

1. NASTOUPILOVÁ, Dita. *Deník malého čtenáře: pro 1. a 2. ročník ZŠ : kresli, piš a vyprávěj*. Praha: Fragment, 2016. ISBN 978-80-253-2873-6.
2. PTÁČKOVÁ, Jindřiška. *Hrajeme si se slovíčky*. Ilustroval Dagmar JEŽKOVÁ. Praha: Knižní klub, 2013. ISBN 978-80-242-4131-9.
3. DVORNÍKOVÁ, Kristýna, Jana SADILOVÁ a Veronika SVOBODOVÁ. *Hravá slohová výchova 5: pracovní sešit pro 5. ročník ZŠ*. Praha: Taktik, 2017. ISBN 978-80-7563-102-2.

¹⁷¹ www.scio.cz [online]. 2018 [cit. 13. 3. 2018]. Dostupné na: https://www.scio.cz/ObjednavkySkoly/PolozkaDetail.aspx?polozkaID=10607&_ga=2.165716542.1627207261.1523379626-67550705.1523379626

4. SMOLÍKOVÁ, Klára. *Zakousněte se do knihy: pracovní listy k rozvoji čtenářství*. Ilustroval Bára BUCHALOVÁ. Praha: Portál, 2017. ISBN 978-80-262-1261-4.

V první jmenované publikaci *Deník malého čtenáře: pro 1. a 2. ročník ZŠ* (2016) je vhodná závěrečná strana s nadpisem *Profil čtenáře (příloha č. 20)*, kde žáci mají za úkol odpovědět na otázky týkajících se čtení a navštěvování knihovny.

Druhá jmenovaná publikace *Hrajeme si se slovíčky* (2013) je vhodná pro motivační části hodin literatury či čtenářských dílen. Z této publikace jsme v praxi na 2. stupni uplatnili tyto kapitoly: *Zakázaná slova (příloha č. 21)*, *Bud' svým vlastním pohádkářem (příloha č. 22)*.

Třetí zmíněná publikace *Hravá slohová výchova 5* (2017) je určena žákům pátých tříd a jedná se o pracovní sešit. Tento pracovní sešit je výhodný v tom, že autoři využívají metod tvůrčího psaní a také sešit podporuje skupinovou práci ve třídě. V publikaci opět učitel 2. stupně nalezne vhodné úkoly pro své žáky. Využitelné kapitoly v této publikaci jsou: *Můj knižní hrdina (příloha č. 23)* a *Moje banka slov (příloha č. 24)*.

Ve čtvrté publikaci *Zakousněte se do knihy*, jsme našli pracovní listy, které jsou doplněny metodickou částí vždy naproti pracovnímu listu. Publikace je určena žákům 1. - 4. tříd ZŠ, i přesto lze některé listy využít na druhém stupni ZŠ. My jsme použili v 6. a 7. třídách tyto pracovní listy: *Oblíbený spisovatel (příloha č. 25)*, *Oblíbený ilustrátor (příloha č. 26)*, *Jak na příběh nezapomenout (příloha č. 27)*, *Tajný vzkaz (příloha č. 28)*.

Některé pracovní listy z výše jmenovaných publikací, lze použít jako grafické organizéry.

4 Realizace odučených hodin

Cílem praktické části je představit odučené hodiny literární výchovy a hodin dílen čtení. Na základě příprav na hodinu chceme ukázat, jak lze spojit ve výuce literární text spolu s ilustrací. Realizace hodin proběhla na Základní škole Velké Hamry¹⁷². Přípravy na hodinu jsme začali zkoušet od listopadu 2017 do března 2018. Dalším cílem bylo představit žákům aktuální knihy, které jim současný knižní trh nabízí.

Na základě realizací vyučovacích jednotek, jsme uplatnili některé metody RWCT a ve všech hodinách jsme uplatnili model E-U-R, který jsme v teoretické části podrobně vysvětlili. Výsledkem vyzkoušených příprav je sestavení pracovních listů, které budou obsahovat texty s úkoly.

Hodiny literární výchovy a čtenářských dílen byly realizovány ve všech ročnících 2. stupně na Základní škole Velké Hamry. Vyučovaným předmětem byl *Český jazyk a literatura*. Průřezová témata jsme do výuky zařazovali průběžně s ohledem na aktuální dění. V této kapitole uvádíme popis tříd na ZŠ Velké Hamry, Školní 541.

Přehled příprav na hodinu literární výchovy (tabulka č. 4):

Tabulka č. 4

Název knihy, autor	Ročník	str. v DP
Pravdivé rybářské historky (2014), Stanislava Reschová	7.	51 - 60
Hrochovy slasti a strasti (2010), Markéta Baňková	7.	60 - 69
Havětník (2015), Jiří Dvořák	7.	69 - 78
Moře slané vody (2014), Radek Malý	7.	79 - 84
Neobyčejná dobrodružství deseti ponožek (2017), Justyna Bednarek	6.	85 - 92
Komiksová Kytice (2016), Karel Jaromír Erben	9.	93 - 102

¹⁷² adresa ZŠ: Základní škola Velké Hamry, Školní 541 - příspěvková organizace, Velké Hamry 468 45

Přehled příprav na hodinu dílen čtení (tabulka č. 5):

Tabulka č. 5

Název hodiny	Ročník	str. v DP
Knižní vazba	6.	103 - 104
Nalezená kniha	8.	105 - 106
O čem mohou knihy být?	9.	107 - 108

Popis tříd na ZŠ Velké Hamry, Školní 541 (tabulka č. 6)

Tabulka č. 6

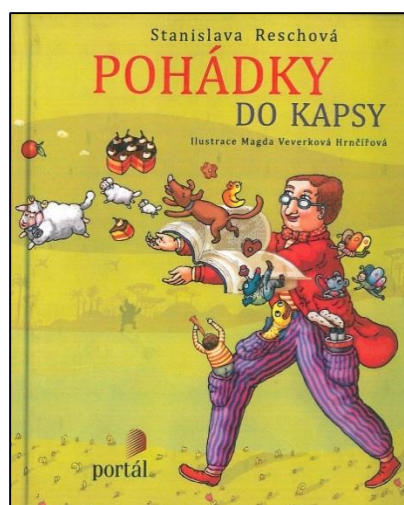
Třída	Počet žáků ve třídě	Z toho žáci, kteří k naplnění svých vzdělávacích potřeb využívají podpůrná opatření		
		1. stupeň podpory	2. stupeň podpory	3. stupeň podpory
6. A	16	3	2	0
6. B	16	0	0	0
7. r.	28	2	4	2
8. A	18	1	2	0
8. B	15	1	0	0
9. A	19	1	2	1
9. B	14	0	0	0

4. 1. Realizace hodin literární výchovy

4. 1. 1 Pravdivé rybářské historky

4. 1. 1. 1 Základní informace a stručný popis hodin

- Použitá kniha: RESCHOVÁ, Stanislava. *Pohádky do kapsy*. Ilustrovala Magda HRNČÍŘOVÁ. Praha: Portál, 2014. ISBN 978-80-262-0708-5. (obrázek č. 11)
- Použitá pohádka z knihy: *Pravdivé rybářské historky* (s. 68 – 73)
- Cílová skupina: žáci 7. tř.
- Časová dotace: blok 2 vyučovacích hodin
- použité metody:
 - abecedář¹⁷³
 - práce s textem a ilustrací
 - samostatná práce
 - diskuse

4. 1. 1. 2 Průběh dvou vyučovacích hodin

4. 1. 1. 2. 1 První hodina

Obrázek č. 11 – Obálka knihy *Pohádky do kapsy* (2014)

Cíl hodiny: Žáci umí na základě obrázkové osnovy sestavit vlastní text.

Tabulka č. 7 – Plán hodiny

Fáze hodiny		Aktivita	Čas	Pomůcky
1.	Evokace	abecední rozcvička (abecedář ¹⁷⁴)	5 min	nakopírovaný pracovní list (příloha č. 29)
2.	Uvědomění (I)	vymyšlení vhodného nadpisu	5 min	papír na psaní,
3.	Uvědomění (II)	psaní vlastního textu	20 min	obrázková osnova (příloha č. 30)
4.	Reflexe	sdílení a porovnávání textů, žákovské písemné reflexe	15 min	

¹⁷³ Abecedář je „cvičení na psaní textu podle abecedy je užíváno jako nenáročný rozcvičení v úvodu kursu. [...] Téma je možno zvolit v podstatě jakékoliv. Nejlépe volíme takové téma, které má blízký, téměř bezprostřední vztah k účastníkům hodiny. [...] Tvorba abecedáře může kromě zábavy poskytnout i jakési psychické uvolnění před psaním rozsáhlého textu, pokud se abecedář podaří.“ (FÍŠER, Zbyněk. *Tvůrčí psaní: malá učebnice technik tvůrčího psaní*. Brno: Paido, 2001. Edice pedagogické literatury. ISBN 80-85931-99-0. s. 70.)

¹⁷⁴ Pojem „abecedář“ používá Zbyněk Fišer, pojem „abecedník“ používá Kateřina Hošková (HOŠKOVÁ, Kateřina. *Tvůrčí psaní pro malé spisovatele a spisovatelky*. Brno: Edika, 2013. ISBN 978-80-266-0368-9. s. 12.), my používáme termín „abecední rozcvička“.

1. Evokace – Abecední rozcvička

- Na začátku hodiny jsme nejdříve žákům rozdali nakopírovaný pracovní list, který měl formu abecedáře (*obrázek č. 12*). Abecedář obsahoval téměř všechny hlásky abecedy. V abecedáři byly vyřazeny hlásky *Ď, Q, Ť, W, X* a *Y*.
- Pracovní list Abecedáře jsme umístili v reálně velikosti do *přílohy č. 29*.
- Pracovní list abecedáře jsme dále upravili tak, aby byl použitelný pouze k pohádce *Pravdivé rybářské historky*. Na pracovním listě pod abecedář jsme umístili jednu ilustraci pohádky. Ilustrace pro abecedář měla velký význam a to takový, že nám sama ilustrace určovala téma. Žáci tedy abecedář vyplňovali samostatně na základě ilustrace.

2. Uvědomění (I) – Obrázková osnova

- V této fázi hodiny jsme žákům rozdali nakopírovanou obrázkovou osnovu (*obrázek č. 13*), která je součástí pohádky *Pravdivé rybářské historky*. Žáci měli za úkol si obrázkovou osnovu prohlédnout a popřemýšlet, jak by se dal sestavit příběh. Obrázkovou osnovu najdete v příloze *příloha č. 30*.
- Stěžejním úkolem této fáze bylo vymyslet vhodný nadpis k pohádce. Žáci měli možnost využít některá slova z abecedáře, který vyplňovali v úvodu hodiny.
- Před žáky jsme nepoužívali slovo „pohádka“ ale „příběh“, abychom žáky slovem „pohádka“ nijak neovlivnili.

3. Uvědomění (II) – Obrázková osnova

- Nyní jsme nechali žáky vytvořit dle nakopírované obrázkové osnovy vlastní příběh. Žáci psali příběh dle čísel, která určovala pořadí příběhu.
- Každý žák dostal nakopírovanou obrázkovou osnovu, která se skládala z deseti očíslovaných obrazů. Jednotlivé očíslované části určovaly pořadí příběhu, podle kterých žáci psali příběh chronologicky za sebou.

4. Reflexe

- V poslední části hodiny žáci četli¹⁷⁵, sdíleli a porovnávali své texty před třídou.
- Na závěr hodiny jsme žákům podali zpětnou vazbu z hodiny (zhodnocení průběhu hodiny, dojmy z žákovských textů).

¹⁷⁵ Žákovské práce četl jen ten, kdo chtěl.

- Žáci v této fázi měli prostor pro svou reflexi z hodiny.
- Dále jsme žákům oznámili, že s tématem hodiny budeme v následující hodině literatury opět pracovat.

Obrázek č. 12
Abecedář (abecední rozcvička)

Obrázek č. 13
Obrázková osnova pohádky, která je opatřena čísly

4. 1. 1. 2. 2 Druhá hodina

Cíl hodiny: Žáci na základě přečteného textu dokážou odpovědět na otázky.

Tabulka č. 8 – Plán hodiny

Fáze hodiny		Aktivita	Čas	Pomůcky
1.	Evokace	připomenutí textů z minulé hodiny, představení knihy, čtení pohádky	20 min	text pohádky (příloha č. 31)
2.	Uvědomění	Odpovědi na připravené otázky	15 min	připravené otázky
3.	Reflexe	Žákovské písemné reflexe	10 min	

1. Evokace

- Na začátku druhé vyučovací hodiny jsme si stručně řekli, jak probíhala minulé hodina.

- Žákům jsme představili knihu, ze které jsme použili obrázkovou osnovu a ilustraci k abecedáři.
- Každý žák dostal nakopírovaný list s textem, který obsahoval originální text pohádky *Pravdivé rybářské historky*. List obsahoval také nadpis, který v této fázi, žáci viděli poprvé.
- Celou pohádku jsme žákům přečetli z toho důvodu, aby se žáci prvotně soustředili na význam textu. Žáci měli možnost text během čtení pozorovat.

2. Uvědomění

- Se žáky jsme se usadili do komunitního kruhu.
- V této části hodiny jsme žákům kladli tyto otázky:
 - 1) Jak se vám pohádka líbila?
 - 2) Jak moc se liší váš text od originálu (včetně nadpisu)?
 - 3) Koresponduje obrázková osnova (podle které jste psali příběh) s textem pohádky? Zkuste obrázkovou osnovu rozstříhat a přiřadit jednotlivé ilustrace k textu, který máte před sebou.
 - 4) Jak moc je příběh reálný?
 - 5) Přečtěte si podtržený text a popřemýšlejte, kterou pohádkou se mohla autorka inspirovat?

Tento text jsme v textu podtrhli:

„Rozumět takhle ptačí řeči, to by bylo něco,“ nadhodil téma jeden rybář.

„Hm, já jednou usmažil takovou zvláštní rybu. Kousek jsem ochutnal a ...“

„ ... a hned jsi rozuměl řeči zvířat, vid’?“¹⁷⁶

- 6) Znáte další příběhy, kde se vyskytuje vodník?

3. Reflexe

- V této části hodiny měli žáci prostor pro vyjádření obou odučených hodin.

¹⁷⁶ RESCHOVÁ, Stanislava. *Pohádky do kapsy*. Ilustrovala Magda HRNČÍŘOVÁ. Praha: Portál, 2014. ISBN 978-80-262-0708-5. s. 69.

4. 1. 1. 3 Vybrané ukázky žákovských prací¹⁷⁷

Žákovská práce č. 1

Nadpis: Dva rybáři

Jednoho slunečného dne seděli dva rybáři na okraji velkého jezera a pokoušeli se chytit pár ryb. Za pár minut rybář Antonín chytil malou zlatou rybkou, která mu řekla, že když ji pustí, tak rybářovi splní jedno přání. Rybář přemýšlel, ale nic nechtěl, líbilo se mu to, tak jak to bylo. Rybu odhodil zpět do vody a pokračoval dál v rybaření. Když dával žížalu na háček, tak řekla, že pokud ji pustí, splní mu přání. Rybář znovu přemýšlel, ale zase nic nechtěl. Žížaly mu bylo trochu líto, protože věděl, že skončí v tlamě ryby, proto ji řekl, že chce, aby se proměnila v rybu a mohla chodit do rybiho obchodu nakupovat. Hned jak domluvil, vynořil se z vody vodník a vyprávěl Antonínovi, jak dole v jezeře skládal pneumatiky do polic a slyšel ho, jak žížalu zachránil před jistou smrtí. Vodník byl tak nadšený, že rybářům daroval obrovského sumce, ať si z něho něco ukuchťí. Rybář na to jenom odpověděl „to беру“. Oba dva rybáři poděkovali, vodník jim zamával a zmizel v hlubinách jezera.

Žákovská práce č. 2

Nadpis: Jednou takhle se zlatou rybkou

Jednoho dne dva pánové rybařili a jeden z nich chytil rybkou. Zlatou rybkou!!! Rybka mu řekla, že mu splní jedno přání. Pán si nejdříve představoval, že bude ležet na lehátku u moře. Zlatá rybka ho, ale proměnila v sumce. Protože měl velký hlad, tak si šel do obchodu koupit deset deka čerstvých žížal. Když snědl žížaly, tak ho rybka proměnila ve vodníka, který rád nakupoval pneumatiky. Protože měl opět hlad, tak šel do rybníka a chytil si pořádného sumce, ze kterého si udělal vodnickou lahůdku. A jediné co mohl říct bylo „to беру“.

Žákovská práce č. 3

Nadpis: Kamarádi

Dva kamarádi šli lovit ryby a jeden z nich ulovil zlatou rybkou. A ta rybka jim nabídla, že jim dohromady splní tři přání. A tak si jeden z nich přál, aby se mohl slunit na pláži.

¹⁷⁷ Žákovské práce jsou doslovně přepsány, proto mohou texty obsahovat pravopisné a gramatické chyby.

Druhý si přál být prodavačem rybích doplňků. Oba se shodli, že by to takhle bylo dobré. Když jim to splnila, tak jim řekla, že mají ještě jedno přání a že záleží na nich, jestli si budou přát něco dohromady, nebo jestli to bude jen jeden z nich. Dohodli se, že to bude jeden z nich, aby to bylo spravedlivé, tak si zahráli „kámen, nůžky, papír“ a bylo jasno. Jeden z nich si přál, aby se stal na chvíli vodníkem, aby mohl bez problému vyčistit rybník od pneumatik. Dělal to proto, aby se do rybníku zase vrátily ryby, které kvůli znečištění opustili rybník. Když rybník vyčistil, tak se proměnil zpět. Ryby se najednou nastěhovali zpět do rybníka a ona a jeho kamarád opět mohli rybařit. Netrvalo dlouho a ulovili velkého sumce, ze kterého udělal ten nejskvělejší oběd.

4. 1. 1. 4 Reflexe odučených hodin a reflexe žáků na hodinu

Reflexe 1. vyučovací hodiny:

V úvodu první vyučovací hodiny jsme jako motivaci použili abecedář, který jsme přímo připravili pro pohádku *Pravdivé rybářské historky*. Žáci s abecedářem neměli žádný problém. Dokonce žádný žák nevynechal ani jedno písmeno – každý žák vždy ke každému písmenu něco napsal. Abecedář žákům nečinil žádný problém. Příklad vyplněného abecedáře jsme umístili do *přílohy č. 32*.

Další část hodiny patřila vymyšlení nadpisu, tento úkol nebyl pro žádného žáka náročný. Ovšem úkol, kdy měli žáci vymyslet vlastní text na základě obrázkové osnovy, žáci vyhodnotili jako „*velice těžký*“. Někteří žáci se o hodině neustále dotazovali, co mají dělat. Dále také tvrdili, že příběh nedává smysl. I přes neustále dotazy, které probíhaly v prvních pěti minutách, žáci zaujatě psali vlastní text.

Po té co žáci dopsali vlastní text, následovalo sdílení a porovnávání těchto textů. Žádný žák nepotřeboval více času na dopsání svého příběhu. Což hodnotíme, jako výhodu, protože hodina tak mohla pokračovat dle plánu. Každému žákovi tedy stačilo 20 minut. Žák, který chtěl přečíst svůj text, tak měl možnost ho přečíst před třídou. Bylo zajímavé pozorovat reakce žáků, když slyšeli příběhy svých spolužáků. Žáci na každý příběh reagovali kladně. Zajímavé bylo, že v každé práci vždy buď ryba, nebo žížala plnila přání a rybáři si vždy něco přáli. Ve třídě se však vyskytla jedna práce, která se shodovala tím, že se tam objevila přání, ale rybář si nic nepřál. Rybář nic nechtěl, protože jako žák sedmé třídy píše „*líbilo se mu to, tak jak to bylo*“.

Dále nás zaujali reakce žáků tím, že neustále říkali, že to musí být příběh z nějaké pohádky. Tuto hodinu hodnotíme jako povedenou – vše proběhlo dle plánu.

Vybrané žákovské reflexe žáků:¹⁷⁸

- *Bylo těžký pochopit, jak na sebe navazují ty obrázky.*
- *Menší problémy mi dělalo napojování obrázků.*
- *Příběh mi ze začátku moc nešel, ale pak už to trochu šlo. Jinak se mi to zdálo dost těžké. Ale bavilo mně to.*
- *Ze začátku jsem nechápal ten příběh, ale pak sem si řekl, že ten příběh musím dát dohromady. Tak jsem se s tím nakonec nějak popral.*
- *Psalo se mi to MOC DOBRĚ. Měl jsem hodně nápadů. Nevěděl jsem, který nápad mám psát, tak snad jsem vybral ten nejlepší.*
- *Bylo těžké najít vůbec nějaký smysl. Ale nakonec jsem to nějak podalo.*
- *Pracovalo se mi fajn, jen mi dělalo problém vymyslet příběh.*

Shrnutí žákovských reflexí:

Žáci se ve svých reflexích v nadpoloviční většině shodli na tom, že vymyslet příběh dle zadané obrázkové osnovy, bylo pro ně velmi namáhavé. Průběh celé hodiny žáci hodnotili pozitivně.

Reflexe 2. vyučovací hodiny:

V druhé hodině jsme si se žáky na začátku druhé hodiny pouze připomněli průběh minulé hodiny. Poté jsme žákům představili knihu *Pohádky do kapsy* (2014) od Stanislavy Reschové, ve které se vyskytovala obrázková osnova, podle které žáci psali vlastní texty. Žáci se utvrdili, že v minulé hodině odhalili, že se jedná o pohádku. Žákům jsme dále prozradili nadpis pohádky, se kterou pracovali. Následně každý žák obdržel text pohádky. Pohádku jsme žákům přečetli, takže žáci sledovali text během našeho čtení.

Po přečtení textu následovaly otázky, které směřovaly k textu. Žáci na otázku „*Jak se vám pohádka líbila?*“ odpovídali kladně a také se shodli, že nikdy takovou pohádku neslyšeli. Na otázku „*Jak moc se liší váš text od originálu (včetně nadpisu)?*“ se celá třída shodla na tom, že nadpis příběhu téměř odhadli, protože alespoň někdo psal

¹⁷⁸ Žákovské reflexe jsou doslovně přepsány, proto mohou texty obsahovat pravopisné a gramatické chyby.

o rybářích. Žáci se dále shodli na tom, že nikdo ze třídy se nestrefil do přesného děje podle originálu. Což ani nebylo cílem vyučovací jednotky.

Třetí otázka zněla „*Koresponduje obrázková osnova (podle které jste psali příběh) s textem pohádky? Zkuste obrázkovou osnovu rozstříhat a přiřadit jednotlivé ilustrace k textu, který máte před sebou.*“. Na tuto otázku žáci jednohlasně odpověděli „ano“. Jeden žák ve třídě se ujal toho, že rozstříhal obrázkovou osnovu a přiřadil jednotlivé ilustrace k textu, aby všem dokázal, že ilustrace a text k sobě patří.

Na čtvrtou otázku „*Jak moc je příběh reálný?*“ žáci odpovídali, že jediné co na příběhu může být reálné, je jen to, že existují dva rybáři, kteří si společně mohou něco uvařit.

U předposlední poslední otázky „*Přečtěte si podtržený text a popřemýšlejte, kterou pohádkou se mohla autorka inspirovat?*“ neměli žáci problém s odpovědí. Jeden žák dokonce nevydržel a vykřikl, že je to úplně jasné, že je to pohádka Zlatovláska a dál nás seznámil s dějem pohádky a přesně nám řekl, kdo a kdy ochutnal hadí maso, aby rozuměl řeči zvířat.

Na poslední otázku „*Znáte další příběhy, kde se vyskytuje vodník?*“ žáci reagovali hbitě a jmenovali příběhy (knihy, filmy, večerníčky) v tomto pořadí:

1. *Bubáci a hastrmani*¹⁷⁹ (1946)
2. *Princezna ze mlejna* (1994)¹⁸⁰
3. *Arabela* (1980)¹⁸¹
4. vodníci: Čepeček, Česílko, Kebule z knihy *Jak ševci zavedli vojnu pro červenou sukni*¹⁸² (1979)
5. *Vodník - Kytice* (1853) od K. J. Erbena

Potom, co žáci jmenovali příběhy, kde se vyskytuje vodník, jsme je stručně seznámili také s Milošem Martenem¹⁸³ a jeho pohádkou *Vodník*¹⁸⁴. Textem Miloše

¹⁷⁹ LADA, Josef. *Bubáci a hastrmani: a jiné pohádky*. Praha: Práce, 1946.

¹⁸⁰ www.csfd.cz [online]. 2018 [cit. 13. 3. 2018]. Dostupné na: <https://www.csfd.cz/film/9066-princezna-ze-mlejna/prehled/>

¹⁸¹ www.csfd.cz [online]. 2018 [cit. 13. 3. 2018]. Dostupné na: <https://www.csfd.cz/film/71926-arabela/prehled/#>

¹⁸² ČTVRTEK, Václav. *Jak ševci zvedli vojnu pro červenou sukni*. Praha: Albatros, 1979.

¹⁸³ „*Tento spisovatel patří k významným postavám české scény přelomu 19. a 20. století. Tento spisovatel patří k významným postavám české scény přelomu 19. a 20. století. Je vnímán jako právník, literární a výtvarný kritik, esejista, překladatel, autor pohádek, básní a novel.*“ (CAHA, Lukáš. *Vybrané kapitoly ze*

Martena jsme se tuto hodinu nezabývali, a proto bychom se v příští vyučovací jednotce snažili pohádku Vodník využít pro další práci.

Vybrané žákovské reflexe žáků:

- *Tahle druhá hodina, se mi líbila víc než ta první, konečně jsem se dozvěděl pravý příběh z knížky. Bavilo mě více kontrolovat, zda ta obrázková osnova souhlasí s pohádkou.*
- *Moc se mi líbilo, že jsme nemuseli pohádku číst po lavicích, to mě strašně nebaví. Velice jste mě překvapil, že jste nám tu pohádku přečetl. Pohádku nám naposledy asi četla jen paní učitelka na 1. stupni. Chci, abyste nám četl každou hodinu. Máte hrozně příjemný hlas.*
- *Obě hodiny byly super. První hodinu jste mi teda dal, než sem vymyslel ten příběh. Druhou hodinu jsme se dozvěděli správný děj příběhu. Velká pohoda byla, že jste nám četl. Otázky, na které jsme měli odpovídat, byly jednoduché.*
- *Pobavilo mě v hodině, jak Jonáš¹⁸⁵ rozstříhal ten příběh a chtěl nám všem dokázat, že ty obrázky opravdu souhlasí s textem.*
- *Přál bych si, abychom se zabývali více takovými obrázky a texty zároveň. O hodině jsem se bavil a dokonce jsem se v některých chvílích musel smát. Třeba jak na vás Jonáš vykřikl, aby mohl odpovědět na otázku jako první.*
- *Hodina mě bavila. Když bych měl hodnotit body od 1 do 10. Tak vám dávám 9 (1 berte jako nejméně bodů).*

Shrnutí žákovských reflexí:

Dle žákovských reflexí, můžeme říci, že druhá hodina žáky bavila. V reflexích kladně vyzdvihují fakt, že jsme jim o hodině přečetli text pohádky. Žáci uváděli, že jim naposledy o literatuře četla učitelka na 1. stupni. Dále žáky zaujala ta část hodiny, kdy měli porovnávat, zda ilustrace a text spolu korespondují.

života a díla Miloše Martena. Hradec Králové: Pedagogická fakulta Univerzity Hradec Králové. 2015. Bakalářská práce. s. 9.)

¹⁸⁴ Jedná se o prózu z cyklu Pohádky a podobenství.

¹⁸⁵ V reflexi žák uvedl právě jméno svého spolužáka – abychom v diplomové práci nejmenovali skutečná jména žáků, tak se v celé práci bude objevovat chlapecké jméno Jonáš.

4. 1. 1. 5 Poznámky

Chtěli bychom upozornit, že z knihy *Pohádky do kapsy* (2014) jsme odučili ještě jednu hodinu. Pomohla nám opět obrázková osnova z pohádky *Strašidelné námluvy*. Reálná velikost obrázkové osnovy je v příloze č. 33. Stěžejním úkolem bylo opět napsat příběh podle obrázkové osnovy a dále jsme se věnovali pohádkovému textu.

4. 1. 2 Hrochovy slasti a strasti

4. 1. 2. 1 Základní informace a stručný popis hodin

- Použitá kniha: BAŇKOVÁ, Markéta. *Straka v říši entropie*. Praha: Petr Prchal, 2010. ISBN 978-80-87003-26-8. (obrázek č. 14)
- Použitá pohádka z knihy: *Hrochovy slasti a strasti* (s. 11 – 23)
- Cílová skupina: žáci 7. tř.
- Časová dotace: blok 2 vyučovacích hodin
- použité metody:
 - pětilístek
 - práce s textem a ilustrací
 - samostatná práce
 - poetizace prózy¹⁸⁶
 - diskuse

Obrázek č. 14 – Obálka knihy *Straka v říši entropie* (2010)

4. 1. 2. 2 Průběh dvou vyučovacích hodin

4. 1. 2. 2. 1 První hodina

Cíl hodiny: Žáci na základě ilustrace předpovídají vlastnost pětilístku.

Tabulka č. 9 – Plán hodiny

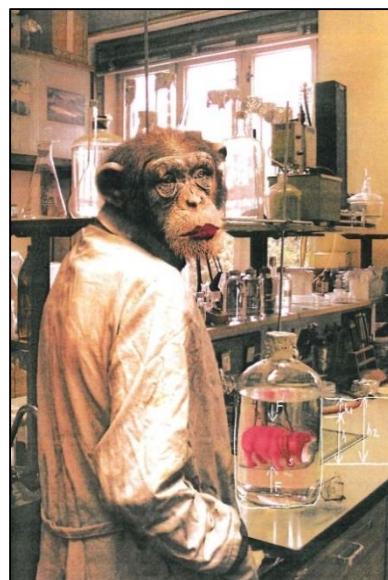
Fáze hodiny		Aktivita	Čas	Pomůcky
1.	Evokace	pětilístek	10 min	Papír s připraveným pětilístkem, ilustrace

¹⁸⁶ Přepis prózy do básně (HNÍK, Ondřej. *Didaktika literatury: výzvy oboru: od textů umělecké povahy k didaktice estetickovýchovného oboru*. Praha: Karolinum, 2014. ISBN 978-80-246-2626-0. s. 78.)

				z bajky (příloha č. 34)
2.	Uvědomění	čtení textu Hrochovy slasti a strasti	25 min	text bajky (příloha č. 35)
3.	Reflexe	vrácení se k pětílístku, porovnávání zapsaného s již přečteným	10 min	vyplněný pětílístek z fáze evokace

1. Evokace

- Začátek hodiny jsme začali tím, že jsme každému žákovi rozdali ilustraci (obrázek č. 15), z bajky *Hrochovy slasti a strasti*, na které se objevovala některá zvířata z příběhu (opice a hroch) v laboratorním prostředí.
- Žáci dostali tyto úkoly:
 - Prohlédněte si ilustraci, kterou jste dostali.
 - Vyberte si cokoliv/kohokoliv na ilustraci a na základě vybrané postavy či předmětu vyplňte pětílístek.
- V této fázi využíváme ilustraci pro předvídání vlastností postav a pětílístek nám posloužil pro rychlý zápis. Předpokládali jsme, že si žáci pravděpodobně zvolí opici, jelikož zabírá polovinu celé ilustrace.
- Poté co žáci dopsali své pětílístky, tak je na část hodiny odložili do lavice. Obeznamenali jsme žáky, že se po přečtení textu k pětílístkům vrátíme.

Obrázek č. 15
Ilustrace z bajky Hrochovy slasti a strasti

2. Uvědomění

- V této fázi jsme se věnovali celému textu *Hrochovy slasti a strasti*.
- Každý žák dostal nakopírovaný celý text včetně nadpisu bajky.
- Bajku jsme nejdříve začali číst my a poté nás vystřídali žáci.

3. Reflexe

- V reflexivní části jsme se vrátili k pětílístkům a ptali jsme se žáků, co popisovali ve svých pětílístcích.

- Pětílístky žáci sdíleli před třídou.
- Po přečtení pětílístků žáci dostali tyto otázky:
Vyplnili byste pětílístek po přečtení textu totožně či rozdílně? Jaká slova by se lišila, kdybyste měli vyplnit pětílístek znovu?
- Poskytli jsme žákům zpětnou vazbu z vyučovací hodiny.

4. 1. 2. 2. 2 Druhá hodina

Cíl hodiny: Žáci na základě přečteného textu dokážou odpovědět na otázky.

Tabulka č. 10 – Plán hodiny

Fáze hodiny		Aktivita	Čas	Pomůcky
1.	Evokace	Co se v přečteném textu stalo?	5 min	
2.	Uvědomění (I)	Odpovědi na připravené otázky k textu, práce s textem, diskuse	15 min	otázky
3.	Uvědomění (II)	Poetizace prózy	15 min.	text (příloha č. 36)
4.	Reflexe	Žákovské písemné reflexe	10 min	

1. Evokace

- V této fázi druhé vyučovací hodiny jsme si se žáky povídali, o čem byl příběh, který jsme četli společně o první hodině.

2. UVědomění (I)

- Ve fázi uvědomění jsme pro žáky připravili tyto otázky:
 - 1) Přišel vám příběh něčím zvláštní?
 - 2) Které postavy v textu vystupovaly?
 - 3) Které postavy jsme neměli možnost poznat z ilustrace, se kterou jsme pracovali na začátku hodiny?
 - 4) Víte, jak se říká literárnímu žánru, když v textu zvířata mluví?
 - 5) Naučili jste se na základě přečteného textu něco nového?
 - 6) Kdo v textu říká tuto větu „*Kdyby byla bývala opice chodila do školy, dozvěděla by se o té vodní síle víc.*“¹⁸⁷?

¹⁸⁷ BAŇKOVÁ, Markéta. *Straka v říši entropie*. Praha: Petr Prchal, 2010. ISBN 978-80-87003-26-8. s. 21.

- 7) Dokážete ještě najít úryvek, kde promlouvá vypravěč?
 - 8) Co vypovídá o opici, pokud na konci příběhu vypravěči řekla: „*Viš, jak to bylo ve skutečnosti? Hrochovi nejvíc pomohlo, že uměl plavat!*“¹⁸⁸?
 - 9) Co vám přišlo na bajce vtipného?
- Žákům jsme představili knihu *Straka v říši entropie* (2010) a dále i spisovatelku Markétu Baňkovou. Obeznámili jsme žáky informacemi, že autorka se zabývá net artem, fotografováním, interiérovým designem¹⁸⁹, grafikou a filmem. Její zálibou jsou především moderní technologie a také i přírodní vědy, což je vidět ve fyzikálních bajkách. Neopominuli jsme žáky seznámit, že kniha *Straka v říši entropie* (2010) je první kniha, kterou autorka napsala.¹⁹⁰
 - V souvislosti s touto knihou jsme žáky informovali o českém literárním ocenění Magnesia Litera, jelikož kniha *Straka v říši entropie* (2010) získala v roce 2011 cenu Objev roku Magnesia Litera.¹⁹¹

3. Uvědomění (II) – poetizace prózy

- Žáci měli za úkol si nejprve přečíst text, který se nacházel za samotnou bajkou. Text s bajkou souvisí, jedná se o představení řeckého matematika, fyzika, filozofa, vynálezce a astronoma Archimeda.
- Text o Archimedovi (*příloha č. 36*), který je za bajkou *Hrochovy slasti a strasti* zní: „*Archimedes ze Syrakus, řecký fyzik a matematik, se narodil roku 287 před Kristem na Sicílii. Zkoumal a objasnil některé fyzikální jevy, definoval pojem těžiště a zformuloval hydrostatický zákon, pojmenovaný po něm Archimédův zákon. Na ten prý přišel, když se koupal ve vaně. Vyskočil samým nadšením z vany ven a se zvoláním: ‚Heuréka!‘ vyběhl nahý na ulici. Ale pozor, ne každý naháč na ulici nebo v parku je vědec!*“¹⁹²
- Na základě přečteného textu měli žáci za úkol poetizovat přečtený text (prózu). Po celou dobu skládání básně žáci mohli do textu o Archimedovi nahlížet.

¹⁸⁸ BAŇKOVÁ, Markéta. *Straka v říši entropie*. Praha: Petr Prchal, 2010. ISBN 978-80-87003-26-8. s. 22.

¹⁸⁹ Internetový design se zabývá tvorbou internetových stránek.

¹⁹⁰ www.bankova.cz [online]. 2018 [cit. 9. 3. 2018]. Dostupné na: <http://www.bankova.cz/straka/>

¹⁹¹ www.bankova.cz [online]. 2018 [cit. 9. 3. 2018]. Dostupné na: <http://www.bankova.cz/straka/>

¹⁹² BAŇKOVÁ, Markéta. *Straka v říši entropie*. Praha: Petr Prchal, 2010. ISBN 978-80-87003-26-8. s. 22.

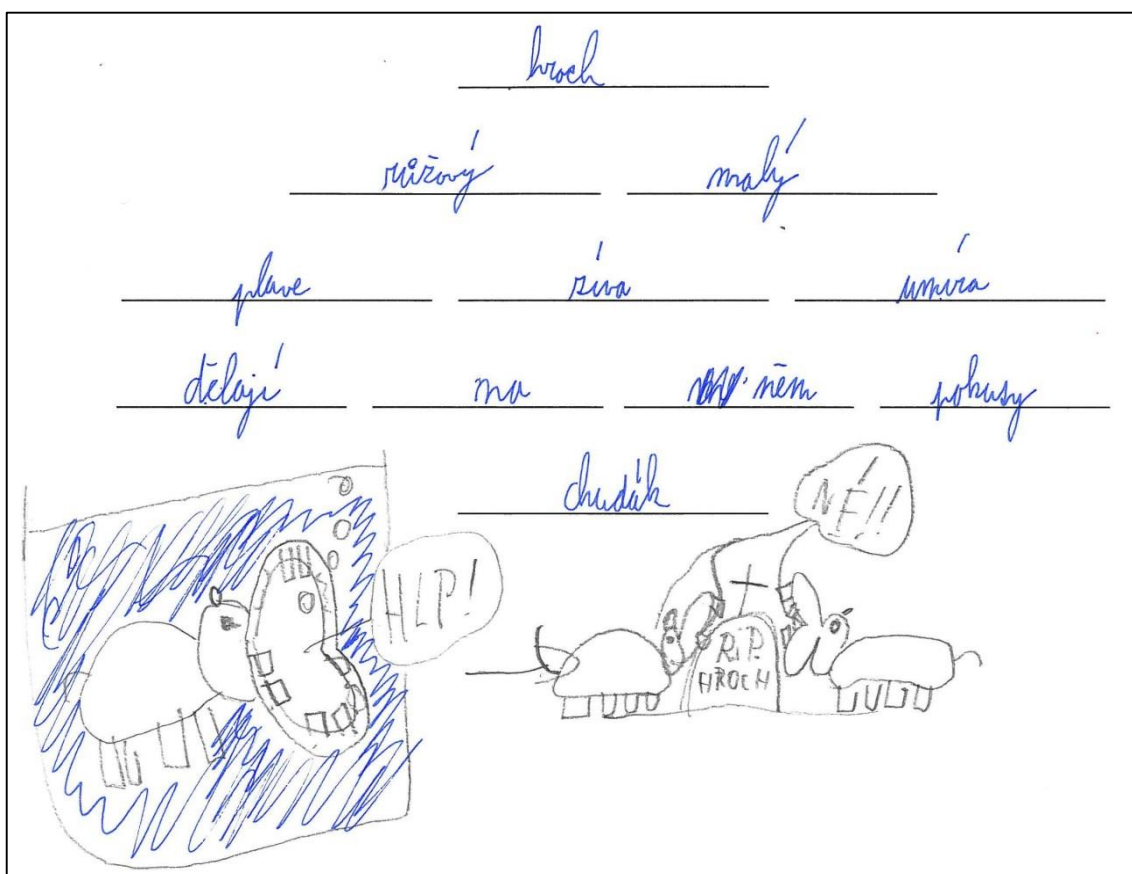
4. Reflexe

- V reflexivní části hodiny žáci četli složené básně.
- Sdělili jsme žákům naši zpětnou vazbu.
- Žáci měli také prostor pro své písemné reflexe z obou vyučovacích jednotek.

4. 1. 2. 3 Vybrané ukázky žákovských prací¹⁹³

Ukázku žákovského pětilístku jsme již ukázali na str. 23, který se týká opice. Další žákovský pětilístek je zařazen do přílohy č. 37. Protože se v knize nevyskytuje jen jedna postava, uvádíme pětilístek, který zpracovává hrocha (viz žákovská práce č. 1).

Žákovská práce č. 1 (pětilístek) - námět: hroch (obrázek č. 16)

Obrázek č. 16 - Pětilístek - hroch (žákovská práce)

Žákovská práce č. 4 (poetizace prózy)

Archimedes ze Syrakus, / dostával jen sýra kus. // Fyzik a matematik z Řecka, / narodil se před příchodem Krista. // 287, to byl jeho rok přeslavný, / ovšem v budoucnosti,

¹⁹³ Žákovské práce jsou doslovně přepsány, proto mohou texty obsahovat pravopisné a gramatické chyby.

*vyběhne na ulici nahý. // Z vany hop a kačenka skok, / chudák žlutá kačka, měla shon. //
Ovšem nechtěl bys být Archimédův poskok, / protože naháče, by přerušil i zvon.*

Žákovská práce č. 5 (poetizace prózy)

Vyskočil samým nadšením, / z vany se zvoláním. / Definoval pojem, / pojmenovaný po něm.

Žákovská práce č. 6 (poetizace prózy)

Před Kristem na Sicílii, / vyběhl nahý na ulici. / Definoval pojem těžiště, / když si koupal strniště.

4. 1. 2. 4 Reflexe odučených hodin a reflexe žáků

Reflexe 1. vyučovací hodiny:

V úvodu hodiny jsme v evokační části použili ilustraci z bajky *Hrochovy slasti a strasti*. Na základě této ilustrace žáci měli za úkol vyplnit pětílístek. Z ilustrace si mohli vybrat cokoliv či kohokoliv. Předpokládali jsme, že si žáci vyberou postavu opice, která je téměř přes celou plochu.

Náš předpoklad se v hodině potvrdil, dále se ukázalo, že pouze jeden žák si všiml hrocha, který byl umístěn v laboratorní lahvi. Dokonce žák správně odhadl, že na hrochovi budou dělat pokusy - po doptání jsme se od žáka dozvěděli, že námět pětílístku volil z toho důvodu, že na ilustraci viděl hrocha zavřeného v laboratorní sklenici, kterému se určitě nelíbilo, že je ve sklenici zavřený. Tento žák jako jediný doplnil svůj pětílístek vlastní ilustrací, kterou jsme v hodině nezadávali. Avšak tento krok nehodnotíme negativně.

Žák nakreslil hrocha, který vystihl, že hroch potřebuje evidentně pomoc - hroch na obrázku volá o pomoc. Dále žák ilustroval, že postava hrocha zemře.

Vyplnění pětílístku na základě ilustrace nečinilo žákům žádné problémy. V průběhu vyplňování předtištěného pětílístku se na nic nedotazovali. Pouze jsme žákům připomněli, co se na jednotlivé řádky pětílístku píše. Po sepsání pětílístků si je žáci odložili do lavice.

V další části hodiny následovalo přečtení literárního textu. Žáky jsme před čtením neseznamovali, že se jedná o bajku, protože se na tento literární žánr ptáme ve druhé hodině ve fázi uvědomění.

Žáci dle našeho názoru, četli s nadšením, každý včetně nás se vystřídal ve čtení. Celý text jsme společně s žáky přečetli dle plánu hodiny. I přes to, že žáci četli bajku zaujatě, tak v reflexích uváděli, že vybraný fyzikální text byl na ně dlouhý - zároveň ale kladně hodnotili téma Archimedova zákona. Pouze jedna žákyně napsala, že se jí text nelíbil z důvodu toho, že jsme i literatuře probírali fyziku. Ostatní však výběr textu hodnotili kladně. Dva žáci po přečtení textů řekli „*Až to budeme o fyzice probírat, tak už budeme vědět nějaký příklad.*“.

Po přečtení textu jsme se vrátili k pětílístkům, které žáci vyplňovali v úvodu hodiny. Měli za úkol popřemýšlet, zda by na základě přečteného textu vyplnili pětílístek dané postavy stejně - zde už jsme věděli, že můžeme mluvit o postavě, jelikož jsme si během psaní pětílístků žáky obešli, abychom věděli, na co žáci reagovali.

Žáci se shodli na tom, že pokud se jednalo o vnější popis postavy, tak by nic neměnili, ale pokud se v pětílítku objevila slova, která vyjadřovala vlastnosti, tak ano. Žák, který napsal, že hroch „*umírá*“ tak by toto slovo již nepoužil.

Na závěr hodiny jsme třídě podali zpětnou vazbu. Písemnou reflexi žáků jsme nedělali, nechali jsme ji až na druhou hodinu.

Reflexe 2. vyučovací hodiny:

V evokační části druhé vyučovací hodiny jsme se žáků zeptali, co se v textu odehrálo. Jeden žák se ujal slova a celý příběh nám převyprávěl i s drobnými detaily.

Následovali připravené otázky k textu *Hrochovy slasti a strasti*. Odpovědi probíhali slovně. Žáci na otázku „*Přišel vám příběh něčím zvláštní?*“ hned odpověděli, že největší zvláštností bylo, že v textu zvířata mluvila. Po této odpovědi se jeden žák přihlásil o oslovo a zeptal se nás, zda se náhodou nejedná o bajku. My jsme jeho tvrzení odsouhlasili a seznámili tak třídu s pojmem bajka. Na základě seznámení s bajkou, jsme už žákům během dotazování nepokládali připravenou otázku č. 4, která zněla takto: „*Víte, jak se říká literárnímu žánru, když v textu zvířata mluví?*“. Domníváme se, že už

bychom v dalších hodinách ani tuto otázku nepokládali - v průběhu hodiny jsme tuto otázku vyhodnotili jako irelevantní.

Na otázku „*Které postavy jsme neměli možnost poznat z ilustrace, se kterou jsme pracovali na začátku hodiny?*“ neměli problém žáci odpovědět - jmenovali pakoně. Postavu vypravěče nezmínili, my jsme je však na to neupozorňovali, jelikož se na vypravěče ptáme v následujících otázkách.

Díky druhé otázce žáci u třetí otázky lehce identifikovali postavy a dokázali říci, které postavy jsou na ilustraci (jednalo se o ilustraci, se kterou žáci pracovali na začátku hodiny)

Pátá otázka zněla „*Naučili jste se na základě přečteného textu něco nového?*“ a žáci se shodli, že se naučili vysvětlit Archimédův zákon na základě přečtené bajky. Jeden žák se dokonce naučil přesnou definici Archimedova zákona, který rovněž v textu zazněl.

Součástí šesté otázky byla citace¹⁹⁴ z knihy. Žáci měli určit, kdo danou promluvu v knížce řekl. Žáci lehce identifikovali, že se jedná o vypravěče. V následující otázce chceme, aby žáci vyhledali další citace, které říká vypravěč - ani s tímto úkolem neměli žáci problém.

Osmá otázka byla položena tak, aby žáci na základě citace¹⁹⁵ řekli, co daná věta říká o opici. Žáci odpovídali, že je opice paličatá, umíněná, že musí mít poslední slovo. Dále odpovídali, že se opice nedokáže vyrovnat s tím, že by i vypravěč mohl mít pravdu. Na poslední otázku „*Co vám přišlo na bajce vtipného?*“ žáci odpovídali, že nejvíce se jim líbilo, jak opice kvůli pokusu šla ukrást balónky. Jedna žákyně citovala větu, která ji zaujala. Jednalo se o tuto větu: „*Hele, hrochu, “ povídá opice, „,, chceme s tebou udělat pokus. Potřebujeme ale, abys spolknul tenhle šutr. Když to vyjde, staneš se experimentátorem, možná i mučedníkem na poli vědy. Hroch nikdy neslyšel, co je to experimentátor ani mučedník, ale učená slova ho naplnila úctou.*“¹⁹⁶

¹⁹⁴ Citace z otázky: „*Kdyby byla bývala opice chodila do školy, dozvěděla by se o té vodní síle víc.*“ (BAŇKOVÁ, Markéta. *Straka v říši entropie*. Praha: Petr Prchal, 2010. ISBN 978-80-87003-26-8. s. 21.)

¹⁹⁵ Otázka, kterou jsme žákům položili: Co vypovídá o opici, pokud na konci příběhu vypravěči řekl: „*Víš, jak to bylo ve skutečnosti? Hrochovi nejvíc pomohlo, že uměl plavat!*“? (BAŇKOVÁ, Markéta. *Straka v říši entropie*. Praha: Petr Prchal, 2010. ISBN 978-80-87003-26-8. s. 22.)

¹⁹⁶ BAŇKOVÁ, Markéta. *Straka v říši entropie*. Praha: Petr Prchal, 2010. ISBN 978-80-87003-26-8. s. 13.

Žáci v této hodině vyhledávali a třídili informace a zejména uváděli věci do souvislostí. Naučili se také naslouchat druhým a vhodně na žákovské odpovědi reagovat. Na závěr hodiny se žáci měli možnost k hodině písemně vyjádřit.

Vybrané žákovské reflexe:¹⁹⁷

- *Obě hodiny mě zaujaly. Text, který jsme dnes četli, jsem neznal. Ani tu knížku, kterou jste nám představil - slyšel jsem o ni prvně. Dnes půjdu do knihovny a tu knížku si půjčím, zajímají mě další bajky. V textu mě bavila ta chytrá a zároveň drzá opice.*
- *Text se mi docela líbil, byl naučný, ale moc dlouhý. Ale jiný předmět (kromě výtvarky) přenesený do češtiny je zlo :-)*
- *Text se mi líbil. Text mi přišel zajímavý. Určitě nás to něco naučilo. Přišlo mi zajímavé, jak jsme ten pětilístek vyplňovali na začátku hodiny a pak jsme se k němu vrátili, většinou s vámi vyplňujeme na konci hodiny.*
- *Děkuji vám za ten text. Budu umět fyzikárce vysvětlit Archimédův zákon. Doteď jsem o tom zákoně jen slyšel teď ho umím i vysvětlit.*
- *Text byl dobrý, ale moc dlouhý. Bavila mě vytvářet ta básnička z toho krátkého textu.*
- *Budeme s vámi dělat i ten pokus s balónkem? ... který dělala opice. To by byla dobrá hodina. Popřemýšlejte o tom pane učiteli. Bylo super, že jste četl s náma, aspoň jste nám s tím textem trochu pomohl.*

Shrnutí žákovských reflexí:

Dle žákovských reflexí můžeme říci, že obě hodiny žáky bavily. Ve většině reflexí, se žáci shodují, že vybraný text pro ně byl dlouhý. Téma však hodnotili kladně. Někteří vyzdvihovali, že prostřednictvím bajky pochopili lépe Archimédův zákon. Jeden žák se nám v reflexi zeptal, zda budeme o hodině také dělat pokus s balónkem, který dělala opice v bajce.

4. 1. 2. 5 Poznámky

Navrhujeme, že po těchto vyučovacích hodinách bychom mohli pokračovat podobným námětem. Pro další zprostředkování bychom využili báseň *Hroch, který*

¹⁹⁷ Žákovské reflexe jsou doslovně přepsány, proto mohou texty obsahovat pravopisné a gramatické chyby.

chtěl létat z knihy *Jen jestli si nevynejšíš* (2014). V této básni žáci mají možnost vytvářet tři druhy konců. Báseň je zařazena do přílohy č. 38.

Zmíněná báseň by se dala využít i k porovnání bajky *Hrochovy slasti a strasti* tím, že v bajce se hroch jen tak nepotopí a v básni *Hroch, který chtěl létat* gravitace už nemusí fungovat vůbec.

Dále navrhuje, že bychom příště zkusili využít metodu diamant, která by nám nabízela zpracovávat kladné a záporné vlastnosti. Tato metoda by nám lépe posloužila k porovnání textu.

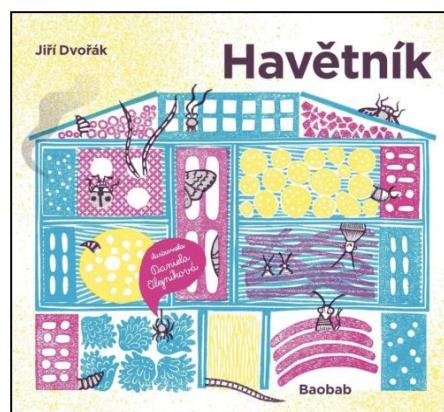
Dalším návrhem je, že bychom v hodinách mohli využít audioknihu *Straka v říši entropie* (2011). Audio CD (příloha č. 39) nahrálo vydavatelství Tympanum v září 2011 ve studiu DAMU v Praze. Na tomto CD bajku *Hrochovy slasti a strasti* čte herec Jiří Lábus. Délka čteného textu je sedmnáct minut a padesát sekund.

Na základě žákovských dotazů během hodiny navrhuje také další otázku k textu *Hrochovy strasti a slasti*. Úkol by zněl: „Zvládnete napsat na základě textu, jaké má hroch strasti a slasti?“.

4. 1. 3 Havětník

4. 1. 3. 1 Základní informace a stručný popis hodiny

- Použitá kniha: DVOŘÁK, Jiří. *Havětník*. Ilustrovala Daniela OLEJNÍKOVÁ. Praha: Baobab, 2015. ISBN 978-80-7515-019-6. (obrázek č. 17)
- Použitá pohádka z knihy: *Štírek knihovni* (s. 56)
- Cílová skupina: žáci 7. tř.
- Časová dotace: 1 vyučovací hodina
- použité metody:
 - čtení s předvídáním
 - práce s textem a ilustrací
 - skupinová a samostatná práce

Obrázek č. 17 – Obálka knihy *Havětník* (2015)

- práce s otázkami
- diskuse

4. 1. 3. 2 Průběh jedné vyučovací hodiny

Cíl hodiny: Žáci umí po přečtení textu odpovědět na otázky.

Tabulka č. 11 – Plán hodiny

Fáze hodiny		Aktivita	Čas	Pomůcky
1.	Evokace (I)	složte dvě slova - prozrazení názvu textu - skupinová práce	5 min	kartičky s písmeny
2.	Evokace (II)	otázka před čtením	5 min	pracovní list (příloha č. 40)
3.	Evokace (III)	čtení textu <i>Štírek knihovni</i>	6 min	text (příloha č. 41)
4.	Uvědomění (I)	otázky po přečtení, diskuse	10 min	knih <i>Havětník</i> (2015), otázky
5.	Uvědomění (II)	Jak by se mohla jmenovat kniha, z níž text pochází? představení knihy <i>Havětník</i> (2015)	4 min	stejný pracovní list z fáze evokace (příloha č. 40)
6.	Uvědomění (III)	Dokreslení štírka knihovního	5 min	okopírovaný list z knihy <i>Havětník</i> (štírek knihovni), na kterém je část ilustrace štírka knihovního (příloha č. 42)
7.	Reflexe (I)	Odhalení skutečné ilustrace štírka knihovního	10 min	knih <i>Havětník</i> (2015), s. 56
8.	Reflexe (II)	Fotografie štírka knihovního (obecného)		dataprojektor, internet
9.	Reflexe (III)	Žákovské písemné diskuse		papír na psaní

1. Evokace - prozrazení názvu textu

- Skupinová práce: Žáci nejdříve dostali dvoubarevné kartičky s písmeny. Z každé barvy žáci složili jedno slovo. Ze zelených kartiček měli žáci za úkol složit slovo „ŠTÍREK“ a z růžových slovo „KNIHOVNÍ“. Složením těchto slov žáci zjistili, co bude tématem celé naší hodiny.
- Žáky jsme seznámili s tím, že se budeme zabývat textem s názvem *Štírek knihovni*.

- Žáci před čtením na připravený pracovní vyplnili nejdříve úvodní otázku. Žáci po zapsání odpovědi, své odpovědi sdíleli.
- Pro žáky jsme připravili otázku:
 - O čem by mohl být následující text?
- Po sdílení otázky následovalo samotné čtení textu. Každý žák si přečetl nakopírovaný text.

2. Uvědomění

- Žáci se po přečtení textu následně vrátili k pracovnímu listu, kde byly následující otázky/úkoly:
 - Napište klíčová slova z textu.
 - Vymysleli byste vhodnější nadpis?
 - Je vám příběh něčím blízký?
 - Která kniha, by si podle vás zasloužila svého štírka, aby o ni pečoval?
- Pracovní list obsahuje tabulku tvrzení. Na jednotlivá tvrzení žáci odpovídali ANO/NE. Žáci svá tvrzení doložili na přečteném textu o štírkovi knihovním. Tvrzení zněla takto:
 - Text se zabývá výhradně jen pranostikami.
 - Existují štíři, kteří v knihách opravují tiskové knihy.
 - Jedná se o text z učebnice přírodopisu.
 - Informace v textu jsou vymyšlené.
- Na základě vyplněných odpovědí jsme se žáky vedli diskusi.
- Po krátké diskusi následovalo představní knihy *Havětník* (2015), z níž text *Štírek knihovní* pochází. Před prozrazením názvu knihy, jsme se žáků zeptali takto: „*Jak by se mohla jmenovat kniha, ve které je text o štírkovi knihovním zařazen?*“. Dále následovalo prozrazení skutečného názvu knihy.
- Žáci na základě textu se pokusili dokreslit ilustraci. Ilustraci jsme upravili tak, aby žáci viděli pouze hlavu štírka knihovního.

3. Reflexe

- V reflexivní části jsme žákům odhalili celou ilustraci štírka knihovního z knihy *Havětník* (2015), aby tak mohli porovnat, do jaké míry se jejich dokončená ilustrace podobá s originálem (*příloha č. 42*).

- Dále byla odhalena fotografie štírka knihovního (obecného). Fotografie jsme vyhledali na internetu.
- Sdělili jsme své postřehy z hodiny.
- Žáci měli možnost se k odučené hodině písemně vyjádřit.

4. 1. 3. 3 Vybrané ukázky žákovských prací¹⁹⁸

Žáci v této hodině nepsali žádný svůj vlastní text. Odpovídali na připravené otázky na pracovním listě. Do této kapitoly jsme zařadili odpovědi žáků k jednotlivým otázkám. Na konci této podkapitoly jsme umístili dokreslené ilustrace štírků knihovních (obrázek č. 18).

Odpovědi na otázku č. 1 - O čem by mohl být následující text?

- *O štírovi co má rád knihy a bydlí v knihovně.*
- *O štírovi, co má zájem učit se a číst knihy.*
- *O nějakým druhu štíra.*
- *O knihách, čtení a štírovi.*
- *O štírovy, který četl knihy v knihovně.*
- *Štír který pracuje v knihovně.*
- *Štírek Pepa se vydal do knihovny za knihovníkem Tondou Rakem, aby si půjčil knihu, kterou mu doporučil, ale Tonda tam nebyl. Naštěstí ho zastupoval sumec s humrem. Tak mu slíbenou knihu půjčili. Pepa si tak mohl spokojeně doma číst.*
- *Štír, který rád čte a čte tak moc, že mu začali říkat Štírek knihovní.*
- *O malém štírkovi, který se jmenuje Knihovní a o tom jak žije a jak prožívá svou práci v knihovně.*
- *Štírek, který hledá knihovnu.*
- *O malém štírkovi, který hlídá knihovnu, a třídil knihy podle barev a názvů. Poškozené knihy opětovně opravoval den co den a nikdy nespal*
- *O malém štírovi, který jí knihy.*

¹⁹⁸ Žákovské práce a odpovědi jsou doslovně přepsány, proto mohou texty obsahovat pravopisné a gramatické chyby.

Odovědi na úkol č. 2 - Napište klíčová slova t textu.

- Uvádíme zde slova, která žáci vyhodnotili jako klíčová: *štírek, knihy, hadi, stránky, Jiří.*

Odovědi na otázku č. 3 - Vymysleli byste vhodnější nadpis?

- *Štírek a knihy*
- *Ochránce knih*
- *Neviditelný pomocníček*
- *Záhadný pomocník*
- *Nový štír se vrací*
- *Malý štír v akci*
- *Štír vs hmyz*
- *Čistič knih*
- *Vysvětlení o přísloví o sv. Jiří*
- *Práce drobného štírka*
- *Slavný brouček knižním jménem štírek*
- *Štírek knihovní aneb velký uklízeč*

Odovědi na otázku č. 4 - Je vám příběh něčím blízký?

Uvádíme zde pouze odovědi, které zněli jinak, než „ne“.

- *Připomíná mi to můj svátek.*
- *Jo, jmenuji se Jiří, tak proto.*
- *Ten den, kdy vylézá hadi a štíří, tak má můj děda svátek.*

Odovědi na úkol č. 5 - Která kniha by si podle vás zasloužila svého štírka, aby o ni pečoval?

- *A (2016) - autor Pavel Čech*
- *bible (3x) - Dvakrát knihu pouze napsali a třetí odůvodnění knihy, znělo takto: „Vlastně všechny knihy, ale nejvíce asi Bible protože je to životně celkem důležitá kniha. Pořád je to lepší než dnešní slátaniny.“*
- všechny *Deníky malého poseroutky* - autor *Jeff Kinne* (knihy byly uvedeny ve třídě dvakrát)
- všechny díly *Eragon* - autor *Christopher Paolini*
- *Harry Potter a prokleté dítě* (2016) - autorka *Joanne Rowlingová*
- všechny díly *Letopisy Narnie* - autor *Clive Staples Lewis*
- všechny díly *Lichožroutů* - autor *Pavel Šrut*
- *Operace Redwing* (2013) - autor *Marcus Luttrell*

- *Po strništi bos* (2013) - autor Zdeněk Svěrák
- *Poselství prachu* (2013) - autor Miroslav Černý
- *Hobit aneb Cesta tam a zase zpátky* (1979) - autor J. R. R. Tolkien
- *Tereza* (2014) - autor Ladislav Špaček
- *Na západní frontě klid* (1929) - autor Erich Maria Remarque
- *verneovky*
- „ty knihy, který čtu“

Poznámka:

Odpovědi na tabulku tvrzení zde neuvádíme z důvodu odpovědí ano/ne. Odpovědi shrneme v reflexi odučené hodiny.

Obrázek č. 18 - Vybrané dokreslené ilustrace štírků knihovních

4. 1. 3. 4 Reflexe odučené hodiny a reflexe žáků

Na začátku hodiny jsme žáky nejdříve rozdělili do tří skupin. Každá skupina dostala obálku s dvoubarevnými kartičkami. Po složení kartiček dle barev žáci bez problému složili rodové i druhové jméno štírka knihovního. Složené jméno žákům prozradilo nadpis textu, kterým jsme se celou hodinu zabývali. Tento úkol nečinil skupinám žádné potíže.

Po krátké motivaci každý žák dostal pracovní list, na který jsme připravili jednu otázku ještě před čtením textu. Žáci nejprve vyplnili otázku sami a poté jsme odpovědi sdíleli. Žáci na první otázku „*O čem by mohl být následující text?*“ na výjimky odpovídali jednoduchými větami. Zaujal nás jeden žák, který napsal stručný příběh o tom, jak si štírek šel půjčit knihu do knihovny. Žáci neměli žádný problém odpovědět na tuto otevřenou otázku.

Dalším úkolem, který žáci měli splnit, bylo sepsání klíčových slov. V celé třídě se v klíčových slovech objevovala stejná slova. Třída se tak shodla na pěti klíčových slovech (*štírek, knihy, hadi, stránky, Jiří*).

Žáci pokračovali otázkou „*Vymysleli byste vhodnější nadpis?*“. Tato otázka nedělala žákům žádné problémy. Žáky v textu zaujalo, že štírek je v textu označen za „*čističe*“¹⁹⁹. Proto navrhovali například *Čistič knih, Ochránce knih* a *Neviditelný pomocníček*. Na otázku „*Je vám příběh něčím blízký?*“ žáci se ve většině shodli, že jim ničím blízký není, pouze tři žáci ze třídy na tuto otázku reagovali jinak.

U otázky „*Která kniha, by si podle vás zasloužila svého štírka, aby o ni pečoval?*“ jsme nečekali, jaké odpovědi žáci napíší. Dívky navrhovaly tyto knihy: *Harry Potter a prokleté dítě* (2016), *Letopisy Narnie* (všechny díly), *Eragon* (všechny díly), *Hobit aneb Cesta tam a zase zpátky* (1979), *bible* a *verneovky*. Chlapci vybrali tyto knihy: *A* (2016), *Lichožrouti* (všechny díly), všechny *Deníky malého poseroutky*, *Poselství prachu* (2013), *Po strništi bos* (2013), *Operace Redwing* (2013), *Na západní frontě klid* (1929), *Tereza - etiketa pro dívky* (2014) a *bible*.

Po shrnutí můžeme říci, že u dívek můžeme říci, že se shodli na fantasy literatuře, tak u chlapců to tak jednoznačné není. Ovšem zajímavé je, že jeden chlapec uvedl knihu *Tereza* (2014), což je kniha pro dívky (etiketa pro dívky). Také nás velice překvapilo, že *bibli* navrhoval jeden chlapec a dvě dívky.

Po zodpovězení otázek následovala tabulka tvrzení. Na první tvrzení „*Text se zabývá výhradně pranostikami*“ se žáci shodli na odpovědi NE, argumentovali tím, že se text zabývá jen jednou pranostikou a ne pranostikami. Tvrzení „*Existují štíři, kteří v knihovnách opravují tiskové chyby.*“ se jednohlasně shodli, že „*ne*“. Žáci dokázali

¹⁹⁹ DVOŘÁK, Jiří. *Havětník*. Ilustrovala Daniela OLEJNÍKOVÁ. Praha: Baobab, 2015. ISBN 978-80-7515-019-6. s. 56.

v textu najít odstavec, ze kterého vyplývá, že tvrzení není pravdivé. Žáci vyhledali tento odstavec: „*A možná přijde i doba, kdy někdo vyšlechtí štírky, kteří kromě šesti - nebo osminohé havěti dokážou pochyvat a sníst tiskové chyby.*“²⁰⁰. Třetí tvrzení „*Jedná se o text z učebnice přírodopisu*“ žáci taktéž správně odpověděli „*ne*“. Žáci argumentovali tím, že se o učebnici přírodopisu jednat nemůže, protože v učebnici přírodopisu by nebyla pranostika. Dalším argumentem bylo, že v textu chybí latinský název štírka a některé informace by učebnice vůbec neobsahovala.

Poslední tvrzení „*Informace v textu jsou vymyšlené.*“ žáci na chvíli celý text zpochybnili. Nebyli si zcela jisti, zda text, který četli, byl celý fiktivní. Nakonec žáci odpověděli, že text, který jsme v průběhu hodiny přečetli, je pravdivý. Argumentovali, tím, že pranostika, název štírka a popis štírka je určitě pravdivý. Dále se shodli na tom, že je určitě pravdivé i to, že se štírek knihovni živí prachem.

Po zodpovězení otázek jsme se žáků zeptali, zda mají k textu nějaké dotazy. Jedna dívka se zeptala, zda bychom mohli vysvětlit pojem verneovky. Z této žákovské otázky usuzujeme, že bychom do pracovního listu mohli přidat otázku, která by se ptala na verneovky.

Po diskusi nad verneovkami, jsme navázali představením knihy *Havětník*. Než byl prozrazen název knihy zeptali jsme se žáků, jak by se mohla jmenovat kniha, z níž byl text, který jsme v hodině četli. Žáci navrhovali názvy *Lexikon štírků*, *Encyklopedie miniaturní havěti*, *Kamarádi broučků*²⁰¹ a *Příběhy štírů*. Navrhované názvy jsme psali na tabuli. Poté následovalo prozrazení originálního názvu knihy *Havětník* (2015). Žáci se v jednom případě alespoň trochu přiblížili tomu originálnímu.

Dalším úkolem pro žáky bylo dokreslení ilustrace štírka. Dokresleného pavoukovce žáci následně porovnávali s originální ilustrací Daniely Olejníkové a fotografií z internetu.

Vzhledem k náročnosti hodiny jsme nestihli ukončit hodinu se zvoněním. Žáci reflexe nepsali na konci hodiny, ale po domluvě s žáky jsme napsali reflexe o velké přestávce. Žáci během přestávky projevíli zájem o knihu *Havětník* (2015) - umožnili jsme jim si knihu prohlédnout. Zaujal je přebal knihy, který lze rozložit a je na něm

²⁰⁰ Tamtéž, s. 56.

²⁰¹ Žáci měli na mysli pokračování knihy *Broučci* (1876) od Jana Karafiáta.

stručný návod, jak vyrobit hotel pro hmyz. Během přestávky jsme s žáky řešili, zda u nás ve městě již máme hotel pro hmyz, nebo zda již někde hmyzí hotel viděli.

Vybrané reflexe žáků:²⁰²

- *Pane učiteli, vaše hodina byla hezky připravená. Neumím říct, co mě bavilo nejvíc.*
- *Dozvěděl jsem se, že štírek doopravdy existuje. Hodina se mi líbila, nijak bych ji neměnil.*
- *Bylo to v poho.*
- *Text byl sice z části vymyšlený, ale člověk si aspoň připomněl pranostiku. Hodina byla dobrá.*
- *Celkem dobrá hodina. O štírkovi jsem nevěděl.*
- *Bylo to dobré, líbily se mi otázky, že sem nad nimi nemusel moc přemýšlet.*
- *To co jsme dělali bylo celkem fajn.*
- *Pane učiteli, nechcete být mým štírkem, který by mi vždy uklidil a zároveň opravoval písemky před tím, než je odevzdám ke kontrole? ... vím že štírek neopravuje chyby, ale když jsme se o tom bavili, tak jsem to musel napsat ...*
- *Dozvěděl jsem se, že existuje štírek knihovní. Byl jsem spokojen.*
- *Nic takovýho jsem ještě nečetl. Ale vím, že něco takovýho je. Ale je divný, že když se štírek zavřený v knize, že ho to nezabije.*
- *Moc mě to nebavilo.*
- *Nebavilo mě to, moc jsem to nechápala. O štírkovi jsem nikdy před tím neslyšela.*

Shrnutí žákovských reflexí:

Žáci se ve svých reflexích moc výrazně nerozepsali. Dva žáci napsali, že je hodina nebavila. Ostatní hodnotili hodinu kladně. Žáci se shodli, že o štírkovi knihovním nikdy před hodinou neslyšeli. Na žákovských reflexích je zajímavé pozorovat, že téma zaujalo více chlapce.

²⁰² Žákovské reflexe jsou doslovně přepsány, proto mohou texty obsahovat pravopisné a gramatické chyby.

4. 1. 3. 5 Poznámky

Navrhujeme, že v příštích hodinách bychom na začátku hodiny použili metodu volného psaní, kdy by žáci psali všechno, co je napadá, když se řekne štírek knihovni.

Dále navrhujeme, že text *Štírek knihovni* by byl vhodný využít v hodině čtenářských dílen. Text by se dal vhodně využít v úvodní části hodiny.

Dále na základě průběhu odučené hodiny bychom do pracovního listu přidali tyto otázky:

- Už jste se někdy setkali s verneovkami?
- Vzpomenete si na knihy, kde vystupuje hmyz?²⁰³
- Víte, k čemu slouží hmyzí hotel?
- Slyšeli jste někdy o štírku knihovním?

Ke konci hodiny jsme chtěli, aby žáci porovnali, jak moc se lišila jejich odpověď na první otázku²⁰⁴ s celým uměleckým textem. Toto jsme v hodině nestihli.

Domníváme se, že pokud bychom do hodiny přidali navrhované otázky, tak bychom příště tuto hodinu naplánovali na dvě vyučovací hodiny.

V rámci rozvíjení čtenářské gramotnosti bychom se v příští hodině snažili sehnat více textů o štírkovi knihovním. Hledali bychom například v encyklopediích nebo učebnicích. Žáci by tam mohli mezi sebou texty porovnávat.

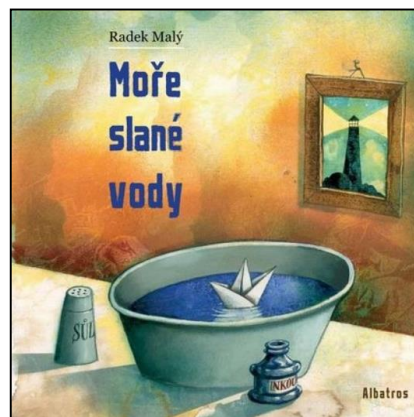
²⁰³ Žáky bychom díky této otázce seznámili například s těmito knihami: Broučci (Jan Karafiát), Ze života hmyzu (bří Čapkové). Žáci by například doplnili tyto pohádky: Ferda Mravenec, O makové panence a motýlu Emanuelovi, Život brouka (americký film, 1998)

²⁰⁴ Otázka zněla: O čem by mohl být následující text?

4. 1. 4 Moře slané vody

4. 1. 4. 1 Základní informace a stručný popis hodiny

- Použitá kniha: MALÝ, Radek. *Moře slané vody: (co šuměla mušle a co přišlo lahvou poštou)*. Ilustroval Pavel ČECH. V Praze: Albatros, 2014. ISBN 978-80-00-03467-6. (obrázek č. 19)
- Použitá báseň z knihy: *Dopis v lahvi*
- Cílová skupina: žáci 7. tř.
- Časová dotace: 1 vyučovací hodina
- použité metody:
 - práce s textem a ilustrací
 - samostatná práce
 - diskuse

Obrázek č. 19 – Obálka knihy *Moře slané vody* (2014)

4. 1. 4. 2 Průběh jedné vyučovací hodiny

Cíl hodiny: Žáci umí na základě žakovské interpretace obrazu vytvořit vlastní báseň spolu s ilustrací.

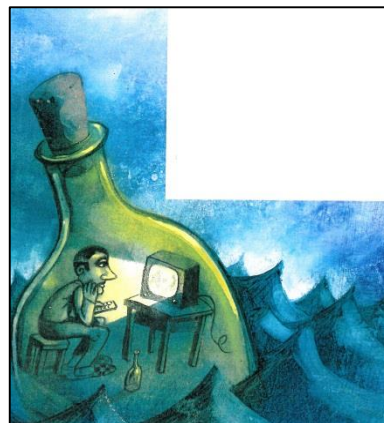
Tabulka č. 12 – Plán hodiny

Fáze hodiny		Aktivita	Čas	Pomůcky
1.	Evokace	Popis obrázku a kreslení ilustrace	10 min	ilustrace se zakrytou básní pro žáka (příloha č. 43), prázdné papíry na kreslení
2.	Uvědomění (I)	tvorba vlastní básně (samostatná práce)	10 min	papír na psaní
3.	Uvědomění (II)	sdílení vlastní básně	10 min	
4.	Uvědomění (III)	Odhalení básně a ilustrace Diskuse	15 min	báseň <i>Dopis v lahvi</i> (příloha č. 44)
5.	Reflexe (I)	Otázky k ilustraci a básni Představení knihy <i>Moře slané vody</i> (diskuse)		připravené otázky, kniha <i>Moře slané vody</i> (2014)
6.	Reflexe (II)	Žakovské reflexe		papíry

1. Evokace

V úvodu hodiny jsme záměrně žáky neseznámili s průběhem celé vyučovací hodiny. Hodinu jsme začali nejdříve otázkou „*Kdo chce jít dobrovolně před třídu?*“, ke které jsme dodali, že nám žák bude popisovat ilustraci z knihy (obrázek č. 20), kterou bude vidět jen on sám.

Ve fázi kdy žák, přišel před třídu, tak jsme mu předali ilustraci z knihy *Moře slané vody* (2014), kterou napsal Radek Malý a ilustroval Pavel Čech²⁰⁵. Ilustraci doprovázela báseň *Dopis v lahvi* (příloha č. 44), kterou ale žák neviděl, protože byla zakrytá²⁰⁶. Žák měl za úkol popsat co nejlépe ilustraci ostatním spolužákům tak, aby ji dokázali nakreslit²⁰⁷. Žáci v průběhu interpretace kreslili, to co žák říkal. Na straně 82 je doslovný přepis toho, co žák celé třídě říkal. Poté co žák usoudil, že už ilustraci celou popsal, tak ostatní žáci svou kresbu také dokončili.

Obrázek č. 20 – Upravená ilustrace k interpretaci

2. Uvědomění

Následoval další úkol „*K ilustraci, kterou jste nakreslili, tak zkuste vymyslet básničku včetně nadpisu.*“. Žák, který popisoval ostatním ilustraci, tak psal pouze báseň.

Když už všichni žáci usoudili, že jsou se svou prací hotovi, tak mezi sebou básničky sdíleli.

Dále jsme celé třídě odhalili ilustraci²⁰⁸, kterou popisoval žák na začátku hodiny. Žákům byla následně odhalena i báseň *Dopis v lahvi* od Radka Malého. Následovala diskuse, zda žák, který popisoval ilustraci, ji popisoval správně.

²⁰⁵ Pavel Čech (*1968) je autor komiksů, ilustrátor, malíř a tvůrce artových knih. Nejdříve se vyučil zámečníkem a poté pracoval jako dělník a pak patnáct let působil jako hasič. (ČECH, Pavel a Tomáš PROKŮPEK. *ZOOM²: [výtvarná monografie]*. Brno: Anaphabet Books, 2013. ISBN 978-80-904467-7-9. Nestránkováno). Pavel Čech „*léta vytvářel své obrazy, kresby i ilustrace v přestávkách mezi výjezdy k ohni a údržbou techniky. Po úspěchu komiksových i knižních projektů roku 2004 opustil zaměstnání hasiče a stal se profesionálním výtvarníkem.*“ (REISSNER, Martin. *Ilustrace: pohledy na výtvarný doprovod české dětské knihy = Illustration : insights into illustrations to accompany Czech children's books*. Brno: Moravské zemské muzeum, 2015. ISBN 978-80-7028-439-1. s. 143.)

Mezi jeho artové knihy patří například *O Čertovi* (2002), *O zahradě* (2005), *Dědečkové* (2011), *Skoro tučet* (2015), *A* (2016), *Vlak* (2017) a *Pro tebe* (2018).

²⁰⁶ viz bílé místo na obrázku č. 20

²⁰⁷ Každý žák dostal papír formátu A4.

²⁰⁸ Ilustraci a báseň jsme žákům odhalili na interaktivní tabuli. Stránku z knihy jsme oskenovali.

3. Reflexe

Po přečtení básně, jsme žákům vymysleli otázky k básni a ilustraci. Otázky (úkoly) zněly takto:

- 1) Jak se vám básnička *Dopis v lahvi* líbila?
- 2) Co podle vás představuje muž v lahvi a jak s ním souvisí básnička?

Na závěr hodiny proběhla reflexe hodiny.

4. 1. 4. 3 Vybrané ukázky žákovských prací²⁰⁹

Žákovská práce č. 1

Chlapík ve sklenici

*Sedí chlapík ve sklenici, / málo vlasů na palici. / Všude kolem hory, / v telce dávaj Dory.
/ Pak si pustí Primu, / aby neměl zimu.*

Žákovská práce č. 2

Život ve flašce

*Alkoholik ve flašce vína, / kouká na mistra Beana. / Když v tom náhle v televizi, / přepne
si to na Ulici. / Tam ta máma huláká, / na starého chudáka, / pak si pustí Primu, / aby
neměl rýmu.*

Žákovská práce č. 3

Když...

*Když přišla večerní chvíle, / Dalibor začal přemýšlet. / Možná dnes a možná zítra, /
kouknu se na vodníka. / Třeba bude přátelský, / a zachrání mě. / Vodník je můj
kamarád, / mám ho strašně rád.*

Žákovská práce č. 4

Za horami

Za hory a doly, vína plné stoly. / Život před televizí ve flašce, / nepodal bys ruku mušce.

Žákovská práce č. 5 a 6

Dále mezi žákovské práce zařazujeme vybrané ilustrace básni (příloha č. 45 a 46).

²⁰⁹ Žákovské práce jsou doslovně přepsány, proto mohou texty obsahovat pravopisné a gramatické chyby.

Žákovská práce č. 7

Přidáváme doslovný přepis interpretace žáka, který popisoval ilustraci na začátku hodiny:

Na obrázku sedí chlapík ve sklenici. Sedí na štokrleti. Sklenice je zašpuntovaná a je nahnutá nalevo. Kolem té sklenice jsou hory - vypadají jako kužele. Hory a nebe jsou tmavě modré. V té sklenici je ten chlapík a je na pravé straně té sklenice. Chlapík sedí na židli. Pravou rukou si podpírá hlavu a loket pravé ruky má na pravé noze. Ve sklenici je tma a světlo, žluté světlo, jde pouze z televize, na kterou kouká ten chlapík. Tím světlem z televize je osvětlený. Televize je na stolečku. Je naproti tomu chlapíkovi, takže je jako na levé straně sklenice. Z televize vede kabel, ale není zapojený do zásuvky. Je asi zapojený do té do té sklenice. Mezi chlapíkem a stolečkem s televizí je flaška. Takže je flaška ve flašce²¹⁰. Flaška je prázdná. Ta televize je zapnutá a hrajou v ní asi fotbal. Jo, a ten chlapík má na nohou kostkované bačkory, jen ty nazouvací, a v levé ruce drží ovládání od televize. Ruka, ve které drží ovládání není skoro vidět. Kouká jen palec, kterým asi přepíná programy na televizi.

4. 1. 4. 4 Reflexe odučené hodiny a reflexe žáků na hodinu

V evokační části hodiny jsme k popisu ilustrace poprosili dobrovolníka, aby celé třídě popsal ilustraci, kterou jsme mu zadali. Žák se s popisováním dané ilustrace velice dobře vypořádal. Snažil se popsat i nejmenší detaily. Při popisování žák zaměnil slova *sklenice* a *lahv*. V průběhu popisování si ostatní žáci ujasnili, že se jedná o skleněnou lahev. Dále také při interpretaci obrazu žák zaměnil *moře* za *hory (kužele)* - žádný velký problém to v ilustracích nezpůsobilo.

Po žákovské interpretaci žáci měli za úkol ke svému nakreslenému obrázku napsat báseň. Některým žákům dělal tento úkol potíže, ale nakonec každý žák napsal báseň. Dále následovalo sdílení žákovských básní.

Při odhalení skutečné básně a ilustrace se žáci velice bavili, protože hned poznali, že Jonáš zaměnil *moře* za *kužele*. V hodině se vyskytl smích, který hodinu nerozhodil. S úsměvem žáci o svých pracích diskutovali.

²¹⁰ Zde se žáci svého spolužáka zeptali, zda ten pán je ve sklenici, nebo v lahvi. Dotazovaný jim vysvětlil, že muž je zavřený v lahvi a pak pokračoval dál ve své interpretaci.

Pro žáky jsme si připravili celkem dvě otázky, na které žáci odpovídali ústně. Na první otázku, která zněla „*Jak se vám básnička líbila?*“ se žáci shodli, že se hezky rýmuje a že ještě nikdy takovou básničku neslyšeli. U otázky „*Co podle vás představuje muž v lahvi a jak s ním souvisí básnička?*“ nás překvapila odpověď jedné žákyně, která muže v lahvi interpretovala jako jedinice, kterého pohltila televize, protože je sám. Lahev přirovnávala k vakuu a zamčenému pokoji, která poskytl se muži upřeně koukat na televizi. Žákyně přečetla v hodině tyto verše „*Ztroskotal jsem! Ve svém domě ...*“²¹¹ na základě těchto veršů usuzovala, že tyto verše říká muž v lahvi. Dle žákyně muž potřebuje pomoci, ale sám neví jak, protože je sám a tak mu nezbylo nic jiného než se zavřít doma a dívat se izolovaně na televizi. Ostatní žáci nechali svou spolužačku hovořit a nijak ji nedoplňovali.

Protože jsme chtěli, aby žáci na konci hodiny napsali reflexe, tak jsme během psaní reflexí, žáky seznámili s knihou *Moře slané vody* (2014) a řekli základní informace o ilustrátorovi a spisovateli této knihy.

Vybrané žákovské reflexe:²¹²

- *Zajímavá práce pane učiteli, ještě nikdy jsme takto s obrázkem nepracovali.*
- *Dobrý. Za celou hodinu jsem se nenučil.*
- *Chci více takto o literatuře pracovat!!!*
- *Mně se líbilo to, že jsme nečetli z čítanky. Bylo to něco nového.*
- *Jo, psalo se to dobře. Jonáš to na začátku interpretoval dobře. I když to trochu spletl. Za mě to byla fajn hodina.*
- *Problémy dělala samotná básnička, najít k nakreslené ilustraci příslušný verš. Hlavně verš ke slovu flaška.*
- *Jonáš to popisoval dobře. Já neumím kreslit. Ale podle toho popisu, co říkal Jonáš, tak by se to nakreslit dalo, ale s mými schopnostmi to nešlo.*
- *Bylo to těžké namalovat. Jinak hezky popsáno.*
- *Jonáš to vysvětlil dobře, až na ty „hory“. To teda nechápu, že nepoznal, že je to voda, nebo moře. Básnička se mi psala dobře, jen ten rozjezd dělal menší problémy.*

²¹¹ MALÝ, Radek. *Moře slané vody: (co šuměla mušle a co přišlo lahvou poštou)*. Ilustroval Pavel ČECH. V Praze: Albatros, 2014. ISBN 978-80-00-03467-6. Neustránkováno.

²¹² Žákovské reflexe jsou doslovně přepsány, proto mohou texty obsahovat pravopisné a gramatické chyby.

- *Problém mi dělala básnička.*
- *Bylo to složité. Moc jsem nevěděla, jak mám napsat tu básničku, ale nakonec jsem jí napsala.*
- *Psalo se to dobře.*
- *Jonáš podal velice dobrý výkon. U popisování ilustrace jsem neměl žádný problém. (Reflexe žáka, který popisoval ilustraci v úvodu hodiny. V reflexi o sobě mluvil ve třetí osobě.)*

Shrnutí žákovských reflexí:

Dle vypsanych žákovských reflexí byli žáci s hodinou spokojeni. Žáci konstatovali, že jim dělala problém napsat vlastní básnička, která se měla napsat na základě ilustrace. Hodinu hodnotili jako povedenou. Jeden žák uvedl, že nikdy takto s obrázkem z knihy nepracoval. Další žák ve své reflexi napsal, že byl rád, protože se nečetlo z čítanky.

4. 1. 4. 5 Poznámky

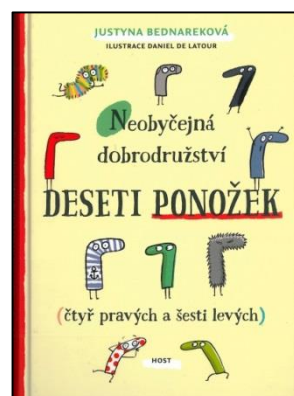
Na základě odučené hodiny navrhuje úpravy. Žáci v naší hodině kreslili na papír formátu A4 - do další hodiny bychom rádi upravili pouze formát papíru. Jelikož kniha *Moře slané vody* (2014) má čtvercový formát, tak bychom žákům rozdali taktéž papír čtvercového formátu. Usnadnilo by to tak lepší orientaci na papíru.

Dále bychom přidali další otázku k básni, která by zněla takto: „*Chtěli byste ilustrátorovi a spisovateli něco vzkázat?*“ k této otázce bychom vytvořili pracovní list, na kterém by byl nakreslený obrys lahve. K tomuto úkolu bychom žákům řekli, že mají možnost poslat ilustrátorovi a spisovateli dopis v lahvi.

4. 1. 5 Neobyčejná dobrodružství deseti ponožek

4. 1. 5. 1 Základní informace a stručný popis hodiny

- BEDNAREK, Justyna. *Neobyčejná dobrodružství deseti ponožek (čtyř pravých a šesti levých)*. Ilustroval Daniel de LATOUR, přeložila Michala BENEŠOVÁ. Brno: Host, 2017. ISBN 978-80-7577-145-2. (obrázek č. 21)
- Použité kapitoly z knihy:
 - úvodní kapitola bez názvu²¹³
 - „Vyprávění o první ponožce, která vyhrála casting, získala roli v oblíbeném seriálu a stala se opravdovou hvězdou“²¹⁴ (příloha č. 47)
 - „Vyprávění o páté ponožce, která zachránila koťátko před zlým klukem a pak se proměnila v něco úplně jiného“²¹⁵ (příloha č. 48)
 - „Vyprávění o osmé ponožce, která utěšila vrání hnízdo a sprátelila se s vránou, protože vrány jsou super!“²¹⁶ (příloha č. 49)
- Cílová skupina: žáci 6. tř.
- Časová dotace: 1 vyučovací hodina
- použité metody
 - diamant
 - práce s textem a ilustrací
 - skupinová práce
 - diskuse
 - práce s počítačem

Obrázek č. 21 – Obálka knihy *Neobyčejná dobrodružství deseti ponožek (2017)*

4. 1. 5. 2 Průběh dvou vyučovacích hodin

Cíl hodiny: Žáci umí na základě přečteného textu vyplnit diamant a následně si umí představit, jak vypadá hlavní postava (ponožka)

²¹³ BEDNAREK, Justyna. *Neobyčejná dobrodružství deseti ponožek (čtyř pravých a šesti levých)*. Ilustroval Daniel de LATOUR, přeložila Michala BENEŠOVÁ. Brno: Host, 2017. ISBN 978-80-7577-145-2. s. 10.

²¹⁴ Tamtéž, s. 17.

²¹⁵ Tamtéž, s. 71.

²¹⁶ Tamtéž, s. 115.

Tabulka č. 13 – Plán hodiny

Fáze hodiny		Aktivita	Čas	Pomůcky
1. vyučovací hodina				
1.	Evokace (I)	Učitel přečte žákům úvodní kapitolu, zadání další práce	5 min	knihy - úvodní kapitola
2.	Evokace (II)	Každá skupina dostane text z knihy (3 skupiny).	10 min	3 texty o ponožkách (texty bez nadpisu) (přílohy č. 50, 51, 52)
3.	Uvědomění (I)	Každá skupina vyplní diamant k příběhu své ponožky a vytvoří ilustraci ponožky	15 min	počítač, program Malování
2. vyučovací hodina				
4.	Uvědomění (II)	sdílení textů o ponožkách, představení knihy, odhalení nadpisů a ilustrací, připravené otázky	10 min	
6.	Reflexe	Shrnutí hodiny, žákovské reflexe	5 min	přívěšek na klíče Hihlík, knihy Lichožrouti (příloha č. 53)

1. Evokace

- V evokační části hodiny jsme přečetli žákům úvodní kapitolu z knihy *Neobyčejná dobrodružství deseti ponožek* (2017), která žáky seznámila s problémem v jedné domácnosti. Problém byl takový, že se z prádelního koše ztrácely ponožky.
- Poté jsme žáky rozdělili do tří skupin. Každá skupina dostala jeden text, který byl v každé skupině odlišný. U všech tří textů nebyl žádný nadpis.
- Skupiny dostaly tyto příběhy ponožek:
 - *Vyprávění o první ponožce, která vyhrála casting, získala roli v oblíbeném seriálu a stala se opravdovou hvězdou*²¹⁷
 - *Vyprávění o páté ponožce, která zachránila koťátko před zlým klukem a pak se proměnila v něco úplně jiného*²¹⁸

²¹⁷ BEDNAREK, Justyna. *Neobyčejná dobrodružství deseti ponožek (čtyř pravých a šesti levých)*. Ilustroval Daniel de LATOUR, přeložila Michala BENEŠOVÁ. Brno: Host, 2017. ISBN 978-80-7577-145-2. s. 17.

- *Vyprávění o osmé ponožce, která utěšila vrání hnízdo a sprátelila se s vránou, protože vrány jsou super!*²¹⁹
- Skupiny si měly za úkol texty přečíst.

2. Uvědomění

- Žáci na základě přečteného textu vymysleli svůj vlastní nadpis, dále sestavili diamant a poté nakreslili, jak si představují, že vypadá jejich ponožka z příběhu.
- Skupiny pracovaly na počítači v programu Malování, kde vytvořili ilustraci ponožky a diamant.
- Když všechny skupiny své úkoly dokončily, tak následovalo představení všech příběhů navzájem.
- Po představení příběhů jsme žákům odhalili nadpis a ilustraci. Poté jsme ukázali celou knihu *Neobyčejná dobrodružství deseti ponožek* (2017).
- Pro žáky jsme připravili tyto otázky:
 - 1) Vyvolal ve vás některý příběh o ponožce vzpomínku?
 - 2) Který příběh ponožky vás zaujal nejvíce? A proč?
 - 3) Znáte ještě nějaké knihy, ve kterých hrají hlavní roli ponožky?
- Pro žáky jsme připravili na ukázkou knihy o *Lichožroutech* (2008) a dále jsme ukázali, jak jsou Lichožrouti slavní - do hodiny jsme přinesli pexeso, kvarteto, Černou fusekli (karetní hra Černý Petr), Lichipolo, kalendář 2018 a plyšovou klíčenku Hihlíka (*příloha č. 54*).

3. Reflexe

- Podali jsme žákům zpětnou vazbu.
- Žáci měli možnost se k hodině vyjádřit v reflexi.

4. 1. 5. 3 Vybrané ukázky žákovských prací²²⁰

V této podkapitole ukážeme: vymyšlené žákovské nadpisy k příběhům, příklady diamantů a ilustrací, které ztvárnili na počítači v programu Malování.

²¹⁸ Tamtéž, s. 71.

²¹⁹ Tamtéž, s. 115.

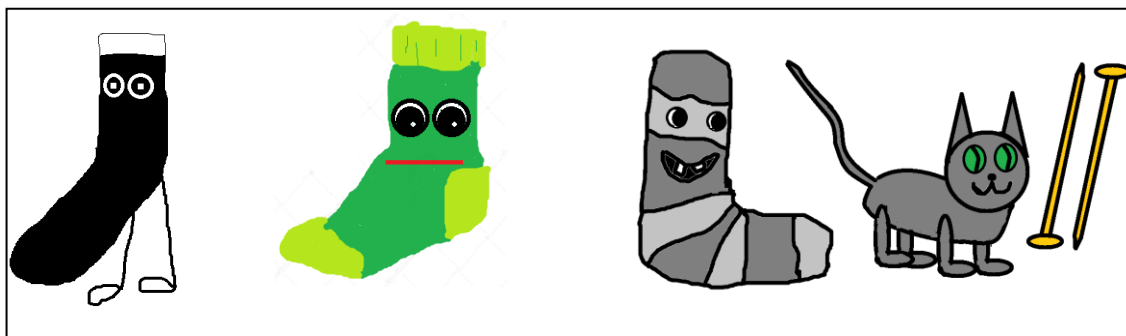
²²⁰ Žákovské práce jsou doslovně přepsány, proto mohou texty obsahovat pravopisné a gramatické chyby.

Žákovské práce - nadpisy příběhů

Tabulka č. 14

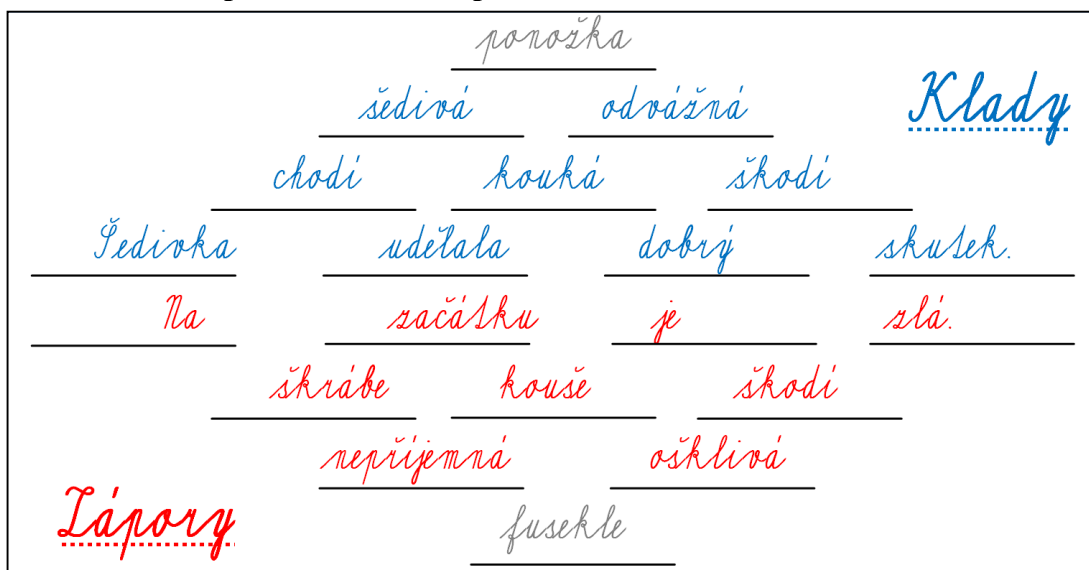
Navrhované nadpisy žáků	Nadpis z knihy
<i>Ponožka, která umí říct jaké to je být ponožkou</i>	<i>Vyprávění o první ponožce, která vyhrála casting, získala roli v oblíbeném seriálu a stala se opravdovou hvězdou</i>
<i>O hrdinské ponožce, která prošla velkou změnou</i>	<i>Vyprávění o páté ponožce, která zachránila koťátko před zlým klukem a pak se proměnila v něco úplně jiného</i>
<i>Cesta zelené ponožky</i>	<i>Vyprávění o osmé ponožce, která utěšila vrání hnízdo a sprátelila se s vránou, protože vrány jsou super!</i>

Žákovské práce - ilustrace ponožek (obrázek č. 22)

Obrázek č. 22 - Žákovské ilustrace ponožek

Žákovská práce - diamant o ponožce (obrázek č. 23)

obrázek č. 23 - Diamant o ponožce (žákovská práce)

Žáci zpracovali diamant na počítači. Modře označili klady a červeně zápory hlavní postavy (ponožky). Šedivě vyznačili slova, která jsou synonyma. Jedná o diamant vytvořený k *Vyprávění o páté ponožce, která zachránila koťátko před zlým klukem a pak se proměnila v něco úplně jiného*.

4. 1. 5. 4 Reflexe odučené hodiny a reflexe žáků

Na začátku hodiny jsme žákům přečetli úvodní kapitolu z knihy, která je seznámila s hlavním problémem malé holčičky, která nevěděla, kam se ztrácejí ponožky. Poté, co jsme žáky seznámili s úvodním příběhem, tak jsme třídu rozdělili do tří skupin. Každá skupina dostala jeden text o ponožce (každá skupina dostala odlišný text o ponožkách). Skupiny si texty přečetly a dále k příběhu vyplily diamant a následně ilustrovaly ponožku na počítači. Práce na počítači žáky bavila.

Skupiny si představily příběhy, které si měly přečíst. Každá skupina si zvolila svého vedoucího skupiny, který za všechny mluvil. Dále jsme žáky seznámili s knihou *Neobyčejná dobrodružství deseti ponožek* (2017) a při této příležitosti jsme skupinám odhalili skutečné nadpisy z knihy, aby mohli ty své vymyšlené porovnat.

Dále jsme pro žáky připravili otázky, na které žáci odpovídali ústně. Na otázku „*Vyvolal ve vás některý příběh o ponožce vzpomínku?*“ jeden žák odpověděl, že mu úvodní příběh připomněl, že se svou matkou už několikrát řešil, že ztratil ponožky. Ostatní žáci na tuto otázku neodpovídali. Druhá otázka „*Který příběh ponožky vás zaujal nejvíce? A proč?*“ žákům nečinila žádné problémy - všichni se shodli, že nejlepší příběh je *Vyprávění o páté ponožce, která zachránila koťátko před zlým klukem a pak se proměnila v něco úplně jiného*. Tento příběh vybrali z důvodu toho, že se jim líbilo, že se ponožka proměnila ve svetr - konec textu označili za neobvyklý.

Ke konci druhé a začátku další hodiny jsme se věnovali třetí otázce „*Znáte ještě nějaké knihy, ve kterých hrají hlavní roli ponožky?*“, na kterou reagovali všichni žáci. Všichni ve třídě již *Lichožrouty* (2008) četli, takže odpověď pro ně byla jednoduchá. Do hodiny jsme přinesli žákům ukázat knihy, které již znali. A dále jsme jim chtěli ukázat popularitu lichožroutů a to tím, že jsme jim ukázali pexeso, kvarteto, karetní hry Černou fusekli a Lichipolo a dále jsme ještě měli plyšovou klíčenku Hihlíka. Žáků jsme se dále zeptali, kde se ještě s *Lichožrouty* setkali. Žáci odpověděli, že je o *Lichožroutech* natočený i film.

Protože jsme o druhé hodině měli čas, tak jsme improvizovali. Žákům jsme zadali úkol, aby se pokusili porovnat příběhy o ponožkách (které četli v hodině) s *Lichožrouty* (2008). Žákům jsme poskytli knihy, aby do nich mohli nahlížet. Pro lepší orientaci jsme žakovská fakta zapisovali na tabuli (*tabulka č. 15*).

Tabulka č. 15

Neobyčejná dobrodružství deseti ponožek	Lichožrouti
<i>ponožky pravidlo nemají</i> <i>„Nikdy nevezmeš celý pár“ nemají, vždy</i> <i>jedna ponožka jde dobrovolně pryč</i> <i>z prádelního koše</i>	<i>mají pravidlo</i> <i>„Nikdy nevezmeš celý pár.“</i>
<i>pravidlo ponožky „Drž se lidí, ale drž se od</i> <i>nich dál.“ nemají.</i> <i>A kdyby měli, tak ho ve svých příbězích</i> <i>porušují.</i>	<i>mají pravidlo</i> <i>„Drž se lidí, ale drž se od nich dál.“</i>
<i>proti ponožkám není žádný Lichožrout</i>	<i>proti ponožkám jsou Lichožrouti</i>
<i>v knize ponožky mluví a nesetkáme se zde</i> <i>s tvory, kteří kradou ponožky</i>	<i>ponožky nemluví a Lichožrouti je</i> <i>kradou</i>
<i>pouze kladné postavy</i>	<i>kladné i záporné postavy</i>
<i>není o nich film</i>	<i>je o nich film</i>
<i>nikdo zde nekrade ponožky</i>	<i>kradou ponožky</i>
<i>knihu napsala polská spisovatelka</i> <i>Justyna Bednareková</i>	<i>knihu napsal český spisovatel</i> <i>Pavel Šrut</i>
<i>knihu ilustroval</i> <i>Daniel de Latour</i>	<i>knihu ilustrovala</i> <i>Galina Miklinová</i>
<i>celkem 1 kniha (1 díl) - bez pokračování</i>	<i>3 knihy (díly)</i>

Žáky porovnávání knih velice bavilo a vydrželi u této práce dlouho. Proto nápad o porovnávání hodnotíme jako povedený, i přes to, že jsme tuto část hodiny naplánovanou neměli. Protože nám zbýval čas, poskytli jsme žákům hry s motivy lichožroutů, aby je vyzkoušeli.

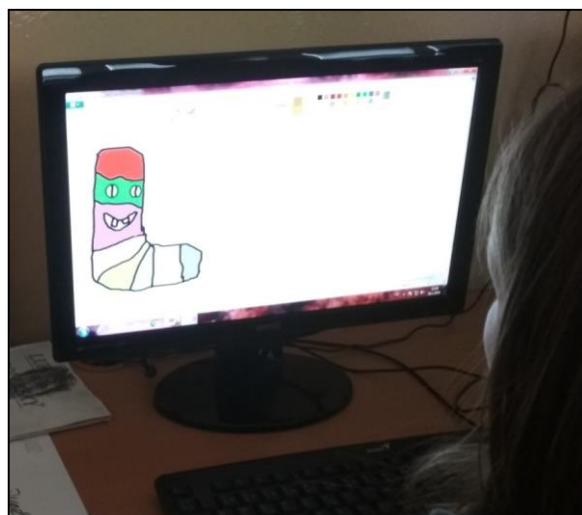
Ke konci druhé hodiny jsme žákům poskytli zpětnou vazbu a poté žáci měli možnost se k hodinám písemně vyjádřit.

Vybrané žákovské reflexe:²²¹

- *Bavil mě příběh, protože byl o ponožce. Jinak bylo dobré že jsme byli na počítačích. Nikdy bych neřek, že hodina literky se dá učit na počítačích. O vašich ponožkách jsem nikdy neslyšel. Myslím ty texty néé vaše ponožky :-)*
- *Hodina mě bavila, hlavně to, jak sme kreslili tu ponožku na počítači a pak taky jak jsme se bavili o Lichožroutech a dál jak jsme mohli hrát lichožroutí hry. Příběhy o ponožkách jsem ještě nikdy nečetl. Ten diamant byl pro mě dost náročnej, ale protože nás ve skupině bylo dost, tak jsme ho vyplnili celý.*
- *Bavilo mě to. Chtěla bych častěji takovou hodinu (podobný formát). Velice mě bavilo porovnávání lichožroutů s texty o ponožkách. To s paní učitelkou asi nikdy dělat nebudeme.*
- *Nejvíc se mi líbil příběh o ponožce, jak se proměnila ve svetr. To jsem nečekal, to tvůrcové Lichožroutů nevymysleli. Dál se mi líbilo, že jste nám na začátku hodiny četl, to je takové nezvyklé, ale jinak to bylo dobré.*
- *Lichožrouty jsem četla, byla jsem na nich i v kině, ale tu vaši knížku o ponožkách jsem poznala až o této hodině. Půjčíte mi tu knihu prosím? abych se dozvěděla, jak to bylo se všemi ponožkami. Taky mám doma stejného plyšáka, jako jste nám ukazoval o hodině.*

Shrnutí žákovských reflexí:

Z žákovských reflexí vyplývá, že je hodina bavila. Vyzdvihují zejména tu část hodiny, kdy jsme ilustrovali ponožku na počítači (obrázek č. 24). Žádný žák vybrané texty o ponožkách nehodnotil záporně. Nikdo ve třídě o knize *Neobyčejná dobrodružství deseti ponožek* (2017) neslyšel, ale o *Lichožroutech* (2008) věděli všichni.

Obrázek č. 24 - Žáci ilustrují ponožku na PC

²²¹ Žákovské reflexe jsou doslovně přepsány, proto mohou texty obsahovat pravopisné a gramatické chyby.

4. 1. 5. 5 Poznámky

U této hodiny navrhujeme několik změn. Jelikož hodina neproběhla dle plánu, tak bychom příště hodinu naplánovali na dvě vyučovací hodiny. Museli jsme v hodině improvizovat, jelikož žáci vše stihli dříve a my museli vymyslet náhradní práci.

Improvizovanou část hodiny o *Lichožroutech* (2008) bychom také naplánovali do další hodiny, vyhodnotili jsme, že zařazené téma ve výuce žáky zaujalo.

Pokud bychom chtěli ve stejném námětu pokračovat, tak navrhujeme, že by také žáci mohli vyprávět příběh své ponožky. Pro žákovskou tvorbu bychom mohli využít nadpisy z knihy *Neobyčejná dobrodružství deseti ponožek* (2017).

Tuto přípravu jsme odučili také 21. března 2018 v devátém ročníku. Tento den jsme vybrali záměrně a přípravu nepatrně rozšířili. Dvacátého prvního března se slaví tzv. Ponožkový den - tento den je oficiálně nazván *Světový den Downova syndromu*²²². Tento den může podpořit každý, kdo si ten den vezme každou ponožku jinou. Ponožky jsou zvoleny z toho důvodu, že pokud dáme paty k sobě, tak naše nohy vytvoří symbol X, který představuje chromozom X - tento chromozom mají právě jedinci s Downovým syndromem navíc. Datum tohoto dne není jen tak náhodný, má přesné opodstatnění. Den dvacátý první je zvolen podle dvacátého prvního chromozomu - tento chromozom je navíc ztrojený, takže proto byl vybrán třetí měsíc v roce (březen).²²³

²²² KNITL, Martin. *Jedna ponožka zelená, druhá pruhovaná. Lidé slaví Ponožkový den nebo také den Downova syndromu* [online]. 2017. [cit. 28. 3. 2018]. Dostupné na: https://www.irozhlas.cz/zpravy-z-domova/jedna-ponozka-zelena-druha-pruhovana-lide-slavi-ponozkovy-den-nebo-take-den_1703210851_

²²³ Tamtéž.

4. 1. 6 Komiksová Kytice

4. 1. 6. 1 Základní informace a stručný popis hodiny

- Použitá kniha: ERBEN, Karel Jaromír, DELAROCK, Jorik JAKUBISKO a Kateřina ŠTURSOVÁ. *Komiksová Kytice*. Praha: Transmedialist, 2016. Český Grimm. ISBN 978-80906578-0-9. (obrázek č. 25)
- Použité básně z knihy: *Holoubek, Štědrý den, Vrba, Polednice, Dceřina kletba*
- Cílová skupina: žáci 9. tř.
- Časová dotace: 1 vyučovací hodina
- použité metody
 - volné psaní
 - práce s textem a ilustrací
 - skupinová práce
 - diskuse
 - komunikační semafor²²⁴

Obrázek č. 25 – Obálka knihy *Komiksová Kytice*

4. 1. 6. 2 Průběh jedné vyučovací hodiny

Cíl hodiny: Žáci umí přiřadit příslušné verše k ilustracím a umí interpretovat děj básní

Tabulka č. 16 – Plán hodiny

Fáze hodiny		Aktivita	Čas	Pomůcky
1.	Evokace	Volné psaní. Čtení žákovských textů.	10 min	ilustrace (přílohy č. 55, 56, 57, 58, 59) losovací kartičky
2.	Uvědomění (I)	Vlastní název textu (básně)	5 min	puzzle (příloha č. 60) Úvodní stránky s názvem básní (příloha č. 61, 62, 63, 64, 65)
3.	Uvědomění (II)	Odhalení názvu knihy		
4.	Uvědomění (III)	Správný název básně		

²²⁴ Každá skupina dostane tzv. semafor (papír, který má z jedné strany zelenou barvu a z druhé strany červenou). Před seřazováním ilustrací skupiny otočily semafor tak, aby byla vidět červená barva - v momentě kdy byly se svou prací spokojeni, tak obrátily semafor na zelenou barvu. To byl signál pro nás, že je skupina se svým úkolem hotova. (ČAPEK, Robert. *Moderní didaktika: lexikon výukových a hodnotících metod*. Praha: Grada, 2015. ISBN 978-80-247-3450-7. s. 280.)

5.	Uvědomění (IV)	Seřazení ilustrací, přiřazení veršů Metoda: Komunikační semafor	15 min	
6.	Reflexe	Diskuse. Odpovědi na otázky. Žákovské reflexe	15 min	

1. Evokace

- Žáky jsme nejdříve rozdělili do skupin.
- Každá skupina dostala jednu odlišnou ilustraci (*obrázek č. 26*).
 - 1. skupina pracovala s ilustrací básně *Holoubek* (*příloha č. 55*)
 - 2. skupina pracovala s ilustrací básně *Štědrý den* (*příloha č. 56*)
 - 3. skupina pracovala s ilustrací básně *Vrba* (*příloha č. 57*)
 - 4. skupina pracovala s ilustrací básně *Polednice* (*příloha č. 58*)
 - 5. skupina pracovala s ilustrací básně *Dceřina kletba* (*příloha č. 59*)
- Ilustrace byly záměrně vybrány tak, aby neobsahovaly žádné verše, které by žákům dávaly impuls k tomu, aby na začátku hodiny byl prozrazen název básnické sbírky.
- Volné psaní: Ilustrace určovala námět k psaní. Každý žák ve své skupině psal svůj text.
- Žáci četli své texty.
- Skupiny dále podle ilustrace měly navrhnout vlastní název textu (básně), popřípadě říci, z jaké knihy si myslí, že ilustrace pochází.

Obrázek č. 26 - Ilustrace určené k volnému psaní

(ilustrace Komiksové Kytice, které měli žáci při automatickém psaní; ilustrace básní jsou vyfoceny v tomto pořadí: Holoubek, Štědrý den, Vrba, Polednice, Dceřina kletba)

2. UVědomění

- Skupinám jsme rozdali všechny ostatní ilustrace k jejich básni.

- Všechny skupiny dostaly puzzle - složily obálku knihy. Tím byl odhalen skutečný název knihy.
- Když se žáci dozvěděli, že se jedná o *Kytici* (1853), tak podle ilustrací měli zvolit z nabídky správný název básně²²⁵. Žáci měli na výběr z šesti názvů - jeden název básně přebýval. Přebývajícím názvem byl *Vodník*.
- Dále měli žáci za úkol seřadit ilustrace, tak jak by měly jít za sebou a následovně přiřadit příslušné verše²²⁶ tam, kde chyběly. Stejně přiřazovat nemuseli.
- Před tím než začali žáci přiřazovat verše, tak proběhla kontrola seřazených ilustrací dle *Komiksové Kytice* (2016).
- Metoda - komunikační semafor

2. Reflexe

- Vedli jsme diskusi ohledně přiřazených veršů k ilustracím.
- Žáci odpovídali na předem připravené otázky:
 - 1) Dokázali byste na základě ilustrací převyprávět o čem básně je?
 - 2) Znáte ještě nějaká jiná zpracování *Kytice*?
 - 3) Doporučili byste *Komiksovou Kytici* svému kamarádovi?
 - 4) Která část v hodině byla podle vás nejtěžší?
- Zhodnocení hodiny.
- Žáci se svých reflexích měli zahrnout odpověď na otázku:
 - Setkali jste se už někdy s *Komiksovou Kyticí*?

4. 1. 6. 3 Vybrané ukázky žákovských prací²²⁷

Žákovská práce č. 1 - volné psaní k ilustraci *Holoubek*

Vidím, že se na papíře odehrává pesimistický pohřeb. Z celé ilustrace čiší tuberkulóza, které se právě teď díky papíru mohu dotýkat. Pozóóóóóór nedotýkat se áááááááááá umřel nějaký pán!!!! Ááááá umřel 14. března 1932. Bylo to před 86 lety. Snad jsem se nespletl v počtech nejsem moc dobrej áááááááááá nevím co mám psát. Snad už jen to, že by bylo dobrý, abych už se na ten pohřeb nemusel koukat.

²²⁵ Žáci vybírali z nakopírovaných úvodních stránek básní *Komiksové Kytice* (2016).

²²⁶ Žáci dostali nakopírované samotné verše (pouze text bez ilustrací).

²²⁷ Žákovské práce jsou doslovně přepsány, proto mohou texty obsahovat pravopisné a gramatické chyby.

Žákovská práce č. 2 - volné psaní k ilustraci Vrba

Šlápnu na plyn, abych tam byl rychleji. Musím tam být nebo se asi zblázním. Je strašná tma a ještě k tomu je pěkněj slejvák. Ještě chybí mlha a nějaká překážka. Ale NE NE, už je to tady, zatracenej strom!!! Co dělá uprostřed silnice strom?! ... a ještě k tomu je vedle dětské hřiště, to zas vymýšlel nějaký pan architekt s velkým A. Co ten velkej starej strom, ani pořádně nevím, co je to strom ... asi vrba. Každopádně ten strom musí jít pryč, nebo se nedostanu za svou drahou polovičkou. Popadám svou sekeru a ... áááááá

Žákovská práce č. 3 - volné psaní k ilustraci Polednice

Deprese, modr, špatnosti, únosy, mor - to jsou první slova, která mě napadají, když se na ilustraci podívám. Zcela jistě se v tomto pochmurném městě každému návštěvníkovi něco stane, jinak by se asi nehledalo tolik lidí. V tomto městě musí být několik nájemných vrahů, kteří se skrývají za každým rohem. Nechutné. Fuj. Hledá se Jan. Hledá Karel. Hledá se Ctibor. Hledá se Klára. Hledají se všichni a nikdo nikde!!! Je mi smutno.

Žákovská práce č. 4 - volné psaní k ilustraci Dceřina kletba

Je večer. Vrány krákají, v kuchyni neuklizeno, na stole taky ne, popelník plný vajglů. Smutná alkoholička sedí u stolu a nic ji nebaví. Už asi pěkně dlouho nespala. Pije, kouří a živoří už takhle několik dní. Je ráno. Vrány krákají, v kuchyni zase neuklizeno, na stole opět neuklizeno, na stole ještě více vajglů. Šíleně smutná alkoholička leží u stolu a už ani neví co ji nebaví. Už nespala mnoho nocí. Zase jen a jen pije, kouří a živoří. Je další den a šíleně smutná alkoholička umírá na neuklizeném stole plném cigaret, alkoholu a zbytků jídla.

Žákovská práce č. 5 - volné psaní k ilustraci Štědrý den

Šly dvě panenky silnicí, silnicí, silnicí. Potkal je myslivec, myslivec, jeden. Ptal se jich kam jdete? O oni mu odpověděli, že domů. Ale nesměli se zdržovat, museli být totiž ve dvanáct hodin doma. Nesmí to porušit, protože by se jinak proměnili ve věnce. Myslivec jim nevěřil a protože byl neodbytný, tak se musel zeptat, proč jedna z nich má v ruce kytky. Protože se dívky s myslivcem povídali, tak přišli domů o minutu později a tak se proměnili ve věnce. A to je konec.

Žákovské práce č. 3 - navrhované nadpisy básní před odhalením

- *Tuberkulóza* (báseň *Holoubek*)
- *Prokletí* (báseň *Štědrý den*)
- *Překážka* (báseň *Vrba*)
- *Zmizení ve městě Tří Věží* (báseň *Polednice*)
- *Šíleně smutná alkoholička* (báseň *Dceřina kletba*)

4. 1. 6. 4 Reflexe odučené hodiny a reflexe žáků na hodinu

Reflexe

Na začátku hodiny jsme nejdříve žáky rozdělili do pěti skupin, podle počtu zvolených básní. Rozdělení žáků proběhlo formou losovacích kartiček se jmény. Po rozdělení si každá skupina vybrala obálku, ve které byla vložena jedna ilustrace z *Komiksové Kytice* (2016). Na základě ilustrace žáci psali volné psaní, nejdříve nevěděli, co mají psát, ale po lepším vysvětlení žáci pochopili, že téma textu, který mají napsat, jim určuje ilustrace, kterou si vylosovali. Volné psaní žáci psali pět minut - poté dobrovolníci své texty přečetli. Žákům se texty povedly, každý žák napsal alespoň několik řádků. Žákovské práce velmi dobře vystihly atmosféru ilustrací.

Dále žáci dostali za úkol vymyslet název textu podle ilustrace, ke kterému psali automatický text. Popřípadě mohli navrhnout název knihy, ze které by mohla ilustrace pocházet. Žákům jsme poskytli pouze tu informaci, že všechny ilustrace pocházejí z jedné knihy. Žáci ve vymýšlení nových názvů byli nápadití - každá skupina se vždy dohodla na jednom společném názvu. Názvy uvádíme výše. Žádný žák na základě jedné ilustrace neodhalil, ze které knihy by ilustrace mohly pocházet. Mysleli jsme, že název knihy odhalí skupina s ilustrací z básně *Holoubek*, jelikož se na této ilustraci nacházela krabička od cigaret, na které je portrét a jméno Karla Jaromíra Erbena. Tohoto malého detailu si žáci nevšimli.

Protože žáci neodhalili název knihy, tak jsme jim poskytli zbytek ilustrací k jejich básni. Pokud žáci v tomto momentu odhadli, ze které knihy jednotlivé ilustrace

jsou, tak název nesměli říkat nahlas. V názvu knihy je utvrdily puzzle²²⁸, ze kterých postavili obálku *Komiksové Kytice* (2016).

Poté, co se žáci dozvěděli skutečný název knihy, tak měli za úkol k pěti básním přiřadit správný název básně. Při výběru nadpisů, byl jeden navíc - přebýval *Vodník*. Skupiny přiřadily své nadpisy správně, nikdo *Vodníka* nevybral.

V momentě, kdy skupiny měly přiřazené správné nadpisy, tak jsme chtěli, aby všechny ilustrace seřadily ve správném pořadí. V této části hodiny dostaly tzv. semafor, který nám ukazoval, zda skupiny pracují (červená barva semaforu), či mají práci hotovou (zelená barva semaforu).

Zjistili jsme, že skupiny seřadily ilustrace téměř všechny správně. V některých případech skupiny přehodily pouze dvě strany. Ve chvíli, kdy žáci měli seřazené ilustrace (měli kartu semaforu zelenou), tak jsme k nim přišli a žáci si dle knihy zkontrolovali správné pořadí. Řazení ilustrací můžeme vidět na *obrázku č. 27*.

Obrázek č. 27 - Žák řadí jednotlivé ilustrace básně *Vrba za sebou*

Následoval další úkol - skupiny měly přiřadit verše k jejich ilustracím. Celé básně dostaly nakopírované, včetně veršů, které jsou součástí *Komiksové Kytice*. Verše,

²²⁸ Nakopírovaná a následně rozstříhaná obálka *Komiksové Kytice* (2016).

kteřé byly součástí komiksu, žáci nepřirázovali - přirázovali pouze ty, které *Komiksová kytice* (2016) neměla. Příklad práce uvádíme na obrázku č. 28.

Obrázek č. 28 - Přířazení chybějících veršů do Komiksové Kytice (2016) - Polednice

V reflexivní části jsme vedli se žáky diskusi ohledně zařazování veršů k jednotlivým částem ilustrací. Žáci hodnotili přiřazování veršů pozitivně. Tento úkol hodnotili jako jednoduchý z toho důvodu, že jsme žákům poskytli vždy celou báseň a oni se tak mohli lehce orientovat, jaký verš v *Komiksové Kytice* (2016) je, a který tam chybí.

Reflexivní část hodiny obsahovala předem připravené otázky. Na první otázku „Dokázali byste na základě ilustrací převyprávět o čem báseň je?“ žáci odsouhlasili, že dle ilustrací jednoduše převypráví celý děj. U druhé otázky „Znáte ještě nějaká jiná zpracování Kytice?“ žáci jmenovali filmové zpracování z roku 2000 od Františka A. Brabce. Také si vzpomněli na animovaný film *Svatební košile* z roku 1978. Na třetí otázku „Doporučili byste Komiksovou Kytici svému kamarádovi?“ žáci reagovali, že určitě ano. Komiksově zpracování hodnotili velice kladně. U poslední otázky „Která část v hodině byla podle vás nejtěžší?“ říkali, že nejtěžší část pro ně byla, když psali volné psaní. Volné psaní se tak stalo předmětem diskuse.

Odučenou hodinu bychom zhodnotili pozitivně, protože se nám podařilo udržet pozornost žáků v průběhu celé hodiny a celý průběh byl splněn dle časového plánu.

Dále kladně hodnotíme, že žáci byli schopni o hodině vyjadřovat své myšlenky a názory.

Vybrané žákovské reflexe:²²⁹

- *Dnes jsem se poprvé setkal s takto znázorněnou kyticí. Upřímně, kdybychom měli tuto knihu v 6., nebo 7. třídě asi bych z toho měla rozporuplné pocity. Minimálně z té polednice. Na jednu stranu jsou ilustrace zajímavé, ale děsivé. Ale nevadilo by mi mít takové hodiny literatury.*
- *Přišlo mi to zajímavé a je to podle mě zábavná forma pro děti, ale na druhou stranu mi přišly až moc morbidní. Myslím že toto zpracování Kytice, je lepší probírat v devítce, protože si myslím, že pro mladší je to moc brutální, ale z hlediska dnešní doby morbidních filmů a je to vlastně asi celkem jedno.*
- *Báseň Dceřinu kletbu jsem neznal, nebo si ji aspoň nepamatuju a nelíbí se mi, protože je to smutné, drsné. A hlavně je mi líto tý holky. O literatuře by mě to bavilo dělat, protože mě baví komiksy.*
- *Bylo to lepší než normální hodina. Líp se to zapamatuje a je to zajímavější. A+ pro vás.*
- *S KOMIKSOVOU KYTICÍ JSEM SE ZATÍM NESETKAL, ALE MYSLÍM, ŽE TATO HODINA OBSAHOVALA PESTŘEJŠÍ VÝUKU NEŽ JINDY. MYSLÍM, ŽE MÁM TO MŮŽE BÝT UŽITEČNÉ, PROTOŽE SI TY BÁSNĚ DÍKY OBRÁZKŮM LÉPE ZAPAMATUJEME, O ČEM POJEDNÁVAJÍ.*
- *S komiksovou Kyticí jsem se setkala poprvé a přijde mi, že je perfektně ilustrovaná. Myslím, že je to dobrý nápad, protože pro děti by bylo lepší vidět i obrázky, ne jen text. Lépe se to tak zapamatuje.*

Shrnutí žákovských reflexí:

Dle všech žákovských reflexí můžeme napsat, že žáci s probíraným tématem byli spokojeni. Žádný žák se s tímto komiksovým zpracováním doposud neseťkal. Žáci dokonce napsali, že je vhodné probírat komiksové zpracování kytice v devátém ročníku, z důvodu některých morbidních obrázků.

Žáci projevíli velký zájem o *Komiksovou Kyticí* (2016) nejen o hodině, ale i o přestávce. Chtěli vidět všechny zpracované básně. Jako nejvíce brutální a morbidní

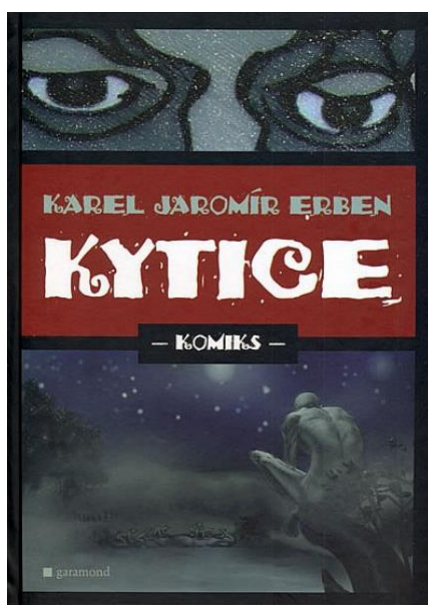
²²⁹ Žákovské reflexe jsou doslovně přepsány, proto mohou texty obsahovat pravopisné a gramatické chyby.

vyhodnotili ilustrace *Zlatého kolovratu* (příloha č. 66). Žáci vyzdvihovali ty ilustrace, které zobrazovaly naši současnost (např. moderní účesy postav, oblečení a boty postav, grafika jako z počítačových her).

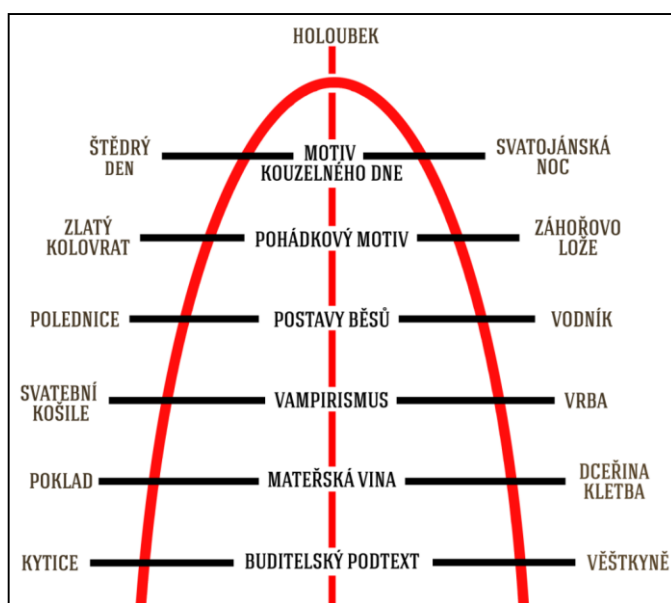
4. 1. 6. 5 Poznámky

Navrhujeme, že po této hodině by učitel mohl pustit na dataprojektoru část zfilmované *Kytice* z roku 2000. Žáky by dále mohl seznámit s dalším zpracováním: *Kytice - komiks* (2006)²³⁰ z roku 2006 (obrázek č. 29). Žáci by tak mohli porovnávat filmové a komiksové zpracování.

Dále by se učitel ve výuce mohl zabývat tím, jaké básně obsahovalo původní vydání básnické sbírky. Bylo by také vhodné, aby učitel vysvětlil tematické uspořádání básnických dvojic, které vždy spojuje identický motiv. Na webu <https://www.ceskygrimm.cz/> může učitel ukázat vhodně vytvořené schéma²³¹, které ukazuje básnické dvojice s jejich motivem (obrázek č. 30).

Obrázek č. 29

Obrázek č. 30

²³⁰ ERBEN, Karel Jaromír. *Kytice: [komiks]*. Ilustroval Bára ČECHOVÁ. Praha: Garamond, 2006. ISBN 80-86955-25-7.

²³¹ www.ceskygrimm.cz [online]. 2018 [cit. 13. 4. 2018]. Dostupné na: <https://www.ceskygrimm.cz/>

Nabízí se také to, aby se žáci zabývali doslovy, které ke *Kytici* vyšly. V souvislosti s doslovy, se žáci mohou zabývat výkladem symboliky²³² doc. Jana Kajfosze, Ph.D., který je součástí *Komiskové Kytice*.

4. 1. 7 Seznam dalších knih

V hodinách literární výchovy jsme se věnovali více knihám, ale přes velký počet odučených hodin, nemůžeme v této diplomové práci publikovat všechny použité knihy. Proto jsme rozhodli zbytek knih pouze vyjmenovat:

- MALÝ, Radek. *Poetický slovníček dětem v příkladech*. Ilustroval Daniel MICHALÍK. Praha: Meander, 2012. Modrý slon (Meander). ISBN 978-80-86283-79-1.
- NIKL, Petr. *Lingvistické pohádky*. Praha: Meander, 2006. Modrý slon, sv. 15. ISBN 80-86283-49-6.
- ČECH, Pavel. *Skoro tucet*. Havlíčkův Brod: Petrkov, 2015. ISBN 978-80-87595-41-1.
- ČERNÁ, Olga, ed. *Ztracený deník profesora z Essexu, aneb, Podivuhodná zvířena*. Ilustroval Miroslav ŠAŠEK. Praha: Baobab, 2017. ISBN 978-80-7515-056-1.
- URBÁNKOVÁ, Dagmar. *Maškary*. Praha: Baobab, 2016. ISBN 978-80-7515-036-3.

S těmito knihami jsme žáky seznámili. Uvedeme zde poznámku k *Lingvistickým pohádkám* (2006) od Petra Nikla - k textu s názvem *Pohádka o X* jsme pro žáky vytvořili komiks (*příloha č. 67, 68*), který jsme dvakrát využili v hodinách literární výchovy. V šesté třídě jsme s komiksem pracovali jako s celkem a v sedmé třídě jsme komiks rozstříhali a žáci řadili kartičky podle děje.

²³² ERBEN, Karel Jaromír, DELAROCK, Jorik JAKUBISKO a Kateřina ŠTURSOVÁ. *Komiksová Kytice*. Praha: Transmedialist, 2016. Český Grimm. ISBN 978-80906578-0-9. s. 301.

4. 2 Realizace hodin dílen čtení

V této kapitole uvádíme tři přípravy, které jsme odučili v rámci hodin dílen čtení. V první přípravě *Knižní vazba* žáci pracují s odbornými texty a vědeckou ilustrací. Druhá příprava *Nalezená kniha* ukazuje, jak lze využít ilustraci z knihy *Velké dobrodružství Pepíka Střechy*²³³ (2012) od Pavla Čecha. Třetí příprava *O čem knihy mohou být?* představuje aktuální knihy, které jsou založeny především na ilustraci.

4. 2. 1 Knižní vazba

- Cílová skupina: žáci 6. tř.
- Časová dotace: 1 vyučovací hodina
- Použité metody: komunitní kruh, diskuse, porozumění textu
- Cíl hodiny: Žáci si vytvoří ucelenější představu o tom, z jakých částí se skládá kniha. Žáci umí určit vlastnosti literární postavy.

Tabulka č. 17 – Plán hodiny

Fáze hodiny		Aktivita	Čas	Pomůcky
1.	Evokace	knižní vazba	15 min	pracovní list, na kterém jsou dva texty (příloha č. 69)
2.	Uvědomění	čtení vlastní knihy	15 min	knihovna
6.	Reflexe	žakovská ilustrace, reflexe	15 min	prázdný papír

1. Evokace

- Žáci si po příchodu do učebny čtenářských dílen vybrali svou knihu, kterou mají rozečtenou, nebo si vybrali novou. Po výběru knihy si žáci sedli do komunitního kruhu. Nejdříve jsme pro žáky připravili pracovní list, na kterém byly dva články bez nadpisu. Žáci po jejich přečtení měli uhádnout, co mají dva texty společného, zjistili, že oba texty se týkají knižní vazby.

²³³ ČECH, Pavel. *Velké dobrodružství Pepíka Střechy*. Havlíčkův Brod: Petrkov, 2016. ISBN 978-80-87595-11-4.

- Za základ textů jsme si s žáky ukázali na jejich knihách, jaký mají typ vazby, dle textů, které přečetli.
- Dále se zabývali schématem knihy, které bylo součástí pracovního listu. Abychom žákům důkladněji ukázali části knihy, které byly na schématu, tak jsme jim vše názorně ukázali. Pro názornou ukázkou jsme potřebovali vyřazenou knihu, kterou jsme před žáky rozebrali a ukázali jsme tak části knihy, které nejsou na první pohled vidět.

2. Uvědomění

- Žáci si šli tiše číst.
- Před čtením jsme žákům zadali úkol. Rozdali jsme jim papír, na který měli nakreslit vlastnost své postavy z knihy. Ilustrace nemusela obsahovat stejnou podobu postavy dle ilustrace v knize. Žáci nakreslili rébus, podle kterého by měla jít vlastnost poznat.

3. Reflexe

- Žáci seděli v komunitním kruhu, ve kterém jsme řešili jejich ilustrace k vlastnostem.
- Postupovali jsme následovně: před žáky jsme do kruhu rozmístili kartičky se jmény, tak aby nebyla vidět jména. Nejdříve jsme vylosovali první kartičku žáka my a poté losoval kartičku ten, kdo právě domluvil.
- Žáci psali písemnou reflexi.

4. 2. 2 Nalezená kniha

- Cílová skupina: žáci 8. tř.
- Časová dotace: 1 vyučovací hodina
- Použité metody: komunitní kruh, diskuse
- Cíl hodiny: Žáci předvídají, jak by se mohl vyvíjet příběh literární postavy.

Tabulka č. 18 – Plán hodiny

Fáze hodiny		Aktivita	Čas	Pomůcky
1.	Evokace	Diskuse o ilustraci P. Čecha z knihy <i>Velké dobrodružství Pepíka Střechy</i> (2012) - s. 24 - 25	10 min	ilustrace (<i>příloha č. 70</i>) připravené otázky
2.	Uvědomění	čtení vlastního textu	20 min	knihovna
6.	Reflexe	Napište větu, která vás zaujala, představení knihy <i>Velké dobrodružství Pepíka Střechy</i> (2012)	15 min	

1. Evokace

- Žáci seděli v komunitním kruhu a dvojice dostaly okopírovanou dvoustranu z knihy *Velké dobrodružství Pepíka Střechy* (2012) od Pavla Čecha. Ilustraci si měli za úkol prohlédnout a poté odpovědět na otázku, kterou jsme pro ně připravili.
- Pro žáky jsme si připravili další otázky:
 - 1) Co se na ilustraci odehrává?
 - 2) Co našel kluk a co s ním udělal?
 - 3) Také byste rádi změnili svět?
 - 4) Jak by mohl příběh pokračovat?
 - 5) Našli jste už někdy knihu?
 - 6) Jak byste se zachovali, kdybyste našli knihu?
 - 7) Víte, k čemu slouží box?
 - 8) Chodíte rádi do knihovny a antikvariátu?
- Na ilustraci (*obrázek č. 31*) se nachází Pepík Střecha, který kráčí po ulici a najde kamínek. Kamínek hodí z mostu do řeky, protože chce změnit svět. Nejdříve se nic neděje, ale pak najde knihu na popelnici.

Co byste udělali vy?

Obrázek č. 31 - upravená ilustrace: *Velké dobrodružství Pepíka Střechy* (2012)

2. Uvědomění

- Po diskusi si žáci četli svou knihu.
- Před čtením žáci dostali úkol, aby napsali tři argumenty, proč si přečíst právě tu knihu, kterou čtou.

3. Reflexe

- Losovací kartičky²³⁴
- Žáci četli věty a zdůvodnili jejich výběr. Diskuse.
- Hodinu jsme zhodnotili a představili jsme knihu, ze které pocházela ilustrace ze začátku hodiny. Děj knihy nebyl prozrazen.

²³⁴ Jedná se kartičky se jmény a příjmení žáků. Učitel tak může vylosovat toho, kdo bude mluvit či díky kartičkám může rozdělit žáky do skupin. (ŠLAPAL, Miloš, Hana KOŠTÁLOVÁ a Ondřej HAUSENBLAS. *Metodika rozvoje čtenářství a čtenářské gramotnosti*. Nový Jičín: Krajské zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků a informační centrum Nový Jičín, 2012. ISBN 978-80-905036-8-7. s. 36.)

4. 2. 3 O čem mohou knihy být?

- Cílová skupina: žáci 9. tř.
- Časová dotace: 1 vyučovací hodina
- Použité metody: komunitní kruh, diskuse
- Cíl hodiny: Žáci umí představit svou knihu v podobě vizitky. Žáci řeší aktuální témata dětských knih.

Tabulka č. 19 – Plán hodiny

Fáze hodiny		Aktivita	Čas	Pomůcky
1.	Evokace	O čem všem mohou být knihy?	15 min	6 knih: <i>Velká kniha čůrání</i> (2013), <i>Knížka z bláta</i> (2017), <i>Knížka pro dva</i> (2015), <i>Vola bys přes všechny svět vodil</i> (2017), <i>Mapy</i> (2016), <i>Můj atlas Česka</i> (2017) (příloha č. 71)
2.	Uvědomění	čtení vlastní knihy	15 min	knihovna
6.	Reflexe	vizitka knihy	15 min	vizitka v podobě pracovního listu (příloha č. 72)

1. Evokace

- Žáci si nejdříve sedli do komunitního kruhu, ve kterém jsme žáky podle losovacích kartiček rozdělili do tří skupin. Každá skupina dostala dvě knížky, o kterých měly zjistit, o čem přidělené knihy jsou.
- Po prostudování knih, jsme žáky vyzvali k tomu, aby si opět sedli do komunitního kruhu a představili nám knihy. Poté co nám knihy skupiny představili, tak jsme vedli krátkou diskusi o tom, o čem mohou knihy být.
- Skupiny dostaly tyto knihy:

- skupina č. 1: *Velká kniha čůrání*²³⁵ (2013)
- skupina č. 1: *Knížka z bláta*²³⁶ (2017)
- skupina č. 2: *Knížka pro dva*²³⁷ (2015)
- skupina č. 2: *Vola bys přes všechnen svět vodil*²³⁸ (2017)
- skupina č. 3: *Mapy* (2016)²³⁹
- skupina č. 3: *Můj atlas Česka* (2017)²⁴⁰
- Představení knih v komunitním kruhu.
- Vyhodnotili jsme se žáky, jaká kniha je nejzajímavější.

2. Uvědomění

- Žáci četli vlastní knihu.
- Zadaní úkolu - vizitka knihy.

3. Reflexe

- Losovací kartičky.
- Žáci představili svou vizitku knihy (žakovské práce - příloha č. 73).

4. 2. 4 Seznámení s dalšími odučenými aktivitami

V této kapitole uvedeme další aktivity, které lze použít v hodinách čtenářských dílen. V podkapitole vždy uvedeme název použitého zdroje a opatříme poznámkami.

4. 2. 4. 1 Hlavalamikon

- použitá kniha: PELÁNEK, Radek. *Hlavalamikon: sbírka hlavalamů, hádanek, šifer a logických úloh*. Brno: Computer Press, 2014. ISBN 978-80-251-4303-2.
- použitý úkol z knihy: Pohádky (s. 171)

²³⁵ PLACHÝ, Jakub. *Velká kniha čůrání*. V Praze: Labyrint, 2013. ISBN 978-80-86803-23-4.

²³⁶ CAGE, John a Lois LONG. *Knížka z bláta*. Přeložil Daniel SOUKUP. Praha: Bylo nebylo, 2017. ISBN 978-80-906475-7-2.

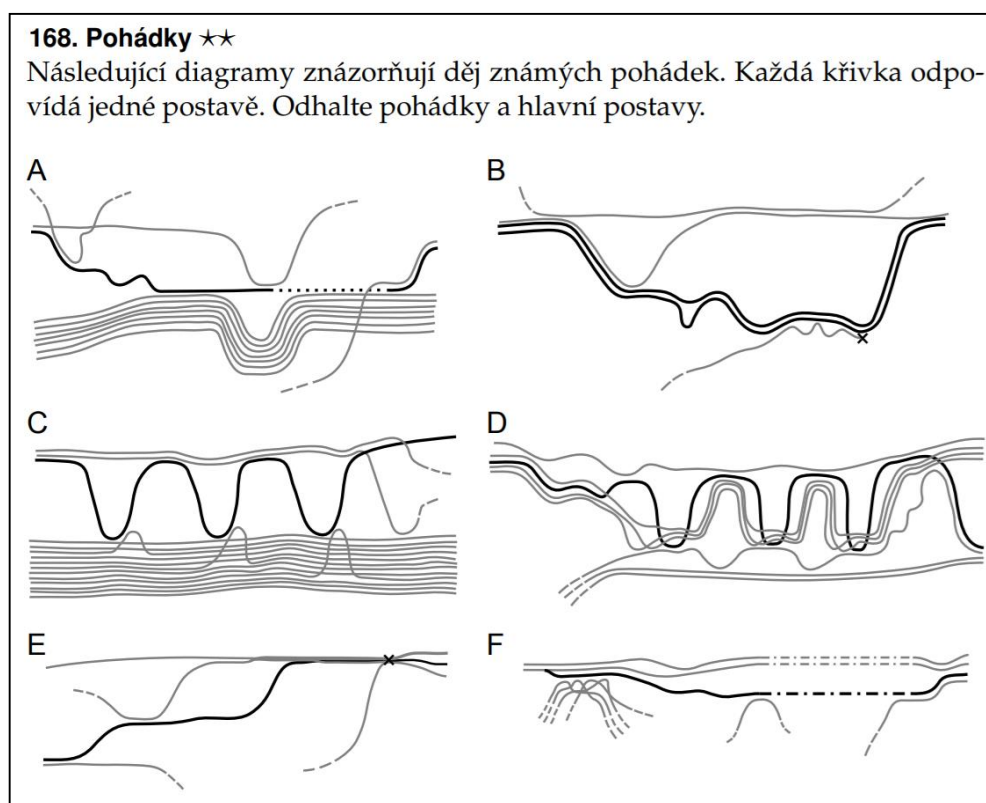
²³⁷ ČECH, Pavel. *Knížka pro dva*. Havlíčkův Brod: Petrkov, 2015. ISBN 978-80-87595-42-8.

²³⁸ NESNÍDAL, Dalibor. *Vola bys přes všechnen svět vodil...: fascinující cesta kolem světa inspirovaná citátem Jana Amose Komenského*. Praha: Dalibor Nesnidal ve spolupráci s nakladatelstvím Jonathan Livingston, 2017. ISBN 978-80-7551-060-0.

²³⁹ MIZIELIŇSKA, Aleksandra a Daniel MIZIELIŇSKI. *Mapy*. Přeložil Anna HALFAROVÁ. Brno: Host, 2016. ISBN 978-80-7491-708-0.

²⁴⁰ HNÍK, Ondřej. *Můj atlas Česka*. Ilustroval Jiří VOTRUBA. V Praze: Albatros, 2017. Ateliér Albatros. ISBN 978-80-00-04683-9.

V evokační části hodiny čtenářské dílny jsme použili z knihy *Hlavalamikon* (2014) úkol, který se jmenuje *Pohádky* (obrázek č. 32). Tento úkol je specifický tím, že žáci pracují s diagramy, které zachycují děj pohádek, které znají z dětství. Každá čára v diagramu znázorňuje jednu postavu v pohádce.²⁴¹ Žáci na základě spleti čar měli za úkol odhadnout pohádku. Na základě jejich výpovědi jsme diskutovali v komunitním kruhu.

Obrázek č. 32 - Diagramy známých pohádek

Žáci na diagramech měli za úkol rozeznat tyto pohádky: „A. *Sněhurka a sedm trpaslíků*, B. *Perníková chaloupka*, C. *O dvanácti měsíčkách*, D. *Popelka*, E. *Červená karkulka*, F. *Šípková Růženka*“²⁴²

V knize *Hlavalamikon* (2014) se čtenář v řešení o diagramech dozví, že „základní princip pochází z komiksu *xkcd*, kde byl aplikován na filmy (např. na trilogii *Pán prstenů*)“²⁴³. Diagramy k výše zmíněným pohádkám zpracovali „Ondřej Forejt a Matěj Klusáček pro jednu z šifer na *Tmou 15*. Na hře byla uvedena elegantnější

²⁴¹ PELÁNEK, Radek. *Hlavalamikon: sbírka hlavalamů, hádanek, šifer a logických úloh*. Brno: Computer Press, 2014. ISBN 978-80-251-4303-2. s. 171.

²⁴² Tamtéž, s. 225 (jedná se o řešení k úloze *Pohádky* z knihy *Hlavalamikon*).

²⁴³ Tamtéž, s. 225.

barevná verze zadání (viz webové stránky hry)²⁴⁴. Barevná verze je přístupná na webové adrese http://www.tmou.cz/_media/2013/sifry/4-zmet_car-a3.pdf. Barevná verze (příloha č. 74) je doplněna o pojmenování postav, které ale musí řešitel úlohy odhalit. Řešitel pouze vidí na kolik písmen je skryté slovo (skryté jméno).

4. 2. 4. 2 Knížka o knížce

- použitá kniha: MRÁZKOVÁ, Eva. *Knížka o knížce: jak se rodí knížka*. Ilustroval Libor DROBNÝ. Brno: Computer Press, 2010. ISBN 978-80-251-3282-1.

Tuto knihu jsme použili v evokační části čtenářských dílen v šestém ročníku. Žáky jsme rozdělili nejdříve do pěti skupin - každá skupina dostala soubor zalaminovaných karet, na kterých byly ilustrace s textem (na kartách byly okopírované dvoustrany z knihy²⁴⁵). Žáci na základě přečteného textu spolu s ilustracemi měli seřadit jednotlivé karty (příloha č. 75) tak, aby sestavili vývoj knihy.

Tato aktivita je vhodná pro dvouhodinový blok.

4. 2. 4. 3 Braňte knihu a Knižní vandalové

V evokační části jsme využili tyto plakáty:

- plakát *Braňte knihu*²⁴⁶, ilustroval Josef Lada (příloha č. 76)
- *Voláme detektivy-amatéry! Vpřed! Knižní vandalové zaplavují svět.*²⁴⁷ ilustroval Adolf Born (příloha č. 77)

Žáci na začátku minilekce čtenářské dílny, na základě plakátů, diskutovali o tom, jak se lidé chovají ke knihám.

Plakáty jsme našli volně přístupně na webových stránkách Svazu knihovníků a informačních pracovníků České republiky.²⁴⁸

²⁴⁴ Tamtéž, s. 225.

²⁴⁵ U okopírovaných stran je vhodné odstranit číslo stran, aby žáci o textu a ilustracích přemýšleli.

²⁴⁶ www.skipcr.cz [online]. 2018 [cit. 13. 3. 2018]. Dostupné na: http://bulletin.skipcr.cz/prezentace/bmc/plakat_cmykA2.pdf

²⁴⁷ www.skipcr.cz [online]. 2018 [cit. 13. 3. 2018]. Dostupné na: <http://skipcr.cz/obrazky/born-plakat.pdf>

²⁴⁸ www.skipcr.cz [online]. 2018 [cit. 13. 3. 2018]. Dostupné na: <http://skipcr.cz/co-je-skip/publikace/propagacni-materialy>

4. 2. 4. 5 Slepíčí krok

- použitá kniha: KŘEŠŤAN, Rudolf. *Slepíčí krok: 111 fejetonů ze zvědavosti*. Praha: Práce, 1986. Kamarád.
- použité fejetony z knihy:
 - *Postavení literárních postav* (s. 34 - 37)
 - *Přes rameno* (s. 38 - 40)
 - *Záložka* (s. 40 - 41)

Fejetony se nám osvědčilo použít v hodinách dílen čtení v úvodní minilekci. Výše uvedené texty jsme použili v devátých ročnících.

Ve fejetonu *Postavení literárních postav* se čtenář seznámí s tím, že literární postava v knize nemůže onemocnět třeba jako, když nemocný herec, nemůže ztvárnit svou postavu, kvůli nemoci.

Fejeton *Přes rameno* pojednává o tom, jak moc neslušné je číst někomu přes rameno. Fejeton vtipně ukazuje, proč by tiskárna nemohla text vytisknout jiným směrem - směrem ke čtyřem čtenářům: 1. čtenáři, který čte knihu; 2. čtenáři, který sedí po levé straně prvního čtenáře; 3. čtenáři, který sedí po pravé straně prvního čtenáře; 4. čtenáři, který sedí naproti prvnímu čtenáři.

V textu *Záložka* se čtenář dozví, jaký význam záložka má a jaké druhy záložek jsou.

4. 2. 4. 6 Literární dvojice

Vhodnou a jednoduchou aktivitou v hodinách čtenářských dílen, je sepsání literárních dvojic. My jsme tuto aktivitu vylepšili tím, že jsme v úvodní minilekci připravili ilustrace literárních a filmových dvojic.

Lze také zpracovat trojice, jako je například: Mach, Šebestová a pes Jonatán, nebo Harry Potter, Hermiona a Ron. Vyjmenovávání známých dvojic a trojic žáky velice baví. Výhodou této aktivity je, že každý žák zná nějakou literární, pohádkovou, večerníčkovou či filmovou dvojici nebo trojici.

Závěr

Cílem diplomové práce bylo prostřednictvím odučených hodin zjistit, jak lze využít ilustrace v hodinách literární výchovy a hodinách dílen čtení na 2. stupni ZŠ. Vytvořené přípravy autor diplomové práce odučil na Základní škole ve Velkých Hamrech, kde je od školního roku 2015/2016 zaměstnán jako učitel a asistent pedagoga.

V první kapitole jsme se nejprve věnovali samotnému vysvětlení pojmu ilustrace. Nekladli jsme si za cíl popsat historický vývoj ilustrace. Dále jsme v kapitole představili čtyři nakladatelství. Z důvodu vysoké produkce knih s vizuální složkou jsme pro naši diplomovou práci vybrali nakladatelství Baobab, Meander, Běžiliška a Labyrint.

Druhá kapitola detailně představila téma *Čtením a psaním ke kritickému myšlení*. Součástí této kapitoly bylo čtenářům představit třífázový model učení E-U-R a metody RWCT, které podporují čtenářskou gramotnost. Použité metody RWCT jsou doplněny praktickými ukázkami z pedagogické praxe.

Pro třetí kapitolu jsme zvolili téma čtenářských dílen. V této kapitole jsme popsali, jaká pravidla a fáze hodiny musí čtenářské dílny obsahovat. Dále jsme se věnovali publikacím a didaktickým pomůckám, které lze ve výuce dílen čtení využít.

Čtvrtá kapitola prezentuje realizované hodiny literární výchovy a dílen čtení. Do diplomové práce jsme zařadili *Pohádky do kapsy* (2014) od S. Reschové, *Straku v říši entropie* (2010) od M. Baňkové, *Havětník* (2015) od J. Dvořáka, *Moře slané vody* (2014) od R. Malého, *Neobyčejná dobrodružství deseti ponožek* (2017) od J. Bednarek, *Komiksovou Kytici* (2016) od Karla Jaromíra Erbena. Přípravy na hodiny literatury jsme doplnili o zpětné reflexe, ve kterých jsme zhodnotili průběh výuky. V přípravách na hodiny dílen čtení jsme se v úvodních minilekcích věnovali představením aktuálně vydávaným knihám - mezi něž například patří *Vola bys přes všechno svět vodil* (2017) od D. Nesnídala, *Mapy* (2016) od manželů Mizielinových, *Můj atlas Česka* (2017) od O. Hníka a *Knížka pro dva* (2015) od Pavla Čecha.

Cíle diplomové práce, které jsme si stanovili na začátku práce, se nám podařilo naplnit. Prostřednictvím realizovaných hodin jsme žákům představili současnou literaturu pro děti a mládež. Povedlo se nám u žáků vzbudit zájem o četbu knih. Dále se

nám podařilo sestavit soubor textů, které doplňují otázky pro čtenáře. Soubor textů může posloužit dalším kolegům, kteří mají aprobaci český jazyk a literatura.

Pro naši diplomovou práci jsme měli dostatečné prostředky k tomu, abychom přípravy realizovali. Ze žakovských reflexí, které jsme měli možnost nasbírat, vyplývá, že realizované hodiny žáky zaujaly.

Z našich odučených hodin vyplynulo, že využití ilustrace v hodinách literární výchovy a čtenářských dílen je pro výuku efektivní. Aktivity, které jsme zvolili, žáky zaujaly.

K rozšíření této diplomové práce by se nabízelo zpracovat grafické organizéry do hodin dílen čtení, či by se na základě použité primární literatury dal sestavit seznam doporučené literatury pro žáky 2. stupně ZŠ.

Do diplomové práce jsme mimo jiné také zařadili vlastní ilustraci, jež jsme vytvořili k pohádce s názvem *Pohádka o X*, která pochází z knihy *Lingvistické pohádky* (2006) od autora Petra Nikla. Jedná se o komiks, který lze rozstříhat a použít jej v hodinách literární výchovy jako obrázkovou osnovu.

Nedílnou součástí diplomové práce je CD (*Příloha č. 78*), na němž je uložen soubor textů s otázkami. Soubor obsahuje texty, které jsme použili v pedagogické praxi v hodinách literární výchovy na 2. stupni ZŠ.

Seznam použité literatury

Primární literatura

- BAŇKOVÁ, Markéta. *Straka v říši entropie*. Praha: Petr Prchal, 2010. ISBN 978-80-87003-26-8.
- BEDNAREK, Justyna. *Neobyčejná dobrodružství deseti ponožek (čtyř pravých a šesti levých)*. Ilustroval Daniel de LATOUR, přeložila Michala BENEŠOVÁ. Brno: Host, 2017. ISBN 978-80-7577-145-2.
- CAGE, John a Lois LONG. *Knížka z bláta*. Přeložil Daniel SOUKUP. Praha: Bylo nebylo, 2017. ISBN 978-80-906475-7-2.
- ČECH, Pavel. *O zahradě*. Havlíčkův Brod: Petrkov, 2012. ISBN 978-80-87595-14-5.
- ČECH, Pavel. *Knížka pro dva*. Havlíčkův Brod: Petrkov, 2015. ISBN 978-80-87595-42-8.
- ČECH, Pavel. *Skoro tucet*. Havlíčkův Brod: Petrkov, 2015. ISBN 978-80-87595-41-1.
- ČECH, Pavel. *Velké dobrodružství Pepíka Střechy*. Havlíčkův Brod: Petrkov, 2016. ISBN 978-80-87595-11-4.
- ČERNÁ, Olga, ed. *Ztracený deník profesora z Essexu, aneb, Podivuhodná zvířena*. Ilustroval Miroslav ŠAŠEK. Praha: Baobab, 2017. ISBN 978-80-7515-056-1.
- ČTVRTEK, Václav. *Jak ševci zvedli vojnu pro červenou sukni*. Praha: Albatros, 1979.
- DVOŘÁK, Jiří. *Havětník*. Ilustrovala Daniela OLEJNÍKOVÁ. Praha: Baobab, 2015. ISBN 978-80-7515-019-6.
- ERBEN, Karel Jaromír, DELAROCK, Jorik JAKUBISKO a Kateřina ŠTURSOVÁ. *Komiksová Kytice*. Praha: Transmedialist, 2016. Český Grimm. ISBN 978-80-906578-0-9.
- ERBEN, Karel Jaromír. *Kytice: [komiks]*. Ilustroval Bára ČECHOVÁ. Praha: Garamond, 2006. ISBN 80-86955-25-7.
- HNÍK, Ondřej. *Můj atlas Česka*. Ilustroval Jiří VOTRUBA. V Praze: Albatros, 2017. Ateliér Albatros. ISBN 978-80-00-04683-9.

- KŘEŠŤAN, Rudolf. *Slepičí krok: 111 fejetonů ze zvědavosti*. Praha: Práce, 1986. Kamarád.
- LADA, Josef. *Bubáci a hastrmani: a jiné pohádky*. Praha: Práce, 1946.
- MALÝ, Radek. *Moře slané vody: (co šuměla mušle a co přišlo lahvovou poštou)*. Ilustroval Pavel ČECH. V Praze: Albatros, 2014. ISBN 978-80-00-03467-6.
- MALÝ, Radek. *Poetický slovníček dětem v příkladech*. Ilustroval Daniel MICHALÍK. Praha: Meander, 2012. Modrý slon (Meander). ISBN 978-80-86283-79-1.
- MIZIELIŇSKA, Aleksandra a Daniel MIZIELIŇSKI. *Mapy*. Přeložil Anna HALFAROVÁ. Brno: Host, 2016. ISBN 978-80-7491-708-0.
- MRÁZKOVÁ, Eva. *Knížka o knížce: jak se rodí knížka*. Ilustroval Libor DROBNÝ. Brno: Computer Press, 2010. ISBN 978-80-251-3282-1.
- NESNÍDAL, Dalibor. *Vola bys přes všechn svět vodil...: fascinující cesta kolem světa inspirovaná citátem Jana Amose Komenského*. Praha: Dalibor Nesnídal ve spolupráci s nakladatelstvím Jonathan Livingston, 2017. ISBN 978-80-7551-060-0.
- NIKL, Petr. *Lingvistické pohádky: pro trochu starší, ale ne zas tak moc staré!*. Druhé vydání. Praha: Meander, 2015. Modrý slon (Meander). ISBN 978-80-87596-73-9.
- PLACHÝ, Jakub. *Velká kniha čůrání*. V Praze: Labyrint, 2013. ISBN 978-80-86803-23-4.
- RESCHOVÁ, Stanislava. *Pohádky do kapsy*. Ilustrovala Magda HRNČÍŘOVÁ. Praha: Portál, 2014. ISBN 978-80-262-0708-5.
- SILVERSTEIN, Shel. *Jen jestli si nevydejšiš*. V Praze: Albatros, 2014. ISBN 978-80-00-03672-4.
- SLOBODA, Rudolf. *Jak jsem se stal mudrcem*. Ilustroval Tomáš KLEPOCH. V Praze: Paseka, 2013. ISBN 978-80-7432-288-4.
- ŠRUT, Pavel. *Lichožrouti navždy*. V Praze: Paseka, 2013. ISBN 978-80-7432-287-7.
- ŠRUT, Pavel. *Lichožrouti se vracejí*. Vyd. 2. Praha: Paseka, 2012. ISBN 978-80-7432-212-9.

- ŠRUT, Pavel. *Lichožrouti*. Vyd. 2. Praha: Paseka, 2012. ISBN 978-80-7432-178-8.
- TRNKA, Jiří. *Zahrada*. Praha: Studio trnka, 2008. Jiří Trnka. ISBN 978-80-87209-15-8.
- URBÁNKOVÁ, Dagmar. *Maškary*. Praha: Baobab, 2016. ISBN 978-80-7515-036-3.

Sekundární literatura

- ALTMANOVÁ, Jitka. *Čtenářská gramotnost ve výuce: metodická příručka*. Praha: Národní ústav pro vzdělávání, školské poradenské zařízení a zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků (NÚV), divize VÚP, 2011. ISBN 978-80-86856-98-8.
- *Anglicko-český, česko-anglický praktický slovník*. 3. vyd. Brno: Lingea, 2013. ISBN 978-80-87471-78-4.
- BUZAN, Tony a Jo Godfrey WOOD. *Myšlenkové mapy pro děti: efektivní učení*. Brno: BizBooks, 2014. ISBN 978-80-265-0263-0.
- BUZAN, Tony. *Mentální mapování*. Vyd. 2. Přeložil Jiří FOLTÝN. Praha: Portál, 2014. ISBN 978-80-262-0520-3.
- CAHA, Lukáš. *Vybrané kapitoly ze života a díla Miloše Martena*. Hradec Králové: Pedagogická fakulta Univerzity Hradec Králové. 2015. Bakalářská práce.
- ČAPEK, Robert. *Moderní didaktika: lexikon výukových a hodnoticích metod*. Praha: Grada, 2015. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-3450-7.
- ČECH, Pavel a Tomáš PROKŮPEK. *ZOOM²: [výtvarná monografie]*. Brno: Analphabet Books, 2013. ISBN 978-80-904467-7-9.
- ČECHOVÁ, Barbara. *Nápadník pro rozvoj klíčových kompetencí ve výuce*. Praha: www.scio.cz, 2006. ISBN 80-86910-53-9.
- *Dílna čtení v praxi* [online]. 2018 [cit. 15. 3. 2018]. Dostupné na: <https://clanky.rvp.cz/clanek/o/z/2719/dilna-cteni-v-praxi.html/>
- FIŠER, Zbyněk. *Tvůrčí psaní v literární výchově jako nástroj poznávání*. Brno: Masarykova univerzita, 2012. ISBN 978-80-210-6121-7.
- FIŠER, Zbyněk. *Tvůrčí psaní: malá učebnice technik tvůrčího psaní*. Brno: Paido, 2001. Edice pedagogické literatury. ISBN 80-85931-99-0.

- HANSEN ČECHOVÁ, Barbara, Matěj SEIFERT a Andrea VEDRALOVÁ. *Nápadník pro výuku dle učebních stylů*. Praha: www.scio.cz, 2011. ISBN 978-80-7430-059-2.
- HAUSENBLAS, Ondřej a KOŠŤÁLOVÁ, Hana. Co je E-U-R. In *Kritické listy* 22. [online] [cit. 21. 2. 2018]. Dostupné na: http://www.kritickemysleni.cz/klisty.php?co=klisty22_eur
- HNÍK, Ondřej. *Didaktika literatury: výzvy oboru: od textů umělecké povahy k didaktice estetickovýchovného oboru*. Praha: Karolinum, 2014. ISBN 978-80-246-2626-0.
- HOŠKOVÁ, Kateřina. *Tvůrčí psaní pro malé spisovatele a spisovatelky*. Brno: Edika, 2013. ISBN 978-80-266-0368-9.
- HUBÁLKOVÁ, Radomíra a Kateřina ŠAFRÁNKOVÁ. *Záznamy z četby pomocí grafických organizérů pro žáky 5.-9. tříd: postava*. Dobříš: Šafrán, 2015. ISBN 978-80-905978-1-5.
- HUBÁLKOVÁ, Radomíra a Kateřina ŠAFRÁNKOVÁ. *Záznamy z četby pomocí grafických organizérů pro žáky 5.-9. tříd: další nápady*. Dobříš: Šafrán, 2016. ISBN 978-80-905978-6-0.
- CHEYNEY, Arnold B. a Jeanne S. CHEYNEY. *The poetry corner*. Glenview, Ill.: Scott, Foresman, 1982. ISBN 0673164616.
- CHVÁLA, Alois. *Knihy o knize*. Praha: Galerium knihkupců a nakladatelů, 1940.
- KALOVÁ, Jitka a Milada ZÁVODSKÁ. *Druhá směna: jak využívat dějiny Romů ve výuce na 2. stupni ZŠ : jak využívat literaturu Romů ve výuce na 2. stupni ZŠ*. Praha: Romea, 2012. ISBN 978-80-904106-1-9.
- KNITL, Martin. *Jedna ponožka zelená, druhá pruhovaná. Lidé slaví Ponožkový den nebo také den Downova syndromu* [online]. 2017. [cit. 28. 3. 2018]. Dostupné na: https://www.irozhlas.cz/zpravy-z-domova/jedna-ponozka-zelena-druha-pruhovana-lide-slavi-ponozkovy-den-nebo-take-den_1703210851_
- KOŠŤÁLOVÁ, Hana (ed.). *Sborník lekcí s využitím metod aktivního učení*. Praha: Občanské sdružení Kritické myšlení, 2007. ISSN 1214-5823.
- KOŠŤÁLOVÁ, Hana. *Proč nevěřím na standardizované popisy učitelovy práce*. In: *Kritická gramotnost o praxi, textech a kontextech*. Praha: Pomáháme školám k úspěchu. Ročník 3/2017, číslo 5. ISSN 2464-6318.

- KRČMÁŘOVÁ, Markéta. HRAZDĚCHOVÁ, Eva. *Myšlenkové mapy v českém jazyce*. Praha : DYS-centrum, 2017. ISBN 978-80-87581-13-1.
- KUDĚLKA, Viktor. *Malý labyrint literatury*. Praha: Albaros, 1982.
- LUHANOVÁ, Alexandra. *Krok za krokem - Konzultace učitele a žáka: jádro dílny*. In: *Kritická gramotnost o praxi, textech a kontextech*. Praha: Pomáháme školám k úspěchu. Ročník 3/2017, číslo 5. ISSN 2464-6318.
- *O Baobabu* [online]. 2018 [cit. 15. 3. 2018]. Dostupné na: <http://www.baobab-books.net/>
- *O nás* [online]. 2018 [cit. 15. 3. 2018]. Dostupné na: www.beziliska.cz
<https://www.beziliska.cz/beziliska>
- PELÁNEK, Radek. *Hlavalamikon: [sbírka hlavalamů, hádanek, šifer a logických úloh]*. Brno: Computer Press, 2014. ISBN 978-80-251-4303-2.
- POLÁKOVÁ, Irena. *Dílna čtení a hod' si kostkou* [online]. 2014 [cit. 18. 4. 2018]. Dostupné na: http://new.ctenarskekluby.cz/storage/app/media/media/RS_cerven_14.pdf
- *Profil* [online]. 2018 [cit. 15. 3. 2018]. Dostupné na: <http://www.labyrint.net/stranka/23/profil>
- REISSNER, Martin. *Ilustrace: pohledy na výtvarný doprovod české dětské knihy = Illustration : insights into illustrations to accompany Czech children's books*. Brno: Moravské zemské muzeum, 2015. ISBN 978-80-7028-439-1.
- RUTOVÁ, Nina. *Pětílístek* [online]. *Respekt nebolí*. [cit. 20. 2. 2018]. Dostupné na: <http://www.respektneboli.eu/pedagogove/archiv-metod/petilistek>
- RYŠKA, Pavel a Jan ŠRÁMEK. *Pionýři a roboti: československá ilustrace a vizuální kultura 1950-1970*. Praha: Paseka, 2016. ISBN 978-80-7432-745-2.
- SÁRKÖZI, Radek. *Čtenářská gramotnost a projektové vyučování* [online]. *Inovativní pedagogické programy – 4. díl – Čtením a psaním ke kritickému myšlení*. [cit. 20. 2. 2018]. Dostupné na: <http://www.ctenarska-gramotnost.cz/projektove-vyucovani/pv-zahranici/inovativni-programy-4>
- SITNÁ, Dagmar. *Metody aktivního vyučování: spolupráce žáků ve skupinách*. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-246-1.
- SLÁDKOVÁ, Kateřina. *Otázky na výběr do dílny čtení*. In: *Kritická gramotnost o praxi, textech a kontextech*. Praha: Pomáháme školám k úspěchu. Ročník 3/2017, číslo 4. ISSN 2464-6318.

- ŠEBEŠOVÁ, Petra a Petra ŠIMONOVÁ, ed. *Environmentální výchova pro ZŠ a SŠ: tři kroky k aktivnímu vyučování*. Praha: Portál, 2013. ISBN 978-80-262-0503-6.
- ŠLAPAL, Miloš, Hana KOŠŤÁLOVÁ a Ondřej HAUSENBLAS. *Metodika rozvoje čtenářství a čtenářské gramotnosti*. Nový Jičín: Krajské zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků a informační centrum Nový Jičín, 2012. ISBN 978-80-905036-8-7.
- TRÁVNÍČEK, Jiří. *Čteme?: obyvatelé České republiky a jejich vztah ke knize : (2007)*. Brno: Host, 2008. ISBN 978-80-7294-270-1.
- VÍCH, Zdeněk. *Vybrané kapitoly o umělecké ilustraci*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2004. ISBN 80-7041-450-2.
- www.bankova.cz [online]. 2018 [cit. 9. 3. 2018]. Dostupné na: <http://www.bankova.cz/straka/>
- www.ceskygrimm.cz [online]. 2018 [cit. 13. 4. 2018]. Dostupné na: <https://www.ceskygrimm.cz/>
- [www.csfd.cz](https://www.csfd.cz/film/9066-princezna-ze-mlejna/prehled/) [online]. 2018 [cit. 13. 3. 2018]. Dostupné na: <https://www.csfd.cz/film/9066-princezna-ze-mlejna/prehled/>
- [www.csfd.cz](https://www.csfd.cz/film/71926-arabela/prehled/#) [online]. 2018 [cit. 13. 3. 2018]. Dostupné na: <https://www.csfd.cz/film/71926-arabela/prehled/#>
- [www.meander.cz](http://www.meander.cz/knihy/8) [online]. 2018 [cit. 13. 3. 2018]. Dostupné na: <http://www.meander.cz/knihy/8>
- [www.meander.cz](http://www.meander.cz/meander) [online]. 2018 [cit. 13. 3. 2018]. Dostupné na: <http://www.meander.cz/meander>
- [www.readwritethink.org](http://www.readwritethink.org/files/resources/interactives/venn_diagrams/) [online]. 2018 [cit. 20. 3. 2018]. Dostupné na: http://www.readwritethink.org/files/resources/interactives/venn_diagrams/
- [www.scio.cz](https://www.scio.cz/ObjednavkySkoly/PolozkaDetail.aspx?polozkaID=10607&_ga=2.165716542.1627207261.1523379626-67550705.1523379626) [online]. 2018 [cit. 13. 3. 2018]. Dostupné na: https://www.scio.cz/ObjednavkySkoly/PolozkaDetail.aspx?polozkaID=10607&_ga=2.165716542.1627207261.1523379626-67550705.1523379626
- [www.skipcr.cz](http://skipcr.cz/obrazky/born-plakat.pdf) [online]. 2018 [cit. 13. 3. 2018]. Dostupné na: <http://skipcr.cz/obrazky/born-plakat.pdf>
- [www.skipcr.cz](http://skipcr.cz/co-je-skip/publikace/propagacni-materialy) [online]. 2018 [cit. 13. 3. 2018]. Dostupné na: <http://skipcr.cz/co-je-skip/publikace/propagacni-materialy>

- www.skipcr.cz [online]. 2018 [cit. 13. 3. 2018]. Dostupné na: http://bulletin.skipcr.cz/prezentace/bmc/plakat_cmykA2.pdf
- ZACHOVÁ, Alena. *Čtenářství a čtenářská gramotnost*. Vlkov: Helena Rezková, 2013. ISBN 978-80-904449-7-3.
- ZORMANOVÁ, Lucie. *Výukové metody v pedagogice – Třífázový model učení* [online]. RVP metodický portál [cit. 20. 2. 2018]. Dostupné na: <https://clanky.rvp.cz/clanek/o/z/16247/VYUKOVE-METODY-V-PEDAGOGICE-TRIFAZOVY-MODEL-UCENI.html/>

Seznam příloh

- **Příloha č. 1 - Citát o ilustraci**
(CHVÁLA, Alois. *Knihy o knize*. Praha: Galerium knihkupců a nakladatelů, 1940. s. 81)
- **Příloha č. 2 a 3 - Cinquain (anglický text)**
(CHEYNEY, Arnold B. a Jeanne S. CHEYNEY. *The poetry corner*. Glenview, Ill.: Scott, Foresman, 1982. ISBN 0673164616. s. 26 - 27)
- **Příloha č. 4 - Sedm základních kroků k tvorbě myšlenkové mapy T. Buzana**
(BUZAN, Tony a Jo Godfrey WOOD. *Myšlenkové mapy pro děti: efektivní učení*. Brno: BizBooks, 2014. ISBN 978-80-265-0263-0. s. 27)
- **Příloha č. 5 - Myšlenkové mapy v českém jazyce - zdvojené souhlásky, výuková a prázdná mapa**
(KRČMÁŘOVÁ, Markéta. HRAZDĚCHOVÁ, Eva. *Myšlenkové mapy v českém jazyce*. Praha: DYS-centrum, 2017. ISBN 978-80-87581-13-1. s. 16)
- **Příloha č. 6 - Pracovní list Vennův diagram - žákovská práce**
(zdroj vlastní)
- **Příloha č. 7 - Složení Vennova diagramu z více kružnic**
(HANSEN ČECHOVÁ, Barbara, Matěj SEIFERT a Andrea VEDRALOVÁ. *Nápadník pro výuku dle učebních stylů*. Praha: www.scio.cz, 2011. ISBN 978-80-7430-059-2. s. 69)
- **Příloha č. 8 - Plakáty (žákovské práce)**
(zdroj vlastní)
- **Příloha č. 9 - Tabulka předpovědí z výuky Didaktiky literární výchovy**
(ŠLAPAL, Miloš, Hana KOŠTÁLOVÁ a Ondřej HAUSENBLAS. *Metodika rozvoje čtenářství a čtenářské gramotnosti*. Nový Jičín: Krajské zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků a informační centrum Nový Jičín, 2012. ISBN 978-80-905036-8-7. s. 17)
- **Příloha č. 10 - Další podoba pracovního listu čtení s předvídaní**
(ŠEBEŠOVÁ, Petra a Petra ŠIMONOVÁ, ed. *Environmentální výchova pro ZŠ a SŠ: tři kroky k aktivnímu vyučování*. Praha: Portál, 2013. ISBN 978-80-262-0503-6. s. 69)
- **Příloha č. 11 - Pravidla čtenářských dílen** (zdroj vlastní)

- **Příloha č. 12 - Učebna čtenářských dílen na ZŠ Velké Hamry, Školní 541**
(zdroj vlastní)
- **Příloha č. 13 - Inspirační otázky do hodiny dílen čtení**
(ALTMANOVÁ, Jitka. *Čtenářská gramotnost ve výuce: metodická příručka*. Praha: Národní ústav pro vzdělávání, školské poradenské zařízení a zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků (NÚV), divize VÚP, 2011. ISBN 978-80-86856-98-8. s. 31)
- **Příloha č. 14 - Publikace grafických organizérů od nakladatelství Šafrán**
(HUBÁLKOVÁ, Radomíra a Kateřina ŠAFRÁNKOVÁ. *Záznamy z četby pomocí grafických organizérů pro žáky 5.-9. tříd: postava*. Dobříš: Šafrán, 2015. ISBN 978-80-905978-1-5.;
HUBÁLKOVÁ, Radomíra a Kateřina ŠAFRÁNKOVÁ. *Záznamy z četby pomocí grafických organizérů pro žáky 5.-9. tříd: další nápady*. Dobříš: Šafrán, 2016. ISBN 978-80-905978-6-0.)
- **Příloha č. 15 a 16 - Cvičení, která jsme použili ve výuce dílen čtení**
(RENÉ, Nekuda. *Kreativní zápisník*. Vimperk: René Nekuda a nakladatelství U Veverky, 2017. ISBN: 978-80-87836-25-5.)
- **Příloha č. 17 - Komiksové cvičení**
(STUDENÝ, Jiří. *Dramata jazyka: teorie literatury a praxe tvůrčího psaní*. Červený Kostelec: Pavel Mervart, 2010. ISBN 978-80-8737834-2. s. 46 - 48)
- **Příloha č. 18 - Čtenářské kostky** (zdroj vlastní)
- **Příloha č. 19 - Čtenářské karty na hraní rolí** (zdroj vlastní)
- **Příloha č. 20 - Profil čtenáře (ukázka pracovního sešitu)**
(NASTOUPILOVÁ, Dita. *Deník malého čtenáře: pro 1. a 2. ročník ZŠ : kresli, piš a vyprávěj*. Praha: Fragment, 2016. ISBN 978-80-253-2873-6.)
- **Příloha č. 21 - Zakázána slova (ukázka pracovního sešitu)**
(PTÁČKOVÁ, Jindřiška. *Hrajeme si se slovíčky*. Ilustroval Dagmar JEŽKOVÁ. Praha: Knižní klub, 2013. ISBN 978-80-242-4131-9.)
- **Příloha č. 22 - Bud' svým vlastním pohádkářem (ukázka pracovního sešitu)**
(PTÁČKOVÁ, Jindřiška. *Hrajeme si se slovíčky*. Ilustroval Dagmar JEŽKOVÁ. Praha: Knižní klub, 2013. ISBN 978-80-242-4131-9.)

- **Příloha č. 23 - Můj knižní hrdina (ukázka pracovního sešitu)**
(DVORNÍKOVÁ, Kristýna, Jana SADILOVÁ a Veronika SVOBODOVÁ. *Hravá slohová výchova 5: pracovní sešit pro 5. ročník ZŠ*. Praha: Taktik, 2017. ISBN 978-80-7563-102-2.)
- **Příloha č. 24 - Moje banka slov (ukázka pracovního sešitu)**
(DVORNÍKOVÁ, Kristýna, Jana SADILOVÁ a Veronika SVOBODOVÁ. *Hravá slohová výchova 5: pracovní sešit pro 5. ročník ZŠ*. Praha: Taktik, 2017. ISBN 978-80-7563-102-2.)
- **Příloha č. 25 - Oblíbený spisovatel (ukázka pracovního sešitu)**
(SMOLÍKOVÁ, Klára. *Zakousněte se do knihy: pracovní listy k rozvoji čtenářství*. Ilustroval Bára BUCHALOVÁ. Praha: Portál, 2017. ISBN 978-80-262-1261-4.)
- **Příloha č. 26 - Oblíbený ilustrátor (ukázka pracovního sešitu)**
(SMOLÍKOVÁ, Klára. *Zakousněte se do knihy: pracovní listy k rozvoji čtenářství*. Ilustroval Bára BUCHALOVÁ. Praha: Portál, 2017. ISBN 978-80-262-1261-4.)
- **Příloha č. 27 - Jak na příběh nezapomenout (ukázka pracovního sešitu)**
(SMOLÍKOVÁ, Klára. *Zakousněte se do knihy: pracovní listy k rozvoji čtenářství*. Ilustroval Bára BUCHALOVÁ. Praha: Portál, 2017. ISBN 978-80-262-1261-4.)
- **Příloha č. 28 - Tajný vzkaz (ukázka pracovního sešitu)**
(SMOLÍKOVÁ, Klára. *Zakousněte se do knihy: pracovní listy k rozvoji čtenářství*. Ilustroval Bára BUCHALOVÁ. Praha: Portál, 2017. ISBN 978-80-262-1261-4.)
- **Příloha č. 29 - Abecední rozcvička - pracovní list (zdroj vlastní)**
- **Příloha č. 30 - Obrázková osnova pohádky Pravdivé rybářské historky**
(RESCHOVÁ, Stanislava. *Pohádky do kapsy*. Ilustrovala Magda HRNČÍŘOVÁ. Praha: Portál, 2014. ISBN 978-80-262-0708-5.)
- **Příloha č. 31 – Text pohádky Pravdivé rybářské historky**
- (RESCHOVÁ, Stanislava. *Pohádky do kapsy*. Ilustrovala Magda HRNČÍŘOVÁ. Praha: Portál, 2014. ISBN 978-80-262-0708-5. s. 68 - 73)
- **Příloha č. 32 – Ukázka vyplněného abecedáře k pohádce Pravdivé rybářské historky (zdroj vlastní)**

- **Příloha č. 33 – Obrázková osnova k pohádce Strašidelné námluvy**
(RESCHOVÁ, Stanislava. *Pohádky do kapsy*. Ilustrovala Magda HRNČÍŘOVÁ. Praha: Portál, 2014. ISBN 978-80-262-0708-5.)
- **Příloha č. 34 – ilustrace opice z bajky Hrochovy slasti a strasti**
(BAŇKOVÁ, Markéta. *Straka v říši entropie*. Praha: Petr Prchal, 2010. ISBN 978-80-87003-26-8.)
- **Příloha č. 35 - Text bajky Hrochovy slasti a strasti z knihy**
(BAŇKOVÁ, Markéta. *Straka v říši entropie*. Praha: Petr Prchal, 2010. ISBN 978-80-87003-26-8. s. 11 - 23)
- **Příloha č. 36 – Závěrečný text k bajce Hrochovy slasti a strasti**
(BAŇKOVÁ, Markéta. *Straka v říši entropie*. Praha: Petr Prchal, 2010. ISBN 978-80-87003-26-8.)
- **Příloha č. 37 – Pětílístek - žákovská práce (zdroj vlastní)**
- **Příloha č. 38 – Báseň Hroch, který chtěl létat (2014)**
(SILVERSTEIN, Shel. *Jen jestli si nevydejšlíš*. V Praze: Albatros, 2014. ISBN 978-80-00-03672-4.)
- **Příloha č. 39 – CD Straka v říši entropie (zdroj vlastní)**
- **Příloha č. 40 – Pracovní list Štírek knihovní (zdroj vlastní)**
- **Příloha č. 41 – Text Štírek knihovní z knihy Havětník (2015)**
(DVOŘÁK, Jiří. *Havětník*. Ilustrovala Daniela OLEJNÍKOVÁ. Praha: Baobab, 2015. ISBN 978-80-7515-019-6. S. 56)
- **Příloha č. 42 - Strana z knihy Havětník - kapitola Štírek knihovní**
(DVOŘÁK, Jiří. *Havětník*. Ilustrovala Daniela OLEJNÍKOVÁ. Praha: Baobab, 2015. ISBN 978-80-7515-019-6. S. 56)
- **Příloha č. 43 - Ilustrace se zakrytou básní Dopis v lahvi**
(MALÝ, Radek. *Moře slané vody: (co šuměla mušle a co přišlo lahvovou poštou)*. Ilustroval Pavel ČECH. V Praze: Albatros, 2014. ISBN 978-80-00-03467-6.)
- **Příloha č. 44 - Báseň Dopis v lahvi**
(MALÝ, Radek. *Moře slané vody: (co šuměla mušle a co přišlo lahvovou poštou)*. Ilustroval Pavel ČECH. V Praze: Albatros, 2014. ISBN 978-80-00-03467-6.)

- **Příloha č. 45 - Ilustrace k básni Dopis v lahvi (žakovská práce)**
(zdroj vlastní)
- **Příloha č. 46 - Ilustrace k básni Dopis v lahvi (žakovská práce)**
(zdroj vlastní)
- **Příloha č. 47 - Úvodní strana Vyprávění o první ponožce**
(BEDNAREK, Justyna. *Neobyčejná dobrodružství deseti ponožek (čtyř pravých a šesti levých)*). Ilustroval Daniel de LATOUR, přeložila Michala BENEŠOVÁ. Brno: Host, 2017. ISBN 978-80-7577-145-2. s. 17)
- **Příloha č. 48 - Úvodní strana Vyprávění o páté ponožce**
(BEDNAREK, Justyna. *Neobyčejná dobrodružství deseti ponožek (čtyř pravých a šesti levých)*). Ilustroval Daniel de LATOUR, přeložila Michala BENEŠOVÁ. Brno: Host, 2017. ISBN 978-80-7577-145-2. s. 71)
- **Příloha č. 49 - Úvodní strana Vyprávění o osmé ponožce**
(BEDNAREK, Justyna. *Neobyčejná dobrodružství deseti ponožek (čtyř pravých a šesti levých)*). Ilustroval Daniel de LATOUR, přeložila Michala BENEŠOVÁ. Brno: Host, 2017. ISBN 978-80-7577-145-2. s. 115)
- **Příloha č. 50 - Text Vyprávění o první ponožce**
(BEDNAREK, Justyna. *Neobyčejná dobrodružství deseti ponožek (čtyř pravých a šesti levých)*). Ilustroval Daniel de LATOUR, přeložila Michala BENEŠOVÁ. Brno: Host, 2017. ISBN 978-80-7577-145-2. s. 17)
- **Příloha č. 51 - Text Vyprávění o páté ponožce**
(BEDNAREK, Justyna. *Neobyčejná dobrodružství deseti ponožek (čtyř pravých a šesti levých)*). Ilustroval Daniel de LATOUR, přeložila Michala BENEŠOVÁ. Brno: Host, 2017. ISBN 978-80-7577-145-2. s. 127)
- **Příloha č. 52 - Příloha č. 52 - Vyprávění o osmé ponožce**
(BEDNAREK, Justyna. *Neobyčejná dobrodružství deseti ponožek (čtyř pravých a šesti levých)*). Ilustroval Daniel de LATOUR, přeložila Michala BENEŠOVÁ. Brno: Host, 2017. ISBN 978-80-7577-145-2. s. 127)
- **Příloha č. 53 - Série knih Lichožrouti a přívěšek na klíče (zdroj vlastní)**
- **Příloha č. 54 - Karetní hry Lichožrouti, kalendář 2018, plakát (zdroj vlastní)**

- **Příloha č. 55 - ilustrace - Holoubek**
(ERBEN, Karel Jaromír, DELAROCK, Jorik JAKUBISKO a Kateřina ŠTURSOVÁ. *Komiksová Kytice*. Praha: Transmedialist, 2016. Český Grimm. ISBN 978-80906578-0-9.)
- **Příloha č. 56 - ilustrace - Štědrý den**
(ERBEN, Karel Jaromír, DELAROCK, Jorik JAKUBISKO a Kateřina ŠTURSOVÁ. *Komiksová Kytice*. Praha: Transmedialist, 2016. Český Grimm. ISBN 978-80906578-0-9.)
- **Příloha č. 57 - ilustrace - Vrba**
(ERBEN, Karel Jaromír, DELAROCK, Jorik JAKUBISKO a Kateřina ŠTURSOVÁ. *Komiksová Kytice*. Praha: Transmedialist, 2016. Český Grimm. ISBN 978-80906578-0-9.)
- **Příloha č. 58 - ilustrace Polednice**
(ERBEN, Karel Jaromír, DELAROCK, Jorik JAKUBISKO a Kateřina ŠTURSOVÁ. *Komiksová Kytice*. Praha: Transmedialist, 2016. Český Grimm. ISBN 978-80906578-0-9.)
- **Příloha č. 59 - ilustrace Dceřina kletba**
(ERBEN, Karel Jaromír, DELAROCK, Jorik JAKUBISKO a Kateřina ŠTURSOVÁ. *Komiksová Kytice*. Praha: Transmedialist, 2016. Český Grimm. ISBN 978-80906578-0-9.)
- **Příloha č. 60 - puzzle (obálka knihy)**
(ERBEN, Karel Jaromír, DELAROCK, Jorik JAKUBISKO a Kateřina ŠTURSOVÁ. *Komiksová Kytice*. Praha: Transmedialist, 2016. Český Grimm. ISBN 978-80906578-0-9.)
- **Příloha č. 61 - Holoubek (úvodní strana)**
(ERBEN, Karel Jaromír, DELAROCK, Jorik JAKUBISKO a Kateřina ŠTURSOVÁ. *Komiksová Kytice*. Praha: Transmedialist, 2016. Český Grimm. ISBN 978-80906578-0-9.)
- **Příloha č. 62 - Štědrý den (úvodní strana)**
(ERBEN, Karel Jaromír, DELAROCK, Jorik JAKUBISKO a Kateřina ŠTURSOVÁ. *Komiksová Kytice*. Praha: Transmedialist, 2016. Český Grimm. ISBN 978-80906578-0-9.)

- **Příloha č. 63 - Vrba (úvodní strana)**
(ERBEN, Karel Jaromír, DELAROCK, Jorik JAKUBISKO a Kateřina ŠTURSOVÁ. *Komiksová Kytice*. Praha: Transmedialist, 2016. Český Grimm. ISBN 978-80906578-0-9.)
- **Příloha č. 64 - Polednice (úvodní strana)**
(ERBEN, Karel Jaromír, DELAROCK, Jorik JAKUBISKO a Kateřina ŠTURSOVÁ. *Komiksová Kytice*. Praha: Transmedialist, 2016. Český Grimm. ISBN 978-80906578-0-9.)
- **Příloha č. 65 - Dceřina kletba (úvodní strana)**
(ERBEN, Karel Jaromír, DELAROCK, Jorik JAKUBISKO a Kateřina ŠTURSOVÁ. *Komiksová Kytice*. Praha: Transmedialist, 2016. Český Grimm. ISBN 978-80906578-0-9.)
- **Příloha č. 66 - Zlatý kolovrat (ukázka ilustrace)**
(ERBEN, Karel Jaromír, DELAROCK, Jorik JAKUBISKO a Kateřina ŠTURSOVÁ. *Komiksová Kytice*. Praha: Transmedialist, 2016. Český Grimm. ISBN 978-80906578-0-9.)
- **Příloha č. 67 - vlastní ilustrace k Pohádce o X od Petra Nikla (vlastní zdroj)**
- **Příloha č. 68 - vlastní ilustrace k Pohádce o X od Petra Nikla - zhotovená kniha a slepený komiks (vlastní zdroj)**
- **Příloha č. 69 - Texty o knižní vazbě a schéma vazby knihy**
(KUDĚLKA, Viktor. *Malý labyrint literatury*. Praha: Albaros, 1982.)
- **Příloha č. 70 - ilustrace z knihy Velké dobrodružství Pepíka Střechy**
(ČECH, Pavel. *Velké dobrodružství Pepíka Střechy*. Havlíčkův Brod: Petrkov, 2012. ISBN 978-80-87595-12-1.)
- **Příloha č. 71 - Obálky knih (zdroj vlastní)**
- **Příloha č. 72 - Vizitka knihy (pracovní list)**
(zdroj vlastní)
- **Příloha č. 73 - Vizitka knihy (pracovní list)**
(zdroj vlastní)
- **Příloha č. 74 - Barevná verze diagramů (pohádky)**
(www.tmou.cz [online]. 2018 [cit. 13. 3. 2018]. Dostupné na: http://www.tmou.cz/media/2013/sifry/4-zmet_car-a3.pdf)

- **Příloha č. 75 - Karty (Jak se rodí kniha)**
(MRÁZKOVÁ, Eva. *Knížka o knížce: jak se rodí knížka*. Ilustroval Libor DROBNÝ. Brno: Computer Press, 2010. ISBN 9788025132821.)
- **Příloha č. 76 - Plakát Braňte knihu (Josef Lada)**
(www.skipcr.cz [online]. 2018 [cit. 13. 3. 2018]. Dostupné na: http://bulletin.skipcr.cz/prezentace/bmc/plakat_cmykA2.pdf)
- **Příloha č. 77 - Plakát Voláme detektivy-amatéry! Vpřed! Knižní vandalové zaplavují svět. (Adolf Born)**
(www.skipcr.cz [online]. 2018 [cit. 13. 3. 2018]. Dostupné na: : <http://skipcr.cz/obrazky/born-plakat.pdf>)
- **Příloha č. 78 - CD - Soubor textů**

Příloha č. 1 - Citát o ilustraci

Obrázek pro dětskou knihu musí být jako živý; musí mluvit nebo lépe musí zpívat jásavými tóny barev. Ale má být i graficky hodnotný, aby opravdu zušlechtoval vkus mládeže – a dokonale reprodukován, aby zaručil knize úspěch a byl ke cti nejen vydavateli ale i tiskaři.

Příloha č. 2 - Cinquain (anglický text)

CINQUAIN

The *cinquain* (SIN-kane) is a five-line poem. The French word, *cing* for five, is the basis for the name. The creator was **Adelaide Crapsey**, a young American woman fluent in French. She was influenced a great deal by the Japanese haiku and tanka and decided to make an

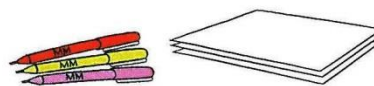
Příloha č. 3 - Cinquain (anglický text)

American poem to parallel the haiku. Miss Crapsey was ill much of her young adult life and died in 1914 at the age of 36. She invented the cinquain in **1911**, although she never lived to see those she wrote in print.

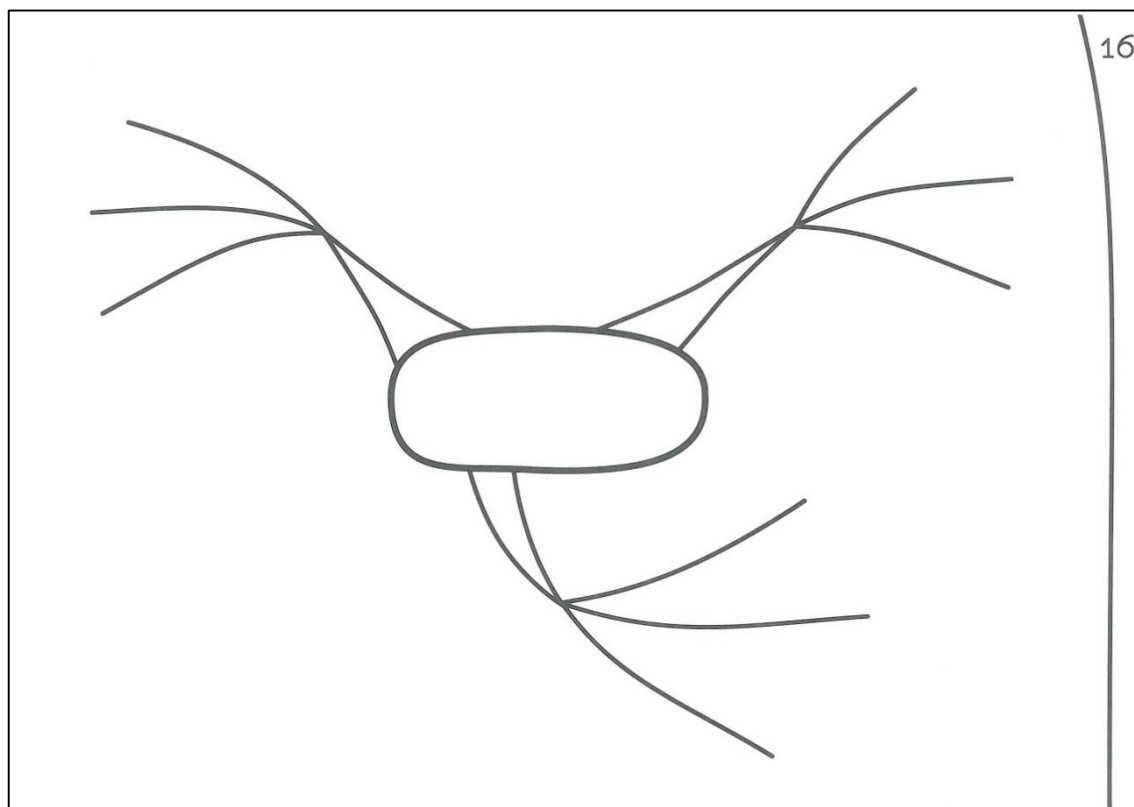
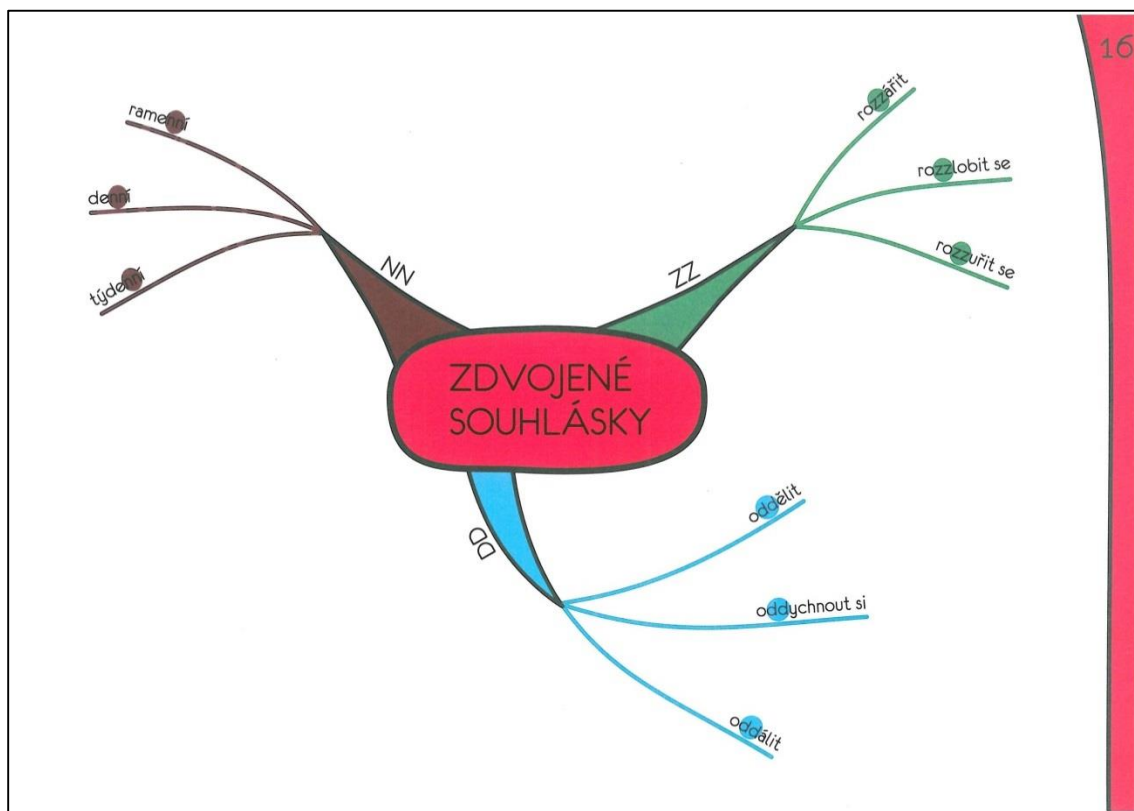
Miss Crapsey may not have considered the cinquain a syllabic form of poetry, nevertheless, it has become that, particularly with children. Her cinquains are metaphors, building in intensity and then falling away.

Příloha č. 4 - Sedm základních kroků k tvorbě myšlenkové mapy T. Buzana

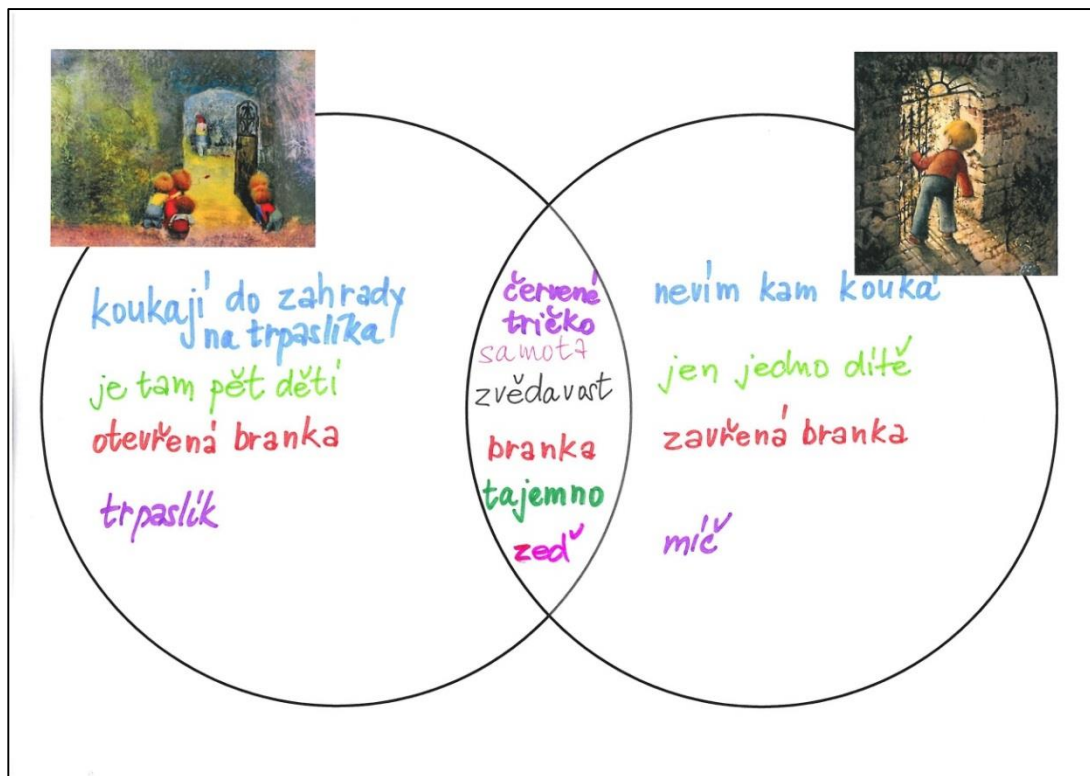
1. *Vezměte si list bílého nelinkovaného papíru. Nepoužívejte linkovaný papír – brání rozletu vašich myšlenek. Položte jej naležato. Začnete-li uprostřed, váš mozek bude mít volnost rozlétnout se do všech stran a vyjadřovat se přirozeněji.*
2. *Vezměte si několik barevných fixů v barvách, které máte rádi.*
3. *Rozmyslete si, co bude hlavním tématem vaší myšlenkové mapy. Znázorněte to obrázkem a napište to nad něj nebo do něj velkými písmeny. To je vaše „ústřední myšlenka“ nebo „hlavní téma“. Umístěte-li hlavní téma doprostřed stránky, lépe se na ně soustředíte a budete je moci snáze větvit do stran.*
4. *Vyberte si barvu a nakreslete klíčovou větev vycházející z centrálního obrázku. Ta představuje první myšlenku, kterou jste s hlavním tématem spojili. Větve kreslete silnější v místě připojení k centrálnímu obrázku a zužující se směrem k druhému konci. Klíčové myšlenky zapište jedním slovem a velkými písmeny podél celé délky větve. Totéž udělejte pro ostatní důležité myšlenky. Pro každou použijte jinou barvu.*
5. *Nyní vymyslete nápady pro dílčí témata. Zakreslete větve druhé úrovně vycházející z klíčových větví a na konci každé z nich nakreslete malý obrázek. Podél větví napište jejich názvy menšími písmeny. Obrázky pomáhají vašemu mozku soustředit se a pamatovat si a vám dávají větší volnost a flexibilitu. Dbejte na to, aby obrázky byly pevně spojené s čarami, neboť když jsou spojené na papíře, propojí se i ve vašem mozku – budete je lépe chápat a lépe si je pamatovat.*
6. *Máte-li ještě více nápadů pro dílčí témata, přidejte další úroveň ještě menších větví, slov a obrázků.*
7. *Nyní máte vše, co si potřebujete o tématu zapamatovat, na jednom listě papíru. Obrázky a barvy jsou pomůckou pro váš mozek.*

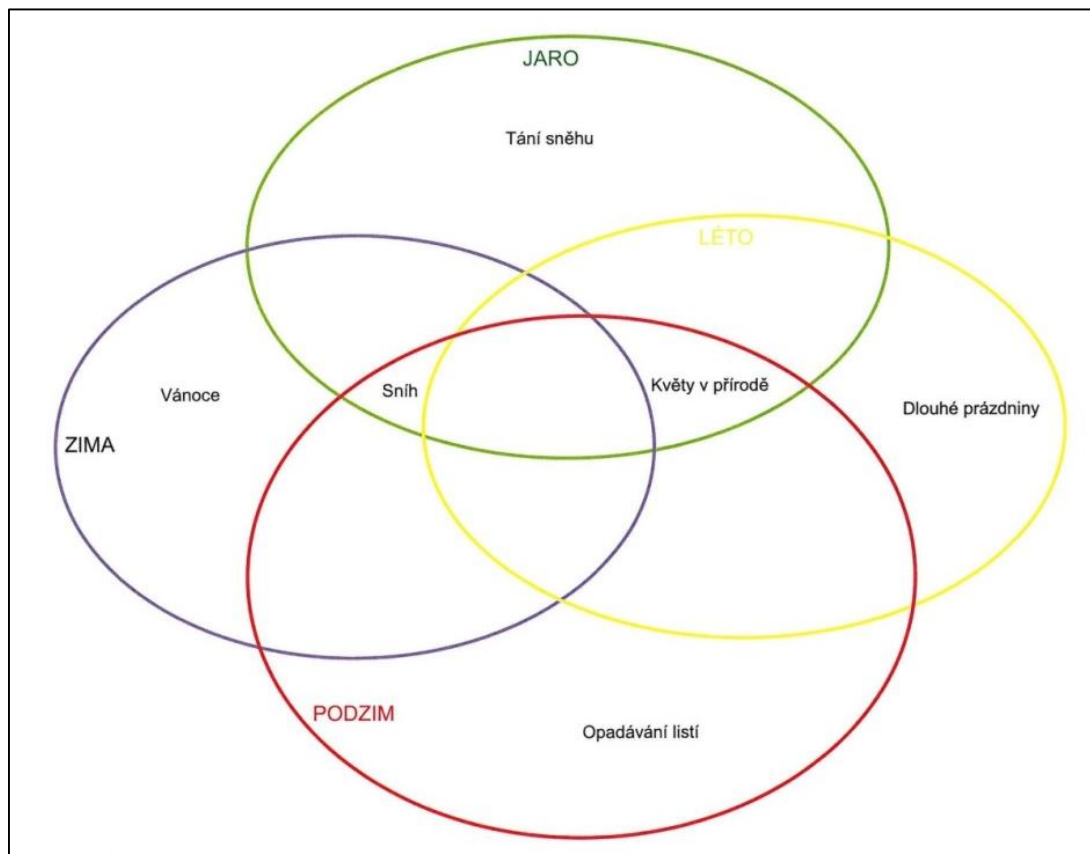
Příloha č. 5 - Myšlenkové mapy v českém jazyce - zdvojené souhlásky, výuková a prázdná mapa

Příloha č. 6 - Pracovní list Vennův diagram - žákovská práce

Příloha č. 7 - Složení Vennova diagramu z více kružnic

Příloha č. 8 - Plakáty (žakovské práce)

Příloha č. 9 - Tabulka předpovědí z výuky Didaktiky literární výchovy

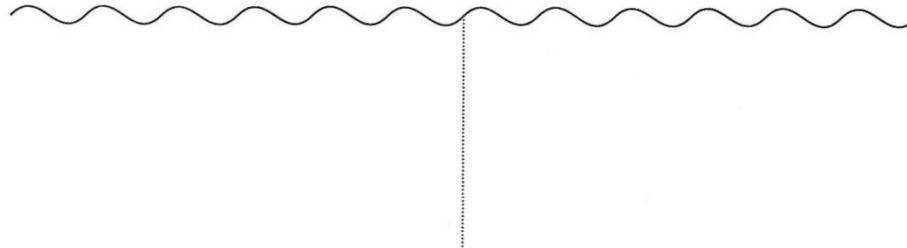
TABULKA PŘEDPOVĚDÍ - LITERÁRNÍ TEXT

ČÁST TEXTU	JAK SE PODLE VÁS BUDE PŘÍBĚH VYVÍJET?	PROČ SI TO MYSLÍTE?	CO SE OPRAVDU DOPOSUD STALO?
PŘEDVÍDÁNÍ PŘED ČTENÍM			
PRVNÍ ČÁST TEXTU			
DRUHÁ ČÁST TEXTU			
TŘETÍ ČÁST TEXTU			

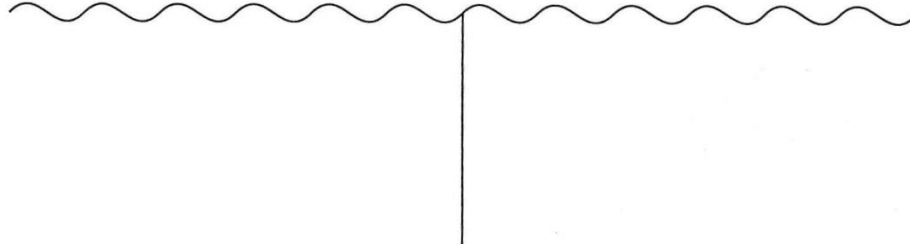
Příloha č. 10 - Další podoba pracovního listu čtení s předvídání

Dostali jste tři obálky, ve kterých se skrývají tři části textu. Budete je postupně otevírat a číst, ale předtím vždy zkusíte odhadnout, o čem se v textu píše a jak bude další část pokračovat. K tomu vám pomohou indicie rozvěšené po třídě. Pro každé předvídání můžete použít jen jednu. Své odhady si zapisujete do tabulky:

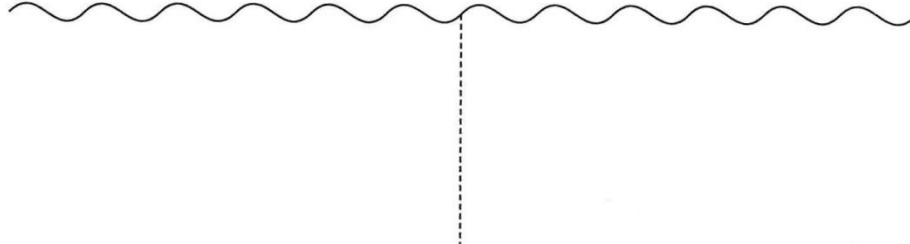
O čem bude celý text?

Odhad	Skutečnost
	

První pokračování

Odhad	Skutečnost
	

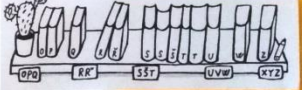
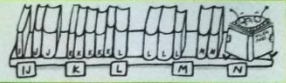

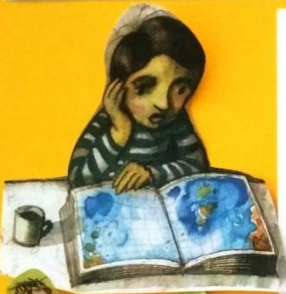
Druhé pokračování

Odhad	Skutečnost
	

Příloha č. 11 - Pravidla čtenářských dílen

PRAVIDLA VE ČTENÁŘSKÝCH DÍLNÁCH

- 1) Musíte číst po celou dobu.
- 2) Nikoho nevyrušujte.
- 3) Žádné přestávky na toaletu a pití.
- 4) Vyberte si knihu nebo text na čtení před začátkem ČD.
- 5) Během minilekcí naslouchejte.
- 6) Můžete sedět pohodlně kdekoliv.

Příloha č. 12 - Učebna čtenářských dílen na ZŠ Velké Hamry, Školní 541

Příloha č. 13 - Inspirační otázky do hodiny čtenářských dílen

Speciální zápisy – inspirační otázky pro napsání souvislého textu

a/ týkající se postav

1. Jak se v průběhu knihy měnily (vyvíjely) jednotlivé postavy? Jak se měnila jejich povaha, chování, pohled na svět? Proč se měnily? Jací lidé nebo události měly na změnu vliv?
2. Jak se vývoj některých postav odrazil na změnách jiných postav?
3. Co bych udělal/a jinak, kdybych byl/a v kůži některé z postav?
4. Zachoval/a bych se stejně jako hlavní hrdina při řešení některého problému?
5. Mohu se s touto postavou ztotožnit? Připomíná mi některá z postav lidí, které znám? Čím?
6. Co jsem se naučil/a z toho, jak postavy v této knize jednají a jak myslí?
7. Chovaly se postavy věrohodně? Proč ano, proč ne?
8. Chtěl bych si přečíst další knihu se stejnými hrdiny? Proč ano, proč ne?
9. Kterou postavu nesnáším a proč? Kterou postavu mám naopak nejradši? Jaký je to člověk a proč právě on se mi tak líbí, proč ho mám rád/a, proč a čím je mi sympatický?

b/ týkající se prostředí

1. V jakém prostředí se kniha převážně odehrává? Jaká další prostředí jsou pro postavy a děj důležitá? V které zemi, oblasti, místě... se asi kniha odehrává. Z čeho se to dá poznat?
2. Které detaily jsou charakteristické pro prostředí? Jaké předměty, smyslové vjemy (pachy, vůně, zvuky, barvy...), živly (voda, vítr, oheň...) se v knize často objevují?
3. Jaký význam mělo prostředí pro příběh? Bylo něčím zvláštní? Čím se odlišovalo od jiných knih?
4. V jaké scéně nebo části knihy sehrává prostředí velmi důležitou úlohu? Popiš ji.
5. Připomnělo mi prostředí v knize něco z mého okolí? Byl/a jsem už na podobném místě? Odehrálo se v mém životě něco v podobném prostředí? Vyvolalo prostředí v knize nějakou mou vzpomínku?

c/ týkající se jazyka a problémů

1. Jaká zvláštní nebo nezvyklá slova autor používá? Proč je použil?
 2. Mluví nějaká postava nebo postavy jinak než ostatní? Čím se jazykově odlišuje? Proč tak mluví?
 3. Opakuje autor některé výrazy, věty nebo výroky některých postav? Používá napínavé věty, vtípné výroky? Napiš větu, která ti připadala dokonalá, skvěle propracovaná. Ovlivnil výběr slov a ostatních jazykových prostředků působivost příběhu?
-
1. Jaký hlavní problém nebo konflikt kniha nastoluje? Jak se v průběhu děje řeší?
 2. Co nebo kdo komplikuje problém? Co nebo kdo ho pomáhá vyřešit?
 3. Jaké další zajímavé problémy nebo konflikty autor vymyslel?
 4. Byl/a jsem už někdy v podobné situaci? Řešil/a jsem podobný/é/ problém/y/ nebo konflikty?
 5. Zajímalo mě, jak to dopadne? Proč? Co udělal autor pro to, aby mě to zaujalo?
 6. Jak docíil autor toho, že jsem během četby neztratil/a zájem o knihu?

d/ týkající se zkušeností

1. Co řekl autor touto knihou o světě, o lidech, o životě? Co chtěl sdělit čtenářům?
2. Co z toho má smysl právě pro mě?
3. Co jsem od knihy očekával/a? Splnila se má očekávání? Proč ano, proč ne?
4. Jaké nové názory mám teď, když jsem knihu přečetl/a? Co nového nyní vím?
5. Dají se v knize najít i názory samotného autora? Mohu uvést příklad? Souhlasil jsem s jeho názory?
6. Kdybych psal/a tuto knihu já, co bych chtěl/a sdělit čtenářům? Co bych do knihy přidal/a?
7. V jakém smyslu je ze mě po přečtení této knihy lepší čtenář? Co lépe chápu nebo zvládám?
8. V čem spočívá největší síla /účinek/ knihy? Čím se odlišuje od jiných knih, které jsem četl/a?

Příloha č. 14 - Publikace grafických organizérů od nakladatelství Šafrán

Příloha č. 15 - Cvičení, které jsme použili ve výuce dílen čtení

Cvičení: Sáhňte do své knihovny a vezměte si sedmou knihu zleva. Otevřete ji na sedmé stránce, kde je nějaký text, a opište si sem sedmou větu. Navažte na ni a zkuste díky ní vytvořit krátký příběh.

Příloha č. 16 - Cvičení, které jsme použili ve výuce dílen čtení

Archiv: Napište si seznam svých deseti nejoblíbenějších knih. Přidejte i krátkou poznámku, proč se do tohoto VIP seznamu dostaly.

Příloha č. 17 - Komiksové cvičení

Komiksové cvičení:

1. Připravíme kopie vybraného úseku komiksu, pokud možno takového, který není příliš populární, aby nám nepřekážel všeobecně známý dějový rámeček, pracovat můžeme s celými stranami nebo jen s několika stripy, případně s jedinou vinětou, původní repliky je přitom vhodné, nikoliv však nezbytně nutné, z bublin odstranit, v obou případech nám příslušný úsek komiksu poslouží jako základní, dále samostatně fungující narativní impuls.
2. Účastníci cvičení ve skupině, ve dvojicích nebo jednotlivě podrobně promýšlejí dějovou osnovu nového příběhu, přesněji řečeno vlastních variací na původní fabuli; inspirováni narativními impulsy komiksového archu, stripu či viněty vytvářejí a rozvíjejí zápletku, zabývají se popisem a charakteristikami přítomných i spolumožných postav, jejich vztahy a motivacemi, potenciálními zdroji napětí a konfliktů mezi nimi atd.
3. Po skončení přípravné fáze začínáme psát dohodnutými determinantami definovaný narativní text, přičemž využíváme každou příležitost ke kritické reflexi aplikovaných vypravěčských postupů; KOMIKSOVÉ CVIČENÍ nám tímto způsobem umožní nenásilně procvičit kupříkladu začlenění řeči postav do narativní struktury scény, vytvoří rámeček pro experimenty s vypravěčskými hlasy, pro detailní zkoumání narativního potenciálu dialogů, monologů či vnitřních monologů, nejrůznějších typů popisu a dějové motivace atd.
4. Nakonec si zvolíme jedinou vinětu a pokusíme se zpracovat její paralelní textový ekvivalent, snažíme se vžít do představy, že svými rentgenově pronikavými očima dokážeme vidět pod povrch zobrazené situace, prohlížíme ji pod fiktivním mikroskopem a postupně se vynořující detaily zvětšujeme, tedy textově rozvíjíme a zpřesňujeme; nesyžetovou alternativou téhož postupu pak může být obsahem viněty inspirovaný fejeton založený na zpřítomněných tématech a motivech.

Příloha č. 18 - Čtenářské kostky

Příloha č. 19 - Čtenářské karty na hraní rolí

PROFIL ČTENÁŘE

- OZNAČ SVOU ODPOVĚĎ.

RODIČE MI ČETLI, KDYŽ JSEM BYL/A MALÝ/Á.

CHODÍM PRAVIDELNĚ DO VEŘEJNÉ KNIHOVNY.

CHODÍM RÁD/A DO KNIHKUPECTVÍ.

NĚKDY SI MŮŽU VYBRAT KNIHU I SÁM/SAMA.

ČTU RÁD/A.

- DOKONČI VĚTY.

ČTU, PROTOŽE... ..

.....

.....

NEJRADĚJI ČTU KNIHY O... ..

.....

.....

PROTOŽE SE... ..

.....

.....

STALO SE MI, ŽE JSEM KNIHU ČETL/A I VÍCEKRÁT A BYLO TO KNIHA... ..

.....

.....

KDYŽ DOČTU KNIHU, KTERÁ SE MI LÍBILA, TAK... ..

.....

.....

Zakázaná slova

Teď si představte, že jsou některá slova zakázaná. Jenže vy musíte říct větu nebo celé povídání, kde se to slovo nesmí objevit, ale přesto každému musí být jasné, o co jde. Tak si zakážeme slovo... třeba „škola“.

A teď řekněte bez toho slova větu:
je velká zahrada a hřiště.

Povedlo se vám to?

Tak, a teď si zakažte slovo „zahrada“ a pak slovo „hřiště“.

Rozumíte si?

A pak si zkoušejte dál, vymýšlejte si jiné věty a jiná zakázaná slova.

Chcete příklad?

Takže si zakážeme slovo „dům“, a to ve větě:

V našem městě je hodně krásných starobylých domů.

A může to být třeba takhle:

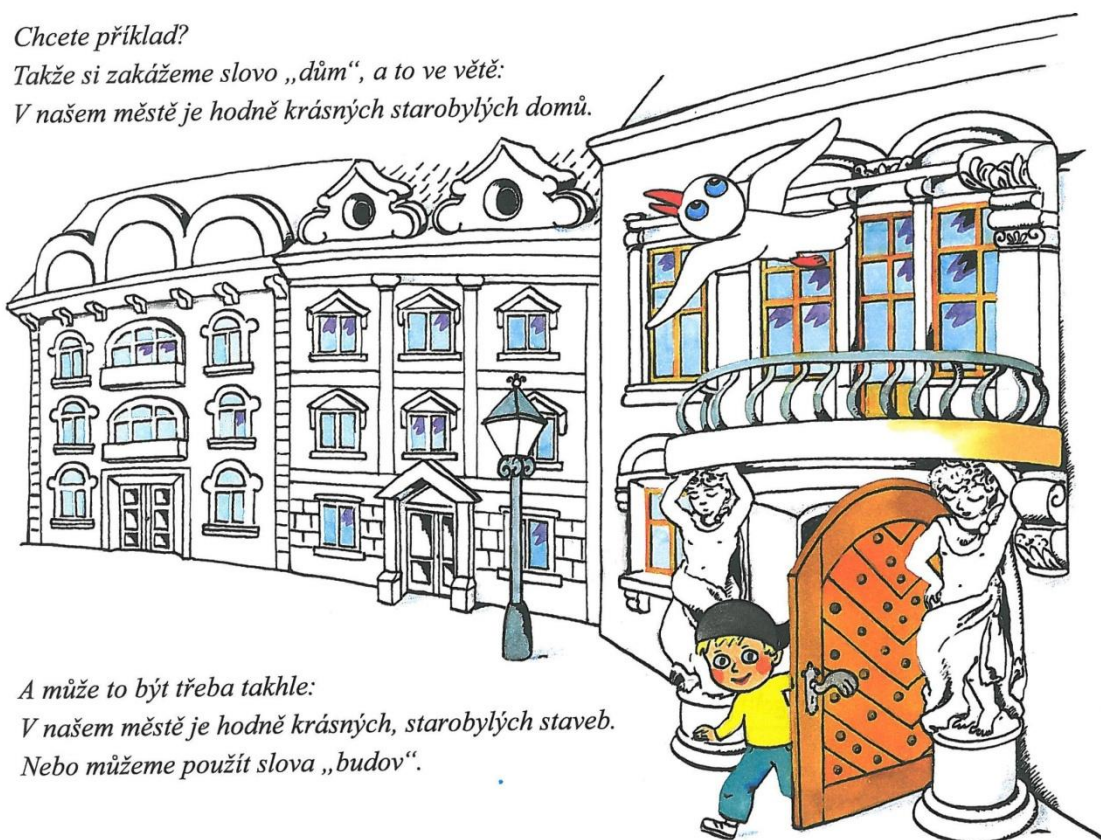
V našem městě je hodně krásných, starobylých staveb.

Nebo můžeme použít slova „budov“.

To bylo docela lehké, ale co takhle zakázat si slovo petržel?

A to ve větě – Můj bratr nesnáší v polévce petržel.

Už to zkoušíte?

Buď svým vlastním pohádkářem

Což takhle zkusit napsat pohádku? Že to nedokážete? Nabídneme vám dotazník, a když odpovíte na každou otázku, byl by v tom čert, aby pohádka nevznikla! Do začátku jednu rýmovanou:

Kdo byl?
Jednou jeden král.
Co dělal?
Pořád si jen hrál.
Co ho jednou napadlo?
Že bude hrát divadlo.
Někdo mu to vymlouval?
Sousední pan král.
Co na to náš král?
Jen se tomu smál.
A co druhý král?
Ten mu radu dal:
Což se hodí, aby král
na herce si hrál?
Každý dělá to, co umí.
Od toho je král,
aby kraloval!

Ale náš dotazník bude trochu jiný. A když odpovíte na každou naši otázku, vyjde vám pohádka, která bude jen a jen vaše. A pozor, nenechte se zmást králem z naší básničky. Hrdinou nemusí být král, ale třeba cvrček, oblázek, koník, vodník, rusalka, kluk, holčička a třeba sysel. My tu postavu nahradíme XY.

Těpic, kde jsou ostatní?!

Kdo byl?
Co XY dělal?
Co XY jednou napadlo?
Za kým XY šel, koho zavolał?
Co udělal ten druhý?
Co se mu stalo?
Jak se s tím vypořádal?
Jaká se objevila překážka?
Co musel ten druhý udělat?
Pomohl mu někdo?
Povedlo se mu to?
Co na to řekl XY?
Co řekl ten druhý?
Jak to nakonec dopadlo?

Čau!

Tak! A máte pohádku, která je jen a jen vaše!

Můj knižní hrdina

CHARAKTERISTIKA LITERÁRNÍ POSTAVY

1 **Domácí úkol:**

Přines si do školy svoji oblíbenou knihu, kterou jsi četl/a a o které bys chtěl/a povědět spolužákům.

2 **Doplni do tabulky následující údaje:**

Název knihy:	
Hlavní postava:	
Jaká je hlavní postava?	
Co dělá?	
Vedlejší postavy kladné:	
Vedlejší postavy záporné:	
Kde se odehrává děj?	
Kdy se děj odehrává?	

3 **Napiš, jak by se představil hlavní hrdina sám.**

4 **Sestav osnovu děje a krátce napiš obsah knihy.**

Osnova: 1. úvod

2. zápletka

3. závěr

5 Napiš stručně svůj názor na knihu. Může to být doporučení pro ostatní čtenáře.

Tato kniha je..., Líbila se mi, protože..., Překvapilo mě, že..., Doporučil/a bych ji..., protože...

6 Ke knize vytvoř ilustraci.

Moje banka slov

SKUPINOVÁ PRÁCE, TVORBA PŘÍBĚHU

1 Do modrých polí napiš slova, která splňují zadaná kritéria. Potom si sešit vyměň se spolužákem a ten dopíše podle zadaných kritérií 5 jiných slov do bílých polí.

Slovesa	Přídavná jména vyjadřující vlastnosti podstatných jmen	Podstatná jména – názvy měst, ulic, obchodů, hor, zvířat, osob

2 a) Nyní máš banku slov naplněnou. Dále ve dvojici vyberte slova do povídkové tabulky. Jeden z dvojice zavře oči a ukáže prstem na slovo v bance slov ve svém sešitě. Slovo, na které ukázal/a, mu/ji spolužák zapíše do povídkové tabulky. Tímto způsobem doplňte celou povídkovou tabulku. Střídejte se po dvou slovech.

Povídková tabulka

b) Ke každému vybranému slovu napiš co nejvíce synonym.

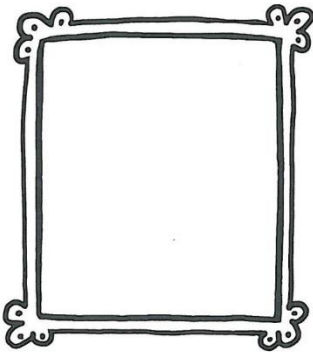
25

Oblíbený spisovatel

Víš, jak se jmenují spisovatelé, kteří napsali tvé oblíbené knihy? Pokud ne, tak teď na nic nečekej a zjisti to!

- Vyber si jednoho ze spisovatelů, jehož kniha se ti líbila.
- Vypátrej, jak vypadá, kdo to je a co dalšího vydal nebo vydala za knihy.

↙ DOBŘE PÍŠE ✨

.....
.....

ODKUD POCHÁZÍ?

ZAJÍMAVOSTI ZE ŽIVOTA:

.....
.....

VE KTERÉM JAZYCE PÍŠE KNIHY?

PRO KOHO PÍŠE KNIHY?

.....

MOJE OBLÍBENÁ KNIHA:

PROČ SE MI LÍBÍ, JAK PÍŠE?

.....

.....

DALŠÍ KNIHY:

.....

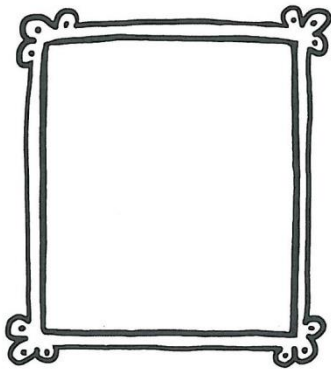

Oblíbený ilustrátor

Víš, jak se jmenují ilustrátoři, kteří ilustrovali tvé oblíbené knihy? Pokud ne, tak teď na nic nečekej a rychle to zjisti!

- Vyber si jednoho z ilustrátorů, od kterého se ti líbily ilustrace v knize.
- Vypátrej, jak vypadá, kdo to je a co dalšího nakreslil nebo které další knihy ilustroval.

↖ DOBŘE KRESLÍ

.....
.....

ODKUD POCHÁZÍ?

ZAJÍMAVOSTI ZE ŽIVOTA:

.....

PRO JAKÉ ČTENÁŘE KNIHY ILUSTRUJE?

KNIHA S MÝMI OBLÍBENÝMI ILUSTRACEMI:

.....

.....

MOJE OBLÍBENÁ KNIHA:

PROČ SE MI LÍBÍ, JAK KRESLÍ?

.....

.....

DALŠÍ KNIHY:

.....

TAJNÁ ZPRÁVA

PRO DALŠÍ ČTENÁŘE!

TUHLE KNIHU

- VYZKOUŠEJ.
- ROZHODNĚ NEČTI.
- SI MUSÍŠ PŘEČÍST!

NA KNIZE SI POCHUTNÁ KAŽDÝ, KDO JE:

☐ HOLKA 	☐ ZNALEC
☐ KLUK 	☐ STRAŠPYTEL
☐ DOBRODRUH 	☐ ZAMILOVANÝ
☐ KNIHOŽROUT 	☐ SRANDISTA
☐ SNÍLEK 	

KNIHU PŘEČTEŠ:

- ZA MĚSÍC
- ZA TÝDEN
- ZA TŘI DNY
- ZA NOC
- NEŽ BYS ŘEKL ŠVEC

O KNIZE TI MUSÍM PROZRADIT:

POUZE PRO ZASVĚCENÉ!

Příloha č. 29 - Abecední rozcvička - pracovní list

A	B
C	Č
D	E
F	G
H	CH
I	J
K	L
M	N
O	P
R	Ř
S	Š
T	U
V	Z, Ž

Pravdivé rybářské historky

Dva rybáři sedí na břehu řeky. Mlčky pozorují drobné vlnky čeřící hladinu. U rybaření se nemá mluvit, aby se ryby nevyplašily. Voda v řece plyne líně jako myšlenky obou mužů. Ale třeba by se ryby daly přitáhnout ne mlčením, ale vyprávěním. A tak první muž prolomí ticho: „Jednou jsem chytil zlatou rybku. Prý, když ji pustím, splní mi jedno přání. Myslím si: Ještě jsi nebyl na dovolené. Chtělo by to k moři. Aspoň na pár dní. Bez čekání na letišti, bez pasu. Jen tak se tam přenést a jen tak zase zpátky domů. Povídám rybě: Chtěl bych se chvíli válet na sluncem rozpáleném jemném písku.“

A co? Byls na pěkné pláži, ne?“ zvědavě se zeptal druhý rybář.

„Ležel jsem na rozpáleném písku ... ale na poušti.“

„To je smůla, kamaráde,“ politoval přítele muž. „Takže ani suvenýr sis nedovezl?“

„To ano, boty plné písku,“ mávl rukou cestovatel.

„To беру,“ kývl spokojeně hlavou druhý rybář. A honem vymýšlel stejně pravdivou příhodu: „Já jednou chytil ... žížalu. Taky mi povídá, že když ji pustím, splní mi jedno přání.“

„Jak to dopadlo, splnila?“

„I kdepak. Byla to obyčejná prolhaná žížala,“ zamysleně pravil rybář.

„To беру,“ pokývl hlavou sused.

Chvíli seděli oba muži mlčky. Jen zpěvní ptáčci švitořili v keřích trnky, rostoucí nad říčním břehem.

„Rozumět takhle ptačí řeči, to by bylo něco,“ nadhodil téma jeden rybář.

„Hm, já jednou usmažil takovou zvláštní rybu. Kousek jsem ochutnal a ...“

„... a hned jsi rozuměl řeči zvířat, vid’?“ dychtivě mu skočil do hovoru přítel.

„Ani ne, ale zaskočila mi kost v krku.“

„To беру.“

Rybáři jsou zvláštní lidé. Ničemu se nediví a všechny jejich historky jsou zaručeně pravdivé. Kupříkladu tu o kaprovi, co přijde do obchodu s rybářskými potřebami. V tlamě má zaseknutý velký kovový háček. Prodavač se úslužně zeptá: „Čím vám mohu posloužit?“

Kapr se rozhlédne po vystavených návnadách a praví: „Chtěl bych deset deka čerstvých žížal. Ale má to jeden háček.“ Prodavač se zadívá na kaprova ústa: „Vidím a chápu. Chcete ten háček vytáhnout, že?“ Kapr však řekne: „Ta věc má jiný háček. Kromě šupin

nemám čím zaplatit. Tenhle kovový háček mám prostě pro parádu. Náušnici jsem totiž nesehnal.“

To беру, řekl by rybář a vůbec by se nedivil.

Po vyšlapané cestičce se k rybářům blížila postava. Mužik v brčálově zeleném oděvu. Dlouhé rovné vlasy zakrývaly vrásčitou tvář. Z rukávů mu kapala voda. A vůbec - vypadal nějak urousaně. Hlavou kývl na pozdrav. Sedící pánové si příchozího prohlédli od hlavy až k patě. Ostražitě se zeptali: „Nejste náhodou porybný, že?“

Mužik si trochu odkašlal a pevně řekl: „Ehm, já jsem totiž vodník.“

Rybáři s úlevou pokynuli rukou, ať si vodník sedne. Hlavně že to není porybný. Voda v řece dál plyne a řeči se dál vedou.

„Takže vy topíte lidi?“ jde první rybář rovnou k věci. „I kdepak. Na dušičky já už dávno nejsem. Jo takhle velké duše, to je jiná! Míval jsem plný rybník pneumatik, znáte lidi, čeho všeho se zbavují. Sbíral jsem duše z terénních kol. Pak z aut. Gumy zimní, letní. Jářku, pěknou sbírku duší mám. I zahraničních značek!“ dodal vítězně vodník.

„To беру,“ souhlasně pokývl hlavou rybář. A druhý dodal svou historku: „Můj známý jednou chytil rybu. Držel ji v náručí, sotva ji unesl. Byla veliká, převeliká. V duchu přemítal, jak ji doma připraví. Smaženou? Dušenou? Pečenou? Nebo snad na moderní způsob syrovou s rýží? A nahlas dodal: jako su-ši? Ryba najednou mrskla ploutví a skočila zpět do rybníka. Ještě vynořila hlavu a s posměškem pravila: „Prý su-ši? Sumec, ty nevzdělanče.“ A pak se za ní vody zavřely. Ten rybář měl k večeři brokolici.“

„To беру,“ řekl druhý muž. I vodník se přidal se svou troškou: „To já jednou vylovil taky velkou duši ... Byla z traktoru“

Po chvíli ticha zazněl nad hladinou řeky trojhlas: "To беру!“

A ať už ryby berou nebo ne, pravdivé rybářské historky budou za srdce brát vždycky.

Příloha č. 32 - Ukázka vyplněného abecedáře k pohádce Pravdivé rybářské

A AKVARIUM	B BAMBUS
C CANDAŤ	Č ČEMDA
D DJE	E EMIL
F FFKUS	G GUSTAV
H HOUSATA	CH CHŤIAT
I INDIÁMI	J JIZERA
K KYDL	L LABE
M MORAVA	N MIL
O OŘE	P PRUT
R RIBNÍK	Ř ŘEKA
S REMA SOMBRO	Š ŠPAĚT
T TRÁVA	U VO V DICE
V VODA	Z, Ž ŽIDLE ZELENÁ

Příloha č. 33 - Obrázková osnova k pohádce Strašidelné námluvy

Příloha č. 34 - Ilustrace opice z bajky Hrochovy slasti a strasti

Hrochovy slasti a strasti

Byl to hroch velký až běda. Země se otrásala, když se každé ráno klusal vykoupat do jezera. Zvířata u vody se vždy hrozila, že se jezero vylije z břehů, až tam hroch vpluje. Ale hroch se ve vodě změnil! Jako by svůj tuk zapomněl na břehu a faldy se proměnily v ploutve a kormidla. Mrštně plaval, potápěl se a slastně převaloval ve vlnkách.

Pakůň to sledoval zachmuřeně z pobřeží.

„Nejde mi na rozum, že se hroch pokaždé takhle změní,“ pravil své ženě. „Podívej, jaký těžký kus masa to je! Jak to, že se udrží ve vodě? Vždyť by měl klesnout ke dnu!“

„Zeptej se opice, ta ví leccos,“ povídá pakoňova žena.

Šel tedy pakůň za opicí.

„Opice, nevíš, proč hroch ve vodě neklesne ke dnu? Proč je na zemi tak neohrabaný a těžký, ale ve vodě jako by se proměnil v rybu?“

Opice se podržela na bradě a šla s pakoněm k jezeru. Seděli na břehu a dívali se, jak se hroch vesele potápí a plave ve vodě, jako by nevážil skoro nic.

„To je zvláštní,“ řekla opice. „Že plave na vodě labuť, tomu rozumím. Labuť je lehká a má peří, které ji pěkně nadnáší. Ale hroch? Vždyť je strašně těžký!“

„Je to podivné,“ souhlasil pakůň.

„Uděláme pokus,“ řekla opice. „Hodíme do vody tenhle kámen. Je těžší než labuť, ale určitě neváží tolik jako hroch. Když mi pomůžeš, tak ho uzvedneme...“

„To je hračka!“ prohlásil pakůň.

Strčil do kamene, a ten spadl do vody.

Chvíli hleděli na vodu.

„Vidíš? Nevyplaval,“ povídá opice.

„Zato hroch vyplaval!“ zvolal pakůň rozhořčeně a ukázal na hrocha, který před chvílí žuchnul do vody a teď se převaloval ve vlnách a šťastně při tom funěl.

„Vidím, že hroch vyplaval,“ opakovala zamyšleně opice.

„Už to mám!“ zvolala. „Ve vodě musí existovat něco, co hrocha nadnáší!“

„To nejspíš,“ namítl pakůň, „ale proč to nadnáší hrocha, a kámen ne?“

Na to opice nedovedla odpovědět. Mlčela a drbala se na bradě.

Kolem nich ve vlnách vesele prosvištěl hroch, jako by měl pod ocasem torpédo.

Opice vstala a chodila sem a tam po břehu. „Kámen... těžký... hroch... plave... listí... lehké...“ mumlala si... „Už to mám! Uděláme pokus! Necháme hrocha sníst kámen a uvidíme, jestli potom ještě bude plavat na hladině!“

„To by od nás nebylo pěkné,“ zamyslel se pakůň. „Hroch by se mohl ve vodě utopit.“

„Tak přivážeme k hrochovi provaz, a když nezvládne vyplavat sám, vytáhneme ho na břeh my,“ řekla opice.

Tjadá! Pakoň a opici zasáhla vodní sprška. To kolem nich prosvištěl hroch, až voda stříkala.

„Hele, hrochu,“ povídá opice, „chceme s tebou udělat pokus. Potřebujeme ale, abys spolknul tenhle šutr. Když to vyjde, staneš se experimentátorem, možná i mučedníkem na poli vědy.“ Hroch nikdy neslyšel, co je to experimentátor ani mučedník, ale učená slova ho naplnila úctou.

„Proč ne,“ povídá a vylezl na břeh. „Sem s ním!“ A spolknul kámen.

„Co teď?“ ptá se.

„Teď zkus zase plavat, ale pro sichr tě budeme jistit tadyhle tím provazem,“ pravila opice a přivázala hrochovi na přední nohu provaz.

„Počkej, ať už raději neplave,“ zadržel opici pakůň. „Hroch je těžký, co když provaz praskne a on se s tím kamenem v břiše utopí?“

„Cože?“ vykřikl hroch.

„Když praskne, tak se utopí,“ pokrčila rameny opice. „Na poli vědy jsou i oběti.“

„Co to povídáte?!“ zvolal hroch.

„Každopádně ho budeme mít na svědomí, hrozil se pakůň.

„Uvidíš, milá vědkyně, že tě mrtvý hroch bude po nocích chodit strašit! Nebude nic příjemného nechat po sobě dupat rozzuřeného třítunového ducha!“

„Jaký mrtvý hroch?!“ křičel rozčileně živý hroch.

„Duchové nejsou, ty pánbíčkáři,“ odsekla opice. „Hroch se zkrátka utopí a na povrch žádný duch nevyplave. Tělo sežerou pod vodou ryby, a šmytec.“

„Žádný šmytec!“ křičel hroch. „Vy gauneři!“

„Ale budeme se snažit, aby ses neutopil,“ obrátila se opice konečně k hrochovi.

„A když se utopíš, bude nám to moc líto!“ snažil se pakůň usmířit hrochův hněv.

„Na to vám kašlu! Zrádci! Nejsem pokusný králík!“ křičel hroch.

Obrátil se k jezeru a vběhl zpátky do vody.

„Ne!“ vykřikl pakůň a raději zavřel oči.

„Ajaj,“ šeptla opice.

Ryc!

Praskl provaz.

Pakůň si netroufal otevřít oči. Nechtěl, aby to takhle skončilo. Aby hroch kvůli jeho otázkám zemřel.

Proklatá zvědavost, která jej vedla, aby se spojil s necitelnou opicí!

„Tjadá!” uslyšel a zase oči otevřel.

Hroch vesele plaval ve vodě, hýkal a naše dva vědce už pustil z hlavy.

„Vidíš to?“ nadšeně křičí opice, „spokl kámen, stejně velký kámen, jaký jsme hodili do vody, a klesl ke dnu. Stejný teď v hrochově břiše plave nahoře u hladiny! Hroch způsobil, že kámen neklesl na dno.

Kámen nezpůsobil, že by na dno klesl hroch. Hroch nad kamenem zvítězil! Ale jakým kouzlem, to nevím!“

„To musíme prozkoumat!” vydechl pakůň, kterému se při pohledu na živého a zdravého hrocha ulevilo.

Zkusili do vody hodit ještě větev, listí, staré kosti a přesvědčili několik dalších zvířat, aby vlezla do jezera a vyzkoušela, zda také plavou.

Poté opice prohlásila: „Dle pokusů se jeví, že ve vodě plavou lehké věci. Některé těžké věci ale taky. Malé těžké věci klesnou ke dnu, ale velké těžké věci, jako je hroch, často plavou. Čím to bude?“

„To kdybych věděl!“

„Čím větší je těžká věc, tím lépe plave,“ zamyslela se opice. „Je možné, že kdyby se hroch zmenšil

třeba na polovinu, ale zůstal přitom stejně těžký, třeba by už na vodě neplaval.“

Oba se zadívali na hrocha.

„Jak tohle chceš vyzkoušet?“ zeptal se pakůň s obavami.

„Možná,“ zamyslela se opice, „že by šlo hrocha zmenšit alespoň na chvíli... nějak zmáčknout... Ale

ne, to asi nepůjde,“ povzdechla si.

„Takový pokus už nemůžeme dělat s hrochem,“ vyhrkl pakůň s úlevou.

„Bohužel,“ pravila opice zklamaně, „s hrochem to technicky není možné. Musíme najít něco, u čeho by šlo měnit velikost a váhu. Vyrobit pokusného hrocha.“

„Z čeho ho ale vyrobíme?“ ptal se pakůň.

„Nemusíme ho vyrábět,“ napadlo opici. „Ve městě jsem viděla prodávat nafukovací hrochy

v hračkářství. Měli různé velikosti. Přesně to potřebujeme!“

„Nafukovací hroch je přece lehký!“ divil se pakůň.

„Tak ho naplníme něčím jiným než vzduchem, hlupáčku!“

Jak opice řekla, tak učinila. Druhý den ukradla ve městě několik nafukovacích různě velikých hrochů

a začali s experimenty.

Prvního naplnili vodou.

„Uf, ten je tak těžký, že ho ani do vody nedonesu,“ vzdychala opice. „Pomoz mi!“

„To je hračka, dej ho sem!“ pakůň shodil nafukovacího hrocha do vody. Hroch ve vodě plaval, nejdřív

sice pomalu klesal, ale pak zůstával blízko hladiny.

„Vidiš, vypadá jako náš živý hroch, ale ani neplave, ani neklesá.

To bude tím, že je stejně těžký jako voda!“

„To nás mohlo napadnout hned,“ ušklíbl se pakůň.

Dalšího hrocha naplnili vodou a pískem.

„Podívej, ten klesl na dno skoro jako kámen!“

„Fakt že jo!“

„Záhada,“ vrtalo hlavou opici, „nafukovací hroch byl menší a asi i lehčí než živý hroch, a přesto teď leží na dně jezera.“

„Teď mě napadlo,“ zamyslel se najednou pakůň, „vždyť ten náš živý hroch je vlastně taky trošku nafukovací! Když se nadechne, má v plicích vzduch. Vzduch je lehčí než voda. A tak ho vzduch ve vodě asi trochu nadnáší!“

„No jo,“ uznala opice, „na tom něco bude. Zkusíme to napodobit.“ A naplnili dalšího hrocha trochou

písku a zbytek dofoukli. Pak ho hodili do vody.

Napjatě hledí na jezero. Vidí, že hroch plave těsně pod hladinou, z vody mu koukají jen nozdry a oči,

ale ke dnu neklesá.

„Máme to! Je to vzduch, který ho nadnáší!“ jásala opice a vrhla se pakoňovi kolem krku.

„Tak proto, kámen žádný vzduch neměl, a tak klesl na dno!“ smál se pakůň.

„To jsem chytrá, co?“ křičela opice.

„Jak, chytrá? To jsme přece oba!“

„No jo,“ zarazila se opice a ukázala na listy leknínů, plovoucí na hladině, „jenže tyhle lekníny

nafouknuté vzduchem nejsou!“ Tu se lekníny rozvlnily a z vody vystrčil hlavu živý hroch. Usmíval se

od ucha k uchu.

„Koukni, hroch připlaval! Vidíš, jak se směje? Už se na nás asi nezlobí!“

Ale hroch se na pakoně s opicí ani nepodíval. Smál se a plaval kolem nafukovacího hrocha.

„Podívej, jak plave kolem našeho nafukovacího hrocha! Jak ho postrkuje čumákem! Jak ho

pusinkuje!“

„Určitě si myslí, že je to samička,“ řekl pakůň.

„Hroch je hloupý,“ usoudila opice. „Copak neví, že je celá z igelitu?“

„Třeba to ví,“ poznamenal pakůň, „a nevádí mu to. Někteří samci nafukovací samičkou nepohrdnou.

Třeba po večerech, když jsou osamělí.

„Ten je ale hloupý!“ opakovala opice. „Copak si nevšiml, že mu igelitová samička na jeho dvoření

neodpovídá? Že vůbec nemluví?“

„Některým samečkům vyhovuje, když samička nemluví,“ poučil ji pakůň, „zvláště když nemají, co by sami řekli. Hroch chytrý asi nebude, zas však dobře plave, tak si určitě budou rozumět.

Podívej, jak jim to spolu ve vodě sluší!“

„Ale co naše pokusy!“

„Už žádné nepotřebujeme! Můžeme hrochovi jeho samičku nechat!“

„Ale potřebujeme! Hrochu, vrať nám hrošici!“ volala opice a hrnula se k vodě.

Ale hroch na ni vyjel, až voda vystříkla: „To jste zase vy! Neopovažujte se na moji ženu sáhnout!“

„Ale vždyť je plná písku!“ volala opice a chytila hrošici za ocásek. „Mně jste dali spolknout kámen a

mojí ženě písek? Gauneři!“ odfrkl hroch. Popadl hrošici, chvíli se s opicí přetahoval, a protože byl

silnější, brzy odplaval s hrošicí dál do jezera.

Opice kňourá: „Co naše pokusy?“

„Podívej,“ zadržel ji pakůň a ukázal na hroší párek v jezeře. „Hroch hrošici při vašem přetahování asi

zmáčkkl a nejspíš tím z ní trochu vzduchu upustil.“

Opravdu! Hrošice už neplavala na hladině, ale pomalu se potápěla. Nakonec z ní viděli jen lesklý

hřbet, kolem nějž kroužil nervózně hroch.

„Trochu vzduchu v ní však pořád zůstalo, soudě podle šumění bublinek, které probublávají na hladinu,“ naslouchala opice. Brzy však bylo bubláni bublinek přerušeno hlasitým nářkem hrocha.

„Chudák hroch,“ politoval ho pakůň.

„Jak to, že hrošice klesla pod vodu, když v ní ještě nějaký vzduch zbyl?“ přemítala opice.

„Moc dlouho si svou samičku neužil,“ řekl pakůň.

„Zdá se, že jen vzduchem to není,“ pokračovala opice.

„Nebreč, hrochu! Najdeš si jinou hrošici, ještě hezčí a chytřejší!“ volá pakůň na hrocha.

„Ale jak to je?“ přemítala opice. „Voda hrošici nějak nadnášela. Když byla ale hrošice těžká už příliš, voda ji neunesla a hrošice spadla ke dnu. Jak silná je tahle vodní síla, to ovšem nevím.“

Večer se rozpršelo. Pakůň se rozloučil a zamířil domů. Smutný hroch šel spát.

Opice seděla pod stromem, dívala se, jak kapky deště bičují hladinu, a přemýšlela.

Kdyby byla bývala opice chodila do školy, dozvěděla by se o té vodní síle víc.

Zákon této síly definoval Archimedes a zní:

„Těleso ponořené do kapaliny je nadlehčováno vzlakovou silou, jejíž velikost se rovná tíze kapaliny stejného objemu, jako je objem ponořené části tělesa.“

„Já tomu nerozumím!“ křičí opice, která nás teď tajně poslouchala.

Tak tedy znovu, pro opici srozumitelněji: „Představ si, jako by ponořená část hrocha byla celá z vody. Tíha tohoto množství vody, kterou síla, zvaná zemská přitažlivost, táhne směrem dolů, je stejně velká jako síla, co tlačí hrocha zase směrem nahoru.“

„Aha,“ řekla nejistě opice.

„Vlivem zemské přitažlivosti klesá předmět, který má větší hustotu než jeho okolí. To platí nejen pro hrocha a nejen ve vodě. Třeba cínová kulička bude klesat dolů ve sklenici plné písku, pokud sklenici trochu zatřeseš.“

„Hustotu?“

Hustota je v tomto případě zásadní pojem. Znamená poměr hmotnosti a objemu tělesa.“

„Nerozumím,“ namítla opice.

„Když máš dva stejně velké hrochy, tak těžší z nich má větší hustotu. Když bude hroch těžký jako hroch a malý jako žába, bude mít větší hustotu a rychle půjde pod hladinu. Když bude těžký jako hroch a velký jako parník, bude mít menší hustotu a na vodě jako parník popluje. Zkrátka, čím je hroch větší, tím spíš bude nadnášen. A čím je těžší, tím spíš nadnášen nebude.“

„Uf...“ řekla opice.

„Co prosím?“

„Nic, jen uf,“ řekla opice a zadumala se. Pak se vítězně rozzářila a proslásila:

„Víš, jak to byla ve skutečnosti? Hrochovi nejvíc pomohlo, že uměl plavat!“

Na takový argument nemůže nic říct ani sám Archimedes!

Příloha č. 36 - Závěrečný text k bajce Hrochovy slasti a strasti

Archimedes ze Syrakus, řecký fyzik a matematik, se narodil roku 287 před Kristem na Sicílii. Zkoumal a objasnil některé fyzikální jevy, definoval pojem těžiště a zformuloval hydrostatický zákon, pojmenovaný po něm Archimédův zákon. Na ten prý přišel, když se koupal ve vaně. Vyskočil samým nadšením z vany ven a se zvoláním: „Heuréka!“ vyběhl nahý na ulici.

Ale pozor, ne každý naháč na ulici nebo v parku je vědec!

Příloha č. 37 - Pětílístek (žakovská práce)

Opice

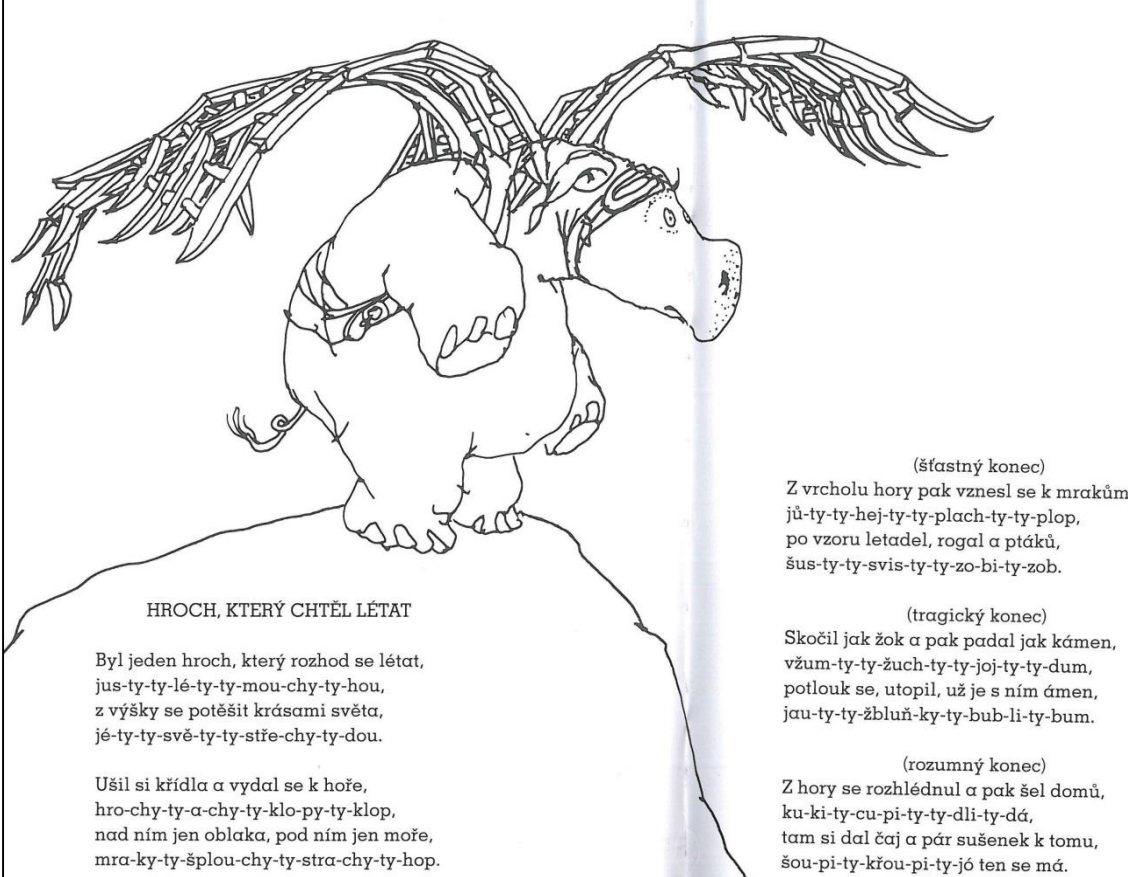
velká chlupatá

kouká stojí mlčí

Opice ma bílý oblek

~~savec~~
savec

Příloha č. 38 - Báseň Hroch, který chtěl létat

HROCH, KTERÝ CHTĚL LÉTAT

Byl jeden hroch, který rozhod se létat,
jus-ty-ty-lé-ty-ty-mou-chy-ty-hou,
z výšky se potěšit krásami světa,
jé-ty-ty-svě-ty-ty-stře-chy-ty-dou.

Ušil si křídla a vydal se k hoře,
hro-chy-ty-a-chy-ty-klo-py-ty-klop,
nad ním jen oblaka, pod ním jen moře,
mra-ky-ty-šplou-chy-ty-stra-chy-ty-hop.

(šťastný konec)
Z vrcholu hory pak vznesl se k mrakům,
jů-ty-ty-hej-ty-ty-plach-ty-ty-plop,
po vzoru letadel, rogal a ptáků,
šus-ty-ty-svis-ty-ty-zo-bi-ty-zob.

(tragický konec)
Skočil jak žok a pak padal jak kámen,
vžum-ty-ty-žuch-ty-ty-joj-ty-ty-dum,
potlouk se, utopil, už je s ním ámen,
jau-ty-ty-žbluň-ky-ty-bub-li-ty-bum.

(rozumný konec)
Z hory se rozhlédl a pak šel domů,
ku-ki-ty-cu-pi-ty-ty-dli-ty-dá,
tam si dal čaj a pár sušenek k tomu,
šou-pi-ty-křou-pi-ty-jó ten se má.

Příloha č. 39 - CD Straka v říši entropie

Od časů moudrého Ezopa se piší bajky, v nichž mají zvířata lidské vlastnosti, které se takto oklikou dají tepat nebo chválit. Teprve autorku Straky v říši entropie však napadlo, že bajky se znamenité hodi k popularizaci obávaných fyziky, a povedlo se jí to skvěle. Sám jenom žasnou, že díky hrochům, kočkám, slepicím, myším, králíkům a jiné zvířené lze nahlédnout za oponu Archimédova zákona, termodynamiky, teorie relativity i kvantové mechaniky.
Jiří Gygar, astrofyzik

Markéta Baňková se narodila a žije v Praze. Je známá jako průkopnice oboru net art, vytvořila například Mapu New Yorku (inycmap.com). Zabývala se fotografií, interiérovým designem, filmem a grafikou. Zajímá se o moderní technologie a přírodní vědy. *Straka v říši entropie* je její první kniha. V Čechách se stala bestsellerem a získala cenu Objev roku. Magnesia Litera | www.bankova.cz

STRAKA V ŘÍŠI ENTROPIE
Markéta Baňková
čtou Míř Lábus, Libuše Sařánková, Barbara Hřeznová,
Ivan Trojan, Arnořt Gotallam a Libuše Svornová,
režie Jan Hřatá | hudba Dominik Renč

Štírek knihovni – pracovní list

Před čtením:

- 1) O čem by mohl být následující text?

.....
.....
.....

Po čtení:

- 2) Napište klíčová slova z textu.

.....

- 3) Vymysleli byste vhodnější nadpis?

.....

- 4) Je ti příběh něčím blízký?

.....

- 5) Která kniha, by si podle vás zasloužila svého štírka, aby o ni pečoval?

.....

Tabulka tvrzení:

a)	Text se zabývá čistě pranostikami.	ano	ne
b)	Existují štíři, kteří v knihách opravují tiskové chyby. → svou odpověď zdůvodněte:	ano	ne
c)	Jedná se o text z učebnice přírodopisu. → svou odpověď zdůvodněte:	ano	ne
d)	Jsou informace v textu vymyšlené?	ano	ne

Štírek knihovní

Na svatého Jiří vylézají z děr hadi a štíři.

Tu pranostiku jsem neměl rád. Pokaždé, když se ozvala, se našel vtípálek, který na mě ukázal, zašklebil se a vyjekl: „Prej hadi! Fúúj!“ A ještě víc mi vadilo, jak špatně je vymyšlená. Naši pradědečkové přece štíra nikdy neviděli, tak proč by je mělo zajímat, kdy vylézá?

Mohli přece říkat třeba: Na svatého Jiří vylétají netopýři. Nebo: Na svatého Jiří ztrácí pampeliška chmýří.

Ale dávný tvůrce pořekadel věděl, o čem mluví. Protože štíra klidně mohl znát, i když nikdy nepřekročil Šumavu. Aspoň malinkého. Štírka.

Štírek knihovní je tak drobný, že by se schoval pod zrnkem rýže. Jenže to nedělá: žije totiž v knihovnách a skrývá se mezi stránky slovníků a komiksů. (Ale nepohrdne ani sbírkou básní nebo krvavých románem.)

Na rozdíl od štírů nemá zatočený ocásek (vlastně zúženou část zadečku) s jedovým trnem. Podobu se svými nebezpečnými bratranci ale nezapře: tělo poskládané z článků, osm hbitých nohou, které umějí utíkat pozadu i do stran, a k nim pořádná klepítka. Těmi zastává záslužnou práci: chytá drobný hmyz, roztoče a vůbec havěť, o kterou doma nestojíme, i když jí vlastně ani nevidíme. Ale víme o ní: den za dnem se pase prachem, spadlými drobečky i lepem z knižních vazeb - a trousí za sebou neviditelnou nečistotu. A vy pak jednou otevřete starou verneovku po dědovi a rozkýcháte se nad ní tak, že nedočtete ani první kapitolu...

Nebo nerozkýcháte. Díky štírku knihovnímu - čističovi. Tenhle neviditelný pomocníček má dost jedu na pisivky a rybenky, ale svým domácím ničím nehrozí. Zato si od nich rád nechá pomoci: když se potřebuje rychle z místa na místo, drapne se vás za kalhoty a sveze se do vedlejšího pokoje. Anebo se chytí mouchy a odletí s ní o pár oken dál... přesně tak se malí štírci šíří světem.

Možná jednou nastane doba, kdy dobrá nakladatelství budou kromě záložek vkládat do svých svazků i klepítkaté knihovničky. (Věděl bych o jedné knížce, která by si svého štirka zasloužila!)

A možná přijde i doba, kdy někdo vyšlechtí štirky, kteří kromě šesti - nebo osminohé havěti dokážou pochytat a sníst tiskové chyby.

Dobrá otázka: Žijí u nás i jiní štirí? Ano, žijí, nebo aspoň žili. Třeba štir kýlnatý - naši pradědečkové ho mohli znát, ale v posledních letech vymizel. Štirků u nás žije dokonce skoro čtyřicet druhů. Jsou ale tak malí, že o nich nevíme. Ještěže tak: lekavější povahy si ušetří pár horkých chvilék.

Příloha č. 42 - Strana z knihy Havětník - kapitola Štírek knihovni

Štirék knihovni

Na svatého Jiří vylézají z děr hadi a štirí.

Tu pranostiku jsem neměl rád. Po každé, když se ozvala, se našel vtípaček, který na mě ukázal, zašklebil se a vyjekl: „Prej hadi! Fúúú!“ A ještě víc mi vadilo, jak špatně je vymyšlená. Naši pradědové přece štirá nikdy neviděli - tak proč by je mělo zajímat, kdy vylézá?

Mohli přece říkat třeba:
Na svatého Jiří vylétají netopýří.
Nebo:
Na svatého Jiří ztrácí pampeliška chmýří.

Ale dávný tvůrce pořekadel věděl, o čem mluví. Protože štirá klidně mohl znát, i když nikdy nepřekročil Šumavu. Aspoň malinkého. Štirka.

Štirék knihovni je tak drobný, že by se schoval pod zrnkem rýže. Jenže to nedělá: žije totiž v knihovnách a skrývá se mezi stránky slovníků a komiksů. (Ale nepohrdne ani sbírkou básní nebo krvavým románem.)

Na rozdíl od štirů nemá zatočený ocásek (vlastně zúženou část zadečku) s jedovým trnem. Podobu se svými nebezpečnými bratřenci ale nezapře: tělo poskládané z článků, osm hbitých nohou, které umějí utíkat pozadu i do stran, a k nim pořádná klepítka. Těmi zastává záslužnou práci: chytá drobný hmyz, roztoče a vůbec havěť, o kterou doma nestojíme, i když ji vlastně ani

nevidíme. Ale víme o ní: den za dnem se pase prachem, spadlými drobečky i lepem z knižních vazeb - a trusí za sebou neviditelnou nečistotu. A vy pak jednou otevřete starou verneovku po dědovi a rozkýcháte se nad ní tak, že nedočtete ani první kapitolu...

Nebo nerozkýcháte. Díky štirku knihovnímu - čističovi.

Tenhle neviditelný pomocníček má dost jedu na písivky a rybenky, ale svým domácím ničím nehrozí. Zato si od nich rád nechá pomoci: když se potřebuje rychle dostat z místa na místo, drapne se vás za kalhoty a svezte se do vedlejšího pokoje. Anebo se chytí mouchy a odletí s ní o pár oken dál... přesně tak se malí štirci šíří světem.

Možná jednou nastane doba, kdy dobrá nakladatelství budou kromě záložek vkládat do svých svazků i klepítkaté knihovničky. (Věděl bych o jedné knížce, která by si svého štirka zasloužila!)

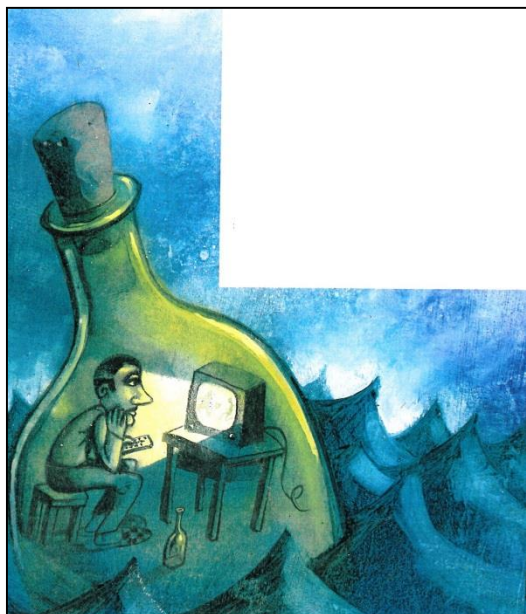
A možná přijde i doba, kdy někdo vyšlechtí štirky, kteří kromě šesti- nebo osminohé havěti dokážou pochytat a sníst tiskové chyby.

DOBRA OTAZKA

Žijí u nás i jiní štirí?
Ano, žijí, nebo aspoň žili. Třeba štir kýlnatý - naši pradědové ho mohli znát, ale v posledních letech vymizel. Štirků u nás žije dokonce skoro čtyřicet druhů. Jsou ale tak malí, že o nich nevíme. Ještěže tak: lekavější povahy si ušetří pár horkých chvilék.

56

Příloha č. 43 - Ilustrace
se zakrytou básní Dopis v lahvi

Příloha č. 44 - Báseň Dopis v lahvi

Dopis v lahvi

Ať v ní bylo, co v ní bylo,
moře inkoust rozpustilo

Papír voda rozežrala,
v lahvi zbyla louže malá

A v té louži stojí psáno:

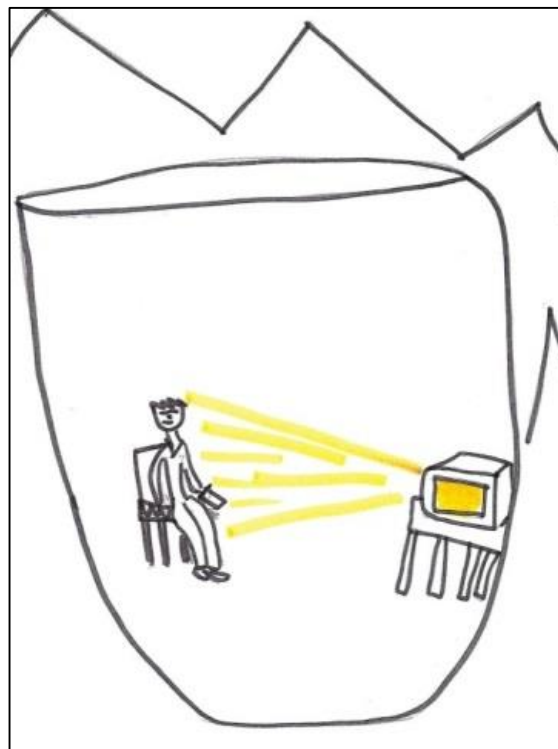
*Zachraňte mě zítra ráno!
Připlujte, než bude po mně!*

Ztroskotal jsem! Ve svém domě...

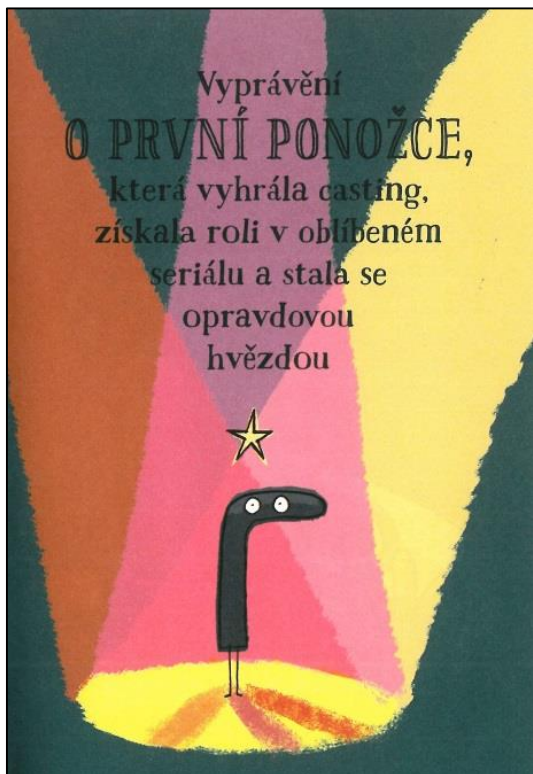
Příloha č. 45 - Ilustrace k básni
Dopis v lahvi (žakovská práce)

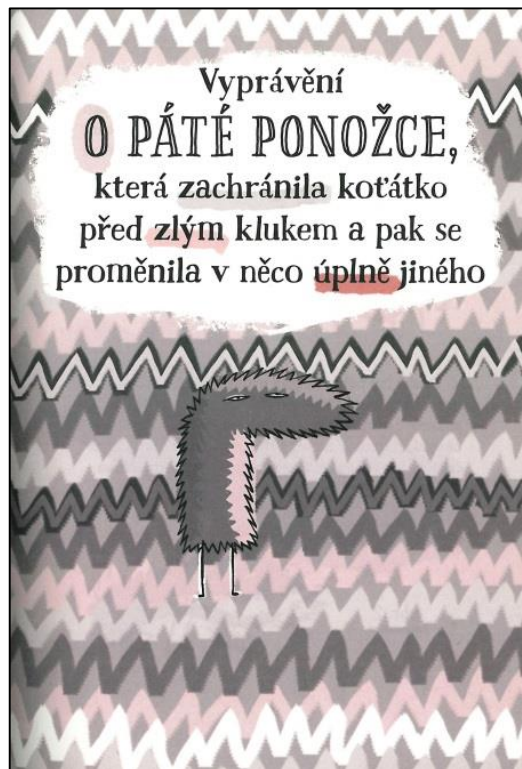
Příloha č. 46 - Ilustrace k básni
Dopis v lahvi (žakovská práce)

Příloha č. 47 - Úvodní strana textu
Vyprávění o první ponožce

Příloha č. 48 - Úvodní strana textu
Vyprávění o páté ponožce

Příloha č. 49 - Úvodní strana textu
Vyprávění o osmé ponožce

Vyprávění o první ponožce, která vyhrála casting, získala roli v oblíbeném seriálu a stala se opravdovou hvězdou

Určitě jste zvědaví, co se stalo s ponožkami, které si (v tom měl instalatér pravdu!) skutečně vybraly svobodu.

Začněme od velice elegantní levé ponožky, kterou tatínek malé Bé kdysi dostal od svého tchána. Ponožka byla prvotřídní kvality, krásná, hedvábná, černá jako havraní křídlo a v koši se špinavým prádlem se rozhodně necítila dobře.

„To není společnost pro mě,“ pošeptala své pravé sestře dvojčeti a s odporem se odsunula od dosti zapáchajícího nátělníku, který právě vyprávěl hloupé vtípy a sám se jim nahlas smál.

„Hej ty, neofrňuj se,“ křikl nátělník na levou hedvábnou ponožku. „Tady není nikdo víc nebo míň špinavý, všichni pěkně poputujeme do pračky, ať se ti to líbí, nebo ne!“

„Tak to vidíš,“ utrousila hedvábná ponožka. „Já se tady dusím, umírám. Nezlob se, drahoušku, ale musím tě opustit. Jdu do světa, tam na mě čekají netušené možnosti a velká kariéra.“

Jak řekla, tak také udělala:

Vyskočila z proutěného koše a za okamžik zmizela díře pod pračkou. Na druhé straně ji přivítal krásný, barevný a rozkvetlý svět. Nadšená ponožka procházela ulicemi města, až tu najednou spatřila velký plakát. Na něm bylo napsáno:

* * *

POZOR, POZOR

>> CASTING DO SERIÁLU! <<

JSI MLADÁ, KRÁSNÁ

A odmalička sníš o tom, že se staneš

HEREČKOU?

Zveme tě na kamerové zkoušky.

.....

Zahraj si

V TELEVIZNÍM SERIÁLU

*

„To je něco pro mě,“ zaradovala se hedvábná ponožka a postavila se do fronty krasavic, které stejně jako ona dorazily na kamerové zkoušky.

Jedna po druhé vcházely do malé místnosti, kde seděl pan režisér obklopený dvaceti asistenty. Žádná z dívek se ale na roli nehodila — jedna byla moc malá, jiná měla přílišnou výslovnost.

Když přišla řada na naši ponožku, hrdě vypjala patu, povytáhla si prsty a sebejistě se postavila před režiséra. Ten se na ni bez zájmu podíval, nenápadně zívá a pak řekl:

„Tak nám něco zarecitujte, jenom ne o tom ... No, paní Mařenko, jak se jmenuje to, co už nechceme slyšet?“

„Mateřídouška,“ odpověděla paní Mařenka. „Může to být o čemkoli, jenom ne o mateřídoušce. Začněte!“

Hedvábná ponožka se na chvíli zamyslela a pak procítěně zarecitovala:

„Být dneska ponožkou, to je dřina, máme díry, špínu za ušima. Spíme buď v botách, nebo ve skříni, kdejaký nátělník nás zastíní. Nechci si na svůj osud stěžovat, ale musí nás moli sužovat? Nejedna z nás často smutně tvrdí: ty nohy v nás tak ošklivě smrdí. Nedívejte se na nás s odporem, když si pak jiný osud vyberem.“

„To se mi líbí! Bravo, bravissimo!“ Režisér nadšeně uhodil pěsti do stolu. Jeho asistenti si diskrétně otřeli slzy dojetí a popotáhli dvaceti nosy. „Ta role je vaše! Zaručuju vám, že se z vás stane hvězda s velkým H!“

A to se také stalo. Role v seriálu přinesla hedvábné ponožce slávu a uznání. Poskytovala rozhovory, její fotografie se objevily na obálkách barevných časopisů a módní návrháři pro ni šili šaty. S jedním z nich byla nějakou dobu dokonce zasnoubená a plánovala svatbu, ale jejich vztah dlouho nevydržel. Ponožce totiž záleželo především na kariéře.

Po čase se začala na některých místech jemně rozdírat, takže si dopřála vyspravení paty hedvábnou nití v luxusní správkárně. Když se z ní stala stará ponožka a musela ustoupit novým, mladším hvězdám, sepsala paměti, které vyvolaly opravdový skandál: prozradila v nich totiž pikantní podrobnosti ze života nejruznějších vysoce postavených nohou.

Vyprávění o páté ponožce, která zachránila koťátko před zlým klukem a pak se proměnila v něco úplně jiného

Nevím, jestli o tom víte, ale ponožky mají svou osobnost. Dokážou být milé a lísavé, tulí se k noze jako nějaká kočka nebo malý ochočený jelínek. Mohou být ale i útočné, kousavé a vůbec nepříjemné.

Druhý typ ponožek mají majitelé nohou obzvlášť neradi, proto se takové kusy, jako je třeba ponožka ze surové ovčí vlny upletená tlustou dámou z hor, obvykle dostanou na samé dno koše na prádlo. Tam čekají, až se je paní domu, v tomto případě maminka malé Bé, rozhodne vyprat v ruce.

Surová ovčí vlna se totiž do pračky nedává. Na ruční praní viněných ponožek ale bohužel nikdy není ten správný čas, takže dno koše na prádlo se pro ně ve skutečnosti stane místem věčného odpočinku.

Ledaže by je objevil nějaký úporný mol a vyhlodal do nich sérii děr. Až se to bojím říct, ale pak už na ně čeká jenom popelnice.

Ponožka číslo pět, kousavá a opravdu nepříjemná, ležela na samém dně už pěkných pár let. V koši se dokonce začalo říkat, že někdo „klesl hluboko jako vlněná ponožka“. Znamenalo to, že už ho v životě nečeká nic dobrého. Mluvíme jen o jedné ponožce, levé, protože o osudu pravé není nic známo. Levá ponožka ležela a ležela, až se maminka jednoho dne přece jen rozhodla zjistit, co se nachází na samém dně proutěného koše, a celý jeho obsah vysypala na podlahu.

„No ne,“ vykřikla, „škoda že jsem to neudělala dřív! Podívej, Bé, tvoje zelené šaty, úplně jsem na ně zapoměla. Teď do nich můžeš obléct medvídk.“

„Jé,“ vykřikla Bé. „To je pěkná květovaná halenka!

Ta je tvoje?“

„Ano.“

„Je strašně malá! Ty ses do ní někdy vešla?“

Maminka se zamračila.

„No dobře, to stačí, uložíme to všechno do pytle a vyhodíme.“

„Túdle,“ pomyslela si vlněná ponožka. Zatímco maminka a Bé dumaly, proč se oblečení od ležení v proutěném koši smrskává, vklouzla ponožka pod pračku a zmizela v černé propasti.

Představovala si, že svět bude stejně barevný jako obsah koše na prádlo, ale na konci dlouhého tunelu na ni čekalo nepříjemné překvapení. Šedivý betonový dvorek, šedivý dům a šedivé nebe nad ním. Uprostřed dvorku sedělo kotě. Ne, nebylo šedivé, ale zrzavé a tak příjemné na dotek, že se ponožce, která byla na dotek nepříjemná, úplně sevřelo srdce.

Jak je možné, že někteří z nás přicházejí na svět takoví jemňoucí, měkoucí a přitahují pozornost, kdežto jiní se od začátku musejí potýkat se svou drsností a kousavostí. Ponožka se posadila na šedivý obrubník okouzleně kotě pozorovala.

Pak se na dvorku najednou objevil ještě někdo další. Kluk s nevinnými modrými očima, který vypadal stejně jemně a mile jako zrzavé kotě.

„Čiči, čiči,“ šeptal a pomalu se přibližoval ke zvířátku.

Ponožka se ze svého místa pokoušela zahlédnout, co kluk drží za zády, protože něco tam určitě schovával.

„Čiči, čiči...“ Kluk se přibližoval a trochu přitom připomínal kočku lovcí myš. Zrzavé koťátko si ho ale vůbec nevšimalo, bylo zaměstnané olizováním tlapky. Když je někdo tak milý a měkoučký, ani ho nenapadne, že by ho někdo nemusel mít rád.

Kluk ale kočky rád neměl. Stejně jako psy, holuby, a dokonce ani rybičky. Kdysi, když byl menší, strašně moc toužil po vlastní kočičce. Jenže babička, se kterou bydlel, s tím nesouhlasila. Říkala, že mají moc malý byt a v takové špeluňce žádné zvíře dlouho nevydrží. Klukovi bylo tak smutno, až nakonec přestal mít zvířata rád. Dokonce je upřímně nesnášel, takže když onoho rána vyšel na dvorek a uviděl krásného zrzavého kocourka, jak si roztomile olizuje tlapku, popadla ho taková zvláštní nepříjemná zlost. Vzal do ruky pytel od brambor a pomalu se blížil ke zvířátku.

Nebyl si jistý, co udělá, až ho chytí, ale doufal, že se mu ho podaří pořádně vystrašit.

Svědkiem celé scény byla vlněná ponožka. Když se dovtípila, co kluk drží za zády, vyskočila z obrubníku a okamžitě vyrazila vpřed.

Třemi skoky kluka dopadla. Vyskočila a bez dlouhého přemýšlení se mu nasoukala na hlavu. Zakryla mu celý obličej, takže vůbec nic neviděl.

Malý výtržník zakřičel z plna hrdla: „Pomoc!“

Kotě se zvedlo a rozvážným kočičím krokem, tlapka za tlapkou, zamířilo pryč. Kam, to vědělo jen ono samo.

Kluk chvíli šermoval rukama ve vzduchu. Myslel si, že za náhlou ztrátu vidění může nějaký nebezpečný útočník. Pak si zlostně strhl ponožku z obličeje a odhodil ji do kouta dvorku, kde stály pytle s pískem. Rozhlédl se, výhrůžně zakřičel: „Jednou tě dostanu!“ a utíkal domů na polévku.

Ponožka ležela na hromádce vysypaného písku a srdce jí jávalo radostí. Za celý svůj život nebyla nikdy tak šťastná jako teď. Ona, ošklivá, šedivá, opuštěná a na dotyk nepříjemná, dokázala něco tak úžasného – zachránila to krásné a měkoučké zvířátko, které lidé tolik obdivovali. Co na tom, že kotě si toho ani nevšimlo. Ponožce stačilo ke štěstí vědomí, že udělala dobrý skutek.

Po pár dnech se na dvorku objevili chlapec s dívkou. Měli dlouhé vlasy, dlouhé nosy a dlouhé nohy. Hledali staré věci, které už nikdo nepotřeboval a ze kterých si mohli vyrobit něco užitečného.

„Koukni, to je super ponožka,“ řekla dívka a zvedla naši viněnou hrdinku ze země. „Má úplně stejnou barvu jako ten svetr, co jsem ti pletla, ale nedopletla, protože mi došla příze.“

„Aha,“ řekl chlapec.

„Vezmu si ji, vypáru, vyperu a konečně budu moct ten svetr dodělat!“

„Aha,“ zopakoval chlapec.

Jak řekla, tak taky udělala, Šedivá ponožka, kterou nikdo nepotřeboval, se díky tomu proměnila ve svetr dlouhovlasého chlapce. Jeho oblíbený svetr! Nejen proto, že mu ho jeho milá upletla z lásky. Měl prostě rád, když ho trošku škrábal na zádech.

Příloha č. 52 - Vyprávění o osmé ponožce

Vyprávění o osmé ponožce, která utěsnila vrání hnízdo a spřátelila se s vránou, protože vrány jsou super!

Levá zelená ponožka utekla jednou v pátek, když se nikdo nedíval. Nelíbilo se jí, jakým způsobem s ní mluvily tatínkovy zimní podvlékačky.

Nebudeme zabíhat do podrobností, ale řekněme, že byly dotěrné a chovaly se drze.

Jistě totiž uznáte, že říkat „Hej, maličká!“ nebo „Ty máš ale rozkošnou patičku!“ – a to v tom nejméně očekávaném okamžiku – může být docela nepříjemné. Na druhou stranu se podvlékačkám není co divit: zimní oblečení je z podstaty věci drsné.

Pravá zelená ponožka takové problémy neměla. Ležela si v klidu mezi růžovým tričkem malé Bé a modrou maminčinou halenkou a vedla příjemné dámské hovory na úrovni. Levá zelená ponožka proto jednoduše zalezla pod pračku a víckrát už ji neviděli.

Na konci chodby na ni čekal nádherný bukový les plný pohledů. Na kmenech stromů byly vidět obrovské, doširoka otevřené oči. Vypadaly, že pozorně a vlídně sledují svět kolem. Pochopitelně to nebyly opravdové oči, jen takové výrůstky na bukové kůře, ale to ponožka nevěděla.

Proto se stromům celou dobu ukláněla a opakovala „Dobrý den“, „To máme dneska krásně“, „Jak se vám daří“. A stromy poklidně šuměly, jak se na stromy sluší. Ponožce to úplně stačilo.

„Svět je krásný,“ říkala si a vůbec nevěnovala pozornost tomu, že se s každým krokem stále víc vzdaluje od koše se špinavým prádlem.

Na rozmezí lesa a řepkového pole zaslechla následující rozhovor.

„Celý den jsi pryč, pořád někde lítáš, a já nemám na koho otevřít zobák!“

„Jsi nespravedlivá, miláčku. Musíš se snad shánět po broucích? Ne! A po myších? Taky ne! Ať prší, nebo svítí sluníčko, já ti všechno donesu až do zobáčku. Dáma si jen sedí v pohodlí a fňuká!“

„V pohodlí?! V pohodlí?! Nebud' směšný! Podívej se na tu velkou díru v hnízdě, skrz kterou fouká. Takhle nám vejce nastydnou! Co já vysedím a zahřeju, to hned vítr ofoukne a zchladí. To je mi, panečku, pohodlí!“

„Tak si tou svou tlustou zadnicí na tu díru sedni a vítr už se sem nedostane!“

„Jen počkej, klovnu tě a basta! Já a tlustá zadnice? Prohlídni si sám sebe v kaluži! To teprv něco uvidíš. Tlustá zadnice! Tak abys věděl – zatímco ty si lítáš po světě, mě tady navštěvují různé jiné vrány, a kdybych chtěla, klidně bych si našla sympatičtějšího muže!“

„No dobře, nezlob se, miláčku... Vždyť víš, že v celém bukovém lese není žádná vrána hezčí než ty.“

„Tlustá zadnice!“

„No tak, drahoušku přinesu trochu listí, abychom to naše hnízdečko vyspravili.“

„Tlustá zadnice, to je vrchol!“

Ano, určitě jste pochopili, že spolu mluvili vraní manželé obývající hnízdo na vrcholku velkého starého buku.

Ačkoli se ti dva hádali skoro denně, měli se moc rádi a nedokázali bez sebe žít. Pan Vrána by se nechal pro paní Vránovou třeba i oškubat, ona by se kvůli němu klidně obletěla celou zeměkouli.

Díra v hnízdě byla samozřejmě velký problém, především kvůli vejcím, na nichž paní Vránová právě seděla. Nešlo jen o to, že by je mohlo ofouknout a písklata by dostala rýmu, ještě než se vyklubou. Některé by mohlo z hnízda vypadnout dřív, než se naučí létat, a tragédie by byla na světě.

Proto bylo třeba celou záležitost vyřešit co nejrychleji a pan Vrána to dobře věděl. Prolétával právě nad stezkou vedoucí prostředkem lesa a pozorně se rozhlížel po něčem, čím by mohl hnízdo utěsnit. Najednou si všiml naší zelené ponožky, která se chvílku posadila do mechu a naslouchala zpěvu ptáků.

„To je přesně to, co hledám,“ řekl si pan Vrána a zamířil dolů. Za okamžik už se vracel k paní Vránové a hrdě jí ukazoval svůj úlovek.

„Teď už bude všechno v pořádku,“ zakrákal a nacpal zelenou ponožku do díry. „Teď už nás žádný vítr neohrozí.“

Paní Vránová byla pořád ještě trochu nabručená kvůli té „tlusté zadnici“, ale nechala se uchlácolit, protože vyspravené hnízdo bylo opravdu velice pohodlné.

Postupem času se navíc ukázalo, že si s ponožkou může občas popovídat, promluvit mužské ponožky anebo ptáky mužského rodu – a dobře víme, že ženě nikdo nerozumí tak dobře jako jiná žena.

Opravdová výhoda ponožky v hnízdě se ale ukázala, když přišla písklata na svět. Levá zelená ponožka pomáhala vránám s péčí o malé, a vraní pár si tak mohl zaletět na rande nebo si prostě jen protáhnout křídla. V roli chůvy malých vránat se zelená ponožka cítila opravdu skvěle.

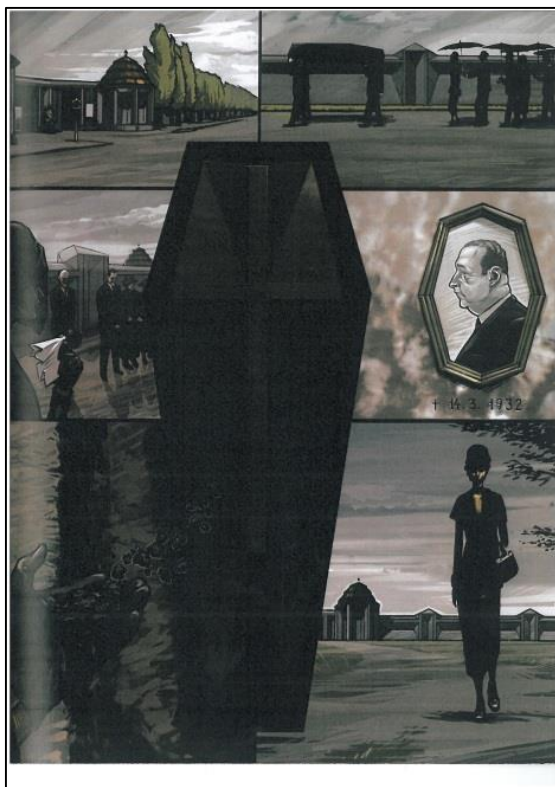
Příloha č. 53 - Série knih Lichožrouti, přívěšek na klíče

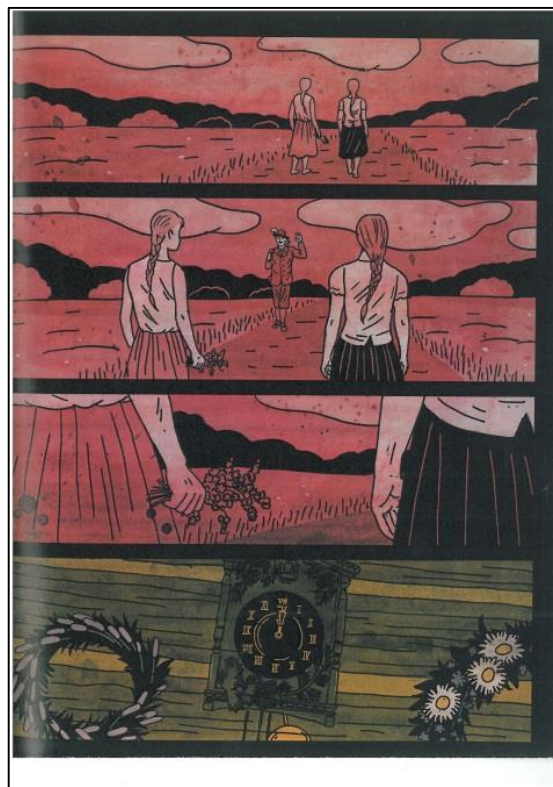
Příloha č. 54 - Karetní hry Lichožrouti, kalendář 2018, plakát

Příloha č. 55 - Holoubek

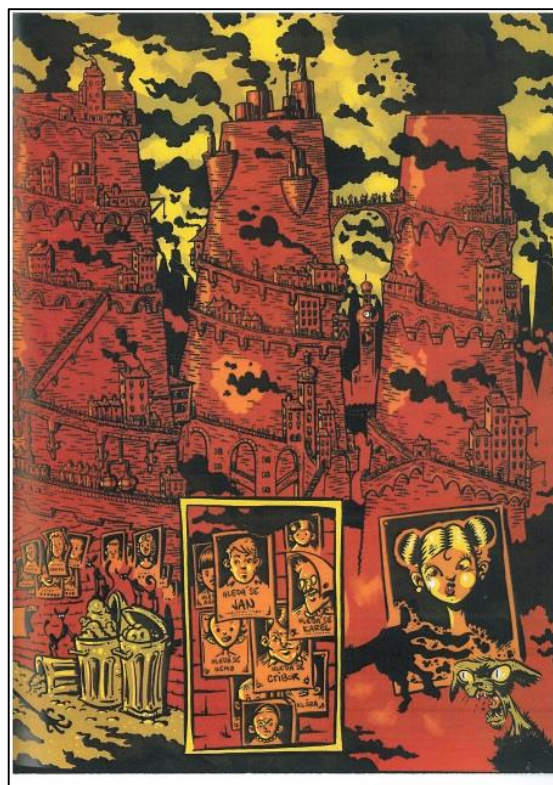
Příloha č. 56 - Štědrý den

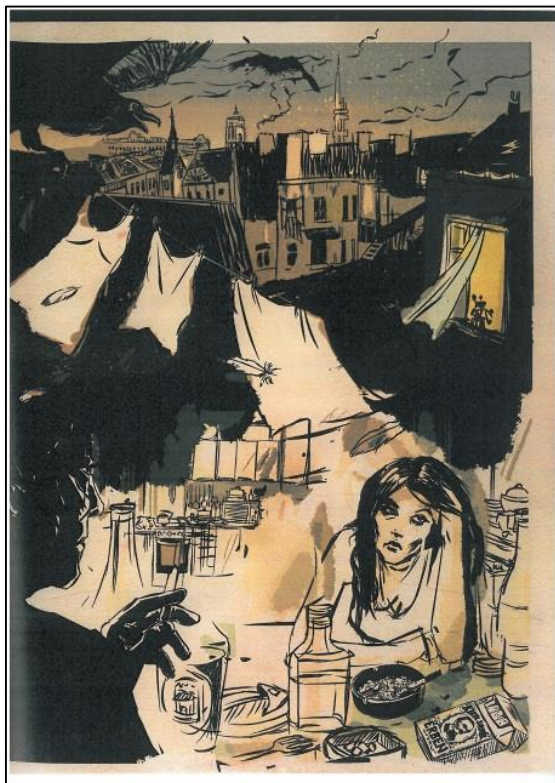
Příloha č. 57 - Vrba

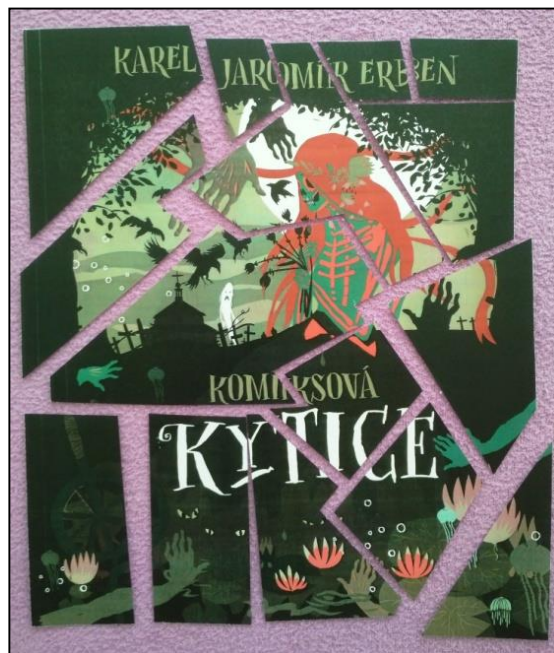
Příloha č. 58 - Polednice

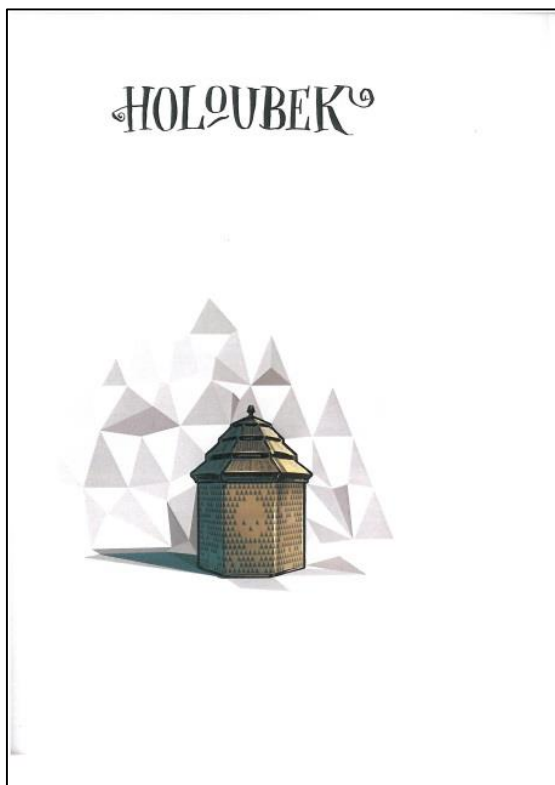
Příloha č. 59 - Dceřina kletba
(úvodní strana)

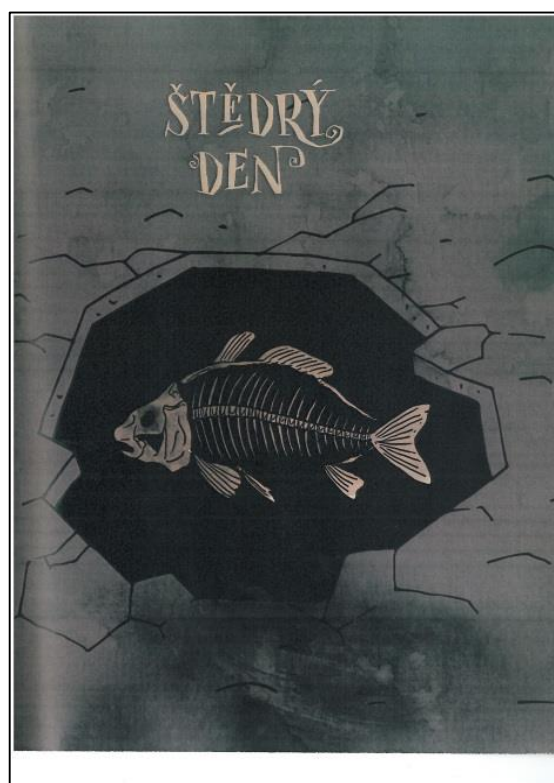
Příloha č. 60 – puzzle (obálka knihy)

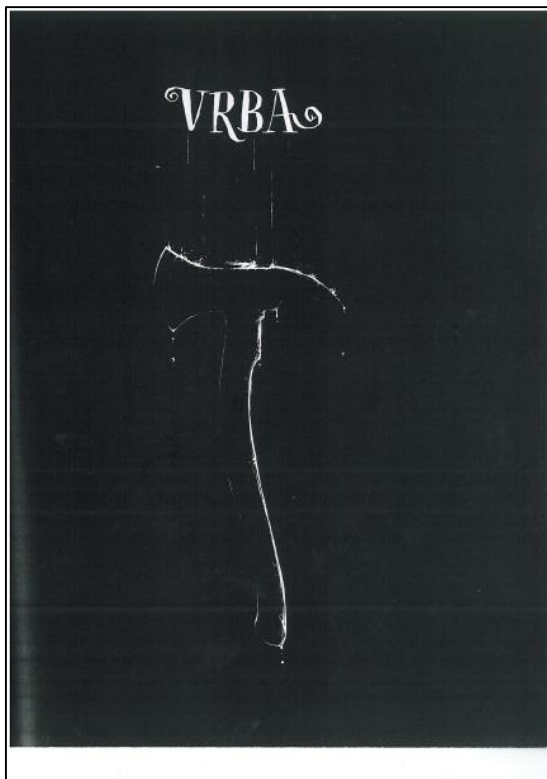
Příloha č. 61 - Holoubek (úvodní strana)

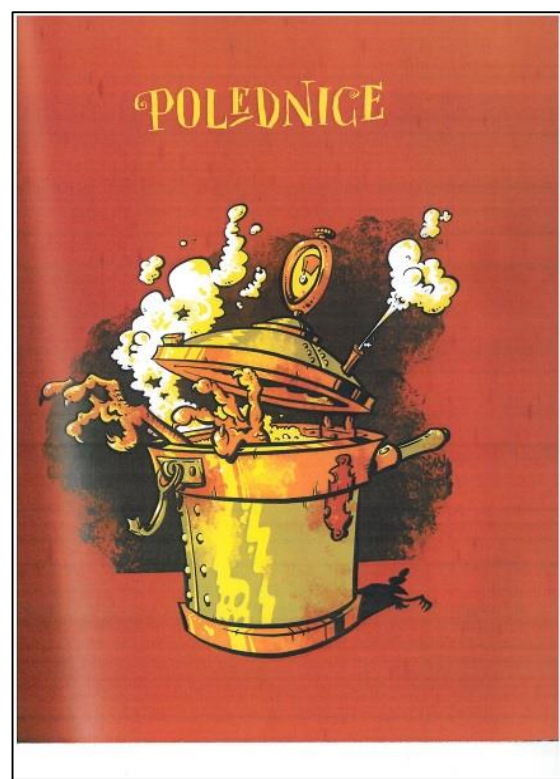
Příloha č. 62 - Štědrý den (úvodní strana)

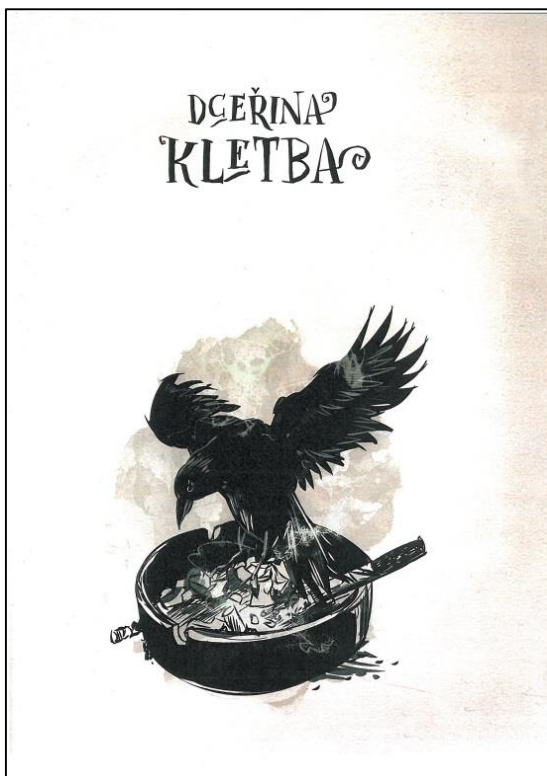
Příloha č. 63 - Vrba (úvodní strana)

Příloha č. 64 - Polednice (úvodní strana)

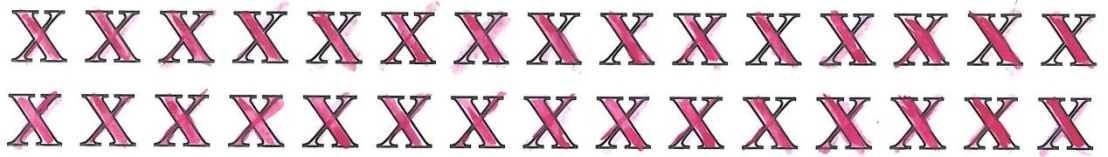

Příloha č. 65 - Dceřina kletba (úvodní strana)

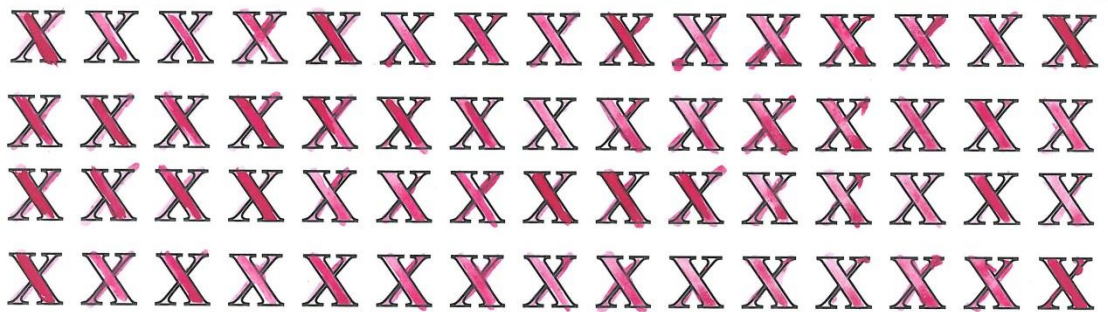
Příloha č. 66 - Zlatý kolovrat (ukázka ilustrace)

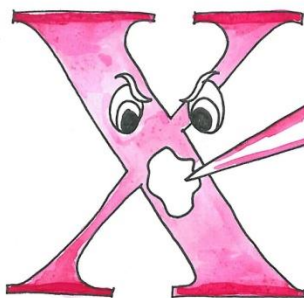

Pohádka o X - Petr Nikl

(ilustrace Lukáš Čaha)

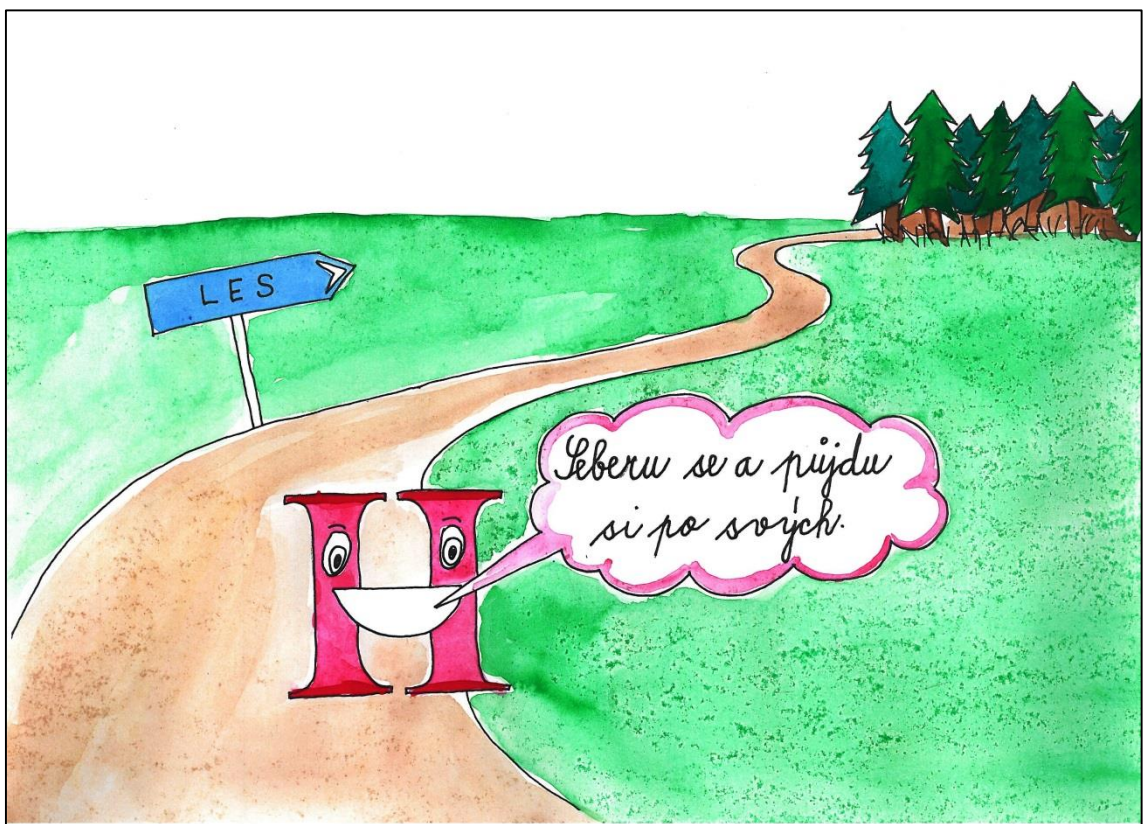
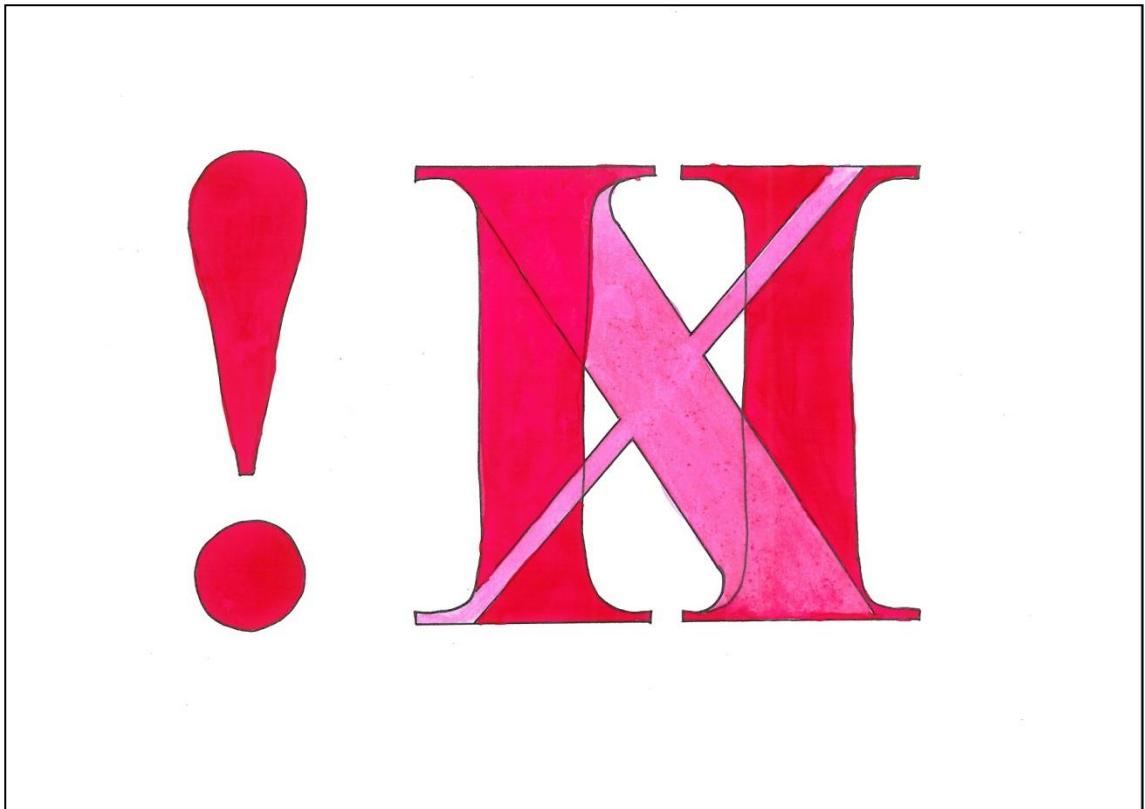

Rozčílilo se jednou X...

*Co jsem sakra
za písmeno,
když
samo sebe
přeskrávám.*

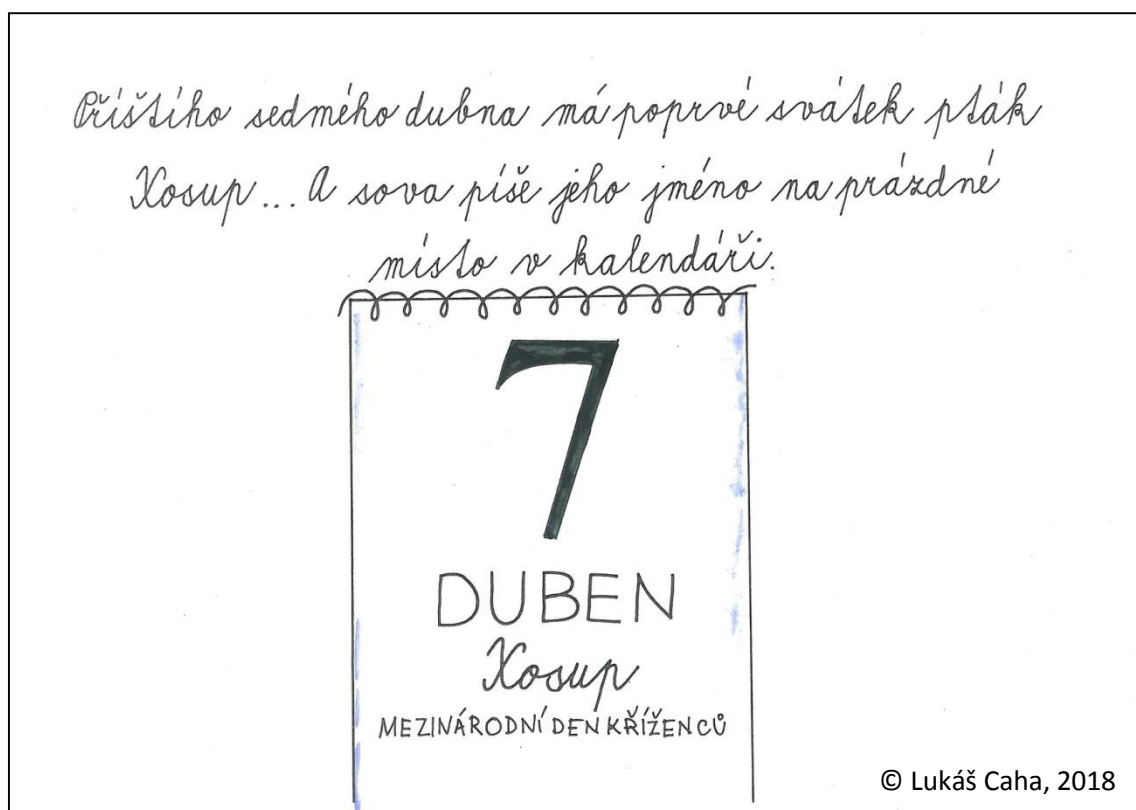

A Kosice se Lupem polykají, mlaskají a libují si...
Libují si, povídají, šerují,
náramně jsou spokojeni... cosi se s nimi děje.
Jeden druhému čistí křídla, česou ples, brousí
roβάk, skrátká našli v sobě zalíbení
a nakonec je u toho láska.

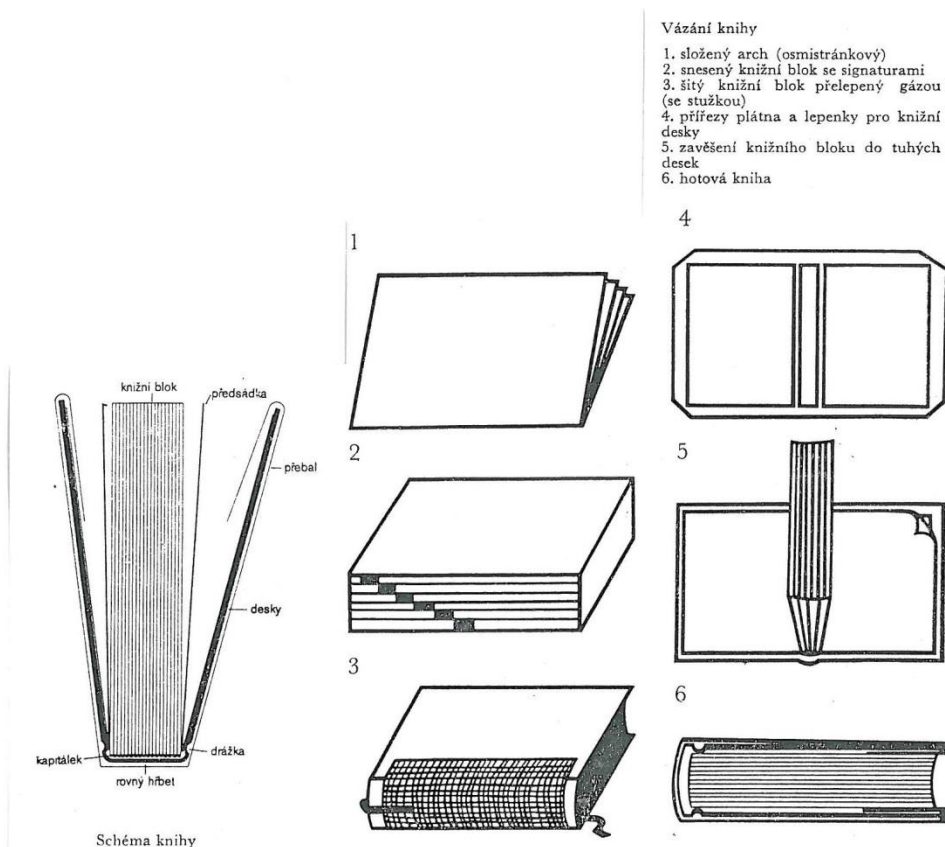
Příloha č. 69 – Texty o knižní vazbě a schéma vazby knihy

Text č. 1

Základní dělení **knižních vazeb** je na **měkké** a **tuhé**. Tuhé vazby jsou odolnější, ale jejich výroba je náročnější a dražší. Proto se v poslední době rozšířilo používání měkkých vazeb (tzv. *paperback*), což umožnilo snížit náklady na tisk knih. Souvislost je zde i s poplatky za autorská práva, která se mohou lišit pro vydání v měkké vazbě a v tuhé vazbě. Dále se měkké i tuhé vazby dělí podle způsobu spojení na **lepené** a **šité**.

Text č. 2

Po vytištění všech archů (složek) knihy se provádí knihařská úprava knihy. Buď se archy jen složí a v hřbetě spojí slepením a opatří obálkou – tak vznikne kniha brožovaná (lepená), nebo dostanou vazbu. V tom případě se složené archy knihy na okrajích seříznou a vznikne tak vrchní, přední a dolní ořízka. Ořízku vrchní a dolní zakončuje **kapitálek**, tj. tkaný nebo pletený proužek na obou koncích knižního hřbetu. Silnější listy, jimiž takový knižní blok začíná a končí, se jmenují **předsádka**. Kolem takto upravené knihy pak přijde vazba. **Vazba** má přední a zadní desku a mezi nimi hřbet, na němž jsou pohromadě zavěšeny jednotlivé archy knihy šité na vazy.

Co byste udělali vy?

Příloha č. 71 - Obálky knih

VIZITKA KNIHY

Název:

Autor:

Nakladatelství:

Věta, která mě zaujala:

.....

.....

Zajímavá informace o knize:

.....

Doporučil/la bych knihu někomu:

.....

Vyber si jednu postavu a napiš její vlastnosti:

.....

.....

Příloha č. 73 - Vizitka knihy (žakovská práce)

VIZITKA KNIHY

Název: *Pan Gmcadřch*

Autor: *David Williams*

Nakladatelství: *Ango, Milichova 13, 130 00 Praha 3*

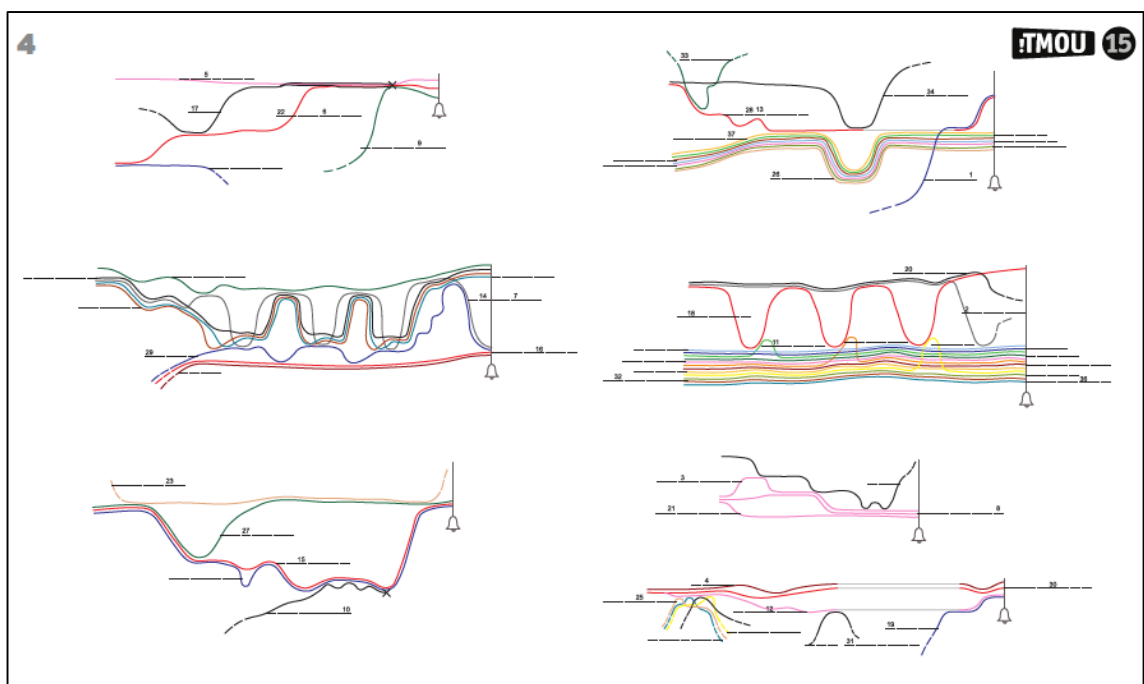
Věta, která mě zaujala: *Tráta se se svým ručovým pohojítku vstala z postele, brečela a křičela: CHLOE PUST MĚ TO BOLÍ! ahdio lhc spala vdele se svým pohojí.*

Zajímavá informace o knize: *je to kniha o životě Chloe a Pana Gmcadřcha je to dobrodružství*

Doporučil/la bych knihu někomu: *bráňovi a kamarádům*

Vyber si jednu postavu a napiš její vlastnosti: *Chloe: je milá, ... laskavá, ochotná, milosrdná, hodná*

Příloha č. 74 - Barevná verze diagramů (pohádky)

Příloha č. 75 - karty (Jak se rodí kniha)

BRAŇTE KNIHU!

Jak to dobrý mrav dnes žádá,
slinit prsty - to má ráda!

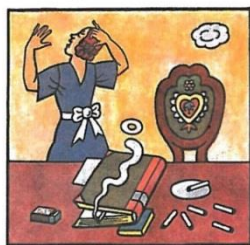
Jaké je to čtení k zlosti,
než v ní přelámeme kosti!

Je to stará historie,
mastnotu že papír pije.

Jak to bývá v světě všade,
pekáč na knihu se klade.

Čert vzal všechny knižní značky,
načpak máme sirky, spačky?

Mista pěkná moudrá hlava
klidně z knihy vyřezává...

Jak se cítí knížka v ráji,
dětíčky když s ní si hrají!

Prší, prší, jen se leje,
v dešti kniha pookřeje!

Komu všechno k užítku je,
nábytek ji podstavuje.

Také pes má k čtení vlohy,
proč však kniha nemá nohy?

Knihu bez námahy vrátíš,
když ji prostě někde ztratíš.

Za to, že ji kdekdo chválí,
ejhle jak ji dodělali!

Ceiba®

skip

Knihovna
Jiřího Mahena
v Brně

Příloha č. 77 - plakát Voláme detektivy - amatéry! Vpřed! Knižní vandalové zaplavují svět. (Adolf Born)

